

לקבלת הקובץ באיכות טובה לקריאה/הדפסה
ניתן להרשם לקבלה במייל מידי שבוע
בכתובת gmail.com@4178885

אסיפת גליונות

פרשת תולדות תשפ"ה

החוברות מיועדות לבתי כנסת
נא ונא לא להוציא מהבית כנסת
עד לאחר שבת

נא לא לעיין בשעת התפילה

תוכן העניינים

3	.....	אבני אפד - מורישו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל
7	.....	יסודי העולם - מרחן צדיקי הדור מייסדי החסידות אחר המלחמה
12	.....	פניני הכתן - המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מגדלסון שליט"א
13	.....	מאורני הנולח - מרגן האדמו"רים מאורני נולח אה"ם זיע"א
16	.....	פאר מקדושים - פנינים נדירים מספרים עתיקי זמון - הרה"ג רבי נחמה הערין שליט"א
17	.....	לודמיר - להפעת משנתו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע
19	.....	מפתדא דאבא - כ"ק מרן אדמו"ר בעל האמונת אברהם' מפיטסבורג זי"ע
21	.....	ויטע אשל - הנה"צ רבי שמואל אהרן לידר זצוק"ל
23	.....	מחשבת היום - מרן הגאון הצדיק רבי משה היום שמרלה זצ"ל אב"ד ציריך
25	.....	באמונתו יהיה - המשפיע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן זי"ע ועב"א
29	.....	בית ארוים - הכמני רומניה
31	.....	משיב נפש - הנה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א
33	.....	מעייטת החיים - כ"ק אדמו"ר מטעמטשוואר שליט"א
37	.....	אמרי דוד - הגאון הצדיק רבי דוד מאיר ווייס זצוק"ל
38	.....	שורשי החסידות - יסודות דרך הבעל שם טוב הקדוש זי"ע ועב"א
39	.....	מרחקת חיים - הגאון הגדול רבי חיים אליעזר ווייס שליט"א נאב"ד ביתר
41	.....	עמק הפרשה - הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א
44	.....	אבני יהושע - הנה"ח רבי יוסף מרדכי ווייס זצ"ל
45	.....	המידא דאורייתא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א
47	.....	פניני הרמב"ן - הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א
49	.....	אוצר פלאות התורה - הרב רבי זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א
51	.....	נטיעה של שמחה - הגאון הצדיק רבי נטע צייטוידט זצ"ל
52	.....	משמחו לב - עניני הלכה
53	.....	דורשי הדרך - הנה"ח רבי חיים ליברמן שליט"א
55	.....	אומר מן החדש - הגאון המופלא רבי אברהם משה באקאן שליט"א
57	.....	חיכל הוראה - הגאון הגדול נאב"ד חיכל הוראה שליט"א
59	.....	לב ההלכה - מפעל שונת הלכות
61	.....	דעת הכמה - מאוצרו הנפלא של הרב יוסף חיים אלבוים שליט"א
63	.....	אוצר ידיעות התורה - מגיד מישרים הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א
65	.....	פניני הלכה ומנהג - הרה"ג רבי פנחס אהרנסון שליט"א
67	.....	במשעולי החסידות - לחבון ולחשכיל בדב"ק של תלמידי בעשטה"ק
69	.....	הוי זהר במלאכתך - הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א
71	.....	דעתו - סטוטשין
79	.....	המכתב היסטורי

החברות מיועדות לבתי כנסת
 נא ונא לא להוציא מהבית כנסת עד לאחר שבת
 למעניינים ניתן לשלם חוד פעמי או הר"ק דרך נדרים פון
 קופה חסידיים הראשונים / 2905 או במספר ישיר 079-969-7799
 מכון חסידיים הראשונים 0504186860
 פקס: 077-3182945 | הפצה ומנויים: 0534178885

עימוד: מאורות - בית"ע 0548463972
 הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

מסקור ישראל יחלבו דבינו ישראל בעל שיה
ותלמידיו וי"ע זעבי"א כפי שואב מביארם והתק
את בני ישראל רבות בשנים מזוינו הרב
דבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זיע"א
רב ביהמ"ד רחסידי בעלזא בלאנראן

אבני אפד

פרשת תולדות תשפ"ה

ספה"ק דברי אבי"ב - הגה"ק רבי יעקב אריה מראדזמין זצ"ל

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם בן למה זה אנבי
(בראשית כה, כב). מדרש (ב"ד סג, ו) ויתרוצצו הבנים
בקרבה, כשהימה הולכת אלל צמי כנסיות יעקב מפרנס לנאת וכו'.
זהו גם כן רמז שיצר טוב מתקוטט עם יצר הרע, פעמים יש לו
מתנסות טובות מלד יצר טוב, ופעמים להיפוך.

ותאמר אם כן למה זה אנכי, פירוש, מתמת כל הגדול מחצירו יצרו
גדול ממנו (סוטה ג, ט), כמו שני אנשים הנלמדים, כשרואה
אחד שהשני מתגבר, יתגבר הוא גם כן כנגד חצירו, ואם הוא אינו
מתגבר חצירו גם כן שותק, ולכן פעמים איש שאין נלחם עם יצר הרע
אין מתגבר עליו, רק מתמת שנלחם עם יצר הרע מתגבר עליו.

לבך ותאמר אם כן למה זה אנכי, אפשר מוטב היה לי שלא הייתי
מתקוטט עמו להיות נלחם עמו. וצאמת רריך אדם להיות
נלחם עם יצר הרע, רק רריך להחפול להשי"ת שיעזרו לו השי"ת, כמו
שאמרו (ס"ט) אלמלא שה' עזרו לא היה יכול לו, ודו"ק א.

ספה"ק שם משמואל - רבי שמואל מסוכטשוב זי"ע

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (בראשית כה, כח). הנה
בפסוק ויהי עשו איש יודע ציד, פירש רש"י ללוד

ולרמות את אציו צפיו, ושאלו אצא היאך מעשרין את המלח ואת
התבן, כסצור אציו שהוא מדקדק במצוות. ולהצין למה לא שאלו
דקדוקי מצוות אחרים, כגון שחיטה וכדומה, שיש צהן דקדוקי
מצוות צאמת, ולמה לו לצחור צדצר דקדוק כזה שהוא
שקר.

ובראה דהנה כל סדר הצריאה היה צמחונת של טפל ועיקר,
שעולם הצא עיקר ועולם הזה טפל, וכמו שאמרו חז"ל
(אבות פ"ד מט"ו) התקן עולמן צפרודור כדי שמכנס לטרקלין, וכן ששת
ימי המעשה טפלים לצבת, וזה שאיתא צנחא דצי אליהו (רבה פירק א)
ימים יוצרו ולו אחד צהם (תהלים קלג, טו), זה שצת. וכן צפירות יש
קליפה שהיא שומר לפרי, וכצש"ס צרכות (ל, ג) את פרו, את הטפל
לפריו.

וברל אדם אם עושה את הפעולה אשר צנחא למענה, הוא קונה
שלימות, ואם הטפל הוא טפל צאמת לעיקר, הרי צאמצעותו
נעשה גם הטפל שלם, ואם העולם הזה טפל צאמת לעולם הצא,
ומתקיים התקן עולמן צפרודור כו', נתעלה גם עולם הזה
ומתקדש, ועולם הצא מאיר גם בעולם הזה, ויקויים עולמן תראה
צחי"ך (צרכות י, א).

ובן ששת ימי המעשה אם הם טפלים לצבת צאמת, הרי צאמצעות
שצת גם ששת ימי המעשה מתקנים ומתעלים. וזהו שרמזו
חז"ל (צ"ה טו, א) שצכל יום אכל לצדוד צצת, והיינו שהשצת האירה

כתפת האפד

מ"מ ביקש ממנו שלא יחוש על זה ויפעל ישועות בישראל, ואכן נתמלאה בקשתו, וה"אבני
נזר" היה מרבה לפעול ישועות לבני ישראל, אפילו שהדבר היה כרוך בביטול תורה.
יש לציין דבר פלא שאחר שה"אבני נזר" התחיל להנהיג עדרתו והוא היה עדיין אברך צעיר
לימים והרה"ק מראדזמין היה כבר זקן מופלג, בכל זאת שלח הרה"ק מראדזמין את בנו הרה"ק
ר' שלמה שיכנס וימסור קויטל לה"אבני נזר", ונימק את ציווי באומרו שהיית ואור תורתו מאיר
מאוד, הרי שיש לו כח התורה, ויש להכנס להזכיר את עצמו, ואמרו לו שיתן לו רק קויטל אבל
הפדיון הוא יתן בעצמו משום שרוצה הוא ליתן פדיון גדול, ולמעשה נתן לו לפדיון שמונים
קאפיקע"ס שזה היה סכום קטן מאוד פחות מרובל שלם אחד, ונכראה שהיה לו איזה סוד
גדול בזה.

הרה"ק רבי יעקב ר'אדזמינער ז"ע היה מגדולי תלמידי הרבי ר' בונם מפרשיסחא
זי"ע, ואחרי פטירת רבו הק' המשיך להסתופף בצל ידיו שישב עמו בפרשיסחא הרה"ק
רבי [ישראל] יצחק ז"ע האדמו"ר הדוקן מווארק, ורק אחרי הסתלקותו בשנת תר"ח התחיל
להנהיג קהל חסידיים.

להרה"ק רבי איציקל ווארקער היו שני בנים גדולים, הלא המנו הרה"ק רבי מנחם
מענדיל מווארק ז"ע שרוב חסידיו אביו המשיכו להסתופף בצילו, ואחיו הרה"ק מהר"ם
מאמישינאו ז"ע שגם הוא הנהיג קהל חסידים.

הרה"ק ר' מענדעלי ווארקער שהיה צנוע ונסתר והרבה בשתיקה כידוע, לא האריך ימים,
וישב על כסא אביו משנת תר"ח עד שנת תרכ"ח, שהסתלק בדמי ימיו כבן ארבעים ושמונה
או ארבעים ותשע, והיה רגיל לומר, "זונתן ואין ונעל קומען צו די נין" ונעט איר וויסען ונער אך
בין [כשאגיע לשנת ה' תדע"י מאן], אך למעשה לא בא לשנתו הנו"ן שהסתלק לעולמו
לפני זה.

א. הרה"ק ר' יעקבעל ראדזמינער זי"ע בעל ה"דברי אביב" היה אחד מתלמידיו של הרה"ק
הרבי ר' בונים מפרשיסחא זי"ע, ביחד עם שאר תלמידיו הגדולים והנודעים כהשרף מקאצק,
הרה"ק ר' [יצחק] איציקל ווארקער זי"ע והרה"ק חנוך הענין מאלכסנדר זי"ע, והוא היה מוקיני
התלמידים של הרבי ר' בונים, והוא עוד זכה להסתופף בצל ה"חווה" מלובלין פעמים רבות
ואצל המוריד מקאצק זי"ע.

ועל אף היותו מוקיני התלמידים מכל מקום האריך ימים יותר משאר התלמידים, ונפק"מ
היה בינו לבין שאר תלמידי אותו ה'חדר', שבעוד ששאר התלמידים התעסקו בעיקר בעניני
חסידות, היה הוא עוסק רבות בצרתן של ישראל והיה ידוע כפועל ישועות בקרב הארץ,
והרה"ק בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע כשהיה לו אי"צ "אזורה" בביתו היה שולח קויטל
להרה"ק יעקבעל ראדזמינער, על אף שהיו חברים מ"מ היה הוא עוסק בלפעול ישועות על
כלל ישראל.

וכיון שכל חברי תלמידי הרבי ר' בונים נסתלקו מן העולם, ורק הוא נשאר בזה העולם, היה
הרה"ק בעל ה"אבני נזר" זי"ע שהוא היה חתנו של השרף מקאצק מהדור שלאחריו אמור,
שהרה"ק מראדזמין הוא "משרי כנסת הגדולה", שרק הוא נשאר מכל החבריא קדישא של
חסידות פרשיסחא.

אחר פטירתו של הרה"ק ר' חנוך הענין מאלכסנדר זי"ע, כשהרה"ק בעל ה"אבני נזר"
התחיל להנהיג את קהל עדרתו, בא לפני הרה"ק מראדזמין והסתגר בחצירו למשך שעה
שלימה, ולא היו יודעים מה שוחחו אז במשך שעה זו. לעת זקנתו גילה ה"אבני נזר" שבאותו
שיחה ביקש ממנו הרה"ק מראדזמין שכשיבא לפני יהודי הנצרך לאיה ישועה שיוריד
את עצמו ממדרגותיו העליונות למען טובתו של היהודי, דהיינו שאפילו שה"אבני נזר" הוא
במדרגה גבוהה כל כך, שלובי העשיה למען יהודים אחרים הוא במחנית ירידה במדרגה,

לששת ימי המעשה². וכן קליפה לפני אם היא שומרת לפני יש לה חשיבות, ועל ידי כן מקבלת טומאה, שהשומר מציא ומכניס את הטומאה לפני, כנש"ס חולין (ק"ט, ג).

ויש לומר שזה עצמו היה ענין זריחת יעקב ועשו, דעשו יהיה טפל ליעקב, ועל ידי יעקב ישיג גם עשו שלימות. וכמו שהגיד הר"ה ק הרבי ר' בונים מפרשיהא דמה הקושיא על עשו שהיה רשע, הרי אם היה מקיים מצוות ה' היה גרוע יותר, שהרי צבציל מצוות כיבוד אב שקיים אלו סובלים כל כך רעות רעות וזרות. ואמר, שהיה יכול להיות כמו שהיה, אלא עם זה להיות נכנע ליעקב. והפירוש צודאי הוא כדכרינו.

אך עשו זדון לבו השיאו, ולא רצה להיות טפל ליעקב, ועשה עצמו עיקר כאלו צבצילו נצרה העולם, וצמדדש רצה (צ"ד פג, ה) התנן והקש והמוץ מדיינים זה עם זה, זה אומר צבצילי מרע השדה, וזה אומר צבצילי כו', כך אומות העולם, הללו אומרים אנו עיקר וצבצילנו נצרה העולם, והללו אומרים כו', אמרו להם ישראל המתינו עד שגייע היום, ואנו יודעים צבצילי מי נצרה העולם. ובוזה יש לומר הטעם שרצה יתקן לבנו לצדק את עשו, אף שהיה יודע שיעקב יותר צדיק מעשו, אך כוונתו הייתה להאיר את

עיניו על ידי הצרכות והקדושה שיכניס צו שידע מהי שלימותו. אולם לא ידע נאמנות הרוח של עשו, דעל ידי נאמנות הרוח שצו אין לו שום תרופה, כמו שאיתא צוה"ק (פ"ח: ד"א, ג) שיש ענינין חשובין שכל אור שנכנס בהם נצלה, והם שצד הפרות הרעות אשר לא נודע כי צאו אל קרבנה, יו"ש, וב"ק אבי ארמו"ו (ה'אבני נור"ו) וצ"ל לה"ה הגיד שזוהי קליפת גסות הרוח, שאם צאה צו מעט קדושה, על ידי זה מתגאה עוד יותר³.

ולפי זה יובן מה ששאלו היאך מעשרין את התבן, דמהותו הייתה מדצרת מתוך גרונו, דכשם שחשב עצמו לעיקר, כן הייתה שאלתו על תבן אם הוא נחשב עיקר ורצין מעשר, דאומות העולם הם המוץ מן התבן, וכשהחשיב את עצמו לעיקר אם כן רצין המוץ מעשר. ולפי זה י"ל גם כן הטעם צמלם שאינו רצין מעשר, כיון שאינו עיקר רק טפל לאוכל.

ובוזה יוצא לימוד לכל איש, שידע שמלך מעשי עצמו אינו נחשב לנלוס, רק מלך מה שהוא מתוצר לטבור, או מחמת חיבור לכלל ישראל, ומלך מעשיהם הטובים גם מעשי נגריים להיות נחשבים, אבל לא שמעשיו צפני עצמם נחשבים, כי מי יאמר זכיתי לצדי, והנן.

כתבת האפר

בעצמו קדושת כהונה, ובנו בעל ה"ש משמואל" כותב במקום מסוים איזה פלפול ארוך, ומסיים בכיתוב שלפני זה מובן מדוע אבי זצ"ל נהג בעצמו קדושת הכהונה. ובשעת הליתויהם של גדולי ישראל היו רואים אצלו דבר פלא, שאף שהיה נוסע להלוויה של כל הגדולים אפילו מי שלא הנהיג בארמונו"ת אלא סתם רבנים אי"ח ג"כ נוסע להלוויה, אך לאוהלו לא היה נכנס, משום שלא רצה להכנס לאוהלו המת.

בהליתו של הגה"ק רבי חיים אלעזר וואקס אב"ד קאליש בעל "נפש חיה" זצ"ל עשו הספר בבית הכנסת לכבודו כנהוג בעת פטירת אדם גדול, ורצו שה"אבני נור"ו יכנס לבית המדרש להספידו, אך הוא לא הסכים לכנס לביהמ"ד משום מנהגו שלא להטמאות באוהל המת. ולכן הוכרחו להוציא את הארון של הפטר מחוץ לבית הכנסת ושם ברחוב העיר ערך את הספדו.

וכך היה נוהג אפילו אצל רבנים שהיה מעריכם ביותר, כמו הגאון הצדיק רבי אביגדור לייבוש זצ"ל רב העיר קויל, שכשנפטר נסע ה"אבני נור"ו להלווייתו והספידו ברחוב העיר משום שלא רצה להכנס לאוהל המת, וגם לא הלך עם המלווים לחבית החיים ללוותו אלא נשען במקומו והסתכל בהמלווים כנהוג. וציינו דבר פלא, שבשעת הלוויה ששמעו מקוביו שעמדו לידו איך שאומר לעצמו בהתפעלות "א פלא, דער קוואלער רב איז שוין אריבער די מערת המכפלה".

וכן היה ג"כ בהעיר לוביטש כשהלך להליתו של הר"ה הצדיק ר' דוב זצוק"ל בעל ספר "אגודות אוזב מדבר", ואחר הלוויה מיד אמר בלשון הנ"ל "א פלא ער אי שוין אריבער דעם מערת המכפלה", ועל אף שהעריכים ביותר ורובי"ם מהם בהעיר גדולה שכל כך מתור עברו כבר את המערת המכפלה בדרך גון עדן, מ"מ לא נכנס לאוהל שלהם כדי שלא להטמאות באוהל המת.

וכן נהג בימי הארציים של רבותיו הגדולים שכמעט לא היה נוסע להשתטח על קברם. אבל בהסתלקות הר"ה ק מראדומין עוד קודם הלוויה נכנס ה"אבני נור"ו לחדרו אשר שכב שם, וכשיצא מלפניו אמר את דברי המשנה (אבות פ"ה מ"ה) "ולא הסריח בשר הקודש מעולם".

פעם השתתף בהלווייתו של אחד מהיוני"ם גדולים, ואחר הלווייתו רצה להכנס לאוהלו של הר"ה ק"ו פישעלע סטריקעווער והלך והחליץ את כל בגדיו מראשו ועד גוליו, משום שהשתתף באוהל לוויי, ואפילו שלא היה באוהל המת, ובגדיו החודשים נכנס לאוהלו של הר"ה ק"ו פישעלע וכשיצא מלפניו יצאו מלאוהלו של הרבי ששהו יוכל להתייחד שם עם רבו הרי גם אצל רבו הר"ה ק"ו הענין מאלכסנדר זצ"ל כמעט שלא הלך להתפלל על ציונו הק', על אף שהיה חסידו בכל לבו ונפשו, ורק ביום היארציים הראשון או השני נסע לאלכסנדר, והיו שם אז אנשים הרבה מאוד, שהרי הר"ה ק"ו הענין מאלכסנדר היה מנהיגם של כל עירי חסידיו גור, וה"אבני נור"ו שלח לומר להר"ה צ"ר (היאיל) פישעלע בנו של הר"ה ק"ו הענין מאלכסנדר, שאם אפשר לסדר שכל הקהל יצאו מלאוהלו של הרבי ששהו יוכל להתייחד שם עם רבו הרי טוב, ואם לאו ש"א לסדר דבר זה משום רוב הציבור, הרי הוא מבקש שיודיעו לו זאת מיד והוא ילך וישיב לביתו, שבאופן כזה אין לו מה לחפש שם, שהוא רוצה דוקא להתייחד עם רבו.

הר"ה צ"ר פישל מלא את בקשתו וסידר שה"אבני נור"ו יכל להכנס לאוהל הצינן בלי ששום אדם יהיה שם מלבדו, וה"אבני נור"ו שהה שם זמן מסוים, וכשיצא משם היה פניו מאירים באנף גדורין, ואחר ויקבורו זה - במשך זמן מסוים - כאשר היה אחד או פלאו לבקש על איזה ששועה, היה אומר לו שישע לציונו הק' של רבו באלכסנדר ויאמר שם שהוא שלחם אליו, וכל אלו אשר שלחם זכו להפקד בפקודת ישועה ורחמים ויצאו ממצור בבטלות גדולות.

אחרי פטירתו של הרבי ר' מענדלי עברו רבו תלמידיו אל תלמידו הר"ה ק רבי בעריש מביאלא ז"ע, אך חלק קטן מהחסידים המשיכו להתנחף אצל בנו הר"ה ק רבי שמחה בונם מווארק-אוטוואצק ז"ע שהיה אז צעיר למים כבן י"ז שנה, ונסתלק בארץ הקודש ומנוחתו כבוד שביריא.

בעת שהתחיל להנהיג בנשיאותו והוא ערוין צעיר לימים כנודע, הלך לזקן הארמוני"ם באותו הזמן ה"ה הר"ה ק רבי יעקל ראדימינער - שעוד הסתנף בצל זקינו הר"ה ק רבי איציקל ווארקער - לקבל "סמיכה", בבואו אליו פנה אליו הר"ה ק רבי יעקל בשאלה [וידרכם של צדיקים שהכל היתה אצלם בדרך אמת ללא חל ושרק של תנופה וללא חממות], "דער זיידע האבן מיר געקענט, פון טאטען האבן מיר געהערט, וואס אזוי יעצט?]- [הסבא הכרנו, מהאבא שמענו, ומה עתה? - כאמר, מה יש לך למכור].

השיב לעומתו הרבי הצעיר הרבי ר' בונם: "הנה אצל אברהם אבינו מצוינו שחפר באורת, וכמו כן אצל אבינו רואים שחפר בארת, וטעם הדבר שכיון שאברהם ויצחק חפרו כבר, לא הוצרך יעקב אבינו אלא לשאוב ממה שהכינו הם...". כשמוע הרדידמינער זאת התשובה הקולעת מה רבי ר' בונם מווארק, נהנה מאוד וקרא לעומתו "חול טוב ווארק רבי".

ב. ראיתי בספר "מלחמת יהודה" שחיברו אדם גדול בתורה, שנספס אודות הגה"ק בעל "אבני נור"ו מסאכטשוב ז"ע חתנו של הר"ה ק רבי מנחם מענדל ז"ע השרף מקאצק, שכירוע ומפורסם היה הר"ה ק מקאצק סגור ומסגור ונעול בחדרו במשך עשרים שנותיו האחרונות ולא יצא אל קהל חסידיו, אולם לחתנו האהוב הגה"ק ה"אבני נור"ו היתה דריסת הרגל אצל חתנו הקאצקער גם אז, והיה נכנס ויוצא מרת שרצה, וכשנעול כל בני חידו, הגה"ק רבי שמחה מסאכטשוב ז"ע בעל "שם משמואל", וערך "שלום זכר" והחסידים באו אליו, לא השתתף עמיהם חתנו הגדול השרף מקאצק וישב מכוסם בחדרו.

ה"אבני נור"ו שידע שחתנו מאחר לקדש על הין בליל שבת קודש, היה ממתין עד שידע שהקאצקער כבר קדש והתחיל סעודתו, ואז נכנס אל הקודש פנימה והביא עמו שני בקבוקי יין עם פירות לכבוד ה"שלום זכר" של הרוך הנוצח נדר הרבי. כשנכנס ישב חתנו עם קערת כסף מלא מרק לפניו, וטעם מעט מהמרק, ואח"כ ביקשו שימוזג שני כוסות של יין, אחד בשבילו ואחד בשבילו ה"אבני נור"ו, וטעם הקאצקער מעט מהיין, ואמר לו אז חמיו, שמי שהוא מנוטרי הברית מנוטרי יש לו בשבת סגולת מלכים, ואמר הר"ה ק"ו בעל "אבני נור"ו בשעת סיפורו בתנועה גדולה: "אבער האב איך געזענן דעמאלט וואס דאס הייסט סעודת מלכים" - [אז או ראיתי אז סהו סעודת מלכים], שבשי"ד מאכלי קודש של הר"ה ק מקאצק היה טעם רוחני בפלא.

ואמר אז שאם נכדי הר"ה ק מקאצק שירשו את הקעה היו מסכימים, היה מוכן לשלם עבור הקעה מהתאים רובל, שהיה סכום עצום.

שמעתי מאיש נאמן שהיה"ק בעל "אהבת ישראל" מוויז'ניץ ז"ע נסע פעם דרך העיר קאשיו, ושם התגורר איש קודש הר"ה ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב ז"ע בנו של הר"ה ק בעל "יברי יחזקאל משינאווע ז"ע, וה"אהבת ישראל" היה אמור לשהות שם לשעה אחת ומשם להמשיך את דרכו, וחשב שבשעת קלה זו כדאי לעלות למשכן כבדו של הר"ה ק מסטראפקוב לבקרו, ואכן כן עשה והר"ה ק מסטראפקוב הכין לו כיבוד, אך מקוצר הזמן שהיה ממחר לחזור למרכבת הברזל (הבאיה) לא הספיק הר"ה ק מוויז'ניץ לאכול מהכיבוד, ואחרי שיצא להמשיך דרכו, אמר הר"ה ק מסטראפקוב להנמצאים "חטפו שריים של האהבת ישראל", וכשתמונה הלא "אהבת ישראל" לא אכל כלל, ונענה הר"ה ק רבי אברהם שלום ואמר דאך מאכלים שרק הביט בהם הצדיק נקרא שריים.

ג. הר"ה ק בעל ה"אבני נור"ו ז"ע הנהנה מיוחדת היתה לו, שלל אף היתו "ישראל" היה נוהג

מסטרעליסק ז"ע ואמר, כי אם היה לנו גם כן משרת, כמו שהיה לרבכם, הרי שהיינו גם כן יכולים לאכול.

המשיך הרה"ק הר"ר הערש ז"ע ואמר, כי הנה השבת הוא 'מעין עולם הבא', ולכאורה יש לתמוה, מה שייכות הוא של יום השבת לעולם הבא, שעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה, אלא צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, ואילו יום השבת הוא מצוה להתענג בו באכול ושתה, ואין זה שהשבת הוא מעין עולם הבא. רק תירץ בזה, כי הכוונה הוא, שכשם שלעתיד לבוא הוא זמן שמלאה הארץ דעה את ה', ואז ישגו את השם יתברך, כך האכילה ביום השבת הוא באופן זה, להשיג על ידי האכילה והשתיה לדעת את ה'.

תכף כששמע הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ע את דברי הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, חטף את כל הקאשע שהיה מונח לפניו בקערה, ואכלה עד תום, עד כי אף השיריים שהכינו לאכילת החסידים לא נותרו בקערה.

והנה מתחילה, כאשר ראו החסידים איך הרה"ק הר"ר הערש ז"ע מעיר על הדבר לפני הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ע, בעוד שלא הנהיג את העדה, בקשו להורות לו כי יעזוב את השולחן, אמנם אחר ששמעו מה שאמר לו הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ע, נפל פחדו עליהם, ולא ההינו לומר לו דבר.

ד) עוד ידוע בשער בת רבים שהיה מיוחד אצלו ביותר עניין מידת ההשתוות, ולא ראו עליו כל התפעלות מכבוד שהיו נותנים לו יותר מאשר בזיונות שהיו מבזים אותו, כידוע המעשה בזה בביקורו אצל הגאון הישועות יעקב מלעמבערגר זצ"ל.

הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, נסע תחילה לרבו הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ע, ואחר פטירתו המשיך ונסע לחתנו הרה"ק רבי אשר'ל מראפשיץ ז"ע, ואחר הסתלקותו נסע להרה"ק האריה דבי עילאי ז"ע, ולאחר פטירתו הגיע לשבת פרשת אצל הרה"ק הר"ר הערש ז"ע. הרה"ק הר"ר הערש ז"ע שאל אותו, מדוע זה בא אליי, וכי בא אליי לעשות בורות על דין תורה שהיה לפניו. השיב הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע ואמר, כי הגיע אליי כי חפץ להיות על שבת קודש פרשת פרה אצל צדיק הדור. ואמר הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע בגודל התפעלותו, כי לא היה ניכר שום שינוי והתפעלות על פניו של הרה"ק הר"ר הערש ז"ע בין כששאל אותו אם מגיע אליי לבורות, לכשאמר לו שמגיע אליי כי לפי דעתו הוא צדיק הדור.

הגה"צ רבי שלמה זלמן הערנרייך זצ"ל הי"ד משאמולויי מביא בספרו אבן שלמה (פרשת בשלח אות י"א; פרשת בהעלותך אות ט'), כי שמע מזקונו הגאון הקול אריה מערגסא זצ"ל, כי כאשר השתדך הרה"ק הר"ר הערש ז"ע עם נכד הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, כיבדוהו לקרוא את שטר התנאים, והיה מקריא את כל התנאים בהתלהבות גדולה, וכתבו עליו התוארים 'בת הרב הקדוש איש אלקים מו"ה צבי מרימנאב', והרה"ק הר"ר הערש ז"ע קרא דברים אלו בהתלהבות גדולה, כמו כל התנאים כולו, וראו עליו בחוש שאין לו כל התפעלות מתוארים אלו שכתבו עליו.

ה) בשנת תר"ג אירע בגאליצה רעב גדול שהביא לפיטורי רבים מבין היהודים שמצאנו על עצמם ללא מקור פרנסה, והיה יהודי בשם ר' מנחם מענדיל פרידמאן שבחסידי השם יתברך מצא לעצמו פרנסה אצל יהודי שהעסיקו בבישול י"ש בדודי ענק, והיה ר' מנחם מענדיל מלא שמחה על שזכה לפרנסה מכובדת כזו בימים טרופים אלו. כך גם המעסיק מצא את לבבו נאמן לפניו, וסמך עליו על יושר לבבו.

אחר כמה חודשים שעבד אצל יהודי זה, שלח אותו בעל הבית לאיזה צורך אל הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, כשר' מנחם מענדיל החליט להגיש אף הוא קוויטל אל הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, וכאשר הגיש ר' מנחם מענדיל את הקוויטל לפני הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, שאל אותו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע האם עוסק הוא בבישול י"ש. השיב ר' מנחם מענדיל ואמר כי אכן זה הוא עוסקו. אמר לו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, כי לדעתו אין לו לעסוק בעבודה זו. ר' מנחם מענדיל שהיה מרוצה על

הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב ז"ע יו"ד ל' מרחשון תר"ז

א) כל עניינו של הרה"ק הר"ר הערש ז"ע היה פלאי פלאות, וכמו שאמר הרה"ק האהבת ישראל מוויניץ ז"ע על חותנו הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב ז"ע, שהיה חורק בשיניו ואומר, הערשל שניידער, האט גימאכט פון חומר אצורה, היינו לסיבת אשר נולד לאיש פשוט ומגושם, והפך את עצמו בתכלית השלימות.

כך גם אמר עליו הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, כי הוא עצמו נולד לאביו הרה"ק רבי שלום שכנא מפראהביטש ז"ע שהיה בנו של הרה"ק רבי אברהם המלאך ז"ע, אמנם הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, האין יכולים לעבד מעור עבה ומגושם כל כך, לעור דק ועדין כל כך, והוא פלא של דבר.

ואכן הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, על אף היותו פאר היחס, היה מכבד ביותר את הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, אף שלא היה לו כל ייחוס, ולא היה צדיק אחר שהיה מכבד באופן מופלג כזה.

ב) פעם היה הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא ז"ע אצל מחותנו הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע [שכן בנו הרה"ק רבי אבי עזרי זעליג זצ"ל היה חתן הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא ז"ע, בן הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע], ואמר לו הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, כי אם חפץ הוא לראות מלאך ה', שייסע לרימנוב, לחזות בפני הרה"ק הר"ר הערש ז"ע.

תכף ביקש הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא ז"ע ליסע לרימנוב על שבת קודש, על כן קרא לחתנו הרה"ק רבי יהודה ממעליץ ז"ע [בן הרה"ק רבי יעקב ממעליץ ז"ע בנו של הרה"ק מראפשיץ ז"ע] שייסע עמו לשבת קודש לרימנוב, ואכן כך עשו.

ביום השבת, ישבו אצל שולחנו של הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, והנה דרכו של הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא ז"ע היה, למעט באכילה, ואף ביום השבת שהיה אוכל מעט יותר מהרגלו בימות השבוע, כמעט ולא היה אוכל מאמחה.

הרה"ק הר"ר הערש ז"ע היה לו עניין מיוחד באכילת יום השבת, על כן פנה לעבר הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא ז"ע ואמר לו, כי הנה ייסד הפייט (פיוט 'ברוך א-ל עליון' לשבת) את עמו לשבות און בנעימים, וביאר בזה, אשר 'און' הוא מלשון אזניים שעושים לכלי, והוא כי קדושת השבת גדול ומופלג הוא מאד, ואין יכולים להיאחז בקדושת השבת, על זה הוא הדרך על ידי מאכלי שבת, והוא בדמיון לכלי שאין יכולים לתפוס אלא על ידי אוזני הכלי, כך ייסד הפייט את עמו לשבות, שיוכלו לקבל אחיזה ביום השבת, להיתפס לקדושת השבת, זה הוא על ידי 'און' - האזניים לתפוס ולאחוז באמצעותם את קדושת השבת, הוא 'בנעימים', על ידי שאוכלי מנעמי תענוגי יום השבת, ואוכלים מאכלי סעודות השבת.

ג) כעין זה היה גם כן כאשר בתקופה שאחר הסתלקותו של רבו הרה"ק הרבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע, שבמשך י"ב שנים לא הנהיג עדיין הרה"ק הר"ר הערש ז"ע את עדתו, והיה שמו בפ' כל 'הערשל משרת', הגיע פעם אחת הרה"ק הר"ר הערש ז"ע לשבות אצל הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ע, והבחין כי כמעט ואינו אוכל מן האוכל שהניחו לפניו. שאל הרה"ק הר"ר הערש ז"ע את הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ע, מדוע זה אינו אוכל, כשהוא אומר שתמיד היה רואה אצל רבו הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע שהיה אוכל ביום השבת יותר מבימות החול. השיב הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ע ואמר, כי אינו יכול לאכול. אמר לו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע בשנית, וכי מדוע זה לא תאכלו, הרי הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע, היה מתפלל כל ימות השבוע, שיוכל לאכול ביום השבת. השיב הרה"ק רבי אורי

הוסיף הרה"ק רבי יוסף מרימנוב ז"ע ואמר, כי אף שכך ראה הרה"ק מראפשיץ ז"ע על פי החלומות והמאורעות, לא היה זה אמת, ולא ראו אל נכון, כי אם היו מותירים את אביו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע אצל רבו הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע, עוד זאת היה מאריך ימים ושנים הרבה, אלא שהבעל דבר הוא שעשה כל זה, כי הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע אמר, כי אם יעבור שנת תקע"ה ועוד יהיה בארצות החיים, ייאו שופר של משיח, והבעל דבר שלא רצה שיהיה כן, עשה כל התחבולות שיתלך הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע עוד לפני סיום שנת תקע"ה, ועל כן עשה חלום זה, שיפתרוהו שלא על נכון, וביזה ישלחו את אביו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע מלפני הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע, וביזה אכן הסתלק הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע ביום י"ח אייר תקע"ה.

ז) אחר הסתלקותו של הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע, רצה הרה"ק מראפשיץ ז"ע, כי בנו הרה"ק רבי נתן לייב ז"ע, הוא שימלא את מקומו, אמנם הרה"ק רבי נתן לייב ז"ע לא הסכים לדבר, כשהוא אמר, ששמע מאביו, כי כשם שהאז"י הקדוש אמר על עצמו, שכל ביאתו לעולם הייתה בכדי להעמיד תלמיד כמו המהרה"ו, כך אמר על עצמו, שכל ביאתו לעולם הייתה להעמיד את תלמידו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, ועל כן אינו מקבל עליו לישוב על כסא אביו. ואכן תקף לאחר מכן ברח הרה"ק רבי נתן לייב ז"ע מרימנוב, בכדי שלא יוכלו לכפות עליו את ההנהגה, ועל איזה שנה או שנתיים לא היה בעיר.

ומובא, כי תקופה קודם הסתלקותו של הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, אמר פעם הרה"ק רבי נתן לייב ז"ע, כי הנה משיח עוד לא בא, ומה יעשה כאשר יסלק הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, איפה יוכל להטמין את עצמו שלא יבקשוהו להנהיג את העדה, על כן אמר, כי הוא מבקש שיזנה להסתלק קודם הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, ואכן כמחצית השנה קודם שהסתלק הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, נתבקש הרה"ק רבי נתן לייב ז"ע לבית עולמו.

ח) כאשר נודע להרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע על הסתלקותו של הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, בכה תמרורים זמן ממושך, ולא יכול היה להתנחם. בניו הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב ז"ע והרה"ק רבי משה מראזוואדוב ז"ע, שאלו אותו מה פשר בכייתו המרובה, והרי כבר היו הרבה גדולים וקדושים שהסתלקו לבית עולמם, ועם כל זה קיבל עליהם תנחומים, ומדוע ממאן הוא עתה להתנחם.

נענה ואמר להם הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע, כי הנה יודעים הם אשר מוח חריף לו, ואם יעיין באיזה דבר שעה אחת, יוכל לומר בזה תלי תילים של פירושים, ואם יעיין בדבר יום או חודש או חודשיים, כי אז יוכל לומר פירושים עמוקים מיני עומק בכל זה. והמשיך ואמר, כי פעם אחת היה אצל הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, ובאמצע שאמר את שירת הים נאנח איזה אנחה, וניסה להבין את הכוונה שהיה להרה"ק הר"ר הערש ז"ע באנחתו זו, ומיני אז עד כעבור מחצית השנה או שנה שלימה, היה מוסיף ומתבונן ומתעמק בעניין אנחה זו, והיו לו כוונות שונות עד למאד בעומק כוונות אלו. ולאחר תקופה זו של מחצית השנה או השנה, נסע בשנית אל הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, ואמר לו את כל פירושים והכוונות שהיה לו באנחה זו, ושאל אותו על פירושים אלו אם התכוון אכן אליהם, ועל כל פירוש ופירוש שאמר לו, נענה לו בראשו כי אין כלל הייתה כוונתו.

סיים הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע את דבריו ואמר, כי הרי כוונות אלו עלו ברעיונו משך מחצית השנה או שנה שלימה, ואילו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע כיוון כל אלו הכוונות ויותר מזה ברגע אחד, הרי שהיה לו מה עמוק ועצום, ואם כן איך יוכל להתנחם על הסתלקותו.

ז"ע ועכבי"א

כך שמצא עבודה מסודרת, נפל עליו הדבר כרעם ביום בהיר, ופתח ואמר לפני הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, כי הרי בתקופה דחוקה זו הרבה מאחינו בני ישראל אינם מסודרים כלל בעבודה להביא פרנסה לביתם, ואין זה יפסיק את עבודתו זו שהוא מרוצה בה כל כך. אמנם הרה"ק הר"ר הערש ז"ע אמר לו בשנית, כי אם הוא רוצה יכול הוא אכן להיות מבשל הי"ש, אמנם השם יתברך יכול לשלוח לו פרנסה יותר טובה. ר' מנחם מענדיל יצא מן החדר בפחי נפש, וגמר אמר לחזור לעירו ולעשות כדברי הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, וכאשר עלה על העגלה לצאת לעירו, חזר ושלח עליו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, כי הוא מדגיש לו, שהוא אינו מבקש ממנו לעסוק בעבודה זו, ואף שמותר לו לעבוד בבישול הי"ש, אך הוא אינו מצוה לו לעשות כן.

ר' מנחם מענדיל חזר בפחי נפש לעירו, ותקף הגיע למעסיק ששלח אותו אל הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, וסיפר לו דברים כהווייתם, ואמר לו כי גמר אמר לעשות כדברי הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, ולעזוב את עבודתו. המעסיק התעצב גם כן אל לבו, כי זמן רב עבר עליו עד שמצא פועל נאמן וישר כמו ר' מנחם מענדיל, כך ששניהם עשו את הדבר בלב כבד, ואכן לביתיים לקח המעסיק פועלים אחרים שיעשו את מלאכתו.

לאחר כמה ימים התפוצץ דוד הי"ש תוך כדי שהתעסקו בבישול הי"ש, והפועלים האחרים שהתעסקו בבישול הי"ש, נהרגו כולם מהפיצוץ, אז תקף חזר אל הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, להודות לו על שהציל את נפשו ממות, אכן תקף עם בואו לביתו של הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, נפתחה דלת חדרו של הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, ואמר לו, עכשיו יכול אתה כבר להיות מבשל י"ש, ואכן חזר לעבודתו הישנה.

ו) בסוף ימיו של הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע, היו לו חלומות קשים מאד, כאשר פעם אחת חלם איך המלאך מט"ט לוקח את משמשו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, ומושיבו על כסאו, וכן עוד חלומות קשים.

עוד זאת יום אחד, אמר הרה"ק הר"ר הערש ז"ע לרבו הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע אחר התפילה, כי נוכח לראות בכל התפילה, איך שאחד מחסידיו מראזוואדוב, שכבר לא היה בין החיים עמד אצלו כל התפילה, והבין הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע כי החסיד הגיע לקבל את תקונו אצל הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, והשתומם עד מאד על הדבר, כי הבין שהוא כבר הכנה לקראת הסתלקותו מן העולם הזה, שתלמידו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע ימלא את מקומו.

כראותו כל זה, עמד הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע והתייעץ עם רבים מצדיקי דורו, ביניהם הרה"ק רבי חיים מטשערנוביץ ז"ע, ועוד מצדיקי הדור, עד שקרא לתלמידו הרה"ק מראפשיץ ז"ע, שהבין בכלל הדברים כי בהיות ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימה (תענית ה:), על כן אין כל דרך אלא לשלח את הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, שלא ישמש עוד לפניו, כי אם ישאר לעמוד לפניו, אזי כבר תקף ייעשה להיות ממלא מקומו. ואכן אמר הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע לתלמידו הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, כי הוא מעבירו ממשרתו, אמנם הרה"ק הר"ר הערש ז"ע התחנן, שבכל זאת יתנו לו עוד דבר אחד, והוא לכרוך את התפילין של רבינו תם של רבו הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע, ואכן דבר זה הניחו לו.

אמנם עדיין לא הועיל הדבר, וכעבור תקופה קצרה הסתלק הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב ז"ע לבית עולמו, והרה"ק מראפשיץ ז"ע אשר ידע כי סיבת שילוחו של הרה"ק הר"ר הערש ז"ע לא היה לצד איזה חסרון שהיה בו, אלא אדרבה משום שאין מלכות נוגעת בחברתה, הגיע לאחר זמן לספר לכל התלמידים את סיבת הדבר ששילחו את הרה"ק הר"ר הערש ז"ע.

כאשר סיפר הרה"ק רבי יוסף מרימנוב ז"ע בנו של הרה"ק הר"ר הערש ז"ע, את הדבר לפני הרה"ק רבי דוד משה מטשורקוב ז"ע,

יסודי העולם

מדשן ביתם של בני צדיקים יסודי העולם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל
ששתלם הקב"ה בדורינו אחר המבול
להקים את עולם התורה והחסידות אחר המלחמה

מרן הרה"ק מסאטמאר זיע"א

עובדין קדישין - עניני תורה (ג)

בעמח"ס חלק יעקב, הי' לו בית מסחר ספרים גדול בסיגעט שהי' בו כל מיני סוגי ספרים אף מיקרי המציאות, והיו הספרים מונחים בארגזי ספרים גבוהים עד התקרה, והיו צריכים לטפס ולעלות על סולם להגיע לרום המעלות. ורבינו בהיותו ילד קטן הי' מרבה לבוא לבית הספרים לעיין בספרים שונים, והי' מטפס ע"ג הסולם ועמד שם כמה שעות לעיין בכל מיני ספרים שהגיעו לידו ועבר עליהם מדף לדף ואיתרמי לפעמים בספרי קודש שכח שעומד כעת ברום הסולם ושצריך לחזור ולירד משם, וספר שהגיע לידו לא הי' מניחו עד שהי' מעיין בו ולא הי' יכול להנתק ממנו.

סיפר הרה"ח ר' אברהם שמואל פילאפף הי"ו:

אאמו"ר הרה"ח ר' יצחק פילאפף ע"ה היה תלמיד של רבינו בארשויוע ובמשך שבעה שבועות זכה לשמשו בקודש פנימה והסתובב אז בקרבתו וזכה לראות מקרוב את עבדה"ק. וראה איך שרבינו עמד אצל ארון הספרים ולמד כל הלילה על רגליו ועל דף הארון מלמעלה היה מונח נר שלאורה למד ועל דף התחתון של הארון הוא החליף כסדר את רגליו כדי שלא יושן. פעם הוא נכנס אצל רבינו בעיצומו של לילה ובהסתכלו בתוך הבית ראה שרבינו התנמנם באמצע הלימוד והנר נל והאש אחז כבר את מעילו והתחיל לדלוך ר"ל. הוא רץ מהר אל רבינו וחלק את מעילו הדלוק וכך הציל את חיי רבינו מסכנה וודאית הי'.

מדאי, ולפעמים כשהיה יושב בשעת הלימוד נתן רגלו בספל מים.

סיפר הרב רי"ז גרינוואלד ע"ה מקאלאמבור (שהי' יליד סיגעט):

אשר אביו הרה"ג ר' יעקב גרינוואלד ז"ל

דברי אלוקים חיים

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורובקה אהבת את יעקב.

שמעתי מפ"ק של כ"ק מרן רבינו הק' מסאטמאר זיע"א לפרש דברי הכתוב (בראשית כ"ה כ"ח) ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, ובתרגום אונקלוס ארי מצד"י הוי אכיל, והוא פלא גדול לומר כן, שבעבור שהמציא לאביו מזון וצידה אהבו אף שהי' רשע.

אמנם יש לפרש בהקדם מה שדרשו חז"ל (נדרים ל"ח.) "פסל לך שני לוחות אבנים, פסולתן שלך יהא ומשם נתעשר משה", דהנה שכן מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין דף ל"ט:). והטעם הוא מפני שכל מצוה היא רוחנית, ואי אפשר לשלם שכרה בשכר גשמי, כי כל העולם הזה אינו כדאי וראוי לשלם בעבור מצוה אחת, אך זהו דוקא במצוה שעושיין לשמה ואין מעורב בה מחשבות גשמיות ופניות וכדומה, שאז המצוה היא כולה רוחנית, משא"כ במצוה שלא לשמה, ויש בה תערוכות גשמי, משלמין עליה שכרה גם בעולם הזה בשכר גשמי. והנה משה רבינו ע"ה הי' עושה כל המצוות בתכלית השלימות וכל מצוותיו היו לשם שמים, ואם כן מגין לו עשירות בעולם הזה, הלא בשכר מצוותיו א"א שיקבל שכר גשמי, אמנם משה רבינו ע"ה הי' כולל כל נשמות ישראל, וכל המצוות של כל ישראל הי' לו חלק בהם על ידי שהוא הי' הגורם ומסייע לכך, ולזה לאחר חטא העגל שנפלו ממדרגתן, וכבר נמצאו בישראל כאלו שקיימו המצוות שלא לשמה, ועל ידם נמשך שכר עוה"ז ועשירות גם למשה רבינו ע"ה, וזהו כוונת הגמ' פסל לך הפסולת יהא שלך ומשם נתעשר משה, פירוש השפעת עשירות הבאה מאותם המצוות שמעורב בהם אוכל ופסולת טוב ורע יחדיו, שלך תהא שמהם תקבל השפעת עשירות.

והנה גם יצחק אבינו ע"ה בוודאי הי' נזהר בכל מצוותיו לקיימם בתכלית השלימות ולשם שמים, וא"א הי' שישתלם משכרן בעולם הזה, אמנם קצת המצוות שהי' עושה מקיים כגון כיבוד אב ואם וכדומה, היו הכל שלא לשמה בכדי לרמות את אביו, ואין הקב"ה מקפח שכר שום בריה, וע"כ קיבל שכרו בהשפעת עולם הזה ומיד, ומכיון שגם יצחק הי' לו חלק באותן המצוות אחרי שלא עשאו אלא כדי לרמות את אביו, ע"כ גם הוא קיבל מאותו השכר, ומכיון שהרגיש יצחק כי כל ההשפעות הוא מקבל על ידי עשו, טעה וסבר שעשו הוא צדיק וזכותו גדול להשפיע גם על אחרים, ובאמת מאת ה' היתה זאת שיטעה יצחק אבינו ויחפוץ לברך את עשו, עכדה"ק.

(עטרת יהושע פרשת בא דף נ"א)

סיפר הרה"ח ר' ישראל דוד ווייס:

שמע מהגה"ק מהר"א פיש מביקסאד זצ"ל (ושהכיר את רבינו ז"ל מנעוריו והיו ידידים נפלאים כמ"ש רבינו בהסכתו לס' שם אליעזר), שכשהי' רבינו כבן ט' וי' שנים וכשהגיע זמן שינת הלילה היו אביו ז"ל או אמו מצווים עליו שיוסרו את הגמ' ויפסיק מלימודו וילך לישון, היה רבינו מתחנן אצלם שיניחו לו עוד ללמוד, והי' אומר: "איך האב מין נאך נישט מיט וואס צו גיין לייגן שלאפין" ("אין לי עוד עם מה ללכת לישון"), כי לפי דעתו עדיין לא השביע נפשו בד"ת וזאת בזכרו איננו מניח לו לישון, והגביר חיילים במשנה עוז ומרץ להתמיד בלימודו לעוד כמה שעות.

סיפר הרה"ח ר' אשר זעליג גאלדבערגער ז"ל:

מה שסיפר לו אביו שהיה תלמיד הגה"ק רבי יהודה גרינוואלד ז"ע אבדק"ק סאטמאר בעל זכרון יהודה, כי בשנות אברכותו של רבינו בעיר סאטמאר היה עדיין המאור בלילה ע"י שמן (נאפ"ט) וזכר אביו כאשר בא לקנות השמן לצורך אור הלילה ואמר לו המוכר: "אתה קונה שמן פעם אחת בשבוע, ובבית האברך הזה (רבינו) קונים שמן בכל יום".

סיפר הרה"ח ר' יוסף יהודה ווייס ז"ל:

שבעיניו ראה בעת שנכנס פע"א בבית רבינו באותו התקופה, שרבינו הניח עצמו לפוש על הקאנאפ"ע ורגליו היו תלויים על הארץ, ושני וועקער זייגערס שלכל אחד היה לו שני גלעקלעך היו מוכנים בצדו שלא ישן יותר

מרן הרה"ק ההלקת יהושע מביאלא זיע"א

עובדות קודש - שנשמעו מפי נכדו הביבו כ"ק מרן אדמו"ר משידלובצא שליט"א

ואברהם עורנו עומד

שמעתי מפיו של ר' נח אופנגר ע"ה המתגורר בכפר נידח באוסטרליה רחוק מקיבוץ יהודי כמו הרבה יהודים במשך שנות הגלות הארוכות שנגזרה עליהם הגזירה להתגלגל בכל קצווי תבל למיני מקומות שונים ומשונים כך סיבב מסבב כל הסיבות אשר לית אתר פנוי מינה שבכל מקום ומקום יגיעו בניו ויקיימו שם יצונו ויכתרהו גם במקומות נידחים ושוממים ביותר,

דבר לא חסר לר' נח אבל זה באשר בכל הנוגע לגוף אבל הנשמה נשמתו של ר' נח הרגישה צער עז על ההתנתקות ממקום של תורה ויהדות ר' נח היה יהודי תמים וישר דרך שות"מ וירא את קונו אבל הריחוק מציבור יהודי התפלות הממיינות ביחידות בלי מנין הכאיבו לו מאד, וכן החיים על פני האדמה הרי משופעים מעלות ומורדות עתות שמחה ורחמנא לשיזבן עתות צער בימים כאלו הרגיש ר' נח תלוש בודד וגלמוד, בחגים ומועדים של שמחה צמאה נפשו של ר' נח להמצא בין אחיו היהודים להתפלל בציבור להרגיש התעלות וכן כאשר נזקק לישועה חש פי כמה את עליבתו וריחוקו לעיתים גתה בו כמיהה להתעוררות רצון להתעלות נפשו צמאה לקל חי ואז היה פורש נפשו לתפילה ובמסתרים בכתה נפשו על בדידותו,

ידיד נאמן היה לו לר' נח שהתגורר אף הוא באוסטרליה אמנם מרחק רב הפריד בין מקומות מגוריהם של ר' נח בין הגאון ר' גדליה הרץ ז"ל ידידו ולמרות כן מצאו מדי פעם את הפנאי להיפגש בשחת רעים ולהתחזקות בבדידותם, ר' גדליה ידידו של ר' נח היה חסיד גור מקורב למרן הבית ישראל מגור זיע"א התקשרות זו ל"רבי" טובה גדולה היתה עבור ר' גדליה ליה גם בהיותו במקום מרוחק מיהודים רשום על לוח ליבו של רבו ואף גם היה עולה לארץ ישראל לזמנים קצרים לשהות במחיצתו בימים אלו ושואב היה אש קודש וכוחות רוחניים להאיר דרכו בארץ נכריה.

פעם אחת כששני הרעים נפגשו בצוותא לשיחת מרעים נאנח ר' נח אנחה רבתי והביע באזני ידידו את בקשת נפשו: בנסיעתך הקרובה לרבי אנא הזכיר אותי לפניו... בקש ממנו שיתפלל עבורי לישועה והצלחה אעור לרבי כי אחת בקשתו שיתפלל עבורי עם מנין יהודים שישתתפו עמו בתפילה כל

סכום שיושת עלי אשלם בעבור זאת, ר' נח שרגיל היה תמיד להתפלל ביחידות ראה כי שיה התגשמות חלומותיו היא תפילה במנין ע"כ ביקש זאת אבל ר' גדליה דחה על הסף את בקשתו כיון שרבי מגור אי אפשר לבקש בקשה זו כי אין דרכו בכך, אבל להווי ידוע לך כי בירושלים עיה"ק מתגורר הרבי

דברי אלוקים חיים

אלה תילדות דהנה איתא [ע"ה]פ] בשמחה תצאו, בשמחה יכולים לצאת מכל הצרות, וזה יאלה תילדות יצחק, יצחק רומזו על שמחה, כמ"ש כל השמע יצחק ל, כי שמחה מוליד מדת החסד, ומדת החסד מוליד שמחה, ונרננה ונשמחה בכל ימינו:

***

ברשי" ז"ל יעקב ועשוי האמורים בפרשה, ולהבין, אך דאיתא בשם הבעש"ט זצלה"ה על שחט משום מאי מחיב, משום צובע, [וביתא שזה היצה"ר שמסמא עיניו של אדם, ואומר לו על מצוה שהוא עבירה, ועל עבירה שהוא מצוה,] וזה ויחד לבבנו, שנדע מה הוא יצר טוב ומה הוא יצר הרע, וזה בכל לבבך בשני יצריך, וזה ויגער בייצר הרע מן הנשואים, וזה האמורים בפרשה, שגם בענייני תורה גם כן יש עניין יעקב ועשו, שלא יבוא היצר ולסמא את העניינים ולעשות מעבירה מצוה, השם יתברך יאיר עינינו אכ"ר:

***

יעקב איש תם יושב אהלים, לשון רבים, לרמז שלא הסתפק שבעצמו למד יעקב אבינו ע"ה, כי אם השגיח כג"כ על בני ביתו, כי הנה באהל פירש רשי" צנועה היתה.

***

גם לרמז שצריך להשגיח על ענייני בית צניעות וחינוך הילדים, באיזה אופן יכול להיות תם, באם גם כן יושב אהלים, שגם בבית הוא נוהג בצניעות, אכ"ר:

***

איש שדה וכו' העיקר לקיים הגדרים, וזה מרמז איש שדה בלא גדר, ויעקב איש תם יושב אהלים, מוקף מחיצה:

***

ויתן לך א' לרמז כפי שאיש ישראל מוסר הלב, עצמותו וחיותו, [ויתן], כך משרה עליו א' יתברך שמו,

***

או יאמר לרמז שגם הלך להנאתך, גם כן יהיה לכבוד שמו

***

ויתן ויחזור ויתן לרמז באם יש מידת ההסתפקות ויתן לך שלא יקנא זה יגרום שוב המשכת השפע ויחזור :

בעבורו, אכן התפלל הרבי זצ"ל לישועתו ולרווחתו וזה החל להרגיש כבריה חדשה. מיום זה התקשר ר' נח לכק"ז זצ"ל אף שלא הכירו ולא דיבר עמו ולא ראה אותו מימיו התחיל לשגר אליו מכתבים תמידים כסדרם בהן סיפר לרבי כל העובר עליו וביקש ברכתו על כל צעד ושעל בחייו.

ויהי ור' נח נפל למשכב במחלת לב וחיוו בסכנה התעצב ר' נח אל ליבו מה זה הרהר בפליאה והלא הביאלא"ר רבי מעתיר בעדי תמיד בתפילותיו שכב ר' נח עצוב על משכבו ותוך כך נפלה עליו תרדמה והנה חלום בחלומו ראה יהודי זקן בעל צורה ובעל תואר עיניו מאירות ודמותו מעידה כי צדיק תמים הוא הביט ר' נח מרותק על דמותו וראה כי עומד בקיובו ומתפלל עבורו הוא שומע אותו בבירור מזכירו בתפילתו ומתפלל לפני בורא כל עולמים לרפואתו השלמה, הבויק אור ומתעורר ר' נח משנתו נפעם כולו מהחלום עוד באותו יום יצר קשר עם ר' גדליה ידידו וסיפר לו על מצבו הרפואי ותיאר בפניו את החלום ואת דמות הצדיק שראה בחלמו גם ר' גדליה התרגש למשמע החלום וכששמע את תיאורו של הצדיק שהופיע בחלום לא ידע את נפשו הלא זה התאור המדויק של הרבי מביאלא, ובאמת לתדהמת הרופאים ר' נח הבריא כליל ממחלתו ושב לאיתנו.

אחרי כמה שנים ור' נח נסע לביקור בארץ הקודש. בראש ובראשונה ביקר אצל הרבי, הרבי נתן לו שלום ואמר: הרי זה פעם ראשונה לראות אתכם אחרי כמה שנים שמתנהל הקשר בינינו פצה ר' נח את פיו והשיב אני כבר זכיתי לראות את רבינו פעם אחת... הרבי לא שאל אותו מתי והיכן רק חיוך התפשט על פניו המאירות, גם אחר שחזר ר' נח לאוסטרליה הקשר הנפשי בינו לכק"ז זצ"ל נמשך עוד כמה שנים ומקושר היה ר' נח להרבי בכל נימי נפשו.

בשנת תשמ"ב כאשר כק"ז זצ"ל נסתלק לשמי רום שוב פקד את ר' נח חלום בשנתו, בחלומו חזה מחזה נורא, רבינו יושב בפמליא של מעלה פניו זוהרות כאור החמה כאשר הקיץ משנתו נפל ליבו בקרבו החלום בישר לו כי קרה דבר נורא אף על פי שלא ידע עדיין מאום מסילוקו של צדיק ולמחרת ר' נח הגיע השמועה אליו על סילוקו של צדיק רבו שהיה מקושר אליו והתנחם שימשך להשגיח עליו מן השמים.

האדמו"ר מביאלא ידוע ומפורסם לכל בתור פועל ישועות בקרב הארץ אם תשמע לעצתי הפנה את בקשתך אליו, אורי פני ר' נח ומיד כתב מכתב בקשה להרבי מביאלא ונתנו בו רעו למוסרו לרבי בבואו לעיה"ק ירושלים בנסיעתו הקרובה.

תפילה עושה מחצה, כעבור כמה שבועות כאשר שב ר' גדליה מנסיעתו לארץ ישראל עם תשובת הרבי בפיו שאמנם הרבי לא יצרך לתפילתו מנין אבל מוכן הוא להתפלל עבורך להצלחתך לישועתך והחזור לחבריו סכום הכסף שנתן בידו לתת לרבי כי הרבי מביאלא לא הסכים לקבל תשלום עבור תפילה שיתפלל בעד יהודי ר' נח סבר וקיבל ואך שבקשתו לא נתמלא במלואה שמח על שהבטיח הרבי שיתפלל

מרן הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זיע"א

להלן מקבץ סיפורים מלוקט מתוך הספר הנפלא 'מגדל דוד' השלם (על רבוה"ק מלעלוב זיע"ע נבג"מ) לקראת כניסה לבית הדפוס בקרוב בס"ד

מגדים תמתיק - ותושיע

א) פעם באו אל הרבי הוריס מודאגים, ושחו בפניו את מר ליבם על צרה קשה שפקדה אותם: בתם הילדה פורצת מידי לילה בצעקות גוראות בקולות משונים ומבהילים באין יכולת להרגיעה, והם חוששים כי דיבוק נכנס בה.

ציוה הרבי לחכות ולהמתין לו, באמרו: "משועבד אני שלא לגרום עגמת נפש ליהודי".

מרגיש בצרת ישראל

ה) פעם הגיע אל הרבי אחד החסידים, והזכיר לפניו את קרובת משפחתו העומדת היום לעבור ניתוח קשה בארה"ב, וזקוקה לישועה גדולה. הרבי בירך שבעז"ה הכל יעבור בשלום, וציווה ללכת לציון רבי מאיר בעל הנס ולומר שם קאפיטלאך מסוימים מתהלים.

למחרת, כשהגיעה אל החסיד הידיעה המשמחת שהניתוח עבר בהצלחה, התקשר הלה לביתו של הרבי והודיע להמשמש על הבשורה הטובה.

כשמוע המשמש זאת, אמר לו: "דע כי בגללך הייתי ער כל הלילה. בחצות הלילה קרא לי הרבי פתאום, וביקש ממני שאמסור לידו שוב את הקוויטל שקיבל ממך היום בדבר הניתוח.

הרבי נטל את הפתקה בידו, והתיישב על מיטתו. פניו החלו להאדים ונעשו להבים, וכך ישב הרבי במשך שעות ארוכות והפתק בידו, והוא כולו שקוע בדביקות וכמו נמצא בעולמות עליונים. לבסוף הוא התעורר מדביקותו, והניח את הפתק מידו".

כשמע החסיד את דברי המשמש, מיהר להתקשר אל קרוביו בארה"ב כדי לברר מה היה עם החולה באותם השעות. הם סיפרו לו כי בדיוק באותם שעות חל סיבוך חמור בניתוח, והרופאים ניסו להיטיב את מצבה ולא הצליחו, עד שכבר

ביאת המשיח

א) פעם שאל מישוה את רבינו על הא דארז"ל [סנהדרין צ"ז]: "אין בן דוד בא אלא בהיסח הדעת". והלא ארז"ל [נדה ט"ז]: "אמר רשב"י ארבעה דברים הקב"ה שונאן ואני איני אוהבן וכי"

דברי אלוקים חיים

ויתרצו הבנים בקרבה (סד, כב) ופירש"י כשעברה בבתי מדרשות יעקב מפרנס לצאת וכשעברה על פתחי ע"ז היה עשו מפרנס לצאת, וקשה הלא אחז"ל [נדה ל' ע"ב] דכשהתינוק במעי אמו נר דלוק על ראשו וכי' ואיך אפשר שכבר אז ביקש עשו לצאת בעברו על פתחי ע"ז, ובכלל יש להבין איך בא ליצחק בן כעשו שפירנס לצאת לפתחי ע"ז.

וביאר הענין נראה כי באמת עבודתו של יעקב אבינו לפי שורש נשמתו היתה בעשה טוב, לשקוד על דלתי התורה והעבודה יומם ולילה, כמש"כ ויעקב איש תם יושב אהלים (כו, כז), ועל כן, כשעברה רבקה על פתחי בתי כנסיות ומדרשות היה מפרנס לצאת כי עבודתו היתה להרבות כח הקדושה. לעומת זאת, לעשו היה מיועד עבודה אחרת לפי שורש נשמתו לעסוק בסורר, מרע, דהיינו לשבר את הרע ולהכניעו, ומטעם זה היה עשו מפרנס לצאת אצל פתחי ע"ז, כדי לעקור הע"ז וללחום עם הסט"א, אלא, שאחרי לידתו שכבר הייתה הבחירה נתונה בידו הפך את כוחו להשתמש בזה לרעה, והבן.

א.ה. בנותן טעם לציון דבר פלא, שפירס כ"ק אדמו"ר מלעלוב ניקלשבורג שליט"א שכאשר סיים רבינו להגיד דבר תורה זו נענה ואמר "דער ליובאוויטשער וויל תורה, די תורה קען מען איהם געבן". והיה זה בעקבות מה שהיה באותה תקופה. שבני רבינו היה כ"ק מרן אדמו"ר מהרשני"ן מלעלוב זצוק"ל ואיתו עמו כ"ק אדמו"ר ר' אלתר מלעלוב זצוק"ל נכנסו לבקר בהיכלו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זיע"ו ובין הדברים הפציר בהם שצריך לכתוב התורות של רבינו ולהפיצם בישראל וכשחזרו ללאר"ק סיפרו על כך לרבינו, וע"כ אמר רבינו בסיימו ד"ת זו שאפשר לשלחו להר"ק מליובאוויטש זיע"ו, והוסיף כ"ק אדמו"ר מלעלוב נ"ש לתת טעם לשבח דיתכן לומר דיען אשר דרכו בקודש של אותו צדיק היה שהלך ושלח שליחים לכל המקומות הנדיחים של הקליפות כדי לכלותם ולהכניעם, ע"כ חזר רבינו דווקא באימרה זו למוסרו לו.

הקדושה מתנוצצת מביתו

ב) פעם הלך הרה"ק בעל "אמרי חיים" מוויזניץ זיע"ו בעיר תל אביב, ביחד עם הרה"ח רבי אלחנן "חונג" אדמקר. פתאום עצר הרבי מלכת ליד אחת החצרות, והחל מריח באפו בהתפעלות, כאילו שואף הוא אל קירבו ריחות נעימים. הוא דפק במקלו על הבית, ואמר למשמשו: "לך נא אהא מי הוא הדר בבית זה". הלך רבי חונג לבדוק, ונוכח לדעת כי אדמו"ר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב דר שם. הוא חזר ואמר זאת לרבי.

"עתה הנני במינך", קרא הרבי מוויזניץ בהתפעלות. "הרגשתי כאן ריח נפלא של יראת שמים!"

והוסיף האדמו"ר בעל אמרי חיים ואמר, כתיב [בלק כד, ה]: "מה טובו אהליך יעקב". שני פירושים יש לתיבת "אהל". האחד מלשון אהל דירה, ועוד אפשר לבארו מלשון "מור ואהלות", היינו בשמים שיש בהם ריח טוב, וכלשון הכתוב [שם ו]: "כאהלים נבע ה'". כלומר שביט שהוא קדוש, הרי עולה ממנו ריח של קדושה ושל בשמים טובים.

לאחר מכן הוסיף הרבי להתהלך הלוך ושוב עוד מספר פעמים לאורך החצר, ועל פניו אותות התפעלות.

[יהי זה עדיין בטרם הכיר האדמו"ר מוויזניץ את רבינו].

"סיפר הרה"ח רבי אלחנן "חונג" אדמקר]

הנכנס לבית חבירו פתאום", ואם כן למה "פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים", הלא "מגיד דבריו ליעקב", דהש"ת שומר משמרתה של תורה?

וענהו רבינו על אתר, דבגמרא [כתובות ס"ב] מבואר טעם האיסור להיכנס בבית חבירו פתאום מפני החשש לגרום ליציאת הרוח, וכמסופר שם בגמרא.

ואם כן אדרבא הלא על זה אנו מחכים ומצפים, כמש"ב [יחזקאל לו, כו]: "ורוח חדשה אתן בקרבכם" וגו'.

משועבד שלא לגרום עגמת נפש ליהודי

ד) בתקופת חולשתו של הרבי, אירע פעם שבשבת בעת שכבר מוכן היה לשמוע קריאת התורה, והיו שם כמה חתנים שכנהוג זורקין עליהם מיני מתיקה בעלותם לתורה, ואחד מהם יאחר ועדיין לא הגיע.

התייאשו מלהצילה. אך מן השמיים ריחמו, ופתאום ללא כל הסבר המתקבל על הדעת ברגע אחד חל שינוי גדול לטובה במצבה, והרופאים החלו לשלוט במצב עד שהניתוח הסתיים בהצלחה...

לשמוע בקול האב

א) אדם אחד נסע אל הרבי עם שני בניו הגדולים, ובדרך נפל ויכח ביניהם על איזה עניין, ובמשך כל הדרך התווכחו הבנים עם האב.

כשנכנסו לרבינו, פנה מיד הרבי אל הבנים, ואמר להם כי צריכים הם תמיד לשמוע לדברי האב...

תשובתו לדידינו בנש"ק הרה"ח רבי מתתיהו בראדוויין שליט"א עורך ומתבר הספר שהואיל בטובו למסור לנו סיפורים נפלאים אלו לזיכור הרבים, ויש"כ.

מרן הרה"ק האמרי חיים מויז'ניץ זיע"א

עובדות קודש - שסיפר חתנו מרן הרה"ק רבי יודאלי מדי'קוב ז"ע

עניני עבודת השי"ת

שמירת הלשון

אומן בכך

"רגיל היה רבינו [ר"י ז"ע] להשתבח בחותנו הק' בעל "אמרי חיים" זצוק"ל בגודל מדריגתו במדת השתיקה. וכאשר נשאל פעם ע"י אחד השומעים, אשר האנשים לא הרגישו זאת, נענה ואמר כי מעלת המדה הזאת הוא לא לדבר דברים שאין בהם צורך, ובוהו היה גודל התמחותו לדעת מה שאין צריך לומר, והוסיף שהבחין בכך עוד בימי צעירותו ושנים רבות עקב אחר הנהגתו בזה, וראה אצלו גבורות בענין זה, וביותר אחר שקיבל עליו עול ההנהגה... ואחר ההבוננות קצרה חזר ואמר: "אי ער איז געווען א שפציאליסט אין דעם" [=הוא היה אומן בכך], והוסיף עוד בהתרגשות: "גיטש אומזיסט האבען נאך די אלטע גווארדיע געלייגט א אויף אויף איהם" [=לא לחינם שמו עליו עיניהם בני החברייא הוותיקה (חסידיו הצמח צדיק)]." (הרב עזרא יזיל שליט"א, כתבה השלבת עמ' קצג).

תענית דיבור

"ה"אמרי חיים" לא היה מדבר ביום חמישי לשבוע, אלא היה שותק במשך כל היום." (זכרון יהודה עמ' קלז).

כמי שאינו שומע

"שמעתי מר' דוד הערש קלאר, שהיה נוכח פעם בבית רבי יודאלי כשרביה"ק [ר] משה יהושע מויז'ניצא בעל ה"ישועות משה" ז"ע הגיע לשם ושוחח עם גיסו הק' ר"י. ממותו של החסיד ר' מרדכי חנא [פוקס] זצ"ל עלתה על הפרק, איך היה נרדם מיד בכל פעם שהיו מדברים בפניו לשון הרע [ראה להלן עמ' רצב]. נענה רבי יודאלי ואמר: "ציינין חירוש יותר גדול, שראיתי אצל חותני הרבי [האמרי חיים] ז"ע, שגם אם יש במקום ושוחחו בפניו ענין שיש בו לשון הרע, היה נראה על פניו כמי שלא שמע ואזניו לא קלטו כלל את הדברים, הוא לא הגיב במאומה וכאילו אינו נמצא כאן כלל, הרי זה מדרגה יותר גדולה מלהירדם..." (מפי אחד המספרים שליט"א, קונט' "יהודה לקדשו", עמ' 61).

תשוקה למצוה

"הרה"ק רבי יהודלע ז"ל היה דבוק מאד בזקינו הרה"ק ה"אבת ישראל" ז"ע ובכל זאת אמר שהתשוקה למצוה שארצנו אצל הרבי [האמרי חיים] ז"ל לא ראה אף אצל זקינו הסב"ק, הוא היה מתפעל מאד מהתשוקה של הרבי ז"ל ל"סדר נאכט". (דבריו חיים וקיימים עמ' רכב).

אהבה לכל בר ישראל

"פעם אחת בעת עריכת השולחן הטהור של כ"ק האמרי חיים" זצ"ל כשכיבד את אחד הנוכחים שהיה בשורשו מחסידי ויזניץ, אבל מחמת צוק העתים לא השתייך כולו לחוגי החרדים, ואף גילח את זקנו, וה"אמ"ח קירבו בנתינת שיריים וכדו', ולאחר הנוכחים החשובים כאב מאור הדבר, והיה קשה לו לסבול את הקירוב לפלוני, ולחש בלתישה לה"אמ"ח, עם הארץ מותר לשנאותו (ע"י פסחים מט:). מיד נענה ה"אמ"ח לעמותו, בנעימות: "יא, יא, קדש עצמך במותר לך". כשמהר"י סיפר לנו עובדא זו, הוסיף שאף אחד לא ענה להלה כ"כ כראוי כמו תגובתו זאת של האמרי חיים". (רשימות הרה"ג ר' זאב פלדמן שליט"א, מובא בקונ' "יהודה לקדשו", עמ' 29).

דברי אלוקים חיים

ואלה תולדות יצחק (כה יט) פרש"י יעקב ועשו האמורים בפרשה: יעקב ועשו צריכים להיות מופרשים זה מזה.

**

ואלה תולדות יצחק מרמז לנו הפסוק שע"י עסק תוה"ק ואמונה זוכין לשמחה, כי פקדו ה' משמחי לב, ובאמונה כתיב ויאמינו בה' ובמשה עבדו ואח"כ אז ישיר ואלהי נוס' הוא ליבדו אלוקינו ה'יה יהיה ר'יהיה, הוא אמונת היחוד אמונת אלקי עולם ואלהי ג"ם נוס' הוא היה אב לנביאים לקדומים לפניו ולבאים אחריו היינו אמונה במשה עבדו, יצחק רומז לשמחה (כמ"ש בתרגום ספ' לך לך ויצחק וחד')

ואלה תולדות התולדה והתוצאה מעסק התורה בדחילו ורחימו והתולדה מן אמונת אלקי עולם וברעיא מהימנא, הוא יצחק שמחה שע"י תוה"ק ואמונה זוכין לשמחה דקדושה.

**

אל תרד מצרימה (כו ב) תרד הוא בגימ' מרחשו"ן וגם בגימ' אתר"ג, צריך לזהר במרחשו"ן שלא ליפול ולירד מהקדושה ששאבו בשעת לקיחת האתרג.

**

וימצא יצחק וג' מאה שערים ויברכהו ה': יצחק ידע שכל מה שמצא והצליח ונתעשר הכל הוא ויברכהו ה' ברכת ה' היא תעשיר. (משלי י כב) ולא אמר ח"ו כחי ועוצם ידי.

**

וימצא יצחק וג' מאה שערים ויברכהו ה': יצחק אע"ה מצא מאה שערים ודרכים בענין ויברכהו ה' איך לברך ולהודות לה.

**

ויגדל האיש וילך הלוי וגדל עד כי גדל מאד (כו יג) מאד רומז לענות "מאד מאד הוא שפל רוח" (אבות פ"ד מ"ד) ויגדל האיש וילך הלוי וגדל גדלותו של יצחק אבינו ע"ה באה לו כי גדל מאד כי היה גדול במדת הענוה, ומאן דאיהו זעיר איהו רב (זהר א' א' קכב ע"ב)

השמחה במניעת צער לזולת

"שמעתי מבעל המעשה, שבאחת השנים היה מנהל במסדות ויזניץ, שלא הצליח כ"כ בתפקידו, ולא היה בידו להשלים החסר ולחלק משכורת וכדו', ונכנסו אל הרבי [האמרי חיים] ז"ל לומר לו ע"ז. ואמר אז הרבי ז"ל להג"ל שילך לומר לו שאין יכולים לתמשך כך, ושעליו להפטר ממשרתו. למחרתו שאל הרבי את הג"ל האם מסר השליחות, וענה שלא. שאל אותו הרבי ז"ל: 'למה לא מסרת את השליחות?', והשיב, שאינו יכול למלאות שליחות של שפיכת דמים. תיכף קם הרבי ז"ל ותיבקן בחביבות, ואמר: 'כאלו תלמידים רציתי להעמיד, אלו שאין רוצים לקיים שליחות של שפיכות דמים'. וכשהרה"ק רבי יהודה"ה ז"ל היה חוזר על מעשה זה, היה אומר, שאצל רבי"ם אחרים זה היה נכנס בגדר חוצפה שלא לקיים שליחות הרבי, ואילו אצל הרבי ז"ל זה היה רבותא גדולה, בזה שלא קיים

שליחותו מחמת שפיכות דמים". (דבריו חיים וקיימים עמ' פד).

עבודת המדות

שומעין חרפתם ואינם משיבים

"כשעליתי בשנת תש"ח לאה"ק, היה אז מרן [האמרי חיים] בארה"ב לשנה ומחצה. היתה לי אז הזדמנות להשתעשע עם הרה"צ רבי יודאליע זצ"ל, שגר בימים ההם בתל אביב. בכל ערב היינו מטיילים ברחוב, ושוחחנו רבות. פעם כד בדיחא דעתי, שאלתי את פיו אודות ענין המדאיב ההוא [שהעלילו על רבינו האמ"ח] אחר המלחמה, עת שימש כראש מועצת גדולי התורה ברומניה, שלוקח לעצמו הכסף שהגיע מכל חבתי תבל לצורך פליטי המדינה, ונפוצו עליו כתבי פלסטר באופן מבהיל, ה"ן, ועל מה ולמה לא הגיבו מאומה על כבודו של מרן שהתבזה באופן משונה.

השיב לי מוהר"י: 'דע לך כי מורי חמי ידע את כל אשר נעשה ולא התפעל מכל זה ולא נגע הדבר לנפשו כלל. פעם בערב שבת אחצה"צ כאשר עוד היינו בבוקרשט, הגיעו שני כתבי עתון מפורסם, ובידם כתבה נוראה, בעדה שולמו להשנים, הקטע היה מוזעזע, עד שהללו הודו ואמרו כי הפעם עברו על המדה, כי הכירו לטב את הרבי מויז'ניץ, ומטוב ויבט החליטו להציע את הכתבה לפנינו טרם שידיפסו. הם מסכימים לבער את המאמר, בתנאי שיקבלו הון עתק של אלף דולר. בתו של מרן, הרבנית שבע [ארנסטר] תליט"א [ע"ה] כשקראה את המאמר חשה ברע: 'הייתכן לכתוב שקרים וזיופים מגונים על אביה?'. באה היא אלי לטכס עציה: 'מה עושים בכגון דא?'.

מרן, היה נח אז כדרכו שבכל עש"ק אחצה"צ. אמרתיו: 'נחכה עד שיעור משנתו, ונראה מה בפי מרן'. שקם, נכנסנו וסיפרנו לו את כל הסיפור, והתחיל לצחוק כשהוא מביע: 'ראשית, מנין לי סכום כזה, הרבה נצרכים ונדכאים מחכים לסעד ולתמיכה ממני. ושנית, אם אפילו ניתן להם את מבוקשם, מי ערב שיחדלו ממעשיהם, אדרבה הם עוד יוסיפו חטא ורשע, שיפרסמו שקבלו מתן שכרם בצדם, ועי"ז עוד יגדילו את הטרסק' [=הערעש]. מר"ח סיים כי ה' יודע את האמת, והם יעשו את שלהם. אין הדבר בוגע לו בכלל, והרי עוד מעט יגיע שבת קודש... מרן ז"ל מעולם לא התעניין אם אכן הדפיסו את הכתבה, כי היה טרוד בענינים יותר חשובים, לעזור ולהציל נפשות ישראל". (ימים מקדם עמ' קעב).

(מתוך הספר יהודה לקדשו)

מזן הרה"ק מצאנו קלויזנבורג זיע"א

עובדות קודש - מכת"ע מה שנכתב אחר הסתלקותו

בית דינה של קלויזנבורג. לצד הרב אב"ד - ראש ישיבה ואדמו"ר, הרבי זכר צדיק לברכה, יושב הגאון רבי יוסף אדלר, הטורד"ר רב. טענות קשות של דין תורה מורכב ומסובך שנשמעות בחלל החדר, אשר יושביו לא הגיעו אל עמק השוה. בעלי הדין לא הגיעו לפרשה והדיינים לא ירדו להכרעה.

אחד מהם, הרבי, רכון על ניירותיו. עטו רצה על פני הניר, המתמלא בחידושי תורה מבית מדרשה של קלויזנבורג. עמיתו, הרב מטורדא, מעיר בעדינות על החובה הרובצת לראשו של דין להאזין היטב לטענותיהם של בעלי הדין.

"הקשבתי היטב", ענה הרבי בבטחון, "ואני יכול לחזור על כל מילה שנאמרה כאן". והרבי מנמיח לרגע את עטו, חזר על כל הטענות שהשמיעו שני הצדדים...

את העדות הזאת, לה היה עד הרב מטורדא. סיפר הוא עצמו לימים בכנייה נרגשת, זכרון לחוויות תלמודו של ענק בעל שני מוחות.

***
"אני", אמר פעם חותנו, האדמו"ר בעל "עצי חיים" מסיגט, "זוכר כל תוספות בש"ס. אמנם מילה במילה, אך לפחות את התוכן".

"אך חתני", הוסיף, "יודע גם את הלשון".

***
בצעירותו היה מרבה להתפלל בדביקות, עד כדי נפילה בפיטוט ידים ורגלים. כשהתלוננו עליו לפני דודו-זקנו, האדמו"ר מראצפרט הי"ד, השיב האדמו"ר: כשתדעו אתם כל תוספות בש"ס, תוכלו גם אתם להשתחוות בפיטוט ידיים ורגלים.

***
זכרנו של הרבי היה אדיר. בור סוד שאינו מאבד טיפה, אף מדברים שאינם גופי תורה. חסידי צאנו, סיפר את אשר חווה במחיצת הרבי עת הגיע בפעם הראשונה, בתש"ו, לארץ הקודש. הרבי ראה אז מחלונות המטוס את אדמת הארץ. רגשותיו גאו בקרבו ופיו החל ללמול ברתת את פרקי "ציון" הרבים שבסוף קינות לתשעה באב.

כיצד ומתי הגיע הרבי לידך כך? על פרקי קינות קשה למצוא תשובה, אך על גמרא וישולחן ערוך אפשר, אולי, למצוא הסבר. אולי אפשר להבין ממה שהרבי עצמו ספר על תקופת נעוריו, על האחרים, כאילו לא בו עצמו דבר. "אחרי סעודה שלישית", סיפר הרבי, "ישבו ללמוד עד יום שלישי בלילה. כשהתעייפו היו נשכבים לתנומה על ספסלי בית המדרש. אוכל

היה מביא אחד מבני המשפחה לבית המדרש. ביום שלישי בלילה הלך מי שרצה, להחליף בגדים או לישון לילה אחד במיטתו. למחרת, ביום רביעי בבקר חזרו ללמוד. לימוד צופן עד לכניסת השבת."

***

דברי אלוקים חיים

ויאבה יצחק את עשיו כי ציד בפיו ורבה אהבת את יעקב והיה המון מאד לכאורה יצחק אבינו יטעה טעות גדולה כי"כ ויהאב את עשיו הרשע אך ב"ל על פי מה שידוע מספיק דמי שרצה להוכיח את החוטא אסור לו להוכיח מחמת שנאה כי אז ח"ו יפול הנפול עוד יותר רק צריך ההוכחה להיות ע"ד אחרון הכהן שה"י אהב את הבריות ומקרבן לתורה ע"י אהבה וחבה לנפש הישראלית הוציא את הרע מתוכו וקרבו לתורה עד שנעשה כולו טוב וכמו שיש לאדם בן יחיד שנזרק בו חולי רע וקשה ר"ל אותו האב שונא את החולי הזה שנאת מות אבא את בנו הוא אהב יותר מנפשו כך צריך הצדיק המוכיח לשנוא את העבירה שנאה מחלטת ולשום נפש בכפו להרחיקו מנפש הישראלי שנכשל בה אשר אהב אותו כנפשו.

וזה ה"י הענין אצל יצחק אבינו כאשר ראה את מעשיו הרעים של עשיו בנו חשש שלא יאבד כלי ח"ו ורצה להציל ממנו מה שאפשר עדיין להציל ולכן קרבו באהבה כדי להעלות את הניצוצות הקדושות אשר בקרבו, שלא יפלו לגמרי לתוך הטומאה וכמו שמצינו בגמרא במס' ע"ז ר"א שני גוים בבטנך זה אנטונינוס ורבי ואיתא שם (י"ג) שאנטונינוס למד תורה מפי רבי ורבי הבטיח לו שהוא בן עוה"ב, ובתוס' שם כתבו בשם ירושלמי שנתגרש ומל א"ע ובגושין ב"ו איתא שנירון קיסר נתגרש ובגמ' מ"ר מאיר, וכן זה היה יצחק אבינו מראש ולכן אף ששנא מאד את מעשיו הרעים של עשיו הרשע וכל"ו קרבו אליו באהבה שלא לאבד ח"ו את הטוב הטמון בקרבו

ויודע גם שהה"ק המגיד מקונוץ אמר בשפה פולנית שמוטב ה"י ארבה אמנו לא היתה מתערבת בעניניו של יצחק ומי שמבין את הענין קצת יותר בפנימיות יכול אפילו להבין מדוע אמר את זה דוקא בלועזית ולא באדישי.

וגם ענין הברכות היו על דרך זה על פי מה שאמר הה"ק החוזה מלובלין ז"ע דהצדיק יכול להשפיע פרנסה ממקום גבוה כי"כ עד שנמשך ביחד אתה השפעת קדושה מגודל קדושת המקום, וכמו ששמעתי מאדמו"ר הקדוש ז"ע שסיפר שה"י פ"א בחדר קדוש זקני הה"ק מצאנו ז"ע והגיש חסיד אחד פתקא לפניו ולא רשם עליו שום בקשה רק שמו פנה אליו זקני הקדוש למה אינך מבקש על פרנסה עמד החסיד על מקומו בתמחון מכיון שלא ה"י דרך לכתוב בקשות בתוך הפתקא ומכ"ש בקשה גשמיות, אז המשך זקני הקדוש ואמר פרנסה כבר כוללת בתוכה הכל אפילו יר"ש.

וזה ה"י כוננת יצחק אבינו להשפיע לעשיו פרנסה ממקום גבוה כי"כ עד שהשפע יזכך אותו בגלל גודל קדושת המקום שממנו שופעת וגיבית אותו משאול תחת"י והה"ש אה"כ (כשרבקה חזרה על דברי יצחק) ואברככה לפני ה' דייקא היינו שישפיע ברכה ממקום גבוה מאד מלפני ה' בהו"ש.

נדיבי עם הרואים לעצמם זכות להיות שותפים. אך הוא, האדמו"ר, מחולל הרעיון, יצק לתוכו נתח מאהבת התורה שבערה בקרבו, חתיכות מבשרו וחלבו, אהבת תורה שהלכה אצלו בד בבד עם אהבת ישראל. "זקני הקדוש מצאנו", אידנ'ס וועגען דארף מען גיין אפילו אין גיהנום אריין" (לטובת אפילו לגיהנום). יש ללכת אפילו לגיהנום! והוא אכן פעל ועשה, לא למען אחד, כי אם למען הכלל. ואת כל אהבתו שאבה רצה להנחיל להמוני לומדי התורה די בכל אתר ואתר. לעשות את כולם אוהבי תורה.

מה היה סוד קסמה של אשר בה שגה תמידי? מה הביא אותו בתפילת מעריב של חצות לילה לחזור משך כשתים עשרה דקות ויותר על המילים "כי הם חיינו ואורך ימינו ובזמן נהגה יומם ולילתי?"

היתה זאת, מספר הגר"ש פלדמן שליט"א, מבאי ביתו, סתם תפילת מעריב של יום חול, לא חודש ולא שבת. לא יום כפור ואף לא מקצתה. מעריב של יום חול רגיל.

היה כדאי לנסוע כדי לראות יהודי שכזה שומר העולם ועד סופו, הוא אומר, ואם תמצוי לומר, כדי לראות תלמוד תורה מהו.

***

עצם הופעתו והוויתו היו כח דחף אדיר ללמוד עוד ועוד. מי שראה אותו בטילוילי לאחר שעבר ניתוח לב, לא יכל שלא להתפעם. היה זה בארה"ב,

לאחר שנותח. הרופאים המליצו על מנוחה ואף יעצו על טיול יומיומי. כמלאך יבקשו תורה מפיהו, היה נראה כשהוא צועד לאיטו, נשען על בחור בידו האחת, מקל בידו השניה, ובחור נוסף הולך לפניו. גמרא קטנה בידו והוא קורא לפני רבו גמרא ורש"י. מדי פעם נקטעת קריאתו של הבחור. אז הכל כל כך פשוט, והאדמו"ר מתחיל להרצות את שטות הראשונים בסוגיה, וכך הוא הולך ומפלפל, משתעשע בדברי הרשב"א, והבחור מאזין...

כך נראו במחיצתו טיולי נפש שלאחר ניתוח לב ביוניון-סיטי. הפעילות המוחית המתמדת לא מצאה חן בעיני הרופאים. "הרבי צריך לנוח ולישון" קבעו. אך הרבי סבר אחרת. איך אפשר לישון כשאפשר ללמוד? טען. דורשי שלומו לא ויתרו. ללא ידיעתו נטל הרבי את גלולות השינה שניתנו לו בכוס השתיה שלו. "אני לא מבין מדוע נופלת עלי תרדמה", התלונן הרבי ותפס את צעפעי עיניו, מנסה להתנגן מהשפעת הגלולות.

וכשהתעורר בלילה, ישב בחור ליד מיטתו, גמרא בידו, והרבי האזין...

***

את מפעל הש"ס, מפעל האדירים המונמנטלי של האדמו"ר, מחזיקים עד היום

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הר"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת תולדות

פניני הכהן

פרי צדיק סוף אות ב'

יעקב אבינו ע"ה הוסיף ויבא לו יין וישת. ואם היה פסח הוא הזמן שתיקנו הכמרים לשמות ארבע כוסות, ואם היה כנגד שעירי יום הכפורים היה היין כנגד נסכי יין כמו שאמרו הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, ובמדרש רבה (בראשית רבה כ"ו, ט) גם כן נרמז טובים לך וכו' וטובים לבניך שעל ידן הוא מתכפר להן ביום הכפורים וכו', ונשא השעיר עליו זה עשו וכו' עונותם עונות תם וכו'. ובאמת אלו ואלו דברי אלהים חיים ככל מחלוקת חכמינו ז"ל, ועל דרך מה שכתב בספר קדושת לוי (דרוש לפסח) על מה שכתב הפייטן שבפסח מל אברהם אבינו ובמקום אחר כתב שביום הכפורים מל אברהם אבינו, וכתב דקדושת המועדים ישראל מקדשי ליה ובזמן שכל ישראל מכניסין בו קדושה יש בו קדושת החג, ואברהם אבינו היה אחד שהיה עובד את הבורא ברוך הוא ומעורר המדות כמו שנאמר (יחזקאל ל"ג, כ"ד) אחד היה אברהם. נמצא אברהם אבינו היה אפשר לו לעשות יום טוב בכל יום שהוא מעורר איזה מדה ממדות וכן היה אפשר לו לעשות שני ימים טובים ביום אחד, דהיינו כשהיה לו אהבת הבורא היה אפשר לו לעשות פסח וכן כשהיה לו באותו יום יראת ה' אז אותו יום הוא יום הכפורים וכו' עיין שם באריכות.

וכן כאן כשהתעוררו בבחינת גודל אהבה מדת אברהם אבינו ע"ה היה אז קדושת חג הפסח שכנגד קדושת אברהם אבינו והיו הקרבנות פסח ותגיגה, ואחר כך על ידי הצער שהיה ליעקב אבינו ממה שהיה צריך ללבוש עצמו בבגדי עשו ולומר דבר שאינו והתפלל הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה כמו שמובא בזה"ק (ח"א קמ"א, א). על ידי זה הוריד יעקב אבינו ע"ה קדושת יום הכפורים ומחילת עונות והיה אז קדושת יום הכפורים בעשיה ממש כמו שכתב בספר קדושת לוי, והיו השני גדיים כשעירי יום הכפורים שהיו קרבנות ממש שאחד היה לה' והשני היה צריך גם כן להיות במקדש, ולהיות שניהם שוין במראה ובקומה ודמים ובלקחתן כאחד כמו שאמרו במשנה (יומא ס"ב, א) ואלו ואלו דברי אלהים חיים:

אחר הבדלה

ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' ויתן לך האלהים וגו'. ובשבת שכל ישראל פנוים רק לתורה ונמשלו ישראל לתפוחים כמו במתן תורה שנמשלו לתפוח (שבת פ"ח, א) ונקראו ישראל חקל תפוחין קדישין, וזהו שדה אשר ברכו ה' שדה של תפוחים (תענית כ"ט, ב) לכן אומרים במוצאי שבת קודש פסוקי ויתן לך וגו' שיזכו גם בימי המעשה להיות עוסקין בתורה, וכמו שנדרש בבראשית רבה (ס"ו, ג) מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה וכו', יעבדוך עמים וגו' שכל השקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ וכו', וחזקין לכל הסייעות לתורה ועבודה.

ובשבת כל אחד מישראל זוכה שנקרא לבו הר קדשי שבשבת כל אחד מישראל זוכה לנשמה ומי שזוכה לנשמה נקרא קדוש כמו שמובא בזה"ק (ח"א ס"ב, פ"ג ריש ע"ב) וכתוב (ישעיה י"א, ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו', ובמדרש הנעלם (ח"א קל"א, א) הוא ליבא דמדוריה דיצר הרע ביה, והיינו שלא יוכל היצר הרע לשלוט בו וכמו שנאמר (ישעיה כ"ו, ב) שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל עץ שעל ידי שמירת שבת ניצול מקטרוג יצר הרע כמו שכתב בפרי עץ חיים.

ובשבת כל ישראל אוכלין סעודת מצוה שהנשמה נהנית מאכילת שבת וכמו שמובא בזה"ק (ח"ב ר"ד ריש ע"ב) שהנשמה יתירה נהנית מעינוגי שבת, ואמרנו שזהו שדקדוק בגמרא ואמרו (שבת ק"ח, א) כל המענג את השבת ולא אמרו כל המתענג בשבת, דקאי על הנשמה יתירה שנקראה שבת וכמו שמובא בזה"ק (שם פ"ח, ב) ושבת יומא דנשמתין איהו ולא יומא דגופא כמו שמובא בזה"ק (שם ר"ה סוף ע"א), ואין בהאכילה שום הנאת הגוף רק עיקר האכילה להנאת הנפש, וזה שאמרו ברכו במטעמים שהנפש מרגשת וערב לה מאכל שבת.

ובמדרש רבה (פרשה זו ס"ה, י"ג) על פסוק ועשה לי מטעמים שלושה דברים נאמרו בעץ שאכל אדם הראשון טוב למאכל ויפה לעינים וכו' והוא דחייב טעמו וראו, ובאכילת מצוה יש קדושה בטעם וכן קדושה בראייה, אך באכילת אדם הראשון היה ערוב טוב ורע, אבל בסעודת מצוה שאין בה ערוב מרע כלל יש הנאת הנפש גם מהראייה וכן מהטעם והוא יפה לעינים גם כן דהיינו טעמו וראו.

ויצחק אמר שכיון שלא יוכל להנות מהראייה של סעודת מצוה עשה לי מטעמים שארגיש טעם סעודת מצוה, ובסעודת שבת יש הנאת הטעם שבקדושה והראייה שבקדושה, והנשמה יתירה נהנית משניהם טעמו וראו:

פרי צדיק סוף אות ג'

וזה שנאמר ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה, אף שלא מצינו שעשתה רק מטעמים מהגדיים, ואי משום דכל סעודה קרוי לחם כמו שכתב רש"י (פרשה זו ל"א, מ"ד) על פי מה שנאמר (דניאל ה', א) עבד לחם רב, מכל מקום כיון שכתוב את המטעמים למה כתוב את הלחם, רק הענין לפי האמור דאכילה זו היה כקרבנות שנקרא לחם אלהיהם לחמי לאשי, ולכן נזכר כאן ביד יעקב בנה שיעקב אבינו ע"ה הכניס בהם קדושה יתירה על ידי כוננתו לשם שמים לקיים מצות אמו ולא נתכוון כלל להנאת עצמו, ועל ידי כך נתעלה קדושת המטעמים, וכן היה שאחר שסעד אמר הברכות וכתוב בקרבן (שמות כ', כ"א) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך, ואיתא במדרש רבה (בראשית רבה מ"ח, ה) מה אם זה שהקריב שור ואיל לשמי הרני נגלה עליו ומברכו, ובגמרא (ברכות ו', א) שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שעיניה עמו ששומר בכל המקום וגו', אף דזה נאמר במזבח וקרבן אבל דברי תורה גדול מקרבנות כמו שאמרו (מנחות ק"א, א) על פסוק (ויקרא ז', ל"ז) וזאת התורה לעולה ולמנחה דאינו צריך לא עולה וכו', וארבע אמות של הלכה כקדושת מזבח כמו שאמרו (ברכות ה' א) משחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה, ומה שנאמר אזכיר את שמי ולא כתוב תזכיר, כי מאתערוהא דלתתא אתער כן לעילא, ושמי נקרא דברי תורה כמו שנדרש (שם כ"א, א) לברכת התורה לפניה מדכתוב (דברים י"ב, ג) כי שם ה' אקרא וגו', והקב"ה יושב ושונה כנגדו (תמיד ל"ב, ב), ובקרבנות דכתוב לחמי לאשי שנקרא לחמו יתברך הקדוש ברוך הוא משפיע לו גם כן לחמו שהוא דברי תורה ועל כן גם בקרבנות נאמר אזכיר וגו', ועל ידי זה אבוא אליך וברכתך, והיינו שהברכות הם מה' יתברך.

ב"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע

פניני שידות קודש

שבת קודש פרשת עקב

התורה, "ער זאל זיין ארומגענומען מיט מצוות", ואח"כ מחנכים אותו לאט לכל המצוות.

• לפני שהתחילו לומר עם הילד הא' ב', אמר לילד, שצריך לכוין בזה לקיים מצות ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם, כי בזה מתחילים כבר את האותיות הקדושים, כדי שיוכל אח"כ ללמוד התורה.

והאב צריך לכוין לקיים מצות ושנתם לבניך, ולמדתם אותם את בניכם.

• כשנתן הילד הדבש מעל האותיות ושאל אותו אם זה מתוק, וענה כן, אמר שהלואי שאנחנו נרגיש טעם מתוק כזה בתורה ומצוות, שהרי הנחמדים מזהב וגו' ומתוקים מדבש ונופת צופים.

יום ג' פר' ראה, אור לכ"ז אב

• באמצע הטעימה דיברו מהגה"ק מסאטמאר זצוק"ל שהיארציית ה' היום (כ"ו אב), וסיפר: בעת המלחמה, כשהי' רוצה לשמור שלא יגלחו את זקנו, עטף את עצמו, שיהי' נראה שיש לו כאבי שיניים, ופעם אחת ראה אותו איזה דייטש ימ"ש, וציווה שסיר את העטיפה, וכשראה את זקנו אמר הדייטש ימ"ש: א ריינע בארדע.

והסביר כי גם אצל יוסף הצדיק אנו רואים בפסוק "ויתן חינו בעיני שר בית הסהר", והאזה"ח הק' כותב שם, כי אף שאין בחי' הרע יכול להרגיש את חן ה', כי זה רוחני, אבל אצל יוסף הפליא ה' לעשות, כי גם חלק הרע ירגיש את חן ה'.

יום ה' פרשת ראה, אור לכ"ט אב

• יומא דהילולא של אביו אדמו"ר זי"ע, סיפר שפעם אחת בקיץ, כשהי' במעון הקיץ בהעוועסטרא, לאחר כמה ימים שכבר הי' שם אמר להמשמש ר' דוד זינגער הי"ו, שיכין לו תיכף איזה מאשין (-קאר), כי הוא רוצה לחזור העירה, וזה הי' ממש בשנותיו האחרונות, כשהי' חלש מאד לאחר הארץ אטאק (התקף לב) ל"ע, וכשהי' צריך לנסוע דרך ארוכה הי' מכינים לו מאביל, והוא באחת, שרוצה לנסוע תיכף העירה, ולא עזרו שום הפצרות - כי הוא לעת עתה חלש מאד.

ור' דוד התחנן אליו, שאפשר שהוא יוכל להיות שליח, לדבר שהוא צריך להיות בעיר, אז אמר לו, שרק הוא בעצמו יכול לעשות את זה, כי זה לפני כמה ימים הי' אצלו איזה איש מכובד, והבין מתוך שיחתו כי הוא דחוק מאד במעות, ועכשיו יש לו מעות שרוצה להלוות לאיש הזה. אמר לו ר' דוד שהוא יסע העירה ויתן לו המעות, אמר לו, כי ממנו הוא יתבייש לקחת הכסף, רק שמקווה כשהוא בעצמו יפציר אצלו לקחת, אז יקח.

כשמע זאת ר' דוד, התחיל לבקש שהוא-ר' דוד, יקח את הכסף במעטפה, ויסע העירה, ויקח שם טעקסי האיש הזה, וינקוש בדלת, וכשיפתחו הדלת יאמר רק שיש לו שליחות פונעם רבי'ן, וטעקסי כבר ממתין לו למטה, ובאופן זה לא ייה' לו פנאי שיפתח המעטפה ויתבייש ח"ו מר' דוד, ולאחר כמה הפצרות הסכים לעצה זו.

• לאחר חצות הלילה, בציון הק', לאחר אמירת פרקי תהלים וקדיש אמר: אבי הק' עסק כל ימיו בהצלת נפשות, וצדיקים אמרו על הרה"ק מבארדיטשוב זיע"א, שכמו בעלמא הדין הי' כל ימיו סניגורין של ישראל, כך גם לאחר פטירתו נעשה מלאך המליץ בשמים. כך אבי הק' עסק כל ימיו בהצלת נפשות, צריך גם עכשיו בשמים, לראות שיצילו כבר נפשות ישראל ממצוקותיהם, ובפרט בהגאולה שלימה שבזה בודאי יהי' הצלת נפשות של כל כלל ישראל.

(בהיכל קדשו)

• בעת רעוא דרעוין, לאחר שלמד קצת בנועם אליעזר (קיצר מאד כי תיכף אחר הבדלה נסעו לסעודת מלוה מלכה לטובת חסד לאברהם), אמר:

עכשיו זה שבת מברכים אלול, ומברכים כבר גם חודש תשרי, כי קודם תשרי אין מברכים את החודש, רק הקב"ה מברך את חודש תשרי. ולבני אדם 'קלאפט שוין דאס הארץ' לפשפוש ותיקון המעשים, וכמו כשצריכין להכין למשפט לפני בשר ודם, מכינים כבר את מיטב העורכי דין, כדי לזכות בדין, ק"ו כשמכינים למשפט לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שצריכין להשתדל בכל האופנים כדי לזכות בדין, והוא ע"י תיקון המעשים ותשובה.

יום ג' פרשת ראה, כ"ז אב

• אחרי תפילין דר"ת: הי' שמחת החאלאקה של הילד מאיר נ"י בן לידידינו עוז, המסור בלב ונפש לכל הענינים שלנו, מ"ה שמעון ישראל פריעד הי"ו.

אחרי שישב לשולחן, אמר: כי האדם עץ השדה, האדם נמשל לעץ השדה, וכמו בעץ השדה כתיב שלוש שנים יהי' לכם ערלים, כן גם אצל ילד עד כלות ג' שנים, עדיין לא מחנכים אותו לתורה ומצוות, ובשנה הרביעית יהי' לכם קדש, כך גם אצל הילד ככלות הג' שנים מתחילים לחנך אותו לתורה ומצוות. וזהו להעשה טוב, אבל קודם לעשה טוב צריכים לקיים הסור מרע, ובהשערות יש להם אחיזה, וכשרוצים לחנך לתורה ומצוות צריך מקודם להיפטר מהם, כדי שלא יהי' מעורב ח"ו טוב ורע, כי קודם צריך להיות והבדילנו מן התועים, ואח"כ ונתן לנו תורת אמת.

• אח"כ אמר: שאביו הק' זי"ע נהג בכל חלאקה (אפשערן) ללמוד בספה"ק קדושת לוי בפ' יתרו ד"ה או יאמר אנכי ה', ומסיים שם בזה הלשון: "לכן אנו נזהרין להזהיר גדולים על הקטנים, שלא לגדל שער שלהם הנקרא 'בייא האר', כי יהיו ח"ו דבוקים בבחינה זו של השערות, ויהיו להם ניקה ממקום המטונף הנ"ל. לכן, מי שבשם ישראל יכונה, יהיה זהיר במאד שלא לגדל שער של התינוקות שלהם, ולעשות להם בייא האר ח"ו, שלא להדביק אותם בסט"א ההיא ח"ו, רק להסיר מהם עוד יותר מוקדם, שיהיו דבוקים לסטרא דקדושה, וייתייב לו בזה, השי"ת יפתח לנו ולכל ישראל שערי תורה, שערי קדושה, שערי טוהר".

ודייק תיבת וייתייב לו, כי לא נמצא בספה"ק הזה לשון כזה, וכמו הבטחה הוא.

ובגמר דבריו שהקב"ה יפתח לנו כל השערים, אמר בשם אביו הק' זי"ע: למה מסיים בברכה זו, כי 'שיער' הוא 'שער', ע"כ בזה שמסירים השערות, יפתח לנו השי"ת את השערים.

• אמר: בפסוק 'השקפה ממעון קדש' מביא רש"י, עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות. גם אנחנו עושים פה אתערותא, להסיר הרע, והקב"ה יעשה את שלו, להסיר מעלינו כל החולאים רעים, כי ממש בכל יום שומעים רח"ל עוד, ועת צרה הוא ליעקב וממנה יושע.

• התחיל לנגן וטהר לבנו ואמר: כשמקימין מצוה צריכין להיות בשמחה, ועבדו את ה' בשמחה.

• התחיל לגלח במקום התפילין של ראש ואמר: רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, שיהי' לו מחשבות טהורות, כי השערות גורמים ח"ו למחשבות לא טהורות.

• כשהלביש היארמולקע איחל, שיהי' לו דעה נכונה וראשית חכמה ריבית ה'.

• כשהלביש את הטלית קטן אמר: באמת צריכים לחנכו בתורה ומצוות, אבל לא שייך עדיין לחנכו ללימוד תורה ממש, וגם לכל המצוות, ע"כ מליבישים אותו בציצית (ושקול מצות הציצית ככל

ב"ק ארמו"ר מראתמאסטריווקא זי"ע

עניני הפרשה

רא"ח מצדיקי הרורות בלשון קדשם מה דמרגלא בפומיה דמרזו זי"ע

מאור עינים

אלה תולדות יצחק בן אברהם כו' פירש רש"י יעקב ועשו האמורים בפרשה אברהם הוליד את יצחק פירש רש"י שהיו ליצני הדור אומרים מאבילמך נתעברה שרה וכו'.

הנה נודע מאמר רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא משפטים פ"א) כל מקום שנאמר אלה פוסל את הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים וי"ו מוסיף על ענין ראשון ולהבין איך יצדק זה בגדון דידן הלא מקודם בפרשה הקודמת כתיב ואלה תולדות ישמעאל כו' א"כ בכאן הו"ל ליה למימר אלה תולדות יצחק כו' לפסול את הראשונים גם להבין איך שייך זה בכל אדם כי קבלנו מפי סופרים ומפי ספרים שכל התורה מוכרחת להיות בכל אדם ובכל זמן.

אך נדודע כי האבות הן הן המרכבה וברא כרעה דאבה לכן אנחנו נקראים בחינת רגלין מהמרכבה עליונה כמאמר שם מאת אלף רגלי והנה האב מזכה את בנו בנוי בחכמה בכח כו' וזאת גם כן נחלת עבדי ה' אנחנו עם סגולתו אשר נחלנו מאבותינו הקדושים.

הוא כי כתיב בתורתנו הקדושה (דברים ו, ה) **ואהבת את ה' אלהיך** ואיך אפשר זה הלא אין אנו משיגים אותו יתברך לכן הנחיל לנו אברהם אבינו עליו השלום מדת אהבה שנוכל לאהוב אותו יתברך וכ"כ (שם יג) **את ה' אלהיך תירא** ולא היה אפשר גם כן לכן הנחיל לנו יצחק אבינו עליו השלום מדת היראה וכן כתיב גם כן (דה"א כח, ט) **דע את אלהי אביך ועבדו** והנה הנחיל לנו יעקב אבינו עליו השלום שהוא סוד הדעת כנודע בספרי קבלה שנוכל לידע אותו יתברך אם נרצה.

והנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה בשעת קבלת התורה חזר הקדוש ברוך הוא אל בני ישמעאל שיקבלו התורה אמרו מה כתיב בה אמר להם לא תנאף אמרו לו אי הכי

לא בעינא כו' וכן אל בני עשו אמרו מה כתיב בה כו' לא תרצח ולא רצו גם כן נמצא בישמעאל היה בחינ' גי'אוף והוא סוד אהבה הנפולה כנודע בסוד השבייה שהיה הקדוש ברוך הוא בונה עולמות ומחריבן כדי שהיה בחירת שרר ועונש כמבואר אצלנו כמה פעמים באריכות ועל כן מסיימת הפרשה הקודמת אצל בני ישמעאל על פני כל אחיו נפל כי אצלו הוא סוד האהבה הנפולה.

ולא כאלה חלק ה' עמו בני ישראל שיש לנו הדעת **דע את אלהי אביך ועבדו** צריך שנעלה בחינ' האהבה לאהבה העליונה כמבואר במקום אחר וכמו שאמר הבעל שם טוב בשמחו בגוני מרומים ואיש יקח את אחותו חסד הוא (ויקרא כ, יז) היינו האהבה הנפולה וצריך להעלותה כמבואר במקום אחר וכן בכל המדות והנה ואלה הוי"ו שהוא סוד הדעת שעל ידה מעלה המדות ואז הוא מוסיף על ענין ראשון שמוסיף ומרחיב גבול הקדושה בהוצאת הניצוצות הקדושות מן הקליפה ומעלה אותן והנה יש אנשי רשע ושונים שאומרים מה יעשה שהשי"ת נותן לו אהבה רעה והנה נקרא ליצני הדור שאומרים מאב"מ מל"ך שהוא השי"ת נתעברה שרה הגוף נקרא שרה כנודע ממדרש הנעלם דהיינו שמאת השי"ת בא האהבה רעה לתוך הגוף כעובר בבטן המלאה ומה נעשה.

מה עשה הקדוש ברוך הוא צר קלסתר פניו של יצחק כו' כי באותה שעה בבוא אליו האהבה רעה ח"ו צריך לירתע ולהזדעזע מאוד מהשי"ת וזהו צר קלסתר פניו של יצחק ואז דומה לאברהם רצה לומר הוא מתחיל לדמות האהבה זו לאהבה העליונה לאמר הלא זו נפלה מן האהבה העליונה בחינת אברהם והנה יעקב ועשו נמצאים בכל אדם כי כל אדם הוא מעורב טוב ורע והטוב נקרא יעקב והרע נקרא עשו והנה מה שפירש רש"י ואלה תולדות כו' יעקב ועשו האמורים בפרשה דהיינו כשמפריש הטוב מן הרע ומעלה את הטוב כנ"ל והבן.

בת עין

ויעתר יצחק לה' לנבח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה'. פירש"י לו ולא לה לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע. ונ"ל על זה דהנה שמעתי מהצדיק הקדוש רבי זאב מו"מאמיר פירוש הבוחר בשירי זמרה היינו שבורא כל עולמים ב"ה בוחר בשיריים של זמרה היינו למי שמשים עצמו כשיריים בשעת זמרה ותפלה ודפ"ח.

ולהבין זה דהנה עיקר העבודות הוא בחינת ענוה ושפלות באמת היינו שיתבונן בשכלו כשעומד להתפלל לפני בורא כל עולמים ב"ה שמצד מעשי איני ראוי לדבר דבר לפניו ית' ולבקש ממנו גדולה או קטנה ואפי' תפחון פה לעמוד ולבקש מלפניו איני ראוי מצד מעשי רק אני מבקש מהשי"ת שיעזור לי בזכות אבותי. ובחינת תפלה זו מקובלת לפניו ית' כמאמר הכתוב קרוב ה' לכל קוראי לכל אשר יקראוהו באמת היינו שקרוב ה' לקוראיו לקבל תפלתם כשיקראוהו באמת היינו מצד זכות אבות אמת הוא בחינת אבות ראש תוך סוף.

אך זהו כשהוא צדיק בן צדיק אז יוכל לבקש מהשי"ת מצד זכות אבות אבל כשהוא צדיק בן רשע

אינו יכול לבקש מצד זכות אבות רק עיקר הבקשה מוכרחת להיות מצד מעשיו ולתפלה זהו ה' הקדוש ברוך הוא פונה כ"כ לקבלה שאינו בוחר רק בשירי זמרה זה העונש עצמו כשיריים. והנה יצחק היה צדיק בן צדיק ע"כ היתה תפלתו רק מצד זכות אבות ורביקה היתה צדקת בת רשע ותפלתה היתה מצד זכותה.

וזהו ויעתר יצחק לה' לנבח אשתו היינו שעיתרתו ותפלתו של יצחק היה בבחינת לנבח אשתו היינו בבחינת התנגדות נגד תפלתו ומפני מה היתה תפלתו בבחינת התנגדות לזה נתן טעם ב"י עקרה היא היינו מחמת שבתפלתה היתה היא בעצמה העיקרית מחמת שלא היתה יכולה לבקש מצד זכות אבות כנ"ל. לכן ויעתר לו ה' שבורא עולמים ב"ה פנה רק לתפלתו מחמת שתפלתו היתה רק בבחי' שיריים והקב"ה אינו בוחר רק במי שמשים עצמו כשיריים בשעת הזמרה והתפלה.

וזהו שפירש"י אינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע היינו מחמת שזה יכול לבקש מצד זכות אבות ומשים עצמו כשיריים הבורא ב"ה פונה לתפלתו וזה אינו יכול לבקש מצד זכות אבות והוא עיקר בתפלתו והבורא ב"ה בוחר רק בשירי זמרה כנ"ל בבחינת ענוה י"ה"ר שנוכח לזה.

עוברות והנהגות

סידור קידושין אצל רבינו

רבינו לא היה נוהג להיות מסדר קידושין רק אצל נכדיו ובני המשפחה, וכשרבינו היה מסדר קידושין היה נוהג לצלצל לרב [פעם היה הגאון רבי אברהם יהושע ביק שליט"א, ולאח"כ היה לו קביעות לצלצל להגאון רבי לייבל וויליגער שליט"א] והיה מצלצל בעצמו וכשמי שענה הטלפון לא ידע שזה רבינו ושאל מי מדבר ענה יצחק טווערסקי, ורבינו אמר שכמו שהמנהג אצליהם להיות מסדר קידושין אצל נכדיו, וכמו שהוא אינו יודע בטיב גיטין וקידושין ולכן מבקש אם יכול לבוא להחופה ולהיות שם בשעת החופה כדי שיהיה מסדר קידושין והוא יעשה את הברכה כמו שנוהג.

***

פעם היה רבינו מסדר קידושין אצל חתונה של אחד מילדיו שעשה אדמו"ר מסקווער בורו פארק שליט"א והיה אצל החופה גם כ"ק גאב"ד ירושלים הגאון רבי טוב"י וייס זצ"ל וכיבדו להגאב"ד שיברך ברכה אחריתי, ורבינו היה אויס מענטש שהוא המסדר קידושין ולא הגאב"ד הרי ירושלימער רב אי דא.

***

כמו כן היה רבינו מסדר קידושין אצל חתונת בתו של האדמו"ר מסטולין קרלין שליט"א אצל חתנו הרב משה וויליגער שליט"א, שרבינו היה אז אצל חתונת נכדתו בת בנו הגה"צ רבי מדרכי זצ"ל, ולכבודו של הגאון רבי לייבל וויליגער שליט"א נשאר רבינו עוד יום אחד להיות אצל חתונת בנו שיחיו, ובאותו ערב חזר לחוץ לארץ, וכשהלכו זקני חסידי קרלין הגה"ח רבי אהרן יוסף בריזיל זצ"ל ועוד לכבד את רבינו עם סידור קידושין אמר לו רבינו שאינו יכול להיות מסדר קידושין ואינו יודע בטיב סידור וקידושין, אז ענו לו שהיי ידוע כמה אביו האדמו"ר רבי יוחנן זצוק"ל מסר נפש בעד האדמו"ר מקרלין שליט"א ולכן מכבדין אותו כיון שהוא בנו של אביו, ורבינו לא היה יכול לסרב והיה מסדר קידושין.

פאר מקדושים

פנינים נדירות מספרים עתיקי זמן

פרשת תולדות תשפ"ה

ויעתר יצחק לה' לנוכה אשתו. (כה כא)

ש"ב ויד"ב הרב הגאון המפורסם מיה"ר צבי הלוי איש הורוויץ אב"ד דרעזין העתיק לי מכת"ק זקנו, הוא דו"ז הגאון מיה"ר שאיל אבד"ק אמסטערדם, די ש' לדקדק למה לא אמר ויעתרו שהרי גם היא התפללה. ותיקן שיצחק הרבה והפציר מאד, אבל רבקה לא הרבתה להתפלל, ולכן לא קאמר ויעתרו המורה על רבוי והפצרות, כי הוא לבד העתיר ברבוי הפצרה.

וגראה טעמו של דבר עפ"י מש"כ בפ"ק דר"ה (טז). שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם, וחד מינייהו עיון תפלה, דר"ל שהוא מרבה ומפציר בתפלה וחושב שיענוהו עבור צדקתו, ולכן מתבקר פנקסו, אבל אם הוא צדיק בן צדיק כמו יצחק, תולה הדבר בזכות אבות, משא"כ צדקת בת רשע כגון רבקה לא היתה ראויה להפציר הרבה פן יתבקר פנקסה, לכך נאמר ויעתר, כי רק הוא הרבה להתפלל בעיון תפלה ולא היא.

(תפארת צבי (ורשא תרצ"א) לרבי דוד אצאפ)

ואחר כן יצא אחיו וידו אותות בעקב עשו. (כה כו)

שמעתי בשם הרב כמה"ר בנימין עשאל זצ"ל דלכן יצא עשו כולו כאדרת שער כדי שיחזור הבכורה לראוי לה, הוא יעקב שנוצר מטיפה ראשונה, והענין הוא כמ"ש בגמרא (חולין ע) [גבין] בכורות, דאם המילדת כרכה לילד בשיראין ולא נגע בשרו בפטר רחם אז השני הוא הבכור, דבפטר רחם תלייה רחמנא, לכן יצא עשו כולו כאדרת שער, והר"ל כמו שנכרך בשיראין כדי שלא יגע בפטר רחמה של רבקה אמנו.

ולפי שבעקביו לא היו שערות שפן דרך גדילתו, לכן אחזו יעקב בעקבו ושם ידו עליה, ובוזה לא נגע שום חלק מגופו כלל בפטר רחם ואינו בכור.

(באר יצחק (שאלוניקי תצ"ה) לרבי יצחק אבן שאנני)

ויעקב איש תם יושב אהלים. (כה כז)

מכל זכויות יעקב, תורתו ומעשיו כי רבו, לא פירש בו הכתוב כי אם יושב אהלים, כי גדולה היא ישיבת בתי ננסיות ובתי מדרשות, אפילו בלא תורה ובלא תפלה.

(כת"י הרמ"ע מפאנו, מאמר צבאות ה' פרק ד)

ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה. (כו לד)

בתרגום שני על מגילת אסתר מונה משפחת מרדכי עד יעקב ונמצאים מ' דורות, ובפסוק אחר הדברים האלה גדל המלך (אסתר ג א) מונה משפחת רשע של המן עד עשו והם כ' דורות, ולשון תרגום זה הוא ממסכת סופרים פרק י"ג ה'.

ויש לחקור הלא ילדי זמן אחת הן, כמו מרדכי והמן שהיו בזמן אחת וכן יעקב ועשו, ומה היא הסיבה סיבת ההפרש הגדול הזה, שזמן מרדכי עד יעקב היו מ' דורות ומהמן עד עשו רק החצי.

ולדעתי הסיבה לפי שבבני ישראל מתחננים ב"ח כמו שאמרו בן י"ח לחופה, וכל היתור בבן עשרים כמו שאמרו חז"ל (קידושין כט) כיון שהגיע האדם לבן עשרים ולא נשא וכו', אבל אצל עשו נאמר ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה וגו', ופירש רש"י כל מ' שנה היה עשו צד נשים וכו', וכשהיה בן מ' אמר אבא בן מ' שנה נשא אשה אף אני כן. וכנראה נשאר מנהג זה במשפחת בני עשו שלא נשאו נשים עד הגיעם לבן מ', ע"כ בני עשו העמידו רק עשרים דורות, מה שאין כן בבני ישראל שנושאים אשה לכל היתור מבן עשרים, לכן העמידו ארבעים דורות.

(דברי יוסף תשובה ל"ח (ירושלים תר"א) לרבי יהוסף שוורץ)

והיה כאשר תריד ופרקת עולו. (כו מ)

שמעתי בשם הדרשן הגדול מ' ליב טארלר ז"ל ע"פ ה"ה היה כאשר תריד ופרקת עולו, והוא כי הש"י נתן לנו תר"ג מצות, ואם היינו שומרין אותן בלי שום תוספת, בוודאי היינו בני עוה"ב, אבל בעוה"א אנו מוסיפין עוד מצוה אחת ועושרי תר"ד מצות, דהיינו שאומרים אדם כזה מצוה להדפנו ולחסנו, ומכאן זה עוברים על כל התורה כולה. וזהו כאשר תרי"ד כלומר כשהיה לך תר"ד מצות או ופרקת עולו.

(דרך המלך (שקלאב תב"ח) להדרשן רבי יחיאל מיכל מקאלווריע)

יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה את יעקב אחי. (כו מא)

ודקדוק כמה מפרשי תורה למה אמר יקרבו ימי אבל, והול"ל יקרבו ימי מיתת אבי. ובג"ל ע"פ פשוטה דאי' בפוסקים אבל אסור ללמוד. וידוע מ"ש המפרשים על הקול קול יעקב והימים ידי עשו, בזמן שהקול קול יעקב אין ידי עשו שולטות, אבל להיפך, חלילה הידים של עשו שולטות.

ח"ש עשו יקרבו ימי אבל אבי, ואז יהיה אסור ליעקב ללמוד תורה, וממילא לא יהיה הקול קול יעקב ואוכל לו כי ידי שולטות.

(תפארת צבי (אמסטערדם תקט"ו) לרבי צבי הירש מלוצק. וכ"כ בפרי עץ חיים (אמסטערדם תק"ב) לרבי חיים אביגדור מקושטא)

וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל. (כו טז)

איתא בירושלמי מסכת בכורים (פ"א ה"א) חכם חתן נשיא וגדולה מכפרין עונותיהם, חתן דכתיב וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל, וכי מחלת שמה והלא בשמת שמה, אלא שנמחלו לו כל עונותיו. וחידוש גדול כתב בזה רבו של המחל"ל, ה"ה הנאין רבי ישעיהו באסאן ז"ל ראש הישיבה בפאדובה, דגר שנתגיייר אין מעענישין אותן מן השמים עד עשרים שנה אחר גירותו, מטעמא דגר שנתגיייר קטנן שגולד דמי, והוא הדין לאתם שמוחלים להם עונותיהם כמו חכם נשיא וחתן, עבדו להם הרווחה מן שמייא שלא להענישם עד עשרים שנה מיום שנתמנו החכם והנשיא, או מיום שנשא החתן לאשתו. (ועיי' בגליוני הש"ס להג"ר יוסף ענגיל במסכת שבת (פ"ט) שהביא דבריו).

(שר"ת לחמי תודה טו ע"ב (ויניציא תק"א) בתשובה לעיר ריגיוז)

אלה תולדות יצחק בן אברהם. (כה יט)

פירש רש"י יעקב ועשו האומרים בפרשה. מקשין העולם הלא כתוב מפורש בפרשה שבניו היו יעקב ועשו, ומה רוצה רש"י בזה, ותו יש להבין יתור לשון 'האומרים בפרשה', יאמר סתם יעקב ועשו.

ותירץ החבור היניק ותיקן יאקב מדעסא (נפטר בהיותו בן ט"ז שנים), דאיתא במדרש (ב"ר יג א) אמרת כל תולדת שבמקרא נכתבו חסרים חוץ ואלה תולדות פרץ וגו' (רות ד יח), דמשום שהיו צדיקים לכן כתיב מלא. אבל אצל פרץ ואלה תולדות פרץ וגו' ואחד רשע לכן כתיב חסר.

ובזה יובן, שהיה קשה לרש"י למה כתיב כאן תולדת חסר ולהלן גבי פרץ כתיב מלא, לכן פירש רש"י יעקב ועשו האומרים בפרשה, כלומר דכאן אחד מהם היה צדיק ואחד רשע, ולכן כתיב תולדת חסר. (חדות יעקב, ברלין תקל"ו)

הבחור יעקב יאקב מדעסא ד"ל

- כ' אולד שנת תקל"ה -

הגאון המפורסם רבי שמחה מדעסאי זצ"ל כותב עליו:

בני ציון היקרים המסולאים בנז, חכמתו האיר פניו, הבחור המופלא והשנון כהר"י יעקב המכונה יאקב זצ"ל שהיה בן שש עשרה שנה ביום פקידתו, והיה קנען חדש מלא ישן, ונתקיים בו הן בקדושויו לא יאמין ע"כ.

נולד לאביו רבי יהודה יידל ז"ל בשנת תקי"ט לפ"ק, מנן שלש שנים התחיל לדרוש ולחקור בחכמת התורה.

ויחי יעקב שש עשרה שנה, ויהי כאשר קרבו ימי יעקב למות, ויקרא בקול קול יעקב דרך ענה, ואמר אבי הנני הולך ואלקט מפזורים אשר חדשתי, ואסדרם אחת אלי אחת למען יהיו לי ולך לנחת, וימהר לעשות אותו וגמר המלאכה ביום ד', ולמחרתו ביום ה' נפל למשכב, ובשבת קודש ביום כ' אלול שנת תקל"ה בעת תפילת מנחה יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה.

סמוך לציון הרב הקדוש
רבי שלמה מקלון זצוק"ל הי"ד

| גליון 208 |

פרשת תולדות תשפ"ה

לודמיר

מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של
הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע
סיפורים ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

שבוע של חיים

מתורתו של רבינו ותלמידיו הק'

פרשת תולדות

ורב יעבוד צעיר (כה, כג). רצה לומר "ורב" - מי שמחזיק עצמו לרב, היינו שיש לו גדלות. "יעבוד צעיר" - הקב"ה עושה שיהיה צעיר. או יש לומר על זה הדרך: "ורב" - אם רוצה להיות רב, "יעבוד צעיר" - וזו הקב"ה יעשה אותו לרב. והוא על דרך דאיחא בזה"ק: 'מאן דזעיר איהו רב, ומאן דרב איהו זעיר'. או יש לומר על זה הדרך: "ורב יעבוד" - הרבה עבודה צריך לעבוד, "יעציר" כדי לבוא למדרגת ענוה.

(הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זצוק"ל, דגל מחנה יהודה)

ולאם מלאם יאמץ (כה, כג). בא הכתוב לרמז כי מלחמת היצר הטוב והיצר הרע הוא מלחמה תמידית כי לא ינחום ממלחמתם, או זה מתגבר או זה. כחכמי המוסר (חובת הלבבות שער עבודת האלקים פ"ד) שחלקו על הרמב"ם זצ"ל שסובר שיש דבר הרשות, אלא שאין דבר רשות כלל, אלא או מצוה או עבירה, כי כל דבר הרשות שהוא עושה על פי תורה ולשם שמים, הוא מצוה, ואם לא הוא עבירה. וכן הסכים לזה רוח אפניו קודש הקדשים הבעש"ט נבגי"מ (צוואת הריב"ש דף ט), וכמו שכתב "וסרתם" - כי מיד שהאדם סר מהברוא העליונות האלו, ותקנו הברכות התפלות הכל כח לטרא אחרא. וזהו "ולאם מלאם יאמץ" - תמיד לשון הזה.

(דברי שלום, קדיינות)

וישב יצחק ויחפרו את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אבינו וכו' (כו, יח). האבות הקדושים תקנו כל התקונים ויחדו כל היהודים בעובדות הגשמיות בחפירת הבארות ובענין המקלות ובמרעה הצאן, וכמבואר בספרים. וכשבאו אנשי כנסת הגדולה וראו שאי אפשר שיתנהגו העולם במדרגות העליונות האלו, ותקנו הברכות התפלות ההטמינו והצפינו כל האורות וכל היחודים הכל בנוסח התפילה והברכות זה עד ביאת משיחנו במהרה בימינו, אמן.

(בית אהרן קמדי)

קדושת הקדוש

אמרים מוכתרים יקרים ומאירים, מתוך הספר 'קדושת הקדוש' הנמצא בשלבי עריכה

שתיית יין שרף

דער קארלינער האט נישט פאזוואליט קיין יונגע לייט טרינקען קיין בראנפין, נאר נאכין דאבונען איז גיווען א קליין כלישקיל, און דאס איז גיווען האלב וואסער, און דער פאר האט מען בעדארפן צו געבן אגרוני ארץ ישראל געלד [-הקארלינער לא האט זיך לאברכים לשתות יי"ש, רק אחר התפילה הי' כוסית קטנה, חציה מים, והי' צריך לתת עבודה מטבע לצדקת ארץ ישראל].

(כתבי הרה"ק רבי יחיאל משה מקוניניץ, מפי הרה"ק רבי אשר אדמירי הצעיר מסטאלין)

עיטורי קדוש

מסיר מפניו צלם אלקים

הצדיקים הק' הפליגו מאוד נגד שתיית היי"ש ושתיית משקאות המשכרים, וכך מובא בצעטיל קטן (אות י"ח) להרה"ק רבי אלימלך מליזענסק: "ועיקר שישמור את עצמו ממשקה המשכרו, כי זה חולי רע ומביא את האדם לשפלות גדול. כמאמר התנא, לא תרוי ולא תחטא". הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר: ס'איז געווען א רבי ר' בער ז"ל, דעם גרעסטן בעל עבירה האט ער געקענט קוקען אין די אויגן, נאר א שיכור האט ער נישט געקענט קוקען אין די אויגן, ווייסט פארוואס? ווייל ער קערט אפ פון זיך דעם צלם אלקים [-היה הרבי ר' בער (המגיד ממעזריטש זי"ע), על הבעל עבירה הכי גדול היה מסוגל להסתכל בפניו, אבל על שיכור לא היה מסוגל להסתכל, היודע הנך מדוע? משום ששיכור מסיר מפניו את הצלם אלקים].

הרה"ק רבי מעכעלי מזלאטשוב היה אוסר לשתות אפילו מעט יי"ש, והיה אומר שאפילו מעט מבלבל את המוח, וכך מסופר בספר אמרי פנחס השלם (שער הסיפורים אות כא): "מה שהיה הרי"ר מיכעלע מזלאטשאב ז"ל מתחילה מחולק עם הרב (רבי פנחס מקורץ) ז"ל, ואחר כך הוא היה אהבו מאוד, לפי שהרב ז"ל הנהיג עכשיו לשתות מעט יי"ש ומעט מעד, ורבי מעכעלי זצ"ל היה אומר שאפילו מעט מבלבל המוח והיה מונע מלשתות כלל".

מאוד מאוס

רבינו היה מגנה מאוד את השותים יין שרף, ואף הוא עצמו היה מנהגו שלא היה שותה יין שרף, אלא היה לוקח כוס מים והיה נוטף לתוכו מעט יין שרף. ופעם אחת אמר שיש בכוחו לבטל יין שרף מהעולם, אך הוא אינו עושה כן כי הוא חושש לפרנסת ישראל המתפרנסים ממכירת יין שרף (כתבי ר"י שו"ב מערכת רבינו אות לה).

וכן נהגו גם תלמידיו אחריו שהיו נמנעים מלשתות יי"ש, וכן מובא בספר שמע שלמה (סיפורים, אות עז) בשם כתי"י אמרי משה: פעם אחת באו מחזיקי אורענדא ובקשו מהלעכאוויטשער שישתה מעט יין שרף גמול במים כו'. ובקארלין היה הדבר כמו איסור גמול לשתות יי"ש, ודיבר תמיד הרבה מזה, גם קודם כל נסיעה מביתו לדרך הזהיר את אנשיו מלשתות יי"ש. ומנהג פשוט הוא אצל אנשי מעשה מלבוא לפיהם יי"ש מעולם, ע"כ.

אך על אף גדול האהרות, אין בכלל הדבר הזה שתיית מעט יי"ש, כפי שנהגו החסידים בעת התוועדס יחידו, וכך מובא בספר כתבי קודש (עמוד ל) משיחותיו של הרה"ק רבי יוחנן מסטאלין קארלין זצוק"ל:

"דער טאטע האט געזאגט, בראנפן - פעו! בראנפן זענען מיר ממאס, א חסידיש ביטל בראנפן איז גיט דא קיין העכערס פון דעם" [-אאמור' זי"ע היה אומר, יין שרף פע, אנו מאוד ממאסים שתיית יין שרף, אך מעט יי"ש שהחסידים שותים יחידו אין דבר נעלה מכן].

על הציון של הקדוש הזה, הוא ממש כמו שעומדים לפניו בחיים חיותו. (רבי אשר מסטאלין)

קחו שותפות בבניית בית הרבי,
ושלחו קוויטל על הציון הקדוש.

התקשרו עכשיו 04-30-10-900

הנהר שהפשייר

הרה"ק מרימנוב את השליח בפעם השניה, אך הגביר עדיין לא הסכים להופיע. כשמוע הרה"ק מרימנוב את דברי אותו חצוף, אמר בלשון קדשו: **"אם הוא לא יחתום, לא נצטרך עוד לחתימתו..."**, אך אותו עז פנים לא שת ליבו גם לזאת. והנה ניגש רבי צבי הירש לרבי מנחם מנדל, וביקשו שרצונו לטבול במקוה. צעדו אפוא שני הצדיקים אל הנהר אשר בקצה העיירה, ובהגיעם מצאוהו מזוגג וקפוא, שכן עקב הקור החורפי העז קרשו פני המים ונעשו קרח.

פתח הרה"ק מרימנוב וסיפר לרבי מנדל: **"בהיותי פעם משרת את רבי הרה"ק מנחם מנדל ז"ע, אירע פעם כדבר הזה שהנהר נקרש מקוה. והנה קרא אז לעברי מורי ר' מנדל: 'הירש, מה שמו של שרו של אש?' ומיד באומרו כן, נעשה חור בתוך הנהר והיו בתוכו מים רותחים שהעלו זיעה, והמים היו כל כך רותחים שאי אפשר היה להכניס בהם אפילו אצבע.**

שוב פנה אלי מורי ורבי: 'הירש, מה שם השר שעושה קריזות?' ובאשר אמר הרבי ר' מנדל דבר זה נעשו המים פושרים וראויים לטבול בהם".

מה רבה היתה פליאתם של הנוכחים, שכן כאשר סיים הרה"ק רבי ר' הירש לספר את המעשה, התרחש אותו הפלא שאירע אצל הרב, לנגד עיני השומעים המשתאים:

בתחילה נעשו המים רותחים ואח"כ פושרים, וטבלו בהם הרה"ק מרימנוב ורבי מנדל מלינסק.

שבו שני הצדיקים בעלותם מן הטבילה ופניהם מאירות בקדושה, מתהלכים בלויית קהל רב מבני לינסק אשר במו עיניהם חזו במופת הגדול אשר התחולל על שפת הנהר. עודם מהלכים ברוחבה של עיר, והנה באו לקראתם כמה מתושבי המקום בבהילות ושחו להם שאותו עשיר-חצוף התכופף לתוך הבאר, ושלשל את ידו לעומק הבאר עם הכלי לשאוב מים, והטה את עצמו יותר מדי, ונפל לתוך הבאר ומת, ל"ע.

ביום המחרת נתמנה רבי מנחם מנדל להיות אב"ד לינסק, במעמד אלופי הקהל ועל צבאם הרה"ק רבי ר' הירש מרימנוב, ועינו כל העם יחדיו "יעמוד יעמוד מורינו מרא דאתרא", וישעל על כס הרבנות יותר משלושים שנה עד לפטירתו ביום כ"ב טבת תרכ"ב.

לרגל הילולת הרה"ק רבי צבי הירש בן רבי יהודה לייב מרימנוב ז"ע - נלב"ע ל' לחדש חשוון שנת תר"ז (מהרה"ק ר"י מפשווארסק מקובל שנסתלק בין השמשות שבין כ"ט ולי' חשוון).

ארבע שנים בלבד כיהן הרה"ק רבי אברהם חיים בנו של הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ, כרבה של לינסק - עיירה השוכנת בדרום מזרח פולין. מיום י"א אייר שנת תקפ"ז עד לכה"ה לחדש אב שנת תקצ"א, אז נלקח לבית עולמו והוא כבן מ"ט, כשהוא מותיר אחריו שש בנות ובן יחיד, רבי מנחם מענדל.

רבי מנחם מענדל נולד לאביו בשנת תקס"ה, ונקרא שמו בישראל על שם רבי מנחם מענדל הראשון מלינסק, אביו של רבי נפתלי צבי מראפשיץ. קדוש חן היה כבר משנותיו הצעירות, ובשנות ילדותו זכה להיות מרואי פניו וחוסי צילו של החוזה הקדוש מלובלין. בעת הסתלקות אביו בחטף בן עשרים ושש

שנים בלבד היה, אולם למרות גילו הרך, ביקשו בני העיר לינסק למנותו עליהם ולהושיבו על כס הרבנות המיוחס. אולם בקצה העם היו כאלו אשר לא אבו לקבל ההחלטה וסירבו למינויו של הרב הצעיר אשר טרם מלאו לו שלוששים. אלו חזרו עם קבוצה שהיו מתנגדי החסידות, ויחדיו נעמדו חוצצים ועיקשים למנוע את מינויו של רבי מנחם מענדל.

ותהי העיירה לינסק כמקוה חודשים מספר וכספינה בעין הסערה. הללו מבקשים בכל עז למנות את בן הרב, והללו מסרבים בכל תוקף.

הגיעה ובאה השמועה לאחני הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב כי הרחות בלינסק לא שוקטות. כשומעו זאת קם ונסע בתחילתו של החורף אל לינסק, אשר לא רחוקה היא מרימנוב. קהל גדול קידם את פני קדשו בכבוד גדול, ובמעמד הקבלת פנים קרא הרבי מרימנוב והכריז:

"קראו נא לכל בני העיר היקרים, ונמנה בזאת את כבוד הרב מנחם מנדל לרשת את כס אביו ונחתום על כתב הרבנות, למנותו לאב"ד לינסק!"

כמובן שנקבצו ובאו כל בני העיר למעמד ההכתרה, כשגם אלו המתנגדים לענין כפפו ראשם בריאת הכבוד מפניו של רבי צבי הירש, והגיעו מוכנים ומזומנים לתת את חתימת ידם לגליון.

כולם, חוץ מגביר אחד, שהעניו פנים ואמר שלא יחתום בשום אופן. קרא הרבי ר' הירש למשמשו ואמר לו לומר לאותו גביר בלשון זו: "זאג איהם אז הירש משרת ורופט איהם צו קומען" (תאמר לו שצבי 'משרת' קורא לו). [משרת' היה תארו של רבי צבי הירש, שטרם התמנותו להנהיג עדה בישראל, שימש את רבי מנחם מנדל מרימנוב, ומשום כך חתם בעונותו כל ימיו את שמו בתואר 'משרת'].

אותו חצוף היה מלגלג על דברי חכמים ומילא פיו בשחוק על דבריו. שלח

מימין: ציון קדשו של הרה"ק מרימנוב ז"ע משמאל: אוהל שעל ציונו הקדוש

ילדי רבנו שלמה

חידת השבוע

החיים בלודמיר
עבריי ברוחה

החיים בלודמיר

אגודת 'למען ציון'

בימים אלו בעת שהותם של כמה מפעילי צוות בית הכנסת האורחים בעיר לודמיר - נחשפו הללו לפעילות הקודש העגיפה של 'אגודת למען ציון' דחסידי קארלין סטאלין היקרים הי"ו, העושים לילות כימים במסירות נפש עצומה, בכל לב ונפש, להעמדת החשמל בפנים ציון הקודש של רבינו שלמה, כולל מערכות חימום בימי הציענה החורפיים, לרווחתם ונעימותם של המתפללים, והכל בנועם וזון מיוחד. חפץ ה' בידם יצליח, יתן ה' ברכה בכל מעשי ידיהם!

חידה: מי השתמש עם שר האש, ולאיה צרף?

הפתרון לחידה מופיע בעלון זה.

כדי לענות על החידה יש לחייג לקו לודמיר 02-3011122,

להכנס לשלוחת היקדים - שלוחה מספר 0,

ולפעל לפי ההוראות. הזוכה יקבל זכוי לרכישת זוג משחקי פופיט.

את התשובה יש לשלח עד ליום ראשון פרשת ויצא

הזוכה לפרשת ויצא: יוסי הנג בית שמש

אוצרות ומשגים

רבי צבי הירש הפנה מרימנוב

הקהל הרב, ותפך כאשר יצא הרבי מן המקוה אץ רץ וקפץ אך המקוה עם בגדיו ואכן כשצא מן המקוה נהפך לאיש אחר, והלך עם רבי אברהם משה, שיצץ לו לנסע לחסות בצל רבי מנחם מנדל מרימנוב.

שם ברימנוב החל להתעלות במעלות הצדיקים. הוא נעשה לתלמידו ומשרתו של רבי מנחם מנדל, ולאחר פטירת רבו מנהיגו למרות התנגדותו, למנהיג על העדה. אך רבי הירש ברב ענהו סרב להתמנות כרבי, והמשיך לנסע לחסות בצל רבי נפתלי צבי מראפשיץ. רק לאחר פטירתו של רבי נפתלי נאות לקבל את על ההנהגה והנהיג אלפים רבים משראל וכל צדיקי גליציה נסעו אליו.

רבי צבי הירש מרימנוב המכנה רבי הירש משרת, נולד בשנת תקל"ח בעיר דאמבראן לאביו רבי יהודה ליב. בילדותו נתינת מאביו וגם מאמו, ובמשך כל שנות ילדותו גדל בבית דודו שמסור להיות עוזרו של החיט, כשכל העת התנהג ביראה וביקדשה והיה מתפלל בכונה עצומה, כשהוא קם בכל לילה לערך תקון חצות בבכי ודמעה.

פעם היה רבי אברהם משה מפשעווארסק בעיר טרונע, והלך למקוה, וקבל גדול המתין מבחוץ, וכלם היו משתוקקים לטבל בראשונה תקף ומיד אחר הצדיק, כי היו אומרים שמי שטובל ראשון אחרי רבי אברהם משה זוכה לקבל מדרגת נעלות בעבודת ה'. והילד הירש עוזרו של החיט גם הוא נזכר היה בין

מפתורא דאבא

ניצוני אור מאצרי תורתו של

כ"ך מרן אדמו"ר הגד"ק רבי אברהם אבא זי"ע
כ"ל האמונת אברהם מפיטסבורג

י"ל כסות יודעי הנגד
הר"ר בנימין מאיר ווינברגר ה"ו
ומשפחתו שיחיו
ברחמיך נ.י.

פר תולדות תשפ"ה
גליון מה

מירי דגליון

מכת"ק רבינו זי"ע על גלויות הספרים

חובות הלבבות (שענו ג - שעור עבודת האלוקים, פתיחה):

...וכאשר נעמוד במחשבותינו על גדולת הבהרה יתעלה ועוצם יכלותו וחכמתו ועשרו, ונסתכל בחלישות האדם חסרונו, ושאינו מגיע אל השלמות...

וכתב רבינו על הגליון:

בס"ד מבואר בספה"ק דמהאי טעמא יש ב' עינים לראות גדלות הבו"ת ושפלות עצמו.

ואולי אפשר"ל שהניסים שעשה הקב"ה לישראל ה' להראות שפלותנו שאנחנו זקוקים לניסים, וגם כדי להראות גדלות הבו"ת ב' שביכולתו לחולל ניסים, וז"ש בסיום התורה "לכל האותות והמופתים וגו'" אשר עשה משה לעיני כל ישראל" שלמד אותם איך להסתכל עם שתי העינים, וכל זה גורם לעבדו ללמוד ולשמור מצוותיו ית"ש.

מירי יקירא

כח הרוב מהני לשמירת הדרכים

אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי בית שמאי וסכנתי בעצמי מפני הלסטים אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל (ברכות י"ב).

צריך ביאור לפי מה שכתבו התוס' לקמן י"א ע"א (ד"ה תני), דגבי קריאת שמע לא פסלו בית הלל דברי בית שמאי, עיי"ש, אם כן מדוע אירע סכנה לרבי טרפון, מאחר ולא עשה דבר הפסול לדברי בית הלל.

ואפשר לומר בס"ד בהקדם מה שאמרו חז"ל (ברכות לא ע"א), **"אל יפטר מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זכרהו"**, ואיתא במדרש (הובא בליקוטי סו"ס הק' אוהב ישראל) **"מאי דבר הלכה יחיד ורבים הלכה כרבים"** ע"כ.

ובביאור הענין יש לומר דהנה אמרו בירושלמי ברכות (פ"ד ה"ד) ובקהלת רבה (ג, ג), דכל הדרכים בחזקת סכנה, אמנם באמת רובא דעלמא אינם נפגעים בדרכים ומגיעים למחוז חפצם לשלום, וכיון דקיימי"ל (קידושין פ' ע"א) רובא וחזקה רובא עדיף, ממילא הרי יש לכל יוצא לדרך להתחזק בתקוה טובה שלא יארע תקלה בדרך, דאזלינן בתר רובא שעדיף הוא מחזקת הסכנה.

אמנם נראה דכדי לחזק אצלו דבר זה דאזלינן בתר רוב ויהיה גם הוא כרובא דעלמא הבאים למחוז חפצם לשלום, על כן אמרו חז"ל שהנפטר מחבירו יפטר מתוך ההלכה ש'יחיד ורבים הלכה כרבים', כי זכירת דבר הלכה זו תגרום טובה גדולה **למהלך בדרך שלא יאונה לו כל רע, ויגיע למחוז חפצו לחיים לשמחה ולשלום.**

והשתא יובן, דרבי טרפון אכן לא גרע במה שעשה כדברי בית שמאי, שהרי בקרי"ש לא פסלו ב"ה דברי ב"ש כמוש"כ התוס', אלא שכייון שעזב דברי בית הלל שהם הרוב, שוב לא הגין בעדו כח רובא דעלמא, ועל ידי זה נתגבר עליו מדת החזקה, חזקת סכנת דרכים.

מכת"ק

עניני הפרשה

אוחזת בעקב עשו לעבכו מלצאת לעבודה זרה

ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו (כה נז).

ראוי להבין אמאי אהז בו ולמה בעקבו דווקא, אלא דאמרו חז"ל (שבת נה ע"א) **כל שיש בידו למחות ואינו מוחה נתפס בעונו**, וכאן הרי היה עשו רץ ברגליו ומפרכס לצאת לעבודת אלילים, ויעקב ביקש למחות בו ולמנעו מן החטא, על כן אחז בעקבו דוקא שלא יצא ואל ירוץ ברגליו אל פתחי בתי עבודת אלילים.

אמונת אברהם

התורה כוללת

כל החכמה שבעולם

ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו וגו' (כה נז).

נראה לפרש הכוונה, כי 'עקב' מורה על חכמה, כהא דמתרגמינן מאי דכתיב (בראשית נז לו) **ויעקבני זה פעמים, 'וחכמני, ע"ש.**

והנה התורה הקדושה היא כראש דכולהו, שכל החכמות שבעולם כלולים בתוכה, וכדבר שנאמר (דברים ד ו) **ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וגו'**, כי אומות העולם בכל חכמתם ובינתם אינם משיגים את חכמת התורה הקדושה, אך לא כן בני ישראל שעוסקים בתורה משיגים על ידה את כל החכמות כולם אחת מהנה לא נעדרה.

וזהו שאמר הכתוב 'ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו, ר"ל דיעקב אבינו ע"ה שהוא עמוד התורה, ידו אוחזת גם בחכמתו של עשו, כי על ידי שעוסק בתורה הוא משיג ומכיר את כל חכמתם של אומות העולם.

אמונת אברהם

טעם איסור יציאתו של יצחק אע"ה לחוץ לארץ

וידא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אומר אלקי (כו ב). וברש"י 'שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך'. וצריך ביאור.

ונראה דהנה יש לומר הטעם שנאסר על יצחק לצאת לחוץ לארץ, כי הוא היה עמוד העבודה והקרבנות, אשר מקומם בארץ ישראל בבית הבחירה, ובזמן שאין בית המוקדש קיים הרי נעשית העבודה על ידי התפילה כנאמר (הושע י ג) ונשלמה פרים שפתינו, וכל התפילות שמתפללים בכל מקום בעולם עוברים דרך ארץ ישראל, כנאמר (מלכים א' ח מה) והתפללו אליך דרך ארצם, וכן עוברים דרך יצחק אבינו ע"ה שהוא עמוד העבודה והתפילה, על כן בעיני שיהיה בארץ ישראל ולא יצא לחוץ לארץ.

אולם מה שזכה יצחק דייקא להיות עמוד התפילה, הוא לפי שהיה עולה תמימה, וקבלת התפילה תלויה במדת התמימות, דכתיב (תהלים קמה יח) **קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת.** ושפיר כתב רש"י 'שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך', כי על ידי שהיה יצחק עולה תמימה זכה להיות עמוד התפילה, על כן אין כדאי שיצא לחוץ לארץ, כי כל התפילות העוברים דרך הארץ צריכים לעבור גם דרכו להיותו עמוד התפילה, ולפיכך צריך הוא לשכון בארץ ואין לו לצאת ממנה כלל.

אמונת אברהם

כל הברכות נמשכים

מיום השבת קודש

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ וגו' (כז כח).

נראה לומר רמז, דאיתא בזוהר הק' (ח"ב פח ע"א) **כל ברכאן דלעילא ותתא בימא שביעאה תלייא**, ובוודאי גם הברכות הללו שבייך יצחק אבינו ע"ה את יעקב, היו תלויים ועומדים ביום השבת.

והנה ידוע מה שכתב בספה"ק בני יששכר (שבתות א א) כי **שבת עולה בגימטריא כ"ז פעמים הוי"ה, עיי"ש, וראה זה פלא דפרשה זו של נתינת הברכות היא בפרק כ"ז מספר בראשית, לאות כי כל הברכות הללו באים וממשכים מיום השבת שהיא מקור הברכה.**

אמונת אברהם

מירל דשמעיתא

ביאור ההוכחה דרב ברונא אדם גדול ושמוח במצוות

במס' ברכות (ט"ז ע"ב) **"אמר ליה רבי אלעא לעולא כי עניילת להתם שאיל בשלמא דרב ברונא אחי במעמד כל החבורה דאדם גדול הוא ושמוח במצות זימנא חדא סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפמימה כוליה יומא"**.

ויש לדקדק הדנה מדברי רבי אלעא משמע דרב ברונא היה שמוח בכל המצוות, אם כן מדוע רק כשסמך גאולה לתפלה לא פסק חוכא מפומיה כוליה יומא, הא בכל יום הוי ליה לשמוח שמחה כזו, מחמת כל המצוות שעשה בו ביום.

ועוד יש להבחין דמשמע דרבי אלעא בא להודיע מעלת אחיו רב ברונא במעמד כל החבורה, ולכאורה אם היה תדיר שמוח במצות ודאי הכירו בכך כל הבביון, ומה חידש להם רבי אלעא.

ונראה לבאר עפ"י משא"ז ל' נדרים נ' ע"ב) **יומא דמחייך בה רבי אתאי פרענותא לעלמא**, וזה ודאי ופשוט דרבי לא שחק במילי דעלמא שהרי בפירוש אמרו (לקמן ל"א ע"א) דאסור לו לאדם שימלא שחוק פני בעולם הזה, **אלא על כרחך שרבי שחק מתוך שמחה של מצוה שהיה שרוי בה, ואף על פי כן לפי רום מדריגתו היה בזה קלקול קצת, מכיין**

מוסר אבין

ביד עוסקי תורתין

...ברכנו היום 'חודש כסליו', והש"ת יעזור שכל הבקשות והתפילות והברכות שיהודים בקשו שיתקבלו לרצון ויתקיימו...

ועתה שבת מברכים חודש כסליו, החודש שמלמדנו אמונה שלימה, וזהו התכלית של ה'רג הנוכה' שנטרנו להאיר לנו החיים, שנכלל להביט ולראות את החיים כמו שיהודי צריך...

וכמו שדור הע"ה מבקש **"גל עיני ואביטה נפלאות - מתורתין"**, שהש"ת יפתח עינינו ונראה הנפלאות הגדולות שנעשים מכת התורה הק', ובחודש זה זכינו שבאמת נעשה ניסים ונפלאות מכת התורה הק', **רשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתין**, שהתורה עשתה נצחון גדול מיד ולדורות, וממילא הזמן מסוגל לזה, לכל יהודי בלב, שמביא אצלו מחשבות והבוננות, שיעשה לו אור ובהיר שאין לנו שיעור רק התורה הזאת, אין תקוה אחרת, רק זה, וצריך לבקש מהש"ת שנראה ונרגיש ושיהיה סייע"ד ללכת בקו הזה, שנרצה כך, וזו תורה וזו שכרה, וסוף הכבוד לבא.

אף שלפעמים יש קשיים בכך, אבל מי שיש לו שכל ומתגבר על כל המכשולים בחיים, טוב לו, אשרי ואשרי חלקו, כשזוכים ומתגברים רואים כמה טעו, ושואן כלום מכל הבלי נועה, והעיקר תורה וירא"ש, ותכלית תורה תשובה ומעש"ט, לשוב לרבש"ט, ולהתכוון באמת מהלב, להבין שמלא כל הארץ כבודו, ושיש בורא שבראנו, ושלו אנהנו, וממנו נתנו לו, ושלכך בראנו לעשות רצונו, וזה רצונו הקדוש.

ואם נלך בדרך הזה יהיה **"וכל קרני רשעים אנדע תרוממנה קרנות צדיק"**, כידוע שהקצוות של צדיק' הוא הק"ץ יגבה הקץ כבר עתה, ועתה הזמן להז שיהיה וכל קרני רשעים אנדע, עם הנרות והאש של החודש הזה אפשר לבצר כל הרע ולהאיר כל העולם...

מתוך שיתור"ק רעואו דרעון פ"ח חיי שרה תש"ן

דיוקנו של אבא

עוזרות מהליכותיו בקודש של רבינו ז"ע

'האסטו א ביינ'

מספר המשב"ק הרה"ג זלמן גרויז שליט"א: כשהיה רבינו ז"ע בלונדון הבירה בחודש כסלו שנת תשמ"ח, בליל שבת קודש באמצע ערית השולח"ט, כשאכל את הבשר שאל לפתע רבינו: **'נו, ווער דארף א ב'ן'?**...

היה שם אחד מהקהל שידעתי עליו שהוא צריך להיושע בזרע של קיימא, אך הוא עמד בריחוק מקום ולא שמע את דברי רבינו. הכרזתי את שמו בקול רם, וקראתי לו לגשת מיד לרבינו. רבינו נתן לו את ה'ביינ' ואמר **לו לעיני כל העדה: 'האסטו א ב'ן'**. לתקופת השנה נפקד האישי בבן זכר, ותהום כל העיר.

אשרי מי שבניו זכרים

מספר הרה"ח ר' אברהם אליהו כהן שליט"א: הייתי עד ראייה לכך, איך שבשנה אחת בפורים בעת עירכת השולח"ט כשחילק רבינו ז"ע שיימים מהבשר לקח בידו 'עצם', ושאל **'ווער וויל א ביינ'?** שני אברכים שעמדו סמוכים לרבינו בקרבת מקום הושיטו מיד ידיהם כאחת מוכנים ומזומנים לקבל את ה'ב'ן'.

רבינו עצר קיימא ויישב וחשב למי משיניהם להעניק את ה'ביינ'. ידי שניהם מושיטים, ורבינו חושב וחושב. לבסוף הכריע והעניקו לאחד מהם. **לשיניהם יש ב"ה כהיום משפחות, אמנם זה שקיבל את העצם נתברך בריבוי זכרים, והשני נתברך בריבוי נקבות.**

'כמונח בכיסיה'

מספר הרה"ח ר' אברהם אליהו כהן שליט"א: את העובדא דלהלן שמעתי מבעל העובדא, וכה סיפר: נקלעתי פעם אחת בליל שבת קודש לשולחנו הטהור של רבינו ז"ע, היו שם מספר מצומצם של אנשים, ועמדו אז באמצע אמירת 'לחיים'. ראיתי האץ שהגבאי המסור הרה"ר אברהם נחום ווישינצקי ז"ל ניגש אל רבינו לומר 'לחיים', על כן ניגשתי גם אני לרבינו לאמירת לחיים.

רבינו ראה 'פנים חדשות' ושאל אותי למקום מגורי, אמרתי לו **בן העיר אשדוד אנכי**. "ממת?" שאל רבינו, והשבתי 'מלפני שלש שנים! רבינו התפלא, "שלש שנים הנך כבר בעיר ואף פעם לא נכנסת"? והמשך רבינו ושאלני: **"בנים יש לך?"**, עניתי בשלילה.

רבינו החוה באצבעו, על כיס הפנימי של בגדו העליון, ואמר לי **בזה"ל: "כאן בכיסי מונח לי בן עבוור, היכנסו נא אלי, אתה וב"ב, באמצע השבוע!"**... עשיתי כדבריו. ולתקופת השנה נולד לי ב"ה בני בכורי שיחי'.

'איך וועל נאך זיין בא דיר סנדק!'

מספר הרה"ר אליהו דינער הי"ו: לאחר זמן ממושך מנישואי כשהזכרתי את עצמי בפני רבינו ז"ע וביקשתי על זרע של קיימא, הוא בירכני ואף הבטיח, **'נאך דאס יאהר!'** וכדרכו בקודש בכל פעם שהבטיח זש"ק הוסיף לומר, שבאם ייולד בן זכר, רצונו את ה'סנדקאות'.

באותה שנה נולדה לי ב"ה בתי הראשונה. כשבאתי לבשרו כי נתקיימה ברכתו אמנם שזה 'בת' ולא 'בן'... נענה רבינו ואמר לי כהאי לישנא: **'איך וועל נאך זיין בא דיר סנדק!'** א"כ נולדה לי עוד בת ב"ה, ורק אחר כך נולד לי בן זכר, ורבינו ז"ע היה הסנדק. היה זה חודשיים לפני הסתלקותו לגניז מרומים ---

חילקתי הכל...

מספר המשב"ק הרה"ח אברהם מרדכי דויטש שליט"א: הייתי פעם אחת עם רבינו על ברית מילה, לאחר הברית ניגש אחד לרבינו וביקש להיפקד בזרע של קיימא. היה זה בבית כנסת ספרדי, הבימה שם גבוהה ורבינו נסמך על הבימה, והשעין את ראשו על ידו, ושקע במחשבותיו, כעבור מספר רגעים, אמר לו רבינו: **'חילקתי כבר את הכל, לא נשאר כעת בידי כלום'**. אך בהזדמנות אחרת רבינו הבטיח לו, והוא נושע.

ויטע אשך

ניצטצי חיזוק והתרוממות
משיחותיו של המשפיע הגאון הצדיק
רבי שמואל אהרן לידר זי"ע ועכ"א

עניני הפרשה

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק [כה, ט] הבעל שם טוב הק' זי"ע (הובא בבש"ט עה"ת) פירש כוונת הפסוק בלשון תמיהה ותירוץ, שבתחילה תמה ואמר **"ואלה תולדות יצחק בן אברהם"** פ' שהרי אברהם הוא מידת החסד ויצחק הוא מידת הגבורה והצמצום ואין נהיה כזאת שבחינת הגבורה נולד מאברהם, ומתוך **"אברהם הוליד את יצחק"** פ' שבאמת גם זה יהיה צמצום בעולם ולא יהיה לכולם בשוה בחינת מידת הגבורה זהו גם כן ממידת החסד, שמתוך כך היו עניים ועשירים בעולם והעשירים יוכלו להשפיע לעניים חסד וצדקה ויומשכו חסדים לעולם.

ובאור החיים הק' מברא ב' אופנים, ובא לומר שבכל אחד היה מעלה שאין בשני והכתוב ירמז לשניהם, שמצד אחד אברהם גדלה מעלתו מצד שהוא מצמצו ונתעצם להכריז את בוראו שהוא היה הראשון בכך ללא שום זכות אבות שהרי אבי היה תרח שהיה עובד עבודה זרה, וגם גדלה מעלתו מצד כל הניסיונות הקשים שנתנסה בהם ועמד בכולם ולכן נקרא אברהם אוהבי (ישעיה מא, ח), מה שאין כן יצחק שכבר היה לו תיכף כשנולד כח הקדושה מאברהם וגם לא נתנסה בכל כך הרבה ניסיונות כאברהם, וזהו שאמר **אברהם הוליד את יצחק** פ' שבחינת הטוב שביצחק שהיה צדיק כאברהם באה מכח שכבר היה לו אב כזה כאברהם. ולעומת זאת יצחק גם כן גדלה מעלתו מצד שהיה צדיק בן צדיק שהוא בחינה יותר מעולה כמו שאמרו (יבמות סד) אינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, מה שאין כן אברהם היה צדיק בן רשע, וזהו שאמר **ואלה תולדות יצחק בן אברהם**, ו' מוסיף, שהיה בו תוספת מעלה על אברהם והיינו משום שהאברהם הוליד את יצחק שהוא מעלה בפני עצמה.

ובחנם סופר פירש שמתחילה כשנולד יצחק היה השבח שלו שהוא "יצחק בן אברהם" והיינו שזכה להיות נולד לאב צדיק כזה, ואחר כך נתעלה ונתקדש עד שהיה אברהם משתבח שהוא אבי יצחק וזהו שאמר **"אברהם הוליד את יצחק"**.

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' [כה, כא] בגמ' (סוכה יג) אמרו למה נמשלה תפילתן של צדיקים לעתה [ופירש הש"י כדכתיב ויעתר יצחק לה' וגו' ויעתר לו וגו'] לומר לך מה ענה זה את מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום אף תפילתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממידת רגונות למידת רחמנות. ומבאר **ברבינו בחיי** שכמו שהעתר דרכו להפוך התבואה ממטה למעלה ואחר כך שוב הופכים עמו את התבואה מלמעלה למטה, כמו

כן הצדיק בתפילתו מחשבתו משוטת ועולה ממטה למעלה ואחרי כן ממשיך ומוריד השפע ממעלה למטה. ועל דרך זה אמרים בקדיש "תתקבל צלותהון ובעותהון כו' קדם אבוהון די בשמיא" שזהו הבחינה של מתתא לעילא ואחר כך אמרים "הא שלמא רבא מן שמיא" וכו' שזהו בחינת מלעילא לתתא וכנ"ל.

ובדברי שמואל מפרש וכן פירשו עוד צדיקים על פי מה שאמרו במשנה (אבות ב ד) בטל רצונך מפני רצוננו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך, פ' שאם לפעמים יש לאדם איזה ענין קשה שרוצה להפכו שיהיה למעלה מדרך הטבע, העצה היא שיהפוך גם הוא הטבע שלו להקב"ה ואז יעורר שגם הקב"ה יתפוך דרך הטבע שבשילו וכמאמר **הבעל שם טוב הק' זי"ע** על הפסוק **ה' צילך**, וכמו כן כאן יצחק ויבקה היו צריכים שהקב"ה יתפוך הנהגת הטבע שבשילם שמצד הטבע היו שניהם עקרים כמו שאמרו חז"ל (יבמות סד) על פסוק זה, ולכן כתוב **"ויעתר יצחק לה'** שעשה עצמו בבחינת עתר שהפך את מידותיו וטבעו להקב"ה ואז ממילא עורר גם כן למעלה שיתנהג הקב"ה עמו במידה כנגד מידה וזכה ל**"ויעתרו לו ה'"** שהקב"ה גם כן הפך את הטבע שבשילו ונפקדו. וכמו כן מצאנו בחינה זו בקריעת ים סוף שהקב"ה אמר למשה (שמות יד טו) **מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו**, ופירשו בספרים (יעו אור החיים הק' שם) שהיה נצרך שהקב"ה יעשה לישראל היפך הטבע שביקע להם הים ויוכלו לעבור בו, ועל כן היו צריכים גם הם לעשות איזה פעולה היפך הטבע שיבטלו טבעם לרצון הקב"ה, ולכן אמר הקב"ה **"דבר אל בני ישראל ויסעו"** היינו שיכנסו לתוך הים במסירות נפש של צדיקים. ובפשטות הכוונה עד צווארם במים שזהו ענין מסירות נפש ממילא נתבטל כל הנהגת הטבע שבשילם ונבקע להם הים [וע"ז ברכות כ, מ' שקמאי איתרושיש ליה נסא וכו']

כי עקרה הוא וגו' חז"ל אמרו (יעו ב"ר מוה, ד; יבמות סד) מפני מה היא אמותינו עקרות שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים. ובפשטות הכוונה שמתאוה לשמוע תפילתן ורוצה שיתפללו אליו הרבה. ובתפארת שלמה מפרש בדרך צחות דהנה לפעמים הבנים גורמים לבטל את הוריהם מתפילה כראוי שמפריעים ומבלבלים אותם מתוך טרדות ודאגות עליהם, ורצה הקב"ה שהאמהות יוכלו להתפלל אליו כראוי ולכן עשאן עקרות. וזוהי מבאר מה שאומרים בשבתיים (קדוש מוסף) **"זרעא חיא וקיימא זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי אורייתא"**, דהיינו שיהיו בריאים ושלימים כל הימים ולא יבטלו את הוריהם מתורה ותפילה.

עובדות הנהגות

אמר פעם רבי שמואל אהרן לאחד ממקורביו שהפוסקים מביאים בשם חכמי הקבלה שאת י"ג השבחים שבברכת ישתבח "שירי ושבחה הלל וזמרה עוז וממשלה נצח גדולה וגבורה תהילה ותפארת קדושה ומלכות" טוב לאמרם בנשימה אחת, כך כתבו המקובלים, אבל אמר ר' שמואל אהרן - נפלא ממני להבין כיצד מסוגל אדם לומר את שלש עשרה השבחים האלו בנשימה אחת הרי אמירתם נמשכת זמן רב מאד, כך טען רש"א.

ומספר מקורבנו של ר' שמואל אהרן שכשרבי שמואל אהרן אמר לו שאינו מבין כיצד אפשר לומר את הי"ג שבחים בנשימה אחת, אזי ניסה מקורבו להסביר לו שאכן אפשר לאמרם בנשימה אחת, כי אמרים תיבה אחת ואף מכוונים בה היטב, ואומרים תיבה שניה וכו' וכך אפשר לומר את כולם בנשימה אחת, כך הסביר לו, אך רבי שמואל אהרן כלל לא הבין מה שמדבר אליו, ואמר אני איני יכול, ודברי הפוסקים והמקובלים נאמרו למי שיכול, כך טען רבי שמואל אהרן, ובוודאי צדק בדבריו, שהרי הפוסקים מדברים לבני אדם החיים בעולם הזה, לא כן רבי שמואל אהרן, שאף אם אמנם גופו נמצא בעולם הזה אבל נפשו ורוחו ומחשבתו וחושיו והרגשיו, נמצאם בעולם אחר לגמרי, בעולם בו מלאכי השרת אומרים שירי ושבחה, ובוודאי דברי הפוסקים לא נאמרו לאדם כמותו, שהיה הוא כלל אינו מסוגל להבין כיצד אפשר לקיים דברים אלו.

ידועים הם דברי ספר החינוך שהביאום כמה פוסקים [ובביאור הלכה סימן א'] שישנם שש מצות שחיובן הוא תמידי, לא יפסקו אפילו רגע אחד מעל האדם כל ימי חייו, דהיינו, כל מצות עשה שבתורה יש להם זמנים קבועים שאז חייב האדם לקיים, או זמנים קבועים בינם או שבנה, או כשמזדמן לאדם מצב שאז הוא צריך לקיים כגון השבת אבידה, או כיבוד אב ואם, אך ישנם מצות שצריך לקיים תמיד, והם, אמונת ה', יחוד ה', אהבת ה', יראת ה', ועוד שני לאוין, והנה אם נתבונן בבני אדם אשר אנו מכירים, אזי ספק גדול אם נמצא אדם שמקיים מצות אלו תמיד, והלואי שנקיים מצות אלו מידי פעם.

אלא שאדם אחד מאלף מצאנו, ר' שמואל אהרן שכל חייו מצעירותו ועד פטירתו היו טובים והולכים סביב מצות אלו, אהבה ויראה אמונה ובטחון ודביקות בהקב"ה בכל עת וזמן, ולא רק בעת תפילתו ולימודו אלא בכל זמן, עד

ב' כסלו - הילולת הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל

כשהספידו הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע אמר עליו המליצה "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה" שבתקופה ההיא היו עוד ישיבות אך למדו בהם גם לימודי חול והוא הקים ישיבה לתורה בלבד כמקדמת דנא בלי שינויים וחידושים. וגם עסק הרבה בהצלת ישראל.

ג' כסלו

הפני יהושע (בהקדמת ספרו, כתובות) כתב שביום זה נעשה לו נס גדול שהיה מפולת גדולה בעיניו ונהרסו הרבה בתים, ונהרגו ל"ו נפשות קדושות, וגם הוא עצמו היה בסכנה גדולה שהיה מן הנופלים מאיגרא רמא לבירא עמיקתא וכל כתלי הבית נפלו עליו עד שלא היה יכול להזיז אבר, [וכותב שם בתוך דבריו בצדקתו הגדולה] "עד שקודרת הבית ריהטי עצי וואבניו נדמו עלי כעדים גמורים אמרתי פן יגענו בי להיות יד העדים בראשונה להמיתני", וקיבל אז על עצמו שאם יצלב בעזר ה' ויצא חי ובשלום מזה ויזכה לשבת בבית המדרש אזי יכניס את עצמו ללון בעומקא של הלכה ולשקוד בעיין על סגוית הש"ס ופוסקים, ומסיים שם, שתיכף כשקיבל על עצמו כן שמע ה' בקולו ונעשה לו כעין שביל ממש ויצא בשלום בלי שום פגע, ולכן חיבר הספר פני יהושע.

ד' כסלו - הילולת הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זי"ע

בנו של הרה"ק רבי יצחק מוואראק זי"ע. אמר על הפסוק (בראשית לד, טו) אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמנו להמול לכם כל זכר שלכאורה נראה כאילו השבטים הקדושים עשו כן מעשה ערמימות שהבטיחו לבני שכם שאם ימולו את עצמם יהיו עמם לעם אחד ובפועל לא עשו כן אלא ההיפך. ותיריך שבאמת לא היו כן ענין ערמה כלל, והמתבונן בדבריהם יראה שעשו הכל רק כפי מה שדברו, והענין כך הוא, השבטים הקדושים אמרו לשכם "אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמנו להמול", דייקו לומר "כמנו להמול" היינו שתהיה המילה כמו שהיא אצל עם ישראל שהיא מעלה אותם בקדושה וטהרה וממעטת את התאוה הגשמית, וכמו שכתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פמ"ט) שטעם מצות המילה כדי לקדש את האדם ולמעט תאות עולם הזה, אבל אצל בני שכם היתה המילה בבחינת היפך הגמור מזה, שהרי אצלם כל מטרת המילה היתה רק כדי להשיג התאוה יותר ויותר ועל כן הרגום

ה' כסלו - הילולת הגה"ק רבי שמואל אליעזר איידליש המהרש"א זי"ע

(א) היה מכניס אורחים גדול וביתו היה פתוח לכל, ועל פתח ביתו מבחוץ היה כתוב "**בחוץ לא ילין גר דלתי לאורח אפתח**" (איוב לא, לב), שכל הרוצה היה יכול להכנס לביתו.

(ב) **הבעל שם טוב הק' זי"ע** אמר (הובא בראשית ישראל, שער ההתקשרות דרוש ו) שאם העולם היו יודעים גודל צדקותו של המהרש"א היו מנשקים העפר שעל קברו (ומנוחתו כבוד באוסטראה).

(ג) מסופר (הובא בספר מעגל טוב לחי"ד א) שהרבי ר' העשיל זי"ע פעם למד איזה ענין ויצא לו לפי דבריו שהמהרש"א טעה בדבריו במה שכתב בענין ההוא, ולכן השיג עליו, אחר כך כנס אצלו אחד מתלמידיו ויישב לו כוננת המהרש"א באופן אחר על דרך האמת, וכשראה שהאמת עם המהרש"א שהפשט הוא כדברי התלמיד אמר שאם כן הוא מפחד להוציא חיבור מחידושי שאפשר שגם אותו לא יבינו באיזה פעם וישיגו עליו כמו שהוא השיג על המהרש"א כשלא הבין דבריו, ועשה נדר שלא יחבר שום ספר. ואמנם נדפס ספר "חונכת התורה" ממנו הוא ליקטום שנלקטו מכמה מספרים אך הוא עצמו לא הדפיס כלום. [נברמתיים צופים הר"ב אות ט"ה, מביא ששמע בשם הרה"ק הר"ב מפרשיסחא שהעולם לא ראו שיתגלו החידושים של הר"ד העשיל

(ד) במהרש"א (ברכות י. ד"ה תטא"ם) כתב על מה שאמרו חז"ל (שם לב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ואם כן איך אנו מתפללים ומבקשים הרבה תפילות על יראת שמים וכגון החזירנו בתשובה וכדו', אלא הרי אמרו חז"ל (מכות י) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכן אותו, והבא לטהר מסייעין אותו (יומא לח), ואם כן זה המבקש ומתפלל על יראת שמים הרי הוא בכלל הבא לטהר. ובמקום אחר (מכות י) כתב שמכל רצון טוב ומחשבה טובה הרי נברא מלאך טוב, וכן ממחשבה רעה או מרצון לא טוב נברא מלאך רע, ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו אלו המלאכים ולכן איך שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים מכל מקום המלאכים מסייעים

כדי כך שאף בעת שינתו מספר נכדו שליט"א שתוך כדי שינה היו נשמעים מפיו דיבורים כמו "היה הוה ויהיה" וכיו"ב, מדרגות נוראות אשר שמענו שזכו להם רבותינו הק' מדורות קודמים, וכגון מה שכתב הרה"ק ב' מראה יחזקאל זי"ע באגרנו הידועה על רבו הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע, שלא שח שיחה בטילה ולא חישב מחשבות חוץ אשר לא לה' המה, קיים מצות אהבת הבורא בלב שלם ובנפש הפיצה ותשוקה גדולה להתדבק בחלק אלוקים עליון חי החיים וכו' לכל אלו המדרגות זכה ר' שמואל אהרן.

וזה היה גילוי נפלא מן השמים שנתגלה למי שזכה להכיר את ר' שמואל אהרן, ולעמוד על מהותו, כדי לחזקנו ולהאיד לנו את גודל החשכות וההסתר פנים השורר בדור הזה.

אך נראה, שגזירת ההסתר פנים והחשכות של עיקבתא דמשיחא, אכן נתקיימה בדור הזה על אף הגילוי הנפלא והאור הגדול שנתגלה בו בר' שמואל אהרן, כי גלוי זה לא נתגלה רק למי ששם על ליבו להבין את מהותו ופנימיותו של הצדיק הזה להבין את אשר לפניו, הוא זכה לגילוי הנפלא הזה משי"כ רוב בני אדם בדור הזה אשר החיצוניות שולטת בכל הענינים והתחומים, עד שגם עניני תורה ועבודת ה' נמדדים בעיקר לפי החלק החיצוני שבהם, ולכן רוב ציבור יראי ה' נמשכים אחרי דברים הנראים יפים ומרשימים גדולים ורחבים מוצלחים ונוצצים, אחר בני אדם שיש בהם כשרון לדבר יפה לפני הציבור, או שהם מגלים ידיעות נרחבות בתורה, או מחברים ספרים נפלאים או שמדברים דברים עמוקים, או למדנים מופלגים, או שמגלים הבנה נפלאה בחסידות, או שהם מפורסמים בכתבי העת או בשאר מאצעי הפרסום. או שעומדים בראש ציבור חשוב או בני אדם המקרבים ונותנים תשומת לב לכל אחד, אל אלה בני אדם נמשכים רוב הציבור ורק מהם הם זוכים לקבל בעיני הנפש.

לא כן היה ר' שמואל אהרן שלא היה בו שום דבר חיצוני מוצלח ומרשים ואדרבה כל התנהגותו פשוטה מאד, דיבריו דברים פשוטים מאד, אינו מפרש פיזיזים עמוקים, אינו מוצא רעיונות מיוחדים, אינו משתדל להראות ידיעות נרחבות, אינו מוכיח למדנות, אף לא חיבר שום ספר המוכיח את גדלותו בתורה או בחסידות. אינו מפורסם בשום כתב מכתבי העת, לא היה שום ציבור או מפלגה שקבלוהו עליהם לראש או מנהיג, אינו משתדל לקרב בני אדם או לתת להם תשומת לב, אלא מקבל כל אדם בסבר פנים יפות באופן פשוט, כל דיבריו באופן פשוט בקול צרוד שאף אינו מובן לכל אחד, אינו משתדל להטעים את דבריו ולהסבירם באופן יפה וברור, יכול לחזור על מאמר או ורטא אחד שוב ושוב מידי שבוע בשבוע או מידי שבת בשבתו, ואין בו שום דבר מושך חוץ מכבוד ה' אשר נגלה בו.

ואף רבי שמואל אהרן עמו לא ראה את עמו כמשפיע רוחני או כאדם בעל תפקיד כלשהוא, שבני אדם מצפים לקבל ממנו שפע רוחני או התעוררות, דבר זה כלל לא עלה על דעתו, וכמו שאמר הרה"ק ב' בית ישראל מגור זי"ע שהגה"ק החפץ חיים זצ"ל התפלל שבני אדם לא יחזיקו אותו לגאון גדול, אך לא התפלל שלא יחזיקו אותו לצדיק, כי כלל לא עלה על דעתו שהוא צדיק, כך רבי שמואל אהרן לא עלה על דעתו כלל שעליו לקרב בני אדם כדי שיבואו אליו לקבל ממנו דברי התעוררות, או שעליו לדבר בשפה יפה שתעורר אחרים, רק אמר את דבריו בפשטות גמורה וכו' לא..

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך וצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת תולדות - שנה י"ב גליון ת"כ (ה)

באוצר חיים

בענין תנור גרופה בצד א' וב' כירות המתאימות ובענין אם העמיד קדירה בערב שבת אם צריך להורידו מהכירה תשובה בכת"י

ב"ה, יום ב' תמוז תשל"ט לפ"ק, ציריך יצ"ו
לכבוד האברך היקר וכו'.
אחדשה"ט כראוי.

א. מכתבך קבלתי, ומה שהערת על מה שכתבתי לברר דעת בעה"מ וסייעתו דגרף לצד אחד ג"כ מהני, דע"י הגריפה לצד אחד נהיה היכר בכל הכירה ולא רק במקום מושב הקדירה, ולכן בשתי כירות המתאימות ליכא היכרא בכירה השני, דלכאורה לפי"ז אם ירצה להושיב קדירה שני' על הכירה שגרפה לצד אחד, יהא מותר גם במקום גחלים כי ע"י הגריפה לצד אחד יש היכר בכל הכירה והוי כל הכירה גרופה.

הנה אני תמיה על סברתך, הרי כל ענין ההיכר הוא שמראה שרוצה לצנן הכירה ולא לבשל בה, אלא להחזיק קצת חום, ואיך תעלה על הדעת שע"י גריפת חצי הכירה לצד אחר יהי' היכר על מקום שנתרבה בגחלים שרצונו לצנן המקום ההוא, אולם כונתי היתה כי בכל הכירה ניכר שרוצה לצנן המקום שגרף, וממילא שרי להושיב שם הקדירה, שניכר שאינו רוצה לבשל שם, אף שסמך למקום האש, משא"כ בשתי כירות המתאימות אין רואים בכירה הבוערת כל היכר שמקום הכירה השני' מצונן, ואסור לסמוך לכירה הבוערת, ודו"ק כי הדברים מבוארים.

מבאר החיים

אם לקרבנך ולזווגך המציא הקב"ה למאכלך על אחת כמה וכמה

מלב"ם] שכונת יצחק היה להשפיע ברכה על עשו שהוא איש שדה כדי שיכלכל את יעקב שהוא איש תם יושב אוהלים ויוכל לעבוד ה' בלי טרדת פרנסה, כמו שבט לוי שמתפרנס ע"י כלל ישראל. אבל רבקה ידעה את רשעת עשו וא"א לעשות התקשרות בין יעקב לעשו כהתקשרות יששכר וזבולון, לכן ראתה כי טוב שיבורך יעקב גם בברכת עוה"ז בעושר וממשלה, עיין שם כל דברי המלבי"ם.

אבל צריך לזה עזר אלקי מיוחד שיוכלו לעבוד השי"ת בכל הכה, וגם לזכות לבחינת שדה, כמו שבאמת ראה יצחק, והתפלא ע"ז, ואמר (בראשית כ"ז כ"ז) ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', שהיה שדה, וגם הריח בו ריח גן עדן (כמבואר ברש"י) וזה אפשר רק ע"י סיוע מיוחד של "אשר ברכו ה'" ודו"ק.

וזה שאל יצחק, איך זה מהרת למצא בני הברכה הזאת, וענה יעקב אם לקרבנך דהיינו לעבודת ה' שהקרבת עצמך בעקידה להשי"ת הקרה לך ה' סיוע זה ע"י האיל שנתקבל לקרבן כאילו הקרבת עצמך, עאכ"כ למאכלך, שהברכה הגשמית בודאי יהיה בזה סיוע, שהוא קיום הגוף והנפש לכלל ישראל בכל הדורות.

והנה זו מדרגה גדולה מאד לעבוד השי"ת במס"נ ממש להקריב עצמו לה', ולא כל אדם זוכה לזה, ע"כ בא אוחרנא ואמר שגם אם לא הגיע למדרגה גדולה זו של עבודת ה' במס"נ ממש, אלא שעובד ה' כפי כוחו ומתחנן את בניו וביתו בדרך ה', ומשתדל בזווגם שיהיו כהוגן כרצון ה', גם זוכה לסיוע של הקרה נא לפני וגו', ועאכ"כ שזוכה לסיוע ה' למאכלם שהם קיום הגוף והנפש, שיזכו לשתי שולחנות, ולריח שדה אשר ברכו ה', אכ"ר. (תשנ"ג)

ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה ה' אלקך לפני (בראשית כ"ז כ'). איתא במדרש (רבה ס"ה י"ט) ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני, מהרת למצא את הברכה בני, אבין נתברך בן שבעים וחמש שנים, ואתה בן ששים ושלוש שנים, ויאמר כי הקרה ה' אלקיך לפני, רבי יוחנן וריש לקיש חד מנהון אמר אם לקרבנך המציא לך הקב"ה שנאמר וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל, למאכלך על אחת כמה וכמה, ואוחרנא אמר לזווגך המציא לך דכתיב הקרה נא לפני היום, וכתיב וירא והנה גמלים באים, למאכלך על אחת כמה וכמה, ע"כ. והנה צריך ביאור במה פליגי ר"י ור"ל, והרי בשני הדברים המציא הקב"ה לו.

והנה בדברי המדרש שעשה ק"ו למאכלך על אחת כמה וכמה, כתב במתנות כהונה וז"ל, שבו תלוי קיום גוף ונפש על אחת כמה וכמה. ולכאורה הדברים תמוהים דעל מזון האדם כל ימיו תלוי קיום הגוף והנפש, אבל מאכל הצידי ליצחק בשעה ההיא מה תלוי בזה קיום הגוף והנפש.

ובספספ"ק עבודת ישראל כתב על הק"ו הזה וז"ל: כי ידע יעקב קדושת אביו שאוכל בקדושה ובטהרה ועושה יחודים נפלאים ע"י אכילתו ורמזו כאשר כבר אמרנו מה שאמרנו בגמרא (ברכות נ"ה ע"א) שלחנו של אדם במקום מזבח, ואנחנו מוסיפים ומגדילים גדולת השולחן בק"ו, מה מזבח שלא היה אלא אדמה ועצים המקריב עליו קרבן יחשב אשה ריח ניחוח לה', על אחת כמה וכמה האוכל בקדושה ובטהרה, ועל ידי אכילתו מתחזק לעסוק בתורה ובעבודה, אינו דין שיכפר עליו השלחן, וכן דעת אוחרנא שאמר אם לזווגך, והבן, עכ"ל.

ונראה דהנה כתבו המפרשים [ראה

באוצר חיים

וכתבת לחלק בדוחק בין איסור רדייה שהוא איסור צדדי, משא"כ איסור אכילה מחמת שהעמידו בע"ש, זה אי אפשר שאיסור האכילה שזהו התוצאה מאיסור העמדה, יהיה הסיבה להתיר להעמידו למוצ"ש, וזה נכלל בגזירת שמא יחתה, ורק איסור נפרד כמו איסור רדייה, לא גזרו חז"ל שיעבור עליו, ומ"מ מצד הסברא הפשוטה קשה מאד להבין ההסבר לחילוק זה בין איסור רדייה לאיסור אכילה, עכתו"ד.

הנה לאיסור התבשיל אפשר רק אם עבר עבירה ע"י השהי', וא"כ אם נתיר לו להשהות על דעת לאכול במוצ"ש שוב לא עשה איסור וא"א לאיסור לאכול בשבת, ושפיר יש לחשוש שימלך ויאכל בשבת, ולכן לא התיר במג"א רק היכא שיש איסור צדדי שאינו תלוי באיסור שהי'. ועיין הגהות רעק"א (סימן תר"ט) ודו"ק.

ואולי כוונתך ג"כ לדבר זה, אלא דא"כ איני מבין למה כתבת שזה דוחק, והרי הדברים פשוטים, כי הרי א"א לאיסור לאכול, לפני שאוסרים להשהות, ומכש"כ שא"א להתיר להשהות מפני שאוסרים לאכול, כי אדרבא מכיון שמתירים להשהות, מוכרחים להתיר לאכול, ודו"ק.

והנני בזה דושה"ה באה"ר ומצפה לשמוע ולהשמיע בשו"ס וכט"ס

משה חיים שמרלר

ב. ובמה שנסתפקת מה הדין אם העמיד קדירה באיסור בע"ש דפסקינן דאסור לו לאכול בשבת אף בשוגג, מה הדין בדיעבד אי צריך להורידו מהכירה, כיון שבין כך לא יאכלנו בשבת רק במוצ"ש אחר כדי שיעשה, וא"כ לא יבא להתנות, או דילמא לא פלוג רבנן, וצריך להורידו.

ואם ננקוט שאין צריך להוריד, כיון שבין כך נאסר לו בשבת, ולא חיישינן שיבא להתנות, א"כ יהיה מותר לכתחילה להעמיד בע"ש עבור מוצ"ש, כיון שבשבת לא יחתה, כיון שבין כך אסור לו לאכול, ועד מוצ"ש יגמר התבשיל לבד בלי חיתוי כמו בקידרא חייתא.

אמנם כתב הכלבו ומביאו הבי"מ ומ"א בסימן רנ"ד דהיכא דיש לו מזון ג' סעודות מותר לו להעמיד פת בתנור למוצ"ש, כיון דבין כך יש איסור להוציא פת מתנור מחמת רדייה, ומדייק המג"א דדוקא בתנור שבימיהם משום שיש איסור רדייה, לא חיישינן שיבא לאכול בשבת, אבל בתנור דידן דליכא רדייה חיישינן שיבוא לאכול בשבת, כמו דאמרינן דהיכא שמעמידו לצורך מחר דחיישינן שימלך לאכול בערב, כן הכא חיישינן שימלך לאכול בשבת, ולכא"ו צ"ע מאי שנא איסור רדייה דלא חיישינן שיבוא לעבור אף דהוי רק שבות, או עובדין דחול, או אפילו פחות מזה, משא"כ איסור אכילה וחיישינן שמא יבוא לעבור על איסור חכמים ויבוא לאכול בשבת, ולמה לא נתיר להעמיד פת בתנור לצורך מוצ"ש כי בשבת עצמו יאסר לאכול.

שיח חיים

הפטרות 'מחר הודש' בשבת ערב ראש הודש

ישמח משה במתנת חלקו היא התורה, אתה אחד לשבת העתיד, כי ביום הוא יהיה ה' אחד ושמו אחד עכ"ל.

ונראה שהתיקון השלם יהי' ע"י שישראל ימשיכו הקדושה של שתי השבתות [דהיינו שבת בראשית ושבת של מתן תורה] שהיא קדושה הבאה מלעילא, גם על ר"ח שהיא קדושה הבאה ע"י ישראל, וממילא תתפשט הקדושה גם על שאר ימות השנה, ויתקון חטא העגל, ונוכח לשבת השלישית בקרוב בב"א. על כן כשמיד אחרי שבת חל ר"ח וישראל מקדשים את החודש סימן יפה הוא לנו על גאולתינו ופדות נפשינו בקרוב במהרה בימינו אכ"ר.

סוכות כנגד יעקב וכו' ו"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים כנגד י"ב שבטים וכשחטאו בעגל נטלו מהם ונתנו לנשותיהם לזכר שלא היו באותו חטא, עכ"ל, וא"כ כשיתקון חטא העגל ויהי' התיקון השלם בודאי יחזרו הראשי חדשים להיות ימים טובים לישראל.

והנה הגריעב"ץ בפירושו בסידורו (ערבית לשבת ד"ה ויכולו) כתב וז"ל: וג' שביעי הללו [ויכל אלוקים ביום השביעי, וישבות ביום השביעי, ויברך אלוקים את יום השביעי] רומזים כמו כן בג' שבתות, הא' שבת בראשית, הב' של מתן תורה, הג' שלעתיד. ולזה גם כן מרומזים ג' תפלות אתה קדשת שבת בראשית,

הנה כל הפטרות הם, או מענין הפרשה שקראו בשבת זו, או מענין היום, כגון יו"ט, או ר"ח וכדומה, אבל מה הוא הענין שקוראים בהפטרות של 'מחר חודש', אם היום שאחרי שבת הוא ר"ח. אבל מ"מ מאידך אנו רואים שהפטרות זו יש בה חשיבות גדולה, שהרי ע"י השבועה שנשבעו יהונתן ודוד [שנוכרה בסוף ההפטרות] נתיסדה מלכות בית דוד שממנה יצא משיח בן דוד שיתגלה לנו בב"א.

ויבואר דהנה כתב הטור (או"ה סימן תי"ז) וז"ל: שמעתי מאחי הר"י וכו' שהמועדים נתקנו כנגד אבות פסח כנגד אברהם וכו' שבועות כנגד יצחק וכו'

באמנותי יהיה

דברי תורה ממורינו המשיח צדק"לא

י"ו"ל ע"ו בית המדרש אמונת ישראל

גליון כ"ג

פרשת תולדות תשפ"ה

אמונת השבת

פרשה של ברכה ושפע

כל שבת יש לה ענין מיוחד שאין בשום שבת אחרת, וכמו"כ בכל שנה מאיר אור חדש בשבת שלא אפי' באותו שבת בשנה שעברה. וכמו שאומרים בהזמר (אתקינו סעודתא) "זמין לה השתא בפתורא חדתא", וכי בכל שבת יש לשולחן חדש, אלא כן הוא האמת, שבכל שבת מאיר אור חדש ואכן שולחן חדש הוא.

ובשבת זו הוא שבת מיוחדת שאין לה פרשה שנוכרה בה "ברכה" כמו בפרשה זו, שבכל הקרואים של הפרשה נזכרה ברכה. ופרשת תולדות הוא פרשה הששית [מבראשית] שהוא כנגד אושפיזא הששי, מדת היסוד - מדתו של יוסף, "יוסף הוי' עליכם ככס", מעין הברכה צדיק יסוד עולם, והפרשה נקראת תולדות ומרמז להענין של מוסיף והולך. והעלייה הששית מתחיל בוא"ו, ויתן לך, ויתן ויחזור ויתן, וא"ו מוסיף, מוסיף והולך.

ובפרשתנו יש הארה מחג הפסח, שברכת יעקב היה בפסח [וכדאי' בתיב"ע ובחז"ל] והוזכר ענין הטל, כמ"ש ויתן לך האלקים מטל השמים, ובפסח מברכים טל. וענין מוריד הטל, הוא ענין של הורדת השפע. וממילא בשבת מיוחדת כזה צריכים לעשת הכלים בכדי לקבל השפע, כלים רקים אל תמעטי, וצריכים ה"קעשענעס" [כיסין] לקבל כל זה.

(שבת אחים תולדות תשכ"ט)

מתגלה אהבתו ית' אלינו - בכל מצב

בשבת פרשת תולדות נתגלה הענין שאנו קרואים בנים למקום, ואבינו בשמים יש לנו אהבה וחיבה גדולה כמש"כ בהפטרה של שבת זו "אהבתי אתכם אמר ד" ואפי' בזמן שמעשינו דומין למעשים של עשו אהבתי אתכם אמר ד', ואמרתם במה אהבתנו הלא אח עשו ליעקב, שמעשיהם דומין לשל עשו, אעפ"כ אומר הפסוק "אהבתי אתכם אמר ד" ואנו מקבלים הברכות אפי' במצב של "ולא הכירו אביו" כי הידים ידי עשו שמעשינו מעשי עשו הם (אבל הקול קול יעקב הפנימיות הוא יעקב).

(תולדות תשי"מ)

הגליון יוצא לאור

לזכות אחינו הנתונים בצרה ובשביה המקום ירחם עליהם ויוציאם מאפילה לאורה במהרה

נתנדב ע"י החפץ בעילום שמו

אמונת הפרשה

ביאת המשיח: בזכות יצחק - המנגד לישמעאל [יסוד האש]

ואלה תולדות יצחק וגו', כתב הבעל הטורים (ומקורו במדרש) על סמיכת הפרשיות, על פני כל אחיו נפל, ואלה תולדות יצחק. כשיפול ישמעאל באחרית הימים אז יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק, ע"כ. וצ"ב למה מייחס כאן את משיח בן דוד ליצחק אבינו דייקא יותר מלשאר אבות.

ויבאר בהקדם שהמילה שייכת ליסוד האש, שהוא היסוד הראשון שבארבע היסודות. ובתיקו"ז איתא שתיבת בראשית נוטריקון ברי"ת א"ש. והיינו שברית המילה היא ברית אש. וכמו שהאש הוא יסוד הראשון כך המילה היא מצוה ראשונה לישראל. ובני ישמעאל מקיימים מצות מילה ובוזה נאחזים באש דקליפה. ולכן יש להם שליטה ביסוד האש של העולם. וכל העולם צריכים להם להספיק שמן נופט שהם עבור צרכי יסוד האש. וכמ"ש התרגום בפסוק ויד כל בו, כולהון יהון צריכין ליה. ומצינו בפ' וישב אצל מכירת יוסף שהישמעאלים היו נושאים נכאת צרי ולוט, והביא ברש"י שברוך כלל הם נושאים נפט ועטרן אלא שעתה נזדמן שנושאים נכאת זה כדי שלא ירית יוסף ריח רע, ע"כ. הרי שדרך הישמעאלים מאז ומקדם לעסוק ביסוד האש, ולפי שאחוזים הם באש דקליפה ע"י המילה. ועל ידי המילה יש לישמעאל אחיזה בא"י כשהיא ברקניא [כמ"ש הזה"ק].

[ואף דעצם מציאות ישמעאל הוא משערי החסד (חסד דטומאה), אבל אחיזתו ותביעתו בארץ ישראל הוא מחמת מצות מילה. ברי"ת א"ש (תיקו"ז), ומחמת אחיזתו באש הזה של מילה ניתן לו יסוד האש].

והנה הביהמק"ד השלישי יבנה ע"י אש, כמ"ש "ובאש עתה עתיד לבנותה כאמור ואני אהיה לה נאם ד' חומת אש סביב", ולכן ישמעאל האוחז ביסוד האש דקליפה, הוא מנגד את בנין הבית השלישי של אש. ולכן ב"ת השלישי בגימ' לא ייר"ש ב"ן האמ"ה הזאת".

ומטעם זה בא הרמז בפסוק אלה תולדות יצחק [שכשיפול ישמעאל יצמח בן דוד, מתולדות יצחק], לפי שיצחק הוא מדת הגבורה השייך ליסוד האש. [וכידוע, דמים שייך לחסד, אש לגבורה, וכו'], בניגוד לישמעאל האוחז באש דקליפה, וכשזה נופל זה עם. וישמעאל מתווכח עם יצחק ששילתו יותר חשובה משל יצחק, כי הוא ניגול בגדלותו וקיבל עליו צער המילה, (כדאיתא ברש"י עה"כ אחר הדברים האלה).

הפסוק "ואלה תולדות יצחק" הוא בשורה טובה על ביאת המשיח. וכידוע אליהו הנביא הוא איש פקיד על כל בשורות טובות. והוא מתלבש בבשורה שבפסוק זה. ועפ"י הידוע שאליהו מתלבש באיש המבשר בשורה טובה, (עיי' בס' מאור עינים פרשת יוצא) ואל"ה תולדות יצחק בגימ' הנה"אנכי" שול"כ"ם א"ת אליה הנביא. [ואליהו בעצמו שהוא ג"כ שייך ליסוד האש, הוא המעיד על ישראל שמקיימים מצות מילה שהיא ברית אש. ופינתס זה אליהו הוא נשמת נדב ואביהו כמ"ש בזה"ק. והם פגמו בהביאם אש זרה, ואליהו תיקן על ע"י שהוריד אש אמת בהר הכרמל, כמ"ש החת"ס. גם עלה למקום שרשו ברכב וסוסי אש].

(תולדות תשס"ה)

חודש כסלו - מסוגל להכניע ישמעאל

ובחש כסלו הוא זמן מלחמה נגד ישמעאל, ועפ"י המבואר בזה"ק ששנים עשר הנשיאים שהקריבו קרבנותיהם בחנוכת המשכן הם מכניסים י"ב נשיאים של ישמעאל, וכן כתב ג"כ בתרגום יונתן (פ' נשא, עה"פ כל הבקר לעולה) "שנים עשר פרים דיהובדון רברבי ישמעאל".

ובחנוכה קורין בתורה פרשת חנוכת המשכן של י"ב הנשיאים כדי להכניע י"ב נשיאי ישמעאל, ונרמז זה כי גר"ש האמ"ה הזאת ואת בנה"א בגימ' שנים עשר" נשיאים יול"י, והיינו כי מספר זה של שנים עשר המביא לגירושו ע"י זכות שנים עשר נשיאי ישראל המנגדים אותו.

וכן מזלו של חודש כסלו הוא קשת הוא מכוון לבטל כח ישמעאל שעליו נאמר בתורה, ויהי רובה קשת. כי בודאי לא לחנם הודיענו זאת הכתוב אלא להודיע שחכ

המשך בעמ"ב

אמונת הפרשה

והנה השירה שרשה במדת הגבורה אשר משם נמשכת השמחה. [כדאיתא בזוה"ק (ח"ב רכז): כל אינון דאיתין מסטרא דשמאלא סטרא דנוקבא איתמנן על השיר ואמרי שירתא תריר ע"כ, וכן נראה בחוש אצל בעלי השיר שתפארת קולות השירה יוצא דייקא ע"כ צמצום התנועות וקצבתן במדה מכוונת, והצמצום הוא ממדת הגבורה, ונמצא שהשיר שרשו במדת הגבורה].

ולכן בחדש ססלו [שמזלו קשת, להכניע את ישמעאל רובה קשת], העבודה היא באש הנרות ובשיר רננים, כי האש הוא ממדת הגבורה להכניע את ישמעאל שהוא מסטרא דגבורה וכנ"ל, וכן ההלל והשיר שרשו במדת הגבורה, ולכן עי"ז מכניעים את ישמעאל, ולכן בני בינה ימי שמנה קבעו שיר ורננים. ותניבת קבעי"ו שיר ורננים בנימי"ו יהי"ו רוב"ה קשת"ת כי זה לעומת זה.

ולכן בחדש זה יש ענין מיוחד לעבודת השירה ולהתעורר לאמירת פסוקי דזמרה בתהלתובת, ובכ"ד הימים שלפני תנוכה שהם כנגד כ"ד אותיות של בשכמל"ו (כדאיתא בזוה"ק) צריך לעשות קישוטים לשכינה ולהשלים כ"ד הקישוטים כמנין דוי"ד, וכל אחד מישראל יש בו ניצוץ מנשמת משיח (כמ"ש במאור עינים פ' פנחס), וצריך כל אחד לתקן בחי' משיח שלו עי"ז תורה ותפלה.

ונזכה בחדש זה, שהזמן ראוי להתגלות של משיח, שיתקיים שמחה לארצך וששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לנר ישי משיחך במהרה בימינו, אמן.

(תולדות תשנ"ח)

ביטולו ע"י הקשת. [היינו ע"י הכח של חודש ססלו]. ולכן כסל"ו [במילואו כ"ג סמ"ך למד" יוד"ו ו"ו] בגי' פרא"א אד"ם.

ובחדש ססלו מכניעים את יסוד האש של ישמעאל ע"י קיום מצות נרות חנוכה ביסוד האש ואשר בנרות אלו מופיע אורו של משיח כמובא בספה"ק, וז"ש ערכת נר למשיחי והוא מבטל כוחו של ישמעאל, ולכן חיבות ערכת"י נ"ר למשיחי" בנימי"ו וגם"א א"ת ב"ן האמ"ה לגו"א אשימו"ו כ"י זוע"ך הו"א, שהוא גלות"ת של זה לעומת זה.

והשמש שמדליק ממעל לגורת חנוכה הוא בבחי' הקב"ה שיווד ממעלה למטה להגביה שפלים ולהעלות את הנרות להרים מאשפות אביון הנמצא למטה מעשרה ובה מכניעים את כוחו של ישמעאל ולכן שמ"ש נ"ר בנימי"ו גלות"ת ישמעאל"ל.

וכן א"ש [במילוי אל"ף ש"ן] בגי' כ"ה בחודש כסל"ו, שאז מקיים מצות הדלקת נר חנוכה באש, ובה מבטלים את ישמעאל ולכן להדלי"ק נ"ר חנוכה" בנימי"ו הו"א הי"ה פרא"א אד"ם יד"ו בכ"ל וי"ד כ"ל ב"ו.

ביטול קליפת ישמעאל - ע"י שירה, ובסוקי דזמרה

וימים הללו יש בהם כח גדול והם ימים גורליים לבטל קליפת ישמעאל ולעריכת נר לנר ישי משיחך, וגם הם ימי החתימה לטובה כידוע. והנה מצינו בתוכת המקדש של שלמה המלך שיאחרו הקרבת התמיד ולא הזדרזו להשכים בזמן המוכתר, ואז נגזר על המקדש שיחרב. ולכן ראוי להתעורר בחדש זה של ימי חנוכה, שהם ימי תנוכת המזבח, להשכים בזריזות ולבוא לתפלת השחר כאן בביהמ"ד לתפלה הגונה וראויה, כדי שבאתערותא לתלתא נעורר אז סגולת הימים הללו לגאולה.

גאולה מישמעאל

[ובדוקא כתבו התורה כן, לפי שכן יהי' האמת שבחיצוניות לא יראה אלא מפלת ישמעאל, אלא שסיבה הפנימי הוא מה שיעקב לומד בבית שם ועבר].

וצריכין אנו בשבת תולדות זה ללמוד הסדרא בעיון לידע מה נעשה, ולהוציא מהשבת כל מה שאפשר לשאוב ממנו, ושנוכה בקרוב בימינו לראות ה"על פני כל אחיו נפל", והגאולה של "ואלה תולדות יצחק בן אברהם".

(תולדות תש"מ)

הפחדים מישמעאל - יתהפכו עליהם

אי' בבעה"ט (ס"פ חיי שרה) "על פני כל אחיו נפל וסמך ליה ואלה תולדות יצחק לומר כשיפול ישמעאל באחרית הימים יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק, וכל מטרות להטיל פחד ("שטרור" כל"ע"ז) על כל יושבי תבל, וכפי שהם מכונים "טרוריסטים" ואי' בספה"ק דשירת הים כולל כל הישועות עד סוף כל הדורות, והוא לפי סדר הפסוקים, ולכן בגמרא השירה אומרים "תביאמו וכי' מקדש א-דני' כוננו ידיר", דקאי על ביאת המשיח ב"ב. ולכן הפסוק האחרון לפני הגאולה הוא "תפול עליהם אימתא ופחד" וכי' (והוא תפילה כדאי' כרמב"ן שם), והוא זה לעומת זה נגד בני ישמעאל המתגברים באחרית הימים, ואנו מתפללים שאדרכה הפחד יפול עליהם, ואז נזכה לבנין ביהמ"ב ב"א.

גלות ישמעאל - מצורף לגלות אדום

ואיתא בקדמונים שבסוף יומיא מצורף גלות ישמעאל אל גלות אדום וכמ"ש "ויילך עשו אל ישמעאל".

וכן איתא בספר עץ הדעת טוב למהר"ח ויטאל ז"ל, שארבע החיות שראה דביאל הם הארבע מלכיות, וטעם שלא ראה חיה חמישית של ישמעאל, לפי שהוא בחי' אדם ולא חיה, וכמ"ש "והוא יהיה פרא אדם", והוא הגלות הקשה בסוף יומיא, ויש לו כח בארץ ישראל עי"ז זכות המילה, ע"כ.

ויש להוסיף בזה, כי אד"ם רומז לאדו"ם, כי ישמעאל מצורף לאדום. ועשו כולל אדום וישמעאל, ולכן עשו"ו במילוי האותיות עי"ן ש"ן ו"ו בגימ' אדו"ם ישמעאל"ל.

(תולדות תשס"א)

השיות מציל אותנו - מטיירוף בני ישמעאל

והנה בספר עץ הדעת טוב כתב על המזמור (ההלים קכד) "שיר המעלות וגו' לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם", דקאי על ישמעאל הנקרא אדם, אשר לולי ה' שהיה לנו היינו ח"ו טרף לשיניהם.

ויש לרמז ענין זה, כי חיבות ע"ל פני"ו כ"ל אחיו"ו נפ"ל ואל"ה תולד"ת יצחק ב"ן אברהם בנימי"ו ברוך"ה ש"א"ל נתננו"ו טרף לשניה"ם.

(תולדות תשס"א)

מפלת ישמעאל [וביאת המשיח] - ע"י שאנחנו שקועים בתורה

כתיב בסוף פרשת חיי שרה "ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלישים שנה ושבע שנים ויוגע וימת ויאסף אל עמיו על פני כל אחיו נפל" ואי' בבעה"ט ז"ל על פני כל אחיו נפל וסמך ל"י אלה תולדות יצחק בן אברהם לומר כשיפול ישמעאל באחרית הימים אז יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק ע"כ.

רש"י כתב ע"פ "ואלה תולדות ישמעאל" ז"ל למה מננו שנותיו של ישמעאל כדי לייחס בהם שנותיו של יעקב משנותיו של ישמעאל. למדנו ששמש יעקב בבית עבר י"ד שנה וגו'. וצריך לבאר מדוע למדים אנו שיעקב אבינו למד י"ד שנה וזקא ממימת ישמעאל.

ונראה שב' דרשות אלו מקושרים זה עם זה.

דחנה אי' במס' מגילה "דמלחמה אתחלתא דגאולה היא", ואי' בספר הזוהר (מחתי"ס שבזמנו היו מלחמות גדולות וסבלי יהודים נוראות, ודרש החת"ס לפני העם שלא יתפללו על השלום אלא על ביאת המשיח כי מלחמה אתחלתא דגאולה היא. וכדאי' במדרש "ששתראה מלכיות מתגרות זו בזו צפה לרגלי משיח", ולכאורה יש להבין שכן טעם הצטריכו חז"ל לגלות לנו דברים אלה, והא גוססתות לדי' אלקינו. אלא ע"כ נראה שצריכין אנו לידע הסימנים של ביאת המשיח כדי שכשתתעורר למעלה לשלוח לנו מלך המשיח, אז, אנו למטה צריכים להטיב מעשינו ולהשתתף במעשינו כדי שיבוא הגאולה בפועל.

ועוד סימן יש על ביאת המשיח, והיא נפילת ישמעאל, [וכמובן קודם נפילתו מגבי' אותו הקב"ה לאיגרא רמא כדי להגדיל נפילתו. כמו שמצינו 'אחר הדברים האלה גדל אחשוורוש את המן' וגו'. ומשר"ה קודם "על פני כל אחיו נפל" יהי' "על פני כל אחיו יקם" ולכן עתה היה להם הצלחה].

והאמת הוא שעתה הוא זמן שמלכויות מתגרות זו בזו, והמבינים יודעים שמצב העולם הוא כחודו של חרב, וזה נוגע לנו להראות לנו שצריכין לצפות לרגלי משיח, ולעסוק כל מה שביכולתנו לקרב הגאולה.

ומה יכולים אנו לעשות לקראת משיח? אי' בגמ' שצריך לעסוק בתורה, כי בזכות התורה, "כי יתנו בגוים עתה אקבצם", וכ"כ האוה"ח הק' (פ"ו יח) "כי גלות הד' שבו יגלה הגאולה העצום, צריך שתהי' ביד ישראל מצות עסק התורה, וזולת זה יתעכב מובא", ומאריך שם בענין זה שלביאת המשיח צריך לימוד התורה, [וכתב שזהו הפי' "כבס בייך" וגו' פי' בינו של תורה].

ועל דרך זה יתבאר היטב משי"כ "על פני כל אחיו נפל" שמדבר אודות ביאת המשיח (כמ"ש בהע"ט), וסיבתו הוא משום ב' דברים, הא' הוא מימת ישמעאל 'ויגע וימת ויאסף אל עמיו' וסיבה הב' היא סיבה הפנימי כתיב בפנימיות הפסוקים, במה שהביא רש"י שיעקב אבינו הי' לומד בבית שם ועבר, שזה נלמד מחיי ישמעאל,

לאור המצב

האמונה והציפייה למשיח - היא ההכנה לביאתו

יש לנו להתעורר בהכנות לעת הגאולה בפרט בעתים הללו כאשר נראה בעליל כי ימינו נאולה כנודע, וההכנה לכך הוא בחיזוק האמונה בביאת המשיח ובצפייה לביאתו, שזה מראשית השאלות ליום הדין צפית לישועה, והסמך (במבוא א) כ' שמצוה זו נכללת במאמר 'אנכי ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים', כי הכוונה בזה שבמו שהאמינו שהוצאתי אתכם ממצרים כך תאמינו כי שאני ה' אלוקיכם עתיד להושיעכם לעת"ל.

וגם נצטוונו בזה הרבה פעמים ע"י הנביאים כמ"ש (צפניה ג) 'לכן חכו לי נאם ה' וכן קומי לעד', וכן (חבקוק ב) 'אם תמהמה חכה לו', ועוד כ' (ישעיה ל) 'אשרי כל חוכי לו', וכן (תהלים ל) 'נפשנו חתכה לה', ועוד הרבה פסוקים שצטוונו בהם לחכות ולצפות לישועתה, וגדול הוא השכר המעודד לישראל עבור צפיה זו כאשר אמר"כ (ישעיה ס"ד) 'ענין לא ראתה אלהים וזאתך יעשה למחכה לו', שהוא שכר נפלא שאף הנביאים לא זכו לראותו, ואין כל בריה שראתה השכר הגדול הצפון לה. ובתפילות הסדרות לנו בכל יום אנו מזכירים הרבה פעמים תקות הגאולה אלא שמחוסר ההתבוננות אין אנו מרגישים בהם, ובפרט שבח הגדול בסוף התפלה עלינו לשבח וגו', אשר לצד היותה בסוף התפלה אומרים אותה בחפזון, אבל להמבחנו טובא, נגוה צפי' עצומה בתפלה 'על כן נקוה לך ה' לראות מהרה בתפארת ערך להעביד גלולים' וגו', וראוי לאמרה בכנות הלב ובהתעוררות.

ובזה"ק איתא שבכל דור יש שנה המסוגלת לביאת משיח, והוא ע"ד שאחז"ל זכו אחישנה לא זכו בעתה (ובגמ' ע"ז ט) 'ארי"ח אחר ד' מאות שנה לחורבן הבית אם יאמר לך אדם קם שדה שיהא ארץ דיינים בדינו אחר אל תקח. ופירש"י שיהא קץ הגאולה, ולמה תפסיד הדין. ותמה שם בריטב"א שהרי עבר הזמן וחו"ל לא נתאמנו דברי הגמ'. ע"כ כתב שהיו יודעין כי באותו הזמן ראיין להגאל א"כ גרמו עונות מרובים, ואם גרמו לעכב ראיין הדור ליענש עיי"ש]. והוא הענין הידוע מקדמונים שכאשר עוברת שנת פקידה ואין זכרים לגאולה מתגבר הקטרוג ח"ו וגורם להביא עונתין ח"ו, וזה אשר אירע בשנת ת"ח שהיתה שנה מסוגלת לפקידה, וכן בשנת 'תרע"ד (כדא' מבטלים פניוה פסוקי דיאלו). וכן שנת ש"א (שהחכר כותלות יעקב יוסף לפקידת גאולה) ובעוה"ד היו שנים אלו שנים קשות. אכן יש שנה מיוחדת שאז מוכרחת לבוא הגאולה עכ"פ והיא נעלמת ומכוסה כמ"ש ליבא לפומא לא גליא. אבל הצדיקים שהם מכוונים בשיעור קומת הקדושה אל כמ"ש הלב להם הוא גלוי ארץ אין להם הרשות לגלות כי ליבא לפומא לא גליא.

יודוע הפולגות אי בתשרי עתידים להגאל או בניסן עתידין להגאל. וקשה הרי

אנו מחכים בכל יום לביאתו, ופ' המפרשים כי ידוע שתרין משיחין ישנם והם משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, ומה שאמרו בניסן או בתשרי קאי על משיח בן דוד, אבל לפני זה עתיד לבוא משיח בן יוסף וע"י אנו מחכים בכל יום. ובמראות ובדח"ל מביאר שעתיד משיח בן יוסף ליהרג. אמנם כ' הארז"ל שיש להתפלל ע"ז שלא ייהרג משיח בן יוסף. ונראה שאין הדבר חתום בהחלט ועדיין יש מקום לבטל זאת בתפילה, וכמו בענין חבלי משיח שאמר הר"ק הר"א מליוענסק צ"ל שכבר לא היו חבלי משיח כי פעל בשמים לבטלם. והרה"ק מור"א מבעול צ"ל אמר על הצרות והיסורים שדרונו האחרון שלא היו אלו חבלי משיח, ובאמת שכן נראה מסדר שאמרו בזה"ק היאך יהיו חבלי משיח שלא היו צרות הג"ל בסדר המבואר שם.

ובעתים הללו כאשר המלכויות מתגרות זו בזו שזו הוראה על גלגלי משיח, ועל מלחמת גוג ומגוג אשר ע"ז אמר דוד המלך למה רגשו גויים וגו' על ה' ועל משיחו, וכהיום הזה נתגברה שנת ישראל אל אומה"ע לרבות אף אותם שהיו מלפנים מכת האוהבים ורעים, וצריכים אנו להתאזר כעת באמונה יתירה ולשנן כי הבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ושום אומה ולשון אין בה יכולת להושיענו, וצריך להתחזק בצפייה לביאת המשיח ולהתכונן לביאתו בהרה"ב תורה ותפלה ונדקח. ואף כי נתמעט בעתים הללו צנורות השפע הרי החובה לעמוד בניסון ולהתאמץ בנתנית צדקה ולהגן כ"א על עצמו ומשפחתו ועל כלל ישראל. וצריכים אנו להתפלל שלא יארע ח"ו נזק לשום יהודי וננצל ממלחמת גוג ומגוג, וכעת בסעודה שלישת היא העת המוכשרת לכך כי ע"י קיום סעודה זו זוכים להנצל ממלחמת גוג ומגוג כמ"ש חז"ל, יזכנו הש"ת בבחרה לאור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו יחד מהרה לאורו. (ויגש תנשא)

להתפלל על הגאולה - עם דמעות

וצריכים אנו לתפוח את לבנו ולהתעורר בתפלות ובקשות שיגלה הקץ, ולהרדיד דמעות בתפלת ולירושלים פריך. ובברכת תקע בשופר, ובממקומן מלכנו תופיע, וכאשר הביא המד' (כפ' ויש) מ"ש הנביא 'בבכי יבואו ובתחנונים אובילים', יעקב' דמעותינו נזכה אל הגאולה, שהרי כוחו של עשו הוא ע"י בכייתו שבכה לפני שטע"ו מבטלים יע"א את הברכות, ש"ע"ו אמרו במד' שננוז אז הגלות לישראל, וע"י שישראל בוכים בתפלות על הגאולה מבטלים כח בכייתו של עשו. ויכולים אנו לנהוג משם כמה גדול כח הדמעות שהרי מתחילה אמר לו 'חזק' לך אפוא מה אעשה בני', שלא מצא עכורו מקום לברכו, ואח"כ 'ברכו משמני הארץ יה' מושבך ועל הרבך תחיה' וגו', ולכא' מה נשתנה לבסוף, אלא כמ"ש האלשיך שבי' עשו קולו בבכי זכה להמשיך פתח חדש לברכה. (ויחי תנשא)

פנינים

פ' תולדות:

שלושה האבות ביחד - הבטחה לתולדותיהם'

מה שנקראת הפרשה תולדות, ע"פ מ"ש שאיתא בס' יטב לב (פ' ראה), כי הר"ק בעל ישמח משה הגיד תורה, וצוה אח"כ לבנו ר' אלעזר ניסן צ"ל להגיד תורה, ואח"כ צוה לכבדו בעל יטב לב. וגי'ה טעם הדבר, כי כשיש שלושה דורות תלמידי חכמים מפ"ך ומפי זרעך ומפי זרע דרעך, אז אמר ד' מעתה ועד עולם. ובתוס' ב"ב (נ"ט ע"א) אמרו, שזה דוקא כשהם ביחד בעולם. ולפי דעת היש"מ, זה כשאומרים תורה ולומדים ביחד. עיי"ש.

והנה לא מצינו בתורה שהיו כל האבות ביחד אלא בפ' תולדות בשלושה פסוקים. [אח"כ יצא אחיו וידו אחזתו וגו', ויגדלו הנערים וגו' ויהאב יצחק וגו'], ובשלושה פסוקים אלו, [מן לית יעקב עד שיה' בן ט"ו שנה ואז נפטר אברהם אבינו], היו האבות יחד ולמדו ביחד. ותיקף בפסוק אח"ו, ויד יעקב נידו וגו', כבר נפטר אברהם, [שהרי נידו זה ה" סעודת הבראה כדפרש רש"י]. וע"י שלושה פסוקים אלה שבהם היו האבות לומדים יחד, ע"ז הובטח כלל ישראל שהתורה לא תשכח מפי זרעם ואמר ד' מעתה ועד עולם. ולפיכך נקראת הפרשה 'תולדות', ש"ע"י המבואר בפ' זו, זיכו האבות הקדושים לתולדותיהם אחריהם קיום התורה.

ושבת זו מוסגל להמשיך שפע קדושה לתולדות, והוא הפרשה הששית שבתורה, ששייכת לתולדות כמובן. ובפרט בסעודת רעוא דרעיון שאז גם בכל שבת מתחייבים כל כוחות האבות, ואומרים אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו וכו'. כי תפלה זו וסעודה זו כולל את כל השבת כולו לכל תפלותיה ולכל סעודותיה. וכשהוא בפרשת תולדות אז ברכה כפולה ומוכפלת לנו ולזרענו ולזרע ע"ז ורענו מעתה ועד עולם. (אמונת עתיד, תולדות)

פ' תולדות: הפרשה הששית - מלאה ברכת ה'

פרשת תולדות היא הפרשה הששית המכוונת למדה הששית שהיא בחינת הברכה. כי בפרשה זו ריבוי ברכות, וכל עליה לתורה מסיימת בענין ברכה. ויש בה ברכות יצחק ליעקב, אשר לפי דברי הרב בעל התיאור (מספדו כשע"י תקיעת שופר) ברכות אלה הם הגדולים ביותר ויתרם על ברכות שנתברכו ישראל מיעקב אבינו וממשה רבינו.

ויוסף שהוא הששי בסדר השבעת הרועים הוא בח' ההוספה והריבוי ולכן שבטו נתרבה ונעשה מאחד שנים היינו אפרים ומנשה. ובהו"ק איתא שהעליה הששית ראויה לצדיק והוא החיובי שבעליות. וכן בסדר הקפות ההקפה

הששית היא החשובה. ומצינו בפ' ויחי אצל ברכת יוסף נזכר ש פעמים לשון ברכה. ובפרשתנו בעליה הששית יש ברכת 'ויתן לך', ותחילה באות וא"ו שמורה על הריבוי כמו שאחז"ל ויתן ויחזור ויתן. וסיום העליה הששית היא 'ויתן לך את ברכת אברהם' וגו'. וכאן חזר וכפל ברכת ויתן לך בבחי' ויחזור ויתן.

עוד מצינו בפרשתנו שיצחק היה בן ששים שנה בלדת אותם בבחי' מספר הששי שהוא בח' הריבוי והברכה. ולהלן בפרשה שיצחק נתברך שמצא מאה שערים ויברכהו ה'. ותיבות מא"ה שער"י עולה במספר שש מאות ששים ושש [תרס"ו]. ויש בזה מספר שש, ביחידות ובעשריות ובמאות.

ואצל מן מצינו בח' הברכה ביום הששי שירדו לו לחם יומים, וגם אצל שמיטה נאמר 'וצוית את ברכתך בשנה הששית', ונרות חנוכה שהם במספר ל"ו שהם ששה פעמים ששה, ונרות חנוכה יש בהם סגולת הברכה וההוספה בבחי' מוסיף והולך, ויש לזמן ברכות"א ח' להו"ה בגימ' ל"ו נרות חנוכה". (תולדות תשס"ז)

להתפלל - לזכות להודות ולהלל לה'

בנוסח התפילה שאנו אומרים "כפי ירים תתרוםם ובשפתי צדיקים תתברך ולבשון חסידים תתקדש בקרב קדושים תתהלל", בכמה מחזורים נמצא אר"ת של ישרים. צדיקים, חסידים, נדבסם באותיות גדולות. וכן האותיות תתרוםם, תתברך, תתקדש תתהלל. והם בצירוף תיבות יצחק ורבקה. וצריך להבין איזה כוונה נטמן ברמז הלזה.

בפרשתנו כתיב ויעתר יצחק לה' לכח אשתו, שזה עומד בזוית זו ומתפלל וזו עומדת בזוית זו ומתפללת. ורמזו לנו חז"ל כשתתקנו נוסח התפלה [הנ"ל] ברוח קדשם על איזה מין בן התפללו יצחק ורבקה, שהתפללו על בן כזה שירומם ויברך ויקדש ויחלל לו', והיה לו להקב"ה נתת רוח מזה, ותפלה כזה אינו חוזר ריק מלפניו ית"ש. ומה שנוגע לנו הוא שצדיקים אנו להתבונן, דאם נכתב ענין זה בתורה ע"כ הוא תפלה נצחית, לכל מה דכתיב בתורה הנצחית. ולא רק בשביל עצמם התפללו יצחק ורבקה אלא על כל הדורות העתידיים. ויעתר יצחק לד' וכו' כי עקרה היא, שמרמז על מי שמרגיש בעצמו שהוא עקר במעש"ט, וכל איש ישראל שיתפלל תפלה כזו לד' שיזכה להודות ולהלל ולשבח לפניו היא נענה כמו שנוגע יצחק ורבקה, ובפרט ביום השבת שכל יסוד השבת הוא השירות ותשבחות לד', ממזר שיר ליום השבת ולפיכך יאמר ויברכו לקל כל יצוריו, שכל חלקי הבראה ישרו עמו שזו תכלית כל הבראה, שכן חובת כל היצורים להודות ולהלל ולשבח (תולדות תש"מ)

צדיק באמונתו

הרה"ק רבי אהרן מטשערנוביל זי"ע יו"ד ח' כסלו תרל"ב

א) פעם אחת הגיעה אל הרה"ק רבי אהרן זי"ע אשה זקנה וביקשה הימנו שיאמר קדיש לעילוי נשמתה אחר פטירתה. הגבאי שעמד על ידה ביקש לגעור בה על שהגיעה פניה לבקש כן במהרה"ק רבי אהרן זי"ע. אך הרה"ק רבי אהרן זי"ע שאל אותה מה טעם מבקשת היא שיאמר קדיש עבורה לעילוי נשמתה.

השיבה האשה ואמרה, כי כאשר נולד הרה"ק רבי אהרן זי"ע לא היה ביכולתה של אמו לגדלה בעצמה, לכן שכרו אותה שתייטיע בבידול הילד, אמנם אבי הילד הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זי"ע התנה עמה, שלא תגיע בידו ללא שתיטול תחילה את ידה, ועל אף שהיה הדבר כרוך בסירחה מרובה, ובפרט בשעות הלילה כאשר היה מתעורר פעמים מספר, עם זאת הקפידה בכל תוקף שלא ליגע בו בלא נטילת ידיים, ולכן בזאת זכותה היא שיאמר לעילוי נשמתה קדיש אחר פטירתה. כששמע כן הרה"ק רבי אהרן זי"ע, הסכים לדבריה, וקיבל על עצמו לומר קדיש אחר פטירתה.

עבור זמן מה נפטרה לבית עולמה, ואכן הרה"ק רבי אהרן זי"ע התחיל לומר קדיש אחריה, אך עבור תקופה קצרה הפסיק מאמרית הקדיש, ואמר, כי הגיעה אליו האשה בחלום, ואמרה לו כי מחמת שאינה ראויה מצד עצמה לסבול את האורות הגדולות הביכולת העליונות אשר גיעה אליה על ידי וכוונתו של הקדיש שאמר עבורה הרה"ק רבי אהרן זי"ע, לכן ביקשה שיחזול מלומר עוד קדיש עבורה, כי אינה מסוגלת להשיג השגות נעלות אלו.

ב) באחד מנשיותיו של הרה"ק רבי אהרן זי"ע על דרך, התאכנס בבית גביר אחד, אשר ביקש לכבד את הרה"ק רבי אהרן זי"ע והעניק לו ארגז מלא כסף כספ זהב כתשורה. אכן תכף ביקש הרה"ק רבי אהרן זי"ע מן הגבאי שיוציא כלי אחד מן הארגז, והיה כלי זה המיועד להחזיק בו בשמים, ונטול הרה"ק רבי אהרן זי"ע והביט בו, והיה כלי זה מפורא ביותר וצנינו בו ציורים יבזורים מעובי ענן, אך תכף ביקש הרה"ק רבי אהרן זי"ע מן הגבאי שיוציא את הכלי מחדרו.

למחרת היום שאל בעל האכסניא את הרה"ק רבי אהרן זי"ע מה טעם אינו רוצה להשתמש עם הכלי, ואמר לו הרה"ק רבי אהרן זי"ע שאדברה יספר לו על דבר כלי זה, אך הגיע לידו. ואכן סיפר בעל האכסניא, כי כלי זה הומין הגראף עבור כלי התפילה. ורק אחר שסיים הצורך את עבודתו לא מצא הכלי חן בעיניו, ולא לקחו עבור בית תפילתו, ולאחר מעשה הגיע הכלי לידו, ומאחר ובפעול לא השתמשו בו בבית התפילה, לא ראה בו כל חסרון וביקש ליתנו בתורה להרה"ק רבי אהרן זי"ע.

אמנם למעשה הרה"ק רבי אהרן זי"ע לגדל קדושתו הרגיש בדבר, כי האומן בשעת ששיית הכלי היה במחשבתו לעשותו עבור בית התפילה, ומכח מחשבותיו אלו ירד רוח טומאה על הכלי, ולכן הרגיש בכלי זה רוח טומאה, ואף לא רצה להחזיקו בחדרו.

ומכאן יש ללמוד במידה טובה מרובה, כי אם קונים תשמיש מצוה, שקדושת הדבר תלוי במחשבת האומן שעשאו, ולכן בפרט אם קונים תפילין, יש לדקדק היטב מה עשה את התפילין, לידע האם הוא ירא שמים כראוי, כי חלק גדול מהקדושה תלוי במחשבת האומן בעת עשיית הדבר. (שבת אחים פרשת ויצא תשע"ב)

הרה"ק רבי דוב בער האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש זי"ע יו"ד ט' כסלו תקפ"ח

א) הסדר אצל הרה"ק רבי דוב בער זי"ע היה, כי בכל יומי דפגרא או יום שמחה, היו מביאים לפניו כלי נגינה והיו מזמרים ומרקדים, בעוד שהיו מוליכים הכלים על גבי סוסים ועגלות, להגדיל את השמחה.

פעם אחת ביום שלא היה בו כל יום שמחה, ביקש הרה"ק רבי דוב בער זי"ע שיביאו לפניו את כל בעלי המנגנים ויערכו העמירה כביומי דפגרא, ואכן רתבה השמחה עד מאד, והיו רוכבים לפניו על סוסים ועגלות, כמנהגם ביומי דפגרא.

תוך כדי הדבר, נפל בנו של הרה"ק רבי דוב בער זי"ע שרכב על אחד הסוסים ארצה, ולגדול הנפילה בא לידי היזק והיה בסכנה גדולה. תכף באו והודיעו על כך לאביו הרה"ק רבי דוב בער זי"ע, אך הרה"ק רבי דוב בער זי"ע לא שם לבו לכך, ואמר להמשיך בעריכת השמחה, ובתוספת שאת ואכן עקבו זמן קצר, התפרא הילד וחדר לאיתנו ככתחילה.

לאחר מעשה הסביר הרה"ק רבי דוב בער זי"ע את פשר הדבר, כי הנה ראה שיש תוקף הדינים ביותר מעל ראש בנו, וביקש להמתיק את הדינים, אך ראה שאין כל יכולת בידו לעשות כן אלא על ידי כח השמחה, לכן אמר שישאיו לפניו את כלי הנגינה ויערכו את סדר השמחה כביומי דפגרא, להמתיק על ידי זה הדינים שעל ראש בנו. אכן כאשר ראה כי נפל בנו ונכנס לכלל סכנה גדולה, או אז הבין כי עדיין לא נמתקו הגבורות שמעילו, ולכן הורה להגביר את השמחה, ובכך להוסיף ולהמתיק את הדינים יותר, ואכן עלה הדבר בידו להמתיק את הדינים, ושכר ורפא לו. וכל גדול הוא, כי על ידי כח השמחה יכולים תמיד להמתיק את הדינים. (שבת אחים פרשת ויצא תשע"ה)

ב) הרה"ק רבי דוב בער זי"ע היה יוקד באש התלהבות כאשר היה מלמד מאמרי חסידות, והיה חתנו הרה"ק הצמח צדק מליובאוויטש זי"ע אומר, כי אם יחתכו בבשר חותנו הרה"ק רבי דוב בער זי"ע, לא יזוב הימנו דם, אלא יצא ממנו מאמרי חסידות. ודרכו היתה שהיה כותב מאמרי חסידות במהירות רבה, עד כי היה כותב על גליון של שישים שורות, וכאשר הגיע לשורה האחרונה, עדיין היה הדיו של השורה הראשונה לחו, ולא הספיק עוד להתייבש, לגדול מהירות כתיבתו. (שבת אחים פרשת ויצא תשע"ו)

אני מאמין

חודש כסלו - הזמן לעסוק בבטחון

א' **כפרי צדיק** (מאמרי חודש כסלו) כי שמו של החודש כסלו הוא מלשון בטחון כמ"ש "ה' יהיה בכסלך" שהוא לשון מבטח עוז בה'. נראה שעסק חודש זה שכ"א מישראל יהיה לו מנטח עוז בה', ומסיים שם - ובחדש כסלו יש לכל א' מישראל מבטח עז שיוכל לקנות עולמו בשעה אחת, וכו'. **וזה עסק חודש זה** להיות מבטח עז בהש"ת שישמרו ויסייעו אף אם קלקל ח"ו יוכל לתקן הכל ע"י תשובה, עכ"ל. (תולדות תשנ"א)

בטחון - יסוד לכל חלקי היהדות

ענין הבטחון הוא צורך גדול הוא לאדם שיזכור תמיד להיות מבטחו בה' בכל אופן, וכדא' ומדרש ע"פ רבים מכאובים לרשע הבוטח בה' חסד יסובבנו. דתבות בוטח בה' קאי על הרשע לדליל מיניה שאפי' רשע אם הוא בוטח בה' חסד יסובבנו. **וצריך לו כ"א לקבוע תמיד בלבו דברי המדרש הללו.**

וכל חלקי היהדות תלויים ועומדים על מדת בטחון של האדם, כמו שהאר"ך כזה בס' **שומר אמונים** (מאמרי הבטחון וההחזקת) כי אם בוטח האדם בהש"ת אינו ממחר לקצר בתפלתו מפני טרדותיו, וכן אינו מחסר משיעוריו **ללימוד התורה** כי שם בה' מבטחו שלא יפסיד כלום ע"ז. וכן לענין נתינת **צדקה** ע"י בטחון אינו מקמץ בנתינתו. או לענין **שמירת עינים** שרבו בזה הנסיגות בעתים הללו ולפעמים כשמאלה האדם בדרך נדמה לו שצריך הוא להביט כדי למצא איזה אדם, אבל אם הוא בוטח בה' סמוך לבו שיזמין לו ה' את מי שצריך אליו אף אם לא יביט ולא יכניס עצמו בחשש משכול. וכן בענין **שמירת הפה** לפני התפלה שזה מעיקרי הכמחות לתפלה שלא לטמטט בדברים בטלים כמו שהזהירו ע"ז או לענין שמירת **הדיבור בשב"ק** שחייבים לזמנו מאד הדיבור מלבד הדרוש ולו [כי עיקר פנימית השביתה בשבת הוא בדיבור שכן הש"ת שבת מדיבור כי בריאת העולם היה ע"י דבר ה'], וכן כשעוסקים בלימוד התורה שענין גדול הוא שלא להפסיק הלימוד **וללמוד ברציפות** [שאי כל שעה הנתוספת אינה רק תוספת שעה גרידא אלא נחשבת ככפלים לתושיה והקדושה מותרת ביתר שאת, כמבואר בדבריהם של צדיקים ככמה מקומות], ולפעמים נדמה לאדם שנחוץ להפסיק באמצע לשמוע איזה חדשות אך ע"י התחזקות בבטחון לא יכשל בזה, ונמצא **כי הכל תלוי במדת הבטחון**. (תולדות תשנ"א)

'הכסיל' (הבוטח בה') - 'באורה' הולך

איתא בספח' **שחודש כסלו מסוגל לבטחון**, מלשון הפסוק "ה' יהי בכסלך". ור' **צדוק הכהן** ז"ל בספרו נותן טעם לזה, ואענה גם אני חלקי. כי הנה ידוע שפתי יאמין לכל דבר, והכסיל בחושך הולך אבל כשנוגע לענין **אמונה ובטחון בהש"ת**, צריך **דוקא להיות כסיל** ופתי, ואף שלפי שכלו יש לו קושיות, ומאין יבוא עזרי, מ"מ צריך לשום בטחון בהקב"ה. **למעלה מטעם ודעת בבח"י** פתי יאמין לכל דבר, וכמו שאמרו חבירי לאיוב "הלא ידאתך כסלתך", ופי שם המפרשים "כסלתך" מלשון תקוה ובטחון, שכדי לקנות שלימות במדת בטחון צריך לעשות עצמו ככסיל, ואף שבכל מקום "הכסיל בחושך הולך", מ"מ בענין בטחון הוא להיפך **"שעי' שבוטח בה' בבח"י כסיל ופתי כ"ל"**, דוקא ע"ז **וזכה להארה למעלה מטעם ודעת ולמעלה מעוה"ז** מבחי' אור הגנון.

הנה חודש כסלו הוא **חודש האורה**, שבו נתגלה אור הגנון (כדא' בספח'ק), וממילא הוא דוקא **הזמן לעבוד בבח"י כסיל** שאינו הולך בחושך, והיינו להיות כסיל ופתי **ולבטח בהקב"ה**, ולכן קראו החודש "כסלו" משום שצריך לבטוח ולשום כסלו בה' ולעשות עצמו ככסיל, כמו שאמר הדמעה"ה "בהמות היית עמר".

ליזכות

ילד החלוקה
ברוך בן שרה נ"ו
יזכו אביו ואמו לגדלו
לתורה ולחופה ולמעשים טובים

לעילוי נשמת

מרת בלומא רויזא בת ר' אברהם
שלמה ע"ה גולדנבר
נלב"ע ט"ז כסלו
ת. נ. צ. ב. ה.

ניתן לשמוע שיעורי מ"ה שליט"א בפרשה השבוע ומדורים וזמנים במערכת השיעורים שעני' בית מדרש אמונת ישראל בארה"ב: 718-559-6665 בארץ ישראל: 079-704-0046

להערות והארות, תרומות, וזמני וסקימות הרצפה, ולקבלת היליון ניתן ליפנות לטלפון 917-602-0226/0548476309 וכן לטל 917-602-0226

ע"פ ההלכה אסור לענין נבילין בעת אומרת קרשים מ"ה ו' ס"א, אחרת הש"ן מ"ה ס' קמ"ד סס"ו"ה, ברט כדעתי קמ"ח ס"ג נ"ג, קריאת התורה ס' קמ"ח ס"ב, וכן בעת שעוסק בתפלה או כרבת מ"ה ס' קמ"ח ס"א

פרשת תולדות
תשפ"ה

גיליון

בית ארזי"ם

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבנות"ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאוניה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מהורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש זצ"ל, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל שם קטן מבוטשעטש]. מעובד באוסן השווה לכל נפש

יצחק היו רמ"ח אבריו בשלימות הקדושה כאברהם

במד"רש (תנחומא ס' תולדות סימן א'), ממשמע שהוא אומר יצחק בן אברהם אינו יודע שאברהם הוליד את יצחק, ומה תלמוד לומר אברהם הוליד את יצחק. שכל הרואה אברהם היה אומר בודאי שאברהם הוליד את יצחק, ממה שהיה קלסתר פניהם דומין זה לזה, לכן נאמר אברהם הוליד את יצחק. נראה לומר בזה, כי הנה אברהם בגימטריא רמ"ח (גדים לב), וזה מורה על היותו מושלם בשלימות הקדושה בכל רמ"ח אבריו להיותם מקושרים בדביקות להבורא ברוך הוא.

וזהו שאמרו במדרש שהיה קלסתר פניהם דומה זה לזה, שאף יצחק ראו על הכרת פניו כי כל רמ"ח אבריו מקודשים בתכלית לשמו יתברך, וזהו שאמרו 'אברהם הוליד את יצחק', היינו אברהם בבחינת קדושת רמ"ח אבריו בשלימות, הוליד את יצחק, כי יצחק היה דומה לו בקדושת האברים. (פרשת תולדות השמטות, בד"ה ואלה תולדות)

*

עשו לסיבת הכחשת עולם הגמול ביזה את עבודת הבכורות

ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה (בראשית כה, לב) יש לפרשו, כי הנה עשו לא האמין בעולם הגמול לעתיד לבוא, ולא היה מאמין שיש שני עולמות, אלא שהיא מיתתו כמיתת סוס ופרד, והכחיש את השארת הנפש לאחר המיתה.

וזהו שאמר 'הנה אנכי הולך למות', היינו מיתה שאין אחריה מאומה כמיתת סוס ופרד, ואם כן 'למה זה לי בכורה', היינו עבודת השם יתברך, שהעבודה היתה אז בכורות (זבחם קיבו), ומאחר ואינו מאמין בגמול המעונד, למה לו לעבוד את השם יתברך. (פרשת תולדות השמטות, בד"ה ויאמר עשו)

*

יצחק הריה בריה הבוגדים שעתידין לשוב בתשובה ועל כן בירכו

וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני וגו' (בראשית כו, כו) יש להקשות, שפתח הכתוב 'וירח את ריח בגדיו', וסיים 'ויאמר ראה ריח בני', ורישא לאו וסיפא לאו רישא.

ונראה לתרץ, על פי מאמרו (סנהדרין לו.) אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, כי אפילו בוגדי ישראל יש בהם ריח טוב, וכדברי הגמרא (עירובין כא.) 'הדוד האחד תאנים טובות מאד כתאני הבכורות' (ירמיה כד, ב), אלו צדיקים גמורים, 'הדוד אחד תאנים רעות' אלו רשעים גמורים, ושמוא תאמר אבד סכרם ובטל סכוים, תלמוד לומר (שיר השירים ג, יד) 'הדודאים נתנו ריח', אלו ואלו עתידין שיתנו ריח.

וזהו שאמר הכתוב 'וירח את ריח בגדיו', הוא ריח הבוגדים וההוטאים, 'ויברכהו ויאמר ראה ריח בני', שעתידין לשוב בתשובה להיות בני למקום, כמו שנאמר (חושע"ב, א) 'זיהי במקום אשר יאמרו להם לא עמי אתם יאמרו להם בני אל חי', ופירש רש"י ז"ל, על ידי תשובה.

(פרשת תולדות השמטות, בד"ה וירח וישק)

ליקוטי ופניני
מים רבים
חכמי רומניה וגאוניה

רמזי הגלות 'ידו אוהזת בעקב עשו

וידו אוהזת בעקב עשו (בראשית כה, כו)

הובא (מאוצרנו הישן פרשת תולדות בד"ה וידו) בשם הגאון רבי לייבוש חריף - המהרא"ל צינץ מפלוצק ז"ע לפרש בדברי הכתוב, כי לדאבוננו תמיד כשעשו עושה רשעה ליעקב, הוא מוחזק מיד ישראל, יד ישראל באמצע, וזהו ידו של ישראל אוהזת בעקב עשו רח"ל.

ובשם הגיונות אל עמי (פרשת תולדות פרק כ"ח אות ח') הובא (מאוצרנו הישן פרשת תולדות בד"ה וידו) לפרש, כי בכל פסיעה ופסיעה אנו הולכים בגלות אחרי דרכיו של עשו, לעשות כמעשיו, וזהו ידו אוהזת בעקב עשו, לעקוב ולחקות את מעשיו.

ובשם ספר קהלת יצחק הובא (מאוצרנו הישן פרשת תולדות בד"ה וידו), כי ניסם של ישראל בגלותם הוא, כי עשו מסתכל תמיד בידו של יעקב, ליקח ממנו שוחד, וזהו יעקב יכול להציל עצמו על ידי ממונו, ליתן שוחד בידו של עשו.

*

עשו חשש שימות ולא רצה להיות בכור שאין מתאבלים עליו

ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה לי בכורה (בראשית כה, לב)

כתב הגאון רבי ישראל ווערצבערגער זצ"ל דומ"ץ בבזעאו בספרו זכרון יהושע (פרשת תולדות) לבאר בזה, על פי המובא בשולחן ערוך (יו"ד סי' שע"ד סי"א): 'יש אומרים, דאין מתאבלין על בן הראשון או בן הבכור שמת לאדם והמנהג הוא מנהג טעות, אלא חייבים להתאבל עליהם. ומ"מ נשתרבו המנהג בעידנו שאין אב ואם הולכים אחר בניהם הראשון לבית הקברות', ויש להוציא כי כך היה המנהג בימי קדם, שלא היו מתאבלים על הבן הבכור.

על פי זה ביאר, כי עשו היה מתהלך תמיד בחשש מות המרחף על ראשו, שכן היה איש יודע ציד איש שדה, מוטובב במקום סכנת חיות טרף, ולזה היה חושש

בבית לבן, ואם כן מה פעל בביריחתו מפני עשו הרשע כשהלך אל לבן הרשע, מה לי הכא מה לי התם.

רק יודע מאמרם ז"ל (בבא בתרא קי.): "רוב בנים דומים לאחי האם", ועל כן אמרו מכאן להנושא אשה שיבדוק באחיה, והנה לדבקה היה אח ושמו לבן, ולכן אכן היה לה בן עשוי, כי רוב בנים דומים לאחי האם. אכן מזה שהולידה גם כן בן כיעקב, מוכח שהיה בלבן גם כן חלק טוב המעורב בו, והיות כן חילוק גדול יש בין עשו ללבן, כי עשו כולו רע, מה שאין כן לבן מעורב בו גם כן חלק טוב.

לפי זה ביאר היטב את דברי הכתוב, שבא להשמיענו בכך ששלח יצחק את יעקב את לבן הארמי פדנה ארם, וכל זה משום היותו 'אחי רבקה אם יעקב ועשו', שבזה יש להוכיח כי מעורב בו טוב ורע ואינו רע בהחלט, ומוטב לילך אל לבן, מאשר להיות אצל עשו שכולו רע, בלי שמץ טוב.

אכן מפרשי התורה לא תירצו אלא את כוונת הכתוב, מה בא ללמדנו, אמנם לא תירצו את דברי רש"י שכתב על אף כל זאת 'איני יודע מה מלמדנו'.

ברם, זה הוא דרכו של רש"י מרוב ענוותנותו, להודות בלא בוש, מלפרש שלא בדרך פשטות. ועד כמה שידי יד כהה מגעת, ארשום בזה דוגמאות מדברי רש"י שכתב שאינו יודע לפרש הדברים, במסכת ברכות (כה: בד"ה מאן): "לא ידעתי היכן" [והוא במסכת עירובין (מב:)]. במסכת שבת (טז: בד"ה למאן): "איני יודע היכן"; (יז: בד"ה הניחא): "איני יודע היכן"; (מט: בד"ה לא זוז): "איני יודע היכן שנו"; (פא: בד"ה שפרו): "איני יודע היכן מרומי". במסכת פסחים (לד: בד"ה תנא דבי): "עיקר הדבר איני יודע היכן", (פא: בד"ה אבל הרואה): "איני יודע היכן עומד". במסכת יומא (נג: בד"ה אלא): "לא ידעתי לשונו". במסכת סוכה (כט: בד"ה בשביל): "לא שמעתי טעם בדבר". במסכת ביצה (כה: בד"ה חוץ): "לא שמעתי טעם מקובל בדבר". במסכת חולין (מו: בד"ה נצרה): "זו הראשונה איני יודע היכן שנייה".

פשוט וברור, כי אלו הבקאים בש"ס יותר ממוני, ירשמו עוד הרבה מקורות שרש"י ז"ל כותב 'איני יודע', וממילא אין כל קושיא על מה שכתב כאן בפירושו על התורה, שאינו יודע מה בא ללמדנו. ובפרט בפירושו על התורה שלא העמיק כל כך, לדברי נכדו הרשב"ם בפירושו על התורה (בראשית לו, ב): "ואף אני שמואל בן מאיר חתנו, נתווכחתי עמו ולפניו, והודה לי שאילו היה לו פנאי, היה צריך לעשות פירושים אחרים".

שיכול להיות כי ימות ואף לא יתאבלו עליו לצד היותו בכור. על כן אמר 'הנה אנכי הולך למות', כי כל דרכי הינם בחזקת סכנה, 'ולמה זה לי בכורה', הלא על ידי הבכורה לא יתאבלו עליו, ועל כן מזכר את בכורתו ליעקב.

משמעות הזכרת ייחוסו של לבן 'אחי רבקה אם יעקב ועשו'

וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו (בראשית כה, ה) וברש"י, איני יודע מה מלמדנו. ובשפתי חכמים כתב וזה לשונו, יש מקשים, מה בא להודיענו שאינו יודע, אם לא ידע ישתוק. ומתרץ השפתי חכמים תירוץ דחוק מאד, ויש לומר דרש"י ידע שיש ליישב בכמה אופנים, כפירושי המפרשים, אבל לא ידע איזה הוא אמת לישב הפשיטות. אכן לי נראה, כי תחת אשר כתב על רש"י שהיה לו לשתוק, הוא בעל שפתי החכמים היה לו לשתוק בתירוצו זה.

והנה מתלבטים המפרשים, מפרשי התורה, לתרץ את כוונת רש"י ז"ל, במה שכתב איני יודע מה מלמדנו.

הגאון האמיתי רבי נתן אדלר זצ"ל בפירושו על התורה 'נתינה לגר' (בראשית כה, ה), כתב וזה לשונו, ואפשר שביקש לסלק את התמיהה על ששלחו ללבן הרשע ולא חשש שמא ילמוד ממעשיו, ולפיכך הטעים אחי רבקה אם יעקב ועשו, לומר שעדיין היה כשר, וכדברי חכמינו במסכת בבא בתרא (ק:). הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה, ולכן הקדים יעקב, עד כאן. ולולא גאונותו, יש מקום להעיר, כי תירוצו דחוק מאד, וכפי שהוא בעצמו מנסה לתרץ באופן אחר.

ראיתי מובא תירוץ מתקבל יותר על הדעת, והוא כי לכאורה בהסתכלות ראשונה יש להתפלא, מה ראה יצחק לשלוח את יעקב אל לבן הרשע, הרי כשם שרעות בנות כנען, כך היה גם לבן רשע, ומניין שימצא שם בת הראויה ליעקב. אלא זהו שאמר הכתוב 'אחי רבקה אם יעקב ועשו', היינו כי טובה משפחה זו, להיות הטוב והרע מעורבים בה, ועל כן כשם שרבקה הייתה מזרע רשע, ואף בין בניה מצוי רשע, כך ייתכן שבזרעו של לבן תימצא בת צדקת הראויה ליעקב.

בהסברה המתקבלת על הלב, מצאתי אצל אחד מגאוני רומניה, הלא הוא הגאון רבי ישעיה יונגרייז זצ"ל בספרו חזון ישעיה (פרשת תולדות בד"ה וישלח יצחק) שהביא בשם זקינו הגאון רבי אשר אנשיל יונגרייז זצ"ל מטשענגער ה'מנוחת אשר', כי באמת יש להבין, שהרי לבן רשע היה כמו עשו, ותורתנו מתארת את התלאות והצרות שסבל יעקב בהיותו

הפקה 'אנארה' 05331.05646

משיב נפש

מאמרי השקפה, החזק חזקן, במשנתו של הגה"צ פאר הדור רבי יעקב מאיר שבטער שליט"א

פרשת תולדות תשפ"ה 62

ה'ה' תשיב"ה

הלוקים מתוך שיחת קודש עם הגר"ג קאהן בן ב"ק האדמו"ר מתולדות אדרן שליט"א שהתקיימה בימים שבין כסא לעשור

שמחה • קדושה • אמונה
אמונת צדיקים • חינוך
אהבת ישראל

שמחו בה' וגילו צדיקים

אבי האדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א, היה נוסע אימנו בין כסא לעשור למירון, והיה מראה לנו את רבי שמואל שפירא, ואמר לנו 'הסתכלו על פני הצדיק', כמו כן אנו באים עתה עם הילדים שיראו פני הצדיק מהדור הקודם. רצינו לשאול הדרכה לבני דורינו, איך אפשר להתחזק בשמחה, בפרט הדור הצעיר שנצרך לזה ביותר.

כשאדם זוכה לעבוד את השי"ת בשמחה בר"ה ויו"כ, יש לו במה לשמוח בחג הסוכות.

השאלה היא אכן איך לבא למדת השמחה?
בפשוטות לזמר ולנגן וגם לעשות ריקודים, הפעולות החיצוניות משפיעות על פנימיותנו. כשבא איזה ניגון נאה, מנגנים אותו, ומתדבקים בהשי"ת עם הניגון הזה.

כמו"כ מי שהוא שומר הבדית יכול להיות בשמחה כשמגיעים הימים-טובים. כמה שאדם יותר שמור יש לו יותר שמחה.

העיקר לדבר על השיבות הרבר

זקני זכרנו לברכה כתב בספרו 'דברי אמונה' שכל תפקידו בעולם היה להאיר אור האמונה וקדושת היסוד בעולם, וכמו כן הרב שליט"א הרי תמיד עסוק בשני הדברים האלה אמונה ויסוד, יש כאן התקשרות אמיתית, כולנו בני איש אחד נחנו, לזאת באנו לשמוע איך להתחזק בשני העבודות האמונה והיסוד, בדור האחרון הזה, שהוא מלא נסינות קשים.

יהודי צריך שיהיו בו כל המדות הטובות וכל המדות הרעות, רק צריך לדעת מתי להשתמש בהם. יש באדם מדה של אכזריות, במדה הזאת צריך להיות שומר הבדית. להתאכזר על עצמו, לא לתת אפילו משהו מהתאוה. וכשזוכה להיות אכזר על עצמו הרי שהוא הרחמן הגדול ביותר על עצמו, זו היא הרחמנות הגדולה ביותר בעולם.

אבר חסיד מן הארץ

יחד עם כל בית ישראל וחסידו ברסלב כפרט מכבים אנו מרה את הסתלקותו לשמי מרום של האי צדיק וחסיד מפארי עדותנו, ענותו ושפל כרך, מופת לרבים כשמירת עינו במהרה, אהבתו של ישראל ואבותם של נשברו לב, חסידא ופרישא מגדולי צדיקי וחסידו ירושלים של מעלה אשר כל ימיו היו מקשה אחת של תורה ועבודה בהצנע לבת, ביתו פתוח לרווחה לכל דצריך ופניו מאירים לכל כקמן כגדול, לא פסיק פומיה מגרסיה וקולו המהור נשמע בינו עמודי בית מדרשינו הגדול למעלה מיוכל שנים בהיותו עומד ומשמש בקדש ומעורר בתפילותיו הזכות לכבות ישראל לאביהם שבשמים, היה מיצר בצער השכינה בקומו כל ימיו לקונן על חורבן ביהמ"ק בחצות ליל, משתתף תמיד בצרתו של ישראל לעורר ולקונן מול גזירות שלפון הער"ר אשר פצעו את לבו המהור, ועומד על המשמר בכל עת מצוא לעורר לכבות ישראל כשדמעתו על לחיו למען קדושתו וטהרתו, ובפרט היה לבו שותת דם בעוררו על ההתנרות וההתרחקות מפגעי הטכנולוגיה ה'.

ה"ה האי גאון וצדיק

הרה"צ רבי **שמעון ישראל שפירא** זצוק"ל

בן להאי גאון וחסיד צדיק וקדוש רבי **שמואל** זצוק"ל

אנשי אמונה אברה, מרוב עוויניו אברנום
סעו המה למנוחות, עזבו אותנו לאנחות, תרופה לא מצאנו

המקום ירפא שברינו ויאמר די לצרותינו ולא ישמע עוד שוד ושבר בנבולינו

מצדיקי יסודי העולם שבדורינו

דברי הספד שנשמעו מפי מו"ר הגה"צ שיבלחט"א

בררכו להלוויית הרה"צ רבי **שמעון ישראל שפירא** זצוק"ל

אזא איד איז א צדיק יסוד עולם, הוא עבד את השי"ת תמיד, א אפגעה'שן'ער איד, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

זכורני שבמשך שנים רבות שמעו את קולו במשך כל היום בבית מדרשינו, פה שמעו אותו אומר תיקון הכללי, פה שמעו אותו לומד, את קולו הקדוש היו שומעים תמיד כשנכנסו לבית הכנסת.

הוא היה תלמיד חכם, הוא היה בעל מידות, חז"ל אומרים שדבר ראשון כאשר אדם עולה למעלה שואלים "מה הבריות אומרות עליו", די וועלט נארט זיך נישט (העולם אינו טועה), זהו הדבר הראשון. האט א מענטש גאוטן נאמען איז דאס ריכטיג (כשיש לאדם שם טוב, זה אמיתי).

יש לנו צדיקים נסתרים אצלינו, אנחנו שוכחים שיש לנו צדיקים גדולים, כל פעם כשהיו נכנסים לשול היו שומעים את קולו של ר' שמעון שפירא, גם המידות שלו, תמיד היו לו מידות מופלאות. תמיד היו לו אנשים גדולים סביבו (היינו שזכה להתהלך בין אותם ה'צדיקים גדולים' מאנ"ש כנ"ל, אשר מהם שאב את דרכי בקודש).

זאל ער טראגן א זכות, ער איז געווען פון צדיקי יסודי עולם פון די וועלט (הוא היה מצדיקי יסודי העולם שבעולם), אדם שכל היום עבד את ה', כל היום עסק בתורה ותפילה, וגם היה בעל חסד עצום, זייער אנוטער מענטש, אשרי לו ואשרי חלקו.

ניתן לשמוע ב"קול הודיע אמונתך" 08-30-20-666

ויעקבני זה פעמים את בכרתי
לקח והנה עתה לקח בכרתי

ויתן לך אלוקותו...

הנה הפירוש הפשוט של "ויעקבני" הוא רמאות (כמו "עקוב הלב" וכדו'), היינו שעשו התאונן על יעקב שרימהו, ואילו התרגום ביארו: "וחכמני" היינו שהתחכם עלי. ולכאורה מה שייכות ביאור זה למאמרו של עשו "ויעקבני", אלא על פי דברי רביה"ק (לק"מ ס' א) מובן שעל ידי שני הדברים שלקח יעקב מעשו ברממה, זכה להתחכם. כי על ידי שרימה אותו במכירת הבכורה, זכה יעקב לחכמה ודקדושה, הלא היא חכמת קדושת הבכורה שהיתה בעשו ועברה ליעקב, היינו שהרויח חכמה על ידי רמאות זו. וכן ברמאות שהנהיג כביכול שאמר "אנכי עשו בכורך", אשר על ידה קיבל יעקב את הברכות של "ויתן לך האלקים" דאיתא במדרש שפירשו "ויתן לך אלהות", שירגיש תמיד את האלקות שבכל דבר, שהיא היא החכמה הקדושה האמיתית הנ"ל שזכה אליה על ידי שרימה את עשו.

רביה"ק הביא בדבריו גם את התיבה "פעמיים" - דלכאורה אם רצונו לומר דק ש"ויעקבני" הוא "וחכמני" שיעקב הוא בחי' חכמה, למה הוצרך להוסיף את ה"פעמיים", אלא בא לרמוז לן, שבשני ה"ויעקבני" יש יעקב את חכמתו המיוחדת - א. חכמת הבכורה, ב. הברכות שענינם "ויתן לך אלוקותו" כנ"ל, שידאה בכל דבר את החכמה האלקית שעל שני הדברים הללו נסובו כל דברי רביה"ק בתורה זו - ושתיים שהן אחת הן.

מובא בחז"ל (ב"ר ע"ע) על הפסוק "ויהי בבוך והנה היא לאה", שיעקב אמר ללאה: רמייתא בת רמאה (רמאית בת רמאי) בלילה קראתי לך רחל ואת ענית לי?! אמהר לו: לכל רבי יש תלמידים, ואני ממך למדתי: אביך קרא לך עשו, ואתה אמרת 'אנכי עשו בכורך', והיתה כוונתך בזה, שמיכון שקנית את הבכורה הרי הפכת להיות הבכור בעצם, ואם אתה הבכור הרי אני בת זוגך כי כן אמרו: "הגדול לגדולה והקטן לקטנה", ומאחר שעתה אתה הוא 'הגדול' שהרי רכשת את קדושת הבכורה שהיא הקדושה והגדולה שהיתה כבושה אצל עשו, ממילא אני שייכת לך. דרך כוכב ס' א' שיעור ג

ובאמת צריך להרגיש בלב שיש לנו להודות להש"ת על שיש לנו מה לאכול ומה לשתות, כשיש לנו בית צריך להודות להש"ת על הבית. וכן על כל דבר.

זכורני תקופות שלא היה מה לאכול, היו אוכלים לחם יבש מאתמול, וכל יום היינו חושבים מה אבא יביא לנו היום לאכול ביחד עם הלחם, פעם היה מביא הרינג, פעם קצת גבינה, משהו אחר לא היה, הילדים ישבו בבית והיו דנים וחושבים מה אבא יביא היום לאכול כתוספת עם הלחם.

אשרינו

ברוך ה', ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו, אנחנו אנשים אחרים לגמרי מכל העולם, יש לנו מחשבות אחרות ושונות מכל בני העולם. שה' יהיה עמנו, עם נשנינו וילדינו, שנחיה עם הש"ת, שנודעה לה'. הש"ת יבדך אתכם בנחת רב, מבנים ותלמידים, ותזכנו להיות דבוקים בהש"ת תמידי תמיד. אמן.

מכתב ע"פ הבנת המעתיק, אינו הוגה

אתם משתמשים עם הספר הרבה מאד. הראיתם לי שהוא מביא איזה ענין מהרה"ק מקאמארנא.

כן כן, היתה תקופה שהייתי לומד בספרי הרה"ק מקאמארנא, יש בזה טעם מיוחד.

השתמשת הרבה בספר "דרך אמונה" מהרה"ק מתולדות אהרן!?

כן כן. ווען מען האט א טאטן פילט מען א גישמאק, או מען גייט, או מען שטייט. כשיש לאדם אבא (כלומר, על ידי שיש לו אמונה), הוא מרגיש נועם, איפה שהוא הולך איפה שהוא עומד, יש לי אבא.

פקחותו של הנרי"ח זוננפלד ז"ע

בירושלים היו כאלה שנהגו בשמחת הברית לכבד רבני חיים זוננפלד שיהיה המוהל, ואת קוק שיהיה סנדק. פעם בהושענא רבה נקלעו שניהם ביחד לסעודת ברית, וקוק הרחיב לדבר בענין קרבת הרשעים, שהערבות מזמזים על הרשעים (שאין להם טעם ואין להם ריח) וצריך דוקא להתקשר עמם, (ושאוגדים אותם עם הלולב וההדסים) ולהחזיק בהם ובלעדיהם הכל פסול. הרי שצריך להתחבר עם הרשעים - לדבריו.

לאחר מכן דיבר רבי יוסף חיים, בחכמתו שיבח בדבריו את דרשתו של, אך החיים ואמר, שכל זה רק כשהרשעים מסכימים להתקשר יחד עם הלולב וההדסים ("ווען זיי לאזן זיך בינדן"), אבל בהושענא רבה כשהם עושים לעצמם אגודה'לע בנפרד, אזי חובטים אותם...

זה היה כוחו של רבי יוסף חיים, שהיתה לו סייעיתא דשמיא שלא היה מציאות של יוכוח שלא הצליח בו... היה יפה מאד לראות דבר כזה.

'ואהבת לרעך כמוך' היא גם כן 'מצוות עשה'

יש כאלה שמהדרים במצוות, כזה הידור, כזה הידור, צריכים לדעת ש'ואהבת לרעך כמוך' הלא היא מצוות עשה דאורייתא גדולה ועצומה, לאהוב כל יהודי כמוך.

מה הפירוש 'אהבה' לרעך כמוך, הרי אהבה זה דבר פנימי, אלא נראה לפרש 'אהבה', שכמו שאני רוצה שיהיה לי טוב, כך עלי לדעות שלכל יהודי יהיה טוב. אתה רוצה שלך יהיה טוב? הלא חברך הוא אותו 'יהודי' כמוך, גם הוא 'חלק אלוך ממעל', אז אני רוצה שיהיה לכולם טוב, זהו 'כמוך'.

הכלל, כשאדם אוהב את חברו הרי הוא אוהב בזה את עצמו, זהו כלל גדול. ואם חלילה הוא שונא את אחרים, נתעורר על עצמו רחמנא לצלן. כמה יותר שאתה אוהב יהודי, הרי אתה אוהב יותר את עצמך. כמה יותר שהנך מעניק ליהודי, הנך מעניק לעצמך.

כמו"כ לקבל כל אדם בסבר פנים יפות, גם זהו בכלל של 'ואהבת לרעך כמוך'.

החינוך הטוב ביותר

החינוך הכי טוב בבית הוא לבוך כל ברכה מלה במלה ככוונה. זהו החינוך הגדול ביותר, צריך לבד לנהוג כן וגם שהרבנית תנהג כן. זה הדבר הראשון ביהדות.

לחנך את הבנים על שמירת הברית במסירות נפש ממש, זהו היסוד הראשון שבכל היסודות, וע"ז אדם זוכה להיות מקושר מאד חזק לאמונה הקדושה.

זבפרט בימינו, כמה שהרע מתגבר יותר, הרי שה'סור מרע' הוא גבוה יותר, וכשזוכים לסור מרע הרי שגדול מאלו, יתכן אפילו יותר מנח הצדיק.

המאדעם החדשים והלבושים החדשים, דאס איז דאך אזא טריפה זאך (זה דבר כזה טרף) זה מכניס ארס במוח ממש. ובמצב כזה כשרואים בחורים שומרי הברית, הרי זה פלא, איך יש להם כאלו כוחות.

בנו השקיעו הרבה מאוד בענין הזה, אך היום הרי הם ריקניים, אין להם חומר (כלומר, שלא מחנכים מספיק על ענין זה), ואעפ"כ ב"ה יש בחורים ששומרים מאוד על עיניהם, אשריהם ישראל.

העיקר לדבר על חשיבות הדבר, החשיבות של שומר הברית. מי שהוא מולך על עצמו, הרי הוא מלך ממש, הוא מלך בפועל ממש.

כלומר ששאלוהו "המלוך" וכי הנך מלך על עצמך, ש"תמלוך עלינו" - שאתה יכול להיות מלך עלינו. הם לא ידעו שבאמת כך היה, הוא היה מושל על עצמו, ולכן זכה למלוך על אחרים.

זבפרט יהודי, יהודי הוא מלך, אנחנו בניו של מלך מלכי המלכים, יש לנו מלכות. אדם צריך להיות מלך בעבור כבוד ה'. חיים זה רק להש"ת, כשדבוקים בהש"ת יש חיים, וכשדבוקים בו יותר, יש יותר חיים. בלא זה הרי זה מיתה ח"ו.

צריך עם הילדים בחומרת הדבר, זה קשה מאד. לדבר לדבר על החשיבות, כשאתה שולט על התאווה שלך, אתה מלך אמיתי. וכשאתה מלך כביכול, מתקבלים תפילותיך, יש לך חן דקדושה, והנך מלך ממש, לא רק בעוה"ז אלא גם בעוה"ב.

יעזור הש"ת שזוכה להיות דבוקים בהש"ת, ולהתחזק מאד בשמירת הברית. כמה שמתנתקים יותר מהסטרא אחרא, כך דבוקים יותר בקדושה.

זכר צדיק לברכה

• האם הרב זוכר את הרבי רבי אהר'לע ראטה בהיותו בירושלים?

כן כן, אני זוכר אותו.

• האם ננסתם אצלו פעם?

פעם אחת ננסתי לבית מדרשו עם כמה חברים, ישבנו, הוא ניגש ושאל אותנו מי אנחנו ואיך קוראים להורינו, הוא היה נכנס לביהמ"ד לבדו.

• בספרו 'טהרת הקודש' הוא מביא אחד מתקוני הברית לומר עשרה קפיטלעך.

כן כן. הוא היה צדיק מלפני כמה דורות.

צריך לאהוב איש כשר, ולהביט בפניו. (וכדאיתא בחיי מוהר"ן אות תקמב: "אָמֵר (רביה"ק מוהר"ן) טוב מאד לראות פני כל הצדיקים שְׂבֹדוֹ, כִּי צְדִיקָא אַנְפִּי שְׂכִינְתָא").

ווען מען האט א טאטן פירט מען א גישמאק

• פעם אחת שאלתי אתכם איזה שאלה, והראיתם לי מדברי הספר 'דרך אמונה' של זקני הרבי מתולדות אהרן, ואמרתם לי

הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע כ"ז מרחשון תשנ"ט

עבודת סיפורי הצדיקים

הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע החנו ומגלה מקומו של הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, היה הדרוש של דודי, מלבד חיזונו הדידי מרומם ראש קדושו, היה נאמן עולם, אשר הסתיר את אונותיו בפשטותו, עד כי כשם שנתה נאמן בתורה, עוד אחת היה נאמן בפשטות.

עיקר העבודה שראוי אצלו בשנים האחרונות, היה עבודת סיפורי צדיקים, וכמו שמביא הנה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל מראדאמישלא, שאחר שנת המלחמה האיומה רח"ל, כאשר הגיע הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע מגלות סיביר לפולין, קבלו את פניו חסידיו פולין, ואחד מהם חזר בפניו על תאמר צדיקים שפירשו את דברי הגמרא (פסא לא) שבשעה שמכניסים האדם לדין של מעלה שואלים אותו נשאת ונתת באמונה, כי כמות שאלה זו, אם נשאת ונתת באמונה, היינו שעשה תעסק בפסוקים האמונה כלב בני ישראל. כיון ששמוען בן הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע, החליט לקבל על עצמו להיות מספר סיפורי צדיקים להדריחו אמונת בקרב בני ישראל, לקרב את בני ישראל לאמונת ה' ולאמונת צדיקים.

אננם עוד זאת היה נאמן עולם מופלג בתורה, וכמו ששמעתי מיהודים שהתגדרו באנטווערפן הדיו תלמידיו, וכן אמר לי יתדיו אחד שכלמו אצלו תקופה ממושכת, והשתתף בשיעור שומר שכולחן ערוך ויהה דעה. לפני המלחמה בהתגדרו בנאליציה, שימש כמורה הוראה, וכיון כרבה של האשליס.

כאמור, בשנתו האחרונה היה לו לעיקר גדול סיפורי הצדיקים שהיה מספר, וכן שיעור חינוש רש"י שהיה מוסר מדי שבוע, שהיה תחילה אמר כמה ענייני פשט, ואחר כך היה מוסף מרובי הצדיקים תלמידיו הנעל שם טוב הקדוש זי"ע, אך פעמים רבות היה מתעכב על דברי רש"י, וממש יכלו לראות בהוש את אונותיו העמוקות, וזה גם בעניני סיפורי הצדיקים, שהיה דרשו לומר מספרי המעשיות, כי גיבול היה לומר תירו, שצריכים לומר בשעת כעושה, פעמים שאחר שסיים לספר איזה עובדא, היה יכול לומר תלמי תלים של הלכות, כשאתר כל זה היה אומר, שעם דברים אלו יוכלו כבר להבין את המעשה.

וגביא כאן מעשה אחד שסיפר על אודו החסיד רבי קלמן לייזער ז"ל, שהיה מחסידיו הרה"ק רבי הערש מרימטוב זי"ע, ובאותם הימים היה שנאה עצמוה כלפי היהודים, ובכפיים רבים לא הניחו הפנים שיכשרו היהודים סתם בכפיים אלו, אכן החסיד רבי קלמן לייזער ז"ל רכש לעצמו בית באחד הדפסים האלו, וכמוכן שפרץ הכפר הורה לעבריו שיכרו את החסיד רבי קלמן לייזער ז"ל מכות נוראות על שהעני לקנות בית כזה, שהיה כפר של גוים.

תקף לאחר מכן נסע החסיד רבי קלמן לייזער ז"ל אל הרה"ק רבי הערש מרימטוב זי"ע, וספר לו על אשר עיללו לו, שהוכהו על פי הפרצין. הרה"ק רבי הערש מרימטוב זי"ע אחר שמענו זה הדברים, והתמא כמולמים חיפשת על רשעותיו של הפרצין, ואף קללו.

באותה עת נפל על הפרצין תלמי של ניוול, והתחיל בשרו לפלול תוכחת התוכת הכל הבטו כי הדבר אירע מוקפת הכאת התירו, על כן שלח את אשתו שחובא להתנתן לפני החסיד רבי קלמן לייזער ז"ל שימחול לבעלה על הדבר. החסיד רבי קלמן לייזער ז"ל שהיה איש ירא ושלם לשון הפסק בראשית ג' (ט"ז), חזר אל הרה"ק רבי הערש מרימטוב זי"ע לבקש שם אשת הפרצין, אולי יסכים לפחול ולהותר קוללה. אננם הרה"ק רבי הערש מרימטוב זי"ע אמר בתרצות, הוא לעשר ישוב, ואמר שאם הדבר היה תלוי בו היה מוחל, אך שצריך לבקש מרוב שיסור את הקוללה, ותעבור ג' ימים מת הפרצין במיתה משונה זו.

למעשה, מאותו מאורע, ידעו כל בני הכפר כי צריכים להחרו ביותר מכל בני משפחת החסיד רבי קלמן לייזער ז"ל, כי נסחו לראות את אשר אירע למי שהחיק להם, שנעשה לו מיתה משונה מעשה זה הוא כשיפה מן חים מסיפורי הקדוש הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע מספר בדיוקנותו הרבה.

חלק נוסף מעבודת הקדוש שהייתה לו כסיפור מעשי הצדיקים היה, כי כל מעשה שהיה מספר היה מספרו במקורה, שהיה מברר כל מעשה מו שמעו וממו שמעו, והיה ידע לספר כל מעשה עד למקורו בעל המעשה.

גירסאות בסיפורי הצדיקים

כך גם פעמים היה מספר מעשה, ואמר כי שמעו משני יהודים, וכל אחד מהם סיפר לו בגירסא אחרת, ועל כן היה אמרו את שני הגירסאות, כשהוא מביע את דעתו אדו מהם מסתברת יתד. פעם אחת שמעתי ממנו, כי אצל הרה"ק רבי הנה מקאלאשיץ זי"ע באו שלושה אנשים שסיפרו לו דבר מעשה שאירע אצל הרה"ק רבי שמואל לייב מרימטוב זי"ע, ושלתשתם שמעו את הסיפור מאדו הרה"ק רבי יצחק בנאליצ'ין זי"ע, ועל כן זה שלושה סיפורי הסיפור באופן שונה זה מזה. אמר על זה הרה"ק רבי הנה מקאלאשיץ זי"ע, כי שלושתם אכן דייקו לספר כפי ששמעו, כי הצדיקים אינם מספרים תמיד באופן אחד.

על פי זה אמר הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע, כי בה יוכלו להבין אך יתכן הדבר שישנם שינויי גירסאות בסיפורי הצדיקים, שכל אחד שמעו את הסיפור באופן אחר, והוסף אחר, או כי אף בדברי חכמינו ז"ל מרובי הדברים האלו, שישנם מעשיות המובאים בגמרא באופן אחד, ובמדרש באופן שונה, ככבלי בגירסא אחת, וכבר שלמו בגירסא אחרת, ועל כן כך הוא גם כן בסיפורי הצדיקים שישנם שינויי גירסאות לכאן ולכאן.

עוד זכור לי מה ששמעתי ממנו פעם אחת, כי הנה מצאנו בגמרא (משנ"ד: 1) "דרש רבי עזרא, וזימנן אמר ליה משמתי דרב אמי, וזימנן אמר ליה משמתי דרב אסי", ואמר בזה, כי ככל הנראה שניהם אכן אמרו את הדבר, ועל כן פעם יכלו לומר את הדבר כשם רב אמי ופעם כשם רב אסי. הוסיף ואמר, כי יתכן שלפני היאר צייט של רב אמי אמר את הדבר כשם רב אמי, ולפני היאר צייט של רב אסי אמר את הדבר כשם רב אסי.

דבר זה נבדדו הוא לטו ביותד, שכן יש תורכב אמר קודש שנאמרים בשם צדיקים רבים, מצדיק זה ומצדיק אחר, וכן מעשיות שאירעו אצל כמה צדיקים, ישנם שינוי קטן מצדיק לצדיק, דרו שבה אכן היה דבר המעשה אצל שני הצדיקים, ובכל יאר צייט יש לומר את הדברים בשם בעל הדילולא.

עם חותנו הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע

לפני שעלה על כס התנהגה, הסתופף רבות בצל חותנו הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, כאשר לאתר שנפטרה הרבנית של הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, היה שנים רבות אלמן, וכשנים אלו הנהיגה את כל הבית הרבנית של הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע בתו של הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, כך שהיו שניהם מתגדרים יחד.

עניני מיוחד היה בין שניהם, שהיו מרכים להתייחס בעניינים שונים, לפעמים על ווארט זה או אחר, ולפעמים על גירסאות כרבר המעשה, וכל התייחסו שראוי את הדבר העידו על הון המיוחד שהיה לויתכחם אלו.

הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע היה דומה ככל יום בין מנחה למערב בבית המדרש שיעור כספר 'עין יעקב', שם היו חברים המקשיבים לקולו, ואכן זכותו פעם אחת להשתתף בשיעורו זה כאשר שהיני באנטווערפן, וכן מיוחד היה לכל מילה מילה שנתה אומל בשיעורו זה, ואף חותנו הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע שהיה יושב בבית המדרש ולמדו על הסטערעד במקומו, היה מאזין לדבריו חותנו הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע.

שמעתי מיהודי אחר שהשתתף בשיעור זה, כי פעם אחת הגיב הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע ואמר לעבר הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע כי לדעתו כבר הגיעה השעה להחלפת מעריב. אמר הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע, כי אם השוער רבנה שלא ילמדו, אכן לא נלמדו, אך עדיין אין יכולים להחלפת ערבית...

עוד עניינים שונים היו ביניהם, ועם כל זה היה הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע מכניע את עצמו ככל לכבר נפשו ותוארו לחתנו הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, ובכל שנת חיו של הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, לא קרש הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע בעצמו על הוין אפילו כילל שבת קדוש, אלא מדי שבת כשפשו הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע לקושש על הוין, אמר לו הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע, יעד בין אויך יוצא, והאת לנדל להכנעתו לחותנו הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע.

הנהגה של פשטות

אף כאשר עלה על כס התנהגה, עדיין המשיך להתנהג בפשטות, עד כי פעמים רבות היו צריכים להזכיר לו כי לאתר שהתחיל לכתן באמרו"ת ישנם דברים שאינם חלומים אדו. שמעתי מיהודי אחר, כי רנה בבית מדרשו באנטווערפן היו מדיפי ספרים שרובו נבדחו ביותד, ולא יכלו להגיע למדפסם אלו רק על דיו שהיו עולם עם גבי השולחן. הנה הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע היה מרבה לעיין בספרים אלו, וכידוע שהיה בבית המדרש שנת מרובות מדי יום, ולכן היה פעמים רבות שמתאדו עומד על גבי השולחן, כשהוא מניין בספרים שמתצא על גבי מדפסם נבדחים אלו. וסיפר יתדו זה, כי לאחר שבעו או שבתיים משעלה לכס התנהגה, התחילו אנשים להגיע לתפילת מנחה ומעריב כצל קדשו, וכאשר הגיעו מכתו לראות את הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע עומד על גבי השולחן, וכל העומדים הסתכלו על הדבר בפליאה, משראהו כן הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע המיב אומר, ארי, שכחתי כי אני כבר רבי...

עוד זאת היה מרבר על כל דבר תענין, ולא הסתיר מאומה, וכפי שאמר עליו חותנו הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, כי כמות הוא שחתנו הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע לא חטא מעדו, כי אם היה חטא, היו כל בני העיר יודעים על הדבר, שכן היה מספר על כך לכל הסובבים אדו...

שמעתי מיהודי ששימש אצלו כריוו כחזר, כי פעם אחת במוצאי שבת אחר תפילת ערבית, כשניגשו להכריז על הוין, עמד על גבי השולחן מוכן נר ההבדלה, פנה הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע ואמר לנוכחם, כי אינו חייב לעני כנר של ההבדלה, כי שכה לומר 'אתה התנהג' בתפילת מעריב, ואינו רוצה ליגע לפני הויה כל כדרכי מוקדה.

היה לו כמות מיוחדת במהותו זו, שלא הסתיר מאומה על עצמו, את הכל היה מפרסם בקול מברר אומר, והיה לו חן מיוחד של הפשטות האודינגילית שלו, כשמבין שטיי אורחיתו וכלו ללמוד על גאונותו הגדול, בתורה ובפשטות.

שמעתי מאחד ממושמי שיקראו לו ר' פיבל, שעוד זכה לשמוע אצל הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, כי הנה דרכו של הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע הייתה, כי בכל יום אחר סיים תפילת שחרית, היה נכנס לקאוער שטיבל המעלה ומכין לעצמו קאווע, ואחר שעלה על כס הארמו"רות בקוש גם כן לעשות כן אחר תפילת שחרית, אננם המשמש בראותו כי כן, פנה לעכבר ואמר לו, כי מאדו תעלה על כס התנהגה, אין זה מן הראוי שיעשה כן, על כן הוא יכין לו קאווע. הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע שמע תוקבל, והתיישב שוב על מקומו, כשהוא ממתן שגישה לו ר' פיבל המשמש

א. אבי הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע הלא הוא החסיד רבי דוד יצחק לייזער ז"ל היה בן החסיד רבי אריה לייזער ז"ל. ישנם כמותים בהם חותם הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע את שמו ויחיסו עד לחסיד רבי קלמן לייזער ז"ל.
ב. וימא הדילולא דיליה בימים אלו, ל מרחשון תר"ח.
ג. בהקדמה ל"ג אורות כתב הרה"ק רבי יענקל'ע זי"ע, כי יראו לספר את המעשיות שמספרים מה שמענו ממנו, בשמו.

אמרי דוד

משיחות כ"ק רבי דוד מאיר ווייס בעל ה"אמרי דוד" ז"ל
שנכתבו ע"י שומעי לקחו והמסופרים בצילום

פרשה יפה נדשנת

מאמרי דוד

עבודת מדר לוד | י"ד הרבי רבי הקדש מדינת

דודא מאיר

באר לחי רואי

שמעתי מהגה"ח רבי יוסף זיון זצ"ל, מעשה פלא שאירע ליהודי אחד מיהודי הסביבה, אשר שמועה הגיעה לאזניו, כי הפריץ חפץ להחזיר את הפונדק המקומי. יהודי זה, בידוע כי רווחים נאים והון רב יפלו בחלקו של השוכר אשר ישכיל להכור את הפונדק מעם הפריץ, החליט לעשות מעשה, אך בטרם ילך אל בית הפריץ סר אל מעון קדשו של רבי יצחק אייזיק מזדיטשוב, וישטח באזניו את ספקותיו לגבי העיסקה. שטח האיש את צדדי העיסקה באזניו, כי אמנם רווחים נאים צפויים להיות מנת חלקו, אך אלהים וכוונתו של ה' הם המה האורחים הקבועים של הפונדקאות למיניהם, שומה להיות לצד כל פונדק באר מים חיים בכדי להשקות את בהמתם של האורחים, אשר גם הן זקוקות להרוות צמאונן מטורה ומשא הדרך. ומשום מה, בפונדק זה שברצוני להכור מעם הפריץ מי הבאר נעשו מרים לאהרונה – וכל הצלחת הפונדק הוא רק בזכות באר המים החינני כל כך – בסביבתו. האזין הרה"ק מזדיטשוב בכובד ראש לצדדי הספק של האיש, והורה לו כי ילך אל הפריץ ויחזיר ממנו את הפונדק בלא שום חשש ופקפוק, והשי"ת יא בעזרו ופרנסתו תהא מצויה ברויה ונבחה, "ובאשר לבאר המים, מעליך ואמר לו, אכתוב לך 'קמע' אותו ונתח על הארץ לצד הפונדק וישועתך קרובה לבוא"...

לקח הרה"ק מזדיטשוב פיתקא ובה כתב פסוק מפרשת תולדות: "ויחפרו עבדי יצחק וימצאו שם באר מים חיים" ושילח את היהודי לנפשו. הלך מידוענו אל הפריץ והכר ממנו את הפונדק בכסף מלא, ועל אתר הולך את רגליו אל חצר הפונדק והניח את הפיתקא אשר קיבל – על הארץ, ויהי אך נעשה פיסת הנייד את קרקע החצר, ומים רבים מתוקים החלו מפכים בעון בבאר מים זה כעידן ועידינים. החל מידוענו לסחור לשאת ולתת בפונדקו, והצלחה מאוד בפרנסתו עד אשר יצא שמעו כאחד הסוחרים העשירים במחוז כולו, אך כאן החלו להתנכל לו שכניו הערלים אשר הצלחתו המסחררת לצנינים היתה בעיניהם, וקנאה אכלתם עד אשר החליטו להתנקם בו. לקראת סיום זמן החכירה ובטרם האריך

הפריץ את החוזה עם היהודי, הלכו הללו את בית הפריץ, ודברו על ליבו לאמר: בכמה שתחזיר את הפונדק ליהודי, אנו נכפיל את הסכום ובלבד שתוציא את הפונדק מידיו של אותו יהודי. הסכים הפריץ לדבריהם ועל אתר ישב וערך עמם שטר חכירה, כשכד בלבד שיעד מברק בחול אל היהודי, כי בהיות אשר זמן החכירה יפוג בעוד זמן מה, הרי שכבר העביר את זכות החכירה לשנה הבאה לאחריהם, וכי עד ליום פלוני עליו לעזוב את המקום על מטלטליו והפציו. נבחר מידוענו כהונן למקרא המברק הבהול, אך בריבון כל העולמים שם מבטחו כי לא יעזבו בעת צרה, ומיד שם פעמיו אל בית המהר"א. משהגיע אל ביתו שטח באזני המהר"א את צרתו, אך המהר"א הרגיעו ונתן לו פיתקא אחרת ובה כתב את הפסוק: "ויריבו רועי גר עם רועי יצחק לאמר לנו המים וכל ויקרא שמה שטענ" וציווה עליו להניחו במקום אשר הניח שם את פתקתו הראשונה. מידה האיש אל הפונדק והניח את הפיתקא באותו מקום, ותיקף נעשו המים מרים ולא נשאר זכר מבאר המים המתוקים. משראו הגויים את אשר נעשה, שוב לא היה להם שום ענין בהחזרת הפונדק, באשר לא היה להם מים להשקות את בהמתם של האורחים, בצד להם פנו אל הפריץ וביקשו ממנו לבטל את חוזה החכירה אשר ערך עימם. קרא הפריץ ליהודי הלז, וסיפר לו כי הללו אשר החזירו את הפונדק לשנה הקרובה בשלום זה עתה את החוזה יען וברגע אשר עזב את הפונדק, פסקו המים, ובשל כך הבין כי וכוותו של היהודי עמדה לו שיפכו שם מים בעון וכי ברצונו להאריך לו את החוזה לזמן נוסף, נענה היהודי ואמר כי עליו לשאול את פי רבו בטרם יסכים לבצע את העיסקה. שוב הגיע מידוענו אל בית הרה"ק מזדיטשוב, וסיפר את השתלשלות העניינים, כאשר הדאגה מכרסמת בו, יען ובלא באר מים מה לו פונדק. שוב נטל המהר"א את הקולמוס והדיו, וכתב על פיתקא שלישיית את הפסוק: "ויעתק משם ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחובות" כשהוא מצווה על היהודי להניחו שוב על מקום הבאר אשר היה שם בראשונה, ויהי אך הניחו שם ומים רבים שוב החלו מפכים כמקודם. ויהי לנס.

מדרש הנעלם

"ברור ונהיר לי אמר פעם מרן המהר"ש מבעלזא – כי אליהו הנביא בא אצלו ולימד את רבי הערשיל כל הנהגה כולה במשך שנה שלמה! כידוע, היה הר"ה כל-כך נסתר, עד שלא ראוה בשום פעם עוסק בתורה. מה נעלם ונסתר מעיני הבריות הרב הגדול הערשיל – אמר פעם מרן מהר"ד מבעלזא – עד כדי כך שאפילו את יום הא"צ שלו טרח להעלים. כידוע, היו זמא להולילא דליה, ביום ל חשוון, אשר ברוב השנים חודש חשוון חסר הוא.

אכסוף – תוספת שבת

סיפר לי האבן רבי שלום ברנדל ולי בעלזא כמה שקיבל מקני טורטא ברוחה לומר בקלוח בטורטא. "רבי, השיעני נא, ודכני שאמנעו במרהה ויוזג ותר" – כה הפציה האלמה ברה"ה, כאשר נכנסם אליו עם קוויטל ורה, לפתע פתח הר"ה את הפה: "אולי תחפצי להשתדל עמדי? זהו זה אחר שהתאלמן הר"ה מוותרו הראשונה. האלמה, מרהפת כולה, איננה פוצה את פיה מרוב ההדהמה. ונפלה פניה עד ברכיה מרוב בושה (כמו שזמננו אצל רבקה אמנו). המלים נעקקות מפיה, דקות ארוכות הלפ עדי שנתעשה: "בדואי אסכים לך, רבי" משיבה האלמה בשפת רפה. "אך, בשל מה כבוד זה לך? מתפאלה האלמה. "הלא מגיד טורטא הנכנס" אומר הר"ה, "אכן כך" – משיבה האלמה "ובה ואספר תנין, שולית חיטי הייתי בטורטא בשנת געדות, ועלי היה לילך אל ברי הלוקוח ולמסור להם את הבגדים, על-כך השתכרתי כהמה נרשים. אותם אספרינו במשך כל ימות השבוע ומסוריהם להלמידי הרבי ו אלמלך ז"ע, בכדי שישבו יהודי בשבת אחים בליל שבת קדש, באותם מנעו קנו מימי מדרים, משקה ופירות באחד הימים, היה עלי לברוא גבד אחד אל בית מטרם, ביום שישי. באתי אל בורחם, והנה השולחן ערוך, הרביה מוכנת על השולחן, וקדושת אור השבת קודש וחופפת ואופפת כל פניה בבית. קדושה מיוחדת הרגשתי בבית זה. הלואי ואזכה להשתדל עם משפחה זו – הרהרתי או בלבי. עתה, כאשר נקריה את לפני, כלום לא אומר לך?" סיים הר"ה, ואכן, השידוך קם וזה...

כל הון דעלמא

סיפור זה שמעתי בימי נעורו בעירנו סאטמר מנכד עשיר אחד עתיר נכסים ובעל הון בעל המעשה, שקיטו היה מחסדי היטב לב, הייטב לב התאכסן בביתו ולא ידע שוהר"ה גם שמהאכסן באותו בית שמדלי היה הרבה חרדים לה. עלפי זכה לארוה שני גדולי הדור, הר"ה, והייטב לב, שבסוף נפששו יהודי בביתו. והנה, פתח הר"ה אל אותו עשירי שלא הכיר את גדלות הר"ה, ומבקשו ממנו סכום סכף עתק, לצדקה. "לא אוכל ליתן את מלא הסכום, כי אם רבע כן הסכום" טוען הנעזיר. ורד"ה, בשלום – אם לא את מלא הסכום, איננו חפץ ליתן קצת ממנו פרוטה אחת. יצא הנעשיר את החחד, ושם לחם בעל הייטב לב את אשר בא בדברים עם אורחו – הר"ה – נכנסו שאפי יהודי הייטב לב ובעל בית אל החוד של הר"ה. והנה, הייטב לב מחתיל להתקרב אל הר"ה, ומיד נסוג אל אחוריו בהרדה עצומה. שוב שוה"ב. "מה אירע?" שואל הנעזיר. "הלא איש קדוש מאד עובד עליה היום ולא ידעת מי שוכן בקרבך, אף איש בקש ממך כל הון דעלמא, עליך ליתן לו..."

כגונא דאינון מתייחדין לעילא

סיפור נורא זה, שמעתי מפ"ר מרדכי הירש שמדלי, ששמע מפ"ר דודו – בעל המעשה בעצמו: ברוחה פעם בריטוב, בצילו של הר"ה, לפתע תקפתו השלות גדולה, עד כי איבד את הכרתו. בשבת קודש בבוקר, והנה הלך הקין מוטרדו. וטען כי הוא ברוח טוב ובצונן לילך אל בית המדרש. ברגיעו אל בית המדרש, סיפר לסובביו, כי נשמתו היתה כבר בעלמא דקשטו, ושמע שם את הר"ה אומר תורה על הפסוק: "ולקח אבוב וטבל במים איש טהור". ופירש הר"ה: איך תוכל להיות איש טהור, עלי טעמי המקרא שעל התיבות "ולקח אבוב" שהם קדמא ואלא, ורומים למאמר תנא: "עד מאן באת ואלאן אתה הולך", ע"כ אפשר להגיע למפרט הטורה. ואכן, בסעודה שלישית, פתח הר"ה ואמר את דברי התורה האלו. כסובן כי הקהל כולו טריעו ונגעש למשמע דברים, וראת הר"ה כי הקהל טריעים כולם. "מה אירע?" שאל הר"ה. סחו לו דברים כהווייתו... "אכן כאשר הפצים אנו לומר תורה למאמר תנא: קודם אורמדי את תורה לבי"ד של מעלה". הפטיר הר"ה. אחר שנעים ראיתו שבספר "שמן הטוב" (בתקדמה) מובא, שהרה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ע סיפר, שפעם הלם חתנו של רבי הערש שוהא בעולם האמת, וכלל. וכשראה את ההתפלגות וההתנגשות על פני הקהל אמר: "מתעלם איני אומר תורה, עד שיסימו עמי בשמים". ואינו יודע כי החתן ר"ה תלל היה אכן דודו של ר' מרדכי הירש שמדלי שסיפר לי ממקור ראשון.

שורשי החסידות

יסודות דרך הבעל שם טוב הקדוש ז"ע ועכו"א

פרשת תולדות
תשפ"ה

פרק ב

התנגדות המתנגדים בימי קדם לבעל שם טוב הקדוש ז"ע ותלמידיו

אמונת חכמים בתלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע שהכירוהו לעומת המתנגדים שלא הכירוהו ולא ראוהו

החסידים לספר מדור דור, וכמובן שהמתנגדים לא יסכימו לדבר זה, אך לא זאת מטרת תכלית אמרינו כלפי המתנגדים, אלא לעורר אצלנו את שאמור להיות ידוע לנו, זו היא מטרתנו.

וכה סיפר, כי פעם נסע הגר"א עלי אורח, והתאכסן בבית אכסניא שהיה אצל הכפרים, בהם היו בתי חכירה שם יכלו לנום מעט ולשתות מעט, והבחין הגר"א כי היהודי שמחזיק את האכסניא, הוא בעל צורה, ונראה יהודי של צורה. התחיל הגר"א לדבר עמו בלימוד, וראה כי הוא גדול בישראל. התחיל לדבר עמו בתורת הנסתר, וראה בשנית כי היהודי הוא שר בית הזוהר, קדוש עליון. שאל אותו הגר"א, איפה הוא מסתובב. השיב ואמר, כי הוא מסתובב אצל אחד מתלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע. תכף נעשה הגר"א כחדל אישים, כביכול הערימו עליו. אמנם המתנגדים עשו כמה דברים בכדי לטשטש אצל הגר"א מבט חיובי זה, שלא יתחיל הגר"א להימשך אחר כת החסידים.

ז"ע, לכולם צריכים לבטל, כך שבאמת יש מקום לשאול, כי מי אומר שצריכים להתבטל לתלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, ושמה ואולי צריכים להתבטל אל הגר"א.

רק התשובה הוא, כי כשיש מחלוקת בין גדולי עולם, צריכים לידע מי מהחולקים היו אצלו בבית, ומי מהחולקים היה ניזון רק מפי השמועה, מי שהגדולים היו אצלו בביתו, דברו עמו, ולא ניזונו מפי השמועה, אליהם יש חיוב אמונת חכמים, כי מה שאומרים הוא אמת, אמנם גדול הדור שהיה ניזון מפי השמועה, אין לנו דרך לומר כי זה היה האמת אצלו. בכל הדורות היו גדולים שיכלו לומר להם דעות על גדולים אחרים, ואם לא אמרו את הדברים בדיוק הרצוי, או שהיה איזה מכשול או מן השמים עשו הדבר שלא יקבלו את הדברים, וכפי הידוע בכל הדורות היה כדבר הזה, היו גדולי עולם שנחלקו על הרמב"ם, היה גדולי עולם שנחלקו על האר"י הקדוש, והיו גדולי הדור שנחלקו עם הגה"ק הרבי ר' יהינתן אייבשיץ ז"ע.

הכלל האמור בכל זה, והדרך בכל העניינים האלו, שצריכים להאמין למי שהיה אצלו בבית, תלמידי בעל שם טוב הקדוש ז"ע הסתובבו אצלו בבית, ראו אצלו אלוקות, ראו אצלו גילוי שכינה, ועוד זאת ראו אצלו כל מה שראו אצל קדמוני הקדמונים. עד כדי כך, עד שהרה"ק רבי מנחם מעניל מוויזשניץ ז"ע הפרי הארץ כותב באחד מכתביו (מכתב ט"ו): "היו היה דבר השם ביד הבעל שם ויגזור אומר ויקם, אחד היה, ומהקדמונים לא קם כמוהו, ואחריו על עפר מי יקום", כך שללא ספק היה איש אלקים, שר התורה, ומן היהודים היותר עמוקים שהיו לכלל ישראל.

לעומת זאת המתנגדים שאכן היו שרי תורה, קדושי עליון, אך לא היו אצלו, רק ניזונו מפי השמועה, וממילא על פי הלכה מוכרחים להאמין אמונת חכמים למי שהיו אצלו בביתו, וראו בפועל את גדול הדור, יותר מאלו שלא ראו, לא הסתובבו אצלו כל עיקר, אלא ניזונו מפי השמועה.

התפעלות הגר"א מבעל האכסניא החסיד שגדול היה בגולה ונסתר

ואספר בזה מה ששמעתי מסיפר הרה"ק האמרי חיים ז"ע מוויזניץ, מה שמקובל היה אצל

השתדלות המתנגדים שלא ייכנס הרה"ק בעל התניא ז"ע אל הגר"א

סיפר אאמ"ד זצ"ל, כי הרה"ק בעל התניא ז"ע נסע עם עוד אחד מתלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, בכדי לדבר עם הגר"א, וניסו מקורבי הגר"א בכל כוחם לפעול שלא להכניסם, ואמר לי אאמ"ד זצ"ל, כי מקובל אצל החסידים, שאם רק היה הגר"א רואה את צורתם, לא היו צריכים לדבר עמו כלל, בראותו את אור הקדושה שהאיר מפני הרה"ק בעל התניא ז"ע, כך היה מקובל אצל החסידים. התכלית העולה מכל הדברים, כי מקובל אצל תלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע ותלמידי תלמידיו, כי אין מדברים על עוד גאון, עוד צדיק, עוד קדוש, עוד איש אלקים, אלא מדברים בצדיק הדורות, שהיה לו גילוי שכינה כמו האר"י הקדוש ותלמידיו, ומעין מה שראו בחבורתו של רבי שמעון בר יוחאי, בזמן התנאים והאמוראים.

אין ברצוני להזכיר עניינים חריפים וביטויים מופלגים על הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, שאין כל זה נוגע אלינו, ובפרט אשר חלק מן הדברים לא קיבלנו מרבותינו, בחב"ד אומרים יותר מזה, אמנם מה שלא קבלנו מרבותינו אין צריכים לומר.

עתה אבוא להוסיף בזה עניין נוסף, פעם שאלו את אאמ"ד מו"ה רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל כמה מבני ליטא שהיו תלמידי חכמים, שהרי ברור הדבר כי הגר"א מוויילנא היה שר התורה, קדוש עליון, אשר האר"י הקדוש התגלה אליו, וככל אותם הגילויים הנוראים הכתובים בהקדמה לספרא דצניעותא עם פירוש הגר"א, שהיו לו גילויים נוראים, והיה קדוש עליון בלא שום ספק, אמנם הוא היה מתנגד לדרך הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, ואם כן מדוע אנו צריכים להאמין בבעל שם טוב הקדוש ז"ע, מי אומר שאנו צריכים להאמין בו, אולי צריכים להאמין בהגר"א מוויילנא, שהרי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע לא היה גאון העולם.

אאמ"ד זצ"ל אמר להם כמה תשובות, תשובה אחת איני זוכר, אמנם אחת מתשובותיו הייתה על פי בגלה, כי הנה יש כלל גדול, שכלל ישראל מאמינים בחכמי הדור, וללא ספק שיש חיוב אמונת חכמים בכל הדורות, והוא על יהודים שלמדו תורה לשמה, שאנו מאמינים בהם, על ידי שרואים שיש להם את הסימנים של רבי מאיר (אבות פ"ו מ"א) שאמר, כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ונהנים ממנו עזה ותושיה בינה ובגבורה. מגליץ לו רזי תורה, וכל שאר הדברים הכתובים על יהודי שלומד תורה לשמה, ויהודי שיש בו את כל הסימנים האלו, הרי שעל פי הלכה מחוייבים להאמין אמונת חכמים ביהודי זה.

והנהגה היו יהודים כמו הרה"ק המגיד ממעזריש ז"ע הרה"ק התולדות יעקב יוסף ז"ע, ועממה כל עשרות גדולי העולם שהיו אצל הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, הרה"ק המאיר נתיבים ז"ע ועוד, אשר ביטלו את עצמם לחלוטין לבעל שם טוב הקדוש ז"ע, ולעומתם היה את הגר"א וחבורתו הקדושה שלא התבטלו אליו, ועל כן מתעוררת הספק למי צריכים להאמין, שהרי מצד אמונת חכמים הגר"א נחשב חכם החכמים, וממילא צריכים להתבטל אליו, אך הרה"ק המגיד ממעזריש ז"ע הוא גם כן חכם החכמים ואילו צריכים גם כן להתבטל, כך גם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ע וכל תלמידי המגיד, הרה"ק בעל התניא ז"ע, הרה"ק התולדות יעקב יוסף ז"ע, הרה"ק האור המאיר ז"ע, הרה"ק המאיר עיניים

מזקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורו השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי חיים אֶלְעֶזֶר זְוִיִּים שליט"א
נאב"ד ביתר עילית

פרשת
תולדות
תשפ"ה

ויתחזק כחו, האם הכונה יגדל ממש שיה' בן י"ג, או הכונה יגדול בגופו, ואם נאמר שהכונה עד שיגדול ממש, י"ל שעשיו טען שהוא עדיין קטן שלא הביא ב' שערות, אף שעברו כבר רוב שנותיו, כשהגיע ל"ה שנים, י"ל דאז רוב שנותיו ה' הרבה אחר זמן זה, דהא אפי' שרד אמנו ע"ה חיתה קכ"ז שנים, א"כ כשה' עשיו בן ס"ג שנים עדיין לא עברו רוב שנותיו של אבותיו, ורק אחרי כן נתגלה קלונו, כשנכנס ליצחק אבינו והגיהנם ה' פתוח תחתיו.

טיבולו במשקין לענין נט"י

הלעיטני מן האדום האדום הזה כי עייף אנוכי, בפנים יפות פי' דעשיו הרשע לא רצה ליטול ידיו, כי הקליפות מסתלקים ע"י נטילת ידיים ולא רצה להסיר אותם, וידע שיעקב אבינו ע"ה לא יתן לו לאכול בלי נט"י כנפסק בא"ח {סי' קס"ג סעי' ב' בהרמ"א} לכן ביקש הלעיטני נא, שיעקב אבינו ע"ה יאכיל אותו דאזכר מחמת מאכל אינו צריך נט"י, לכן ביקש הלעיטני נא, דהיינו שאתה תאכיל אותו, למה כיון שעייף אנכי, דהיינו מן הרחיצה.

וצ"ע דהא להלכה קיי"ל שם דאזכר מחמת מאכל צריך נט"י, כהמסקנא בגמ' חולין {דף ק"ז:}.

ונראה בעה"ת בב' דרכים. א' אם נאמר דכונת הפנים יפות הוא משום חיוב נט"י על הניזד גופא, כיון שה' טיבולו במשקין ודנו בזה האחרונים, עיין במשנ"ב {בס"י קנח ס"ק כו} דהסכמת האחרונים דמיני תבשילים שטיבולם במשקה אין צריך נט"י, כיון שאין הדרך לנגוע בהם ולאכלו בידים רק אוכלים אותו בכף וכדו, וי"ל דעשיו כיון שה' איש שדה וה' אוכל בשדה, ושם מן הסתם לא ה' לו כף וכדו' לאכול מיני תבשילין וממילא ה' חייב בנט"י.

ובזה יש לחקור האם הולכים בזה אחר רוב העולם, או כיון שהאיש הפרטי הזה דרכו לאכול בידיו צריך נט"י, עכ"פ אפי' אי נימא צריך נט"י בכה"ג, י"ל דבדבר שטיבולו במשקין סובר הפנים יפות, דבכה"ג דאצל המאכל הוא לא טיבולו במשקין והוא מאכילו אזלינן בתרי' דידי'. או דס"ל להפנים יפות דאף דאזלינן בתר דידי' מ"מ בכל טיבולו במשקין כיון דעיקר הדין של טיבולו במשקין הוא לא בהחפצא של המאכל, רק מחמת שנוגע בה ומטמאו, לכן באוכל מחמת מאכיל שאף אחד לא נוגע בהמאכל לא הצריכו נט"י, משא"כ בפת [וגם שם אין שום חילוק, אם הדרך לנגוע בה או לא], כיון ששם צריכים נט"י מחמת שאוכלת, לכן גם היכא שחבירו מאכילו ואינו נוגע בה הצריכהו נט"י ודו"ק.

אך י"ל שכונת הפני"פ ה' על הלחם שהאכיל אותו יעקב ואעפ"כ לא ה' צריך נט"י, והטעם כיון דמה שאכל הלחם ה' רק בשביל הניזד וה' טפל להניזד, ובהו נחלקו האחרונים אם צריך נט"י, כיון שלא צריך לברך על הפת המוציא וברה"מ עיין במשנ"ב שם {ס"ק ז'} שמביא מחלוקת אחרונים בזה, ובכה"ג י"ל דאם ה' אוכל מחמת מאכיל לכו"ע דאינו צריך נט"י, דמה דס"ל לכמה אחרונים שצריך נט"י הוא רק מחמת דסוכ"ס נגע בהפת ובכה"ג בתרומה בודאי ה' מטמא התרומה, לכן צריך נט"י, אך

מה שכתוב בדעת זקנים בדבר מילת עשיו

בדעת זקנים בפרשת דעשיו לא נימול לשמונה, כיון שה' אדום ויצחק אבינו ע"ה חשש שמא לא נבלע בו דמו, אה"כ כשעבר שנתיים וראה שלא נשתנה ידע שזה תולדתו, אפי"ה לא מלו, אמר כיון שלא נימול לשמונה אמתין עד שיה' בן י"ג ואמול אותו, כמו שמל ישמעאל אחי, וכשגדל לא רצה למול עצמו.

ופלא אם לא מל עצמו כשגדל הרי ה' ידוע ליצחק שהוא רשע, ואיך ה' יכול להסתיר מעשיו מיצחק אבינו ע"ה.

וכן קשה איך המתין יצחק למולו עד שיה' בן י"ג, הא כל יום ששוהה מילתו עוברים בעשה, וכבר הקשה כן הכלי חמדה והאריך בזה.

ולעני"ד י"ל דמש"כ בדעת זקנים, דכבר עבר שנה או שנתיים ולא נשתנה ידע' שהוא תולדתו, היינו שה' מסתבר ל' שזו תולדתו, אפי"ה לא מלו מחמת החשש שמא לא זו הוא תולדתו וממילא הוי סכנה, ועיין ברמב"ם {בפ"א ה"ז ממילה} וז"ל, וכן אם ה' אדום ביותר כמו שצבעו אותו אין מלין אותו עד שיבלע בו דמו ויחזור מראיו כשאר הקטנים שזו חולי הוא, משמע דכל זמן שלא חזר מראיו אין מלין אותו, אפי' כעבור שנה או שנתיים, א"כ ניחא מה שלא מלו.

וכשנדייק בלשון הרמב"ם שדייק בלשונו, כשאר הקטנים; משמע דדוקא כשהוא קטן, אף שעבר כבר הרבה זמן ולא חזר מראיתו לשרד קטנים אין מלין אותו, אך כשיגדל חייב למול עצמו אף שעדיין לא חזר למראיו, וזה ממש כהדעת זקנים, דלכן רצה להמתין עד שיה' בן י"ג שנה ואז גם אם לא יחזור למראיו ימול אותו.

ולהדעת זקנים מובן מה שכתוב גבי נזיר עדשים, על כן קרא שמו אדום, דהיינו אחר שראו שה' להוט כ"כ אחר הניזד האדום, ראו שהאדמיות הוי לא מחמת שלא נבלע בו דמו, רק מחמת תולדתו, לכן מאז קראהו אדום, לומר שזה מהותו ותולדתו ודו"ק.

ובזה יש לפרש בב' אופנים, או דכיון שגדל ולא נשתנה מראיו אמרין דזה תולדה שלו ולכן לא חזר למראה שאר בני"א, או כמו דהרמב"ם מסיק {בהלכה י"ח} גבי קטן שמתו אחיו מחמת מילה, דאין מלין אותו בקטנותו אלא ממתנין לו עד שיגדל ויתחזק כחו, ה"נ גבי לא נבלע לו דמו, יגדל ויתחזק כחו, אף שיש לו הבעי' שלא נבלע דמו מ"מ כיון שנחתקו הם מלין אותו, ובדאי יתגבר על החולי הזה שלא נבלע בו דמו.

וא"כ ה' עשיו משתמט עצמו וטען שהוא מרגיש עדיין חולי וחלש, שחושש שמא ימול יסתכן בעצמו ולכן לא מל עצמו אף שכבר גדל.

ואם כנים דברינו יש לפרש מה שאמר ליעקב אבינו ע"ה, הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה, דהיינו כיון דהוא ערל וערל פסול לעבודה, כדאיתא בזבחים {דף כד:} זה שטען, כיון שאם ימול עצמו הולך למות וזה סכנה בשבילו, א"כ בין כה לא יוכל לעבוד בעבודת הקרבנות, א"כ למה לו בכורה.

או"ל דכיון שעשיו נולד שלם עם שעריו, לכן לא ה' ניכר כלל הבאת ב' שערות כשנה' גדול, ולכן טען שהוא עדיין קטן. ועיין בחדושי הרי"ם {יור"ד סי' ט"ז} שהביא את שנתפקו במה שכתב הרמב"ם עד שיגדל

כשאינו נוגע, ואינו אוכל הפת רק באופן של טפל לכו"ע לא צריך נט"ו וצ"ע.

ואידי דאטי לידינו לעסוק בסוגיא דטיבולו במשקין, אכתוב כמה הערות שעלו בידנו בעת עסקינו בהסוגיא, במשנ"ב {ס"ק ד} וכן בשולחן ערוך הרב דאם טיגנו מאכל בחמאה והמאכל עדיין טופח ע"מ להטפיה, תלוי אם טיגנו קודם החמאה ונמס בהמחבת, ורק אח"כ הכניסו האוכל לתוכו, הו"ט טיבולו במשקה וצריך נט"ו, אך אם שמו החמאה אחר שכבר ה' האוכל במחבת הו"ט במשקה הבא לאוכל, דהו"ט כאוכל ואינו צריך נט"ו.

ולכאורה צ"ע, דהא מרש"י שבת {דף קמ"ד}: בהסוגיא דאמר שמואל דסוחט אדם אשכול ענבים לתוך הקדירה, מוכח דמשקה היוצא מהאשכול, כן כשחולב עז לתוך קערה שאין בה אוכל, כיון דאזיל לאוכל הו"ט כמשקה הבא לאוכל דהו"ט כאוכל, דעיי' ברש"י {אבל לא לתוך הקערה} וז"ל, דזימנין דלמשקה קאי ואע"ג דבקערה לא שתי אינשי לא מוכח מילתא אסור, הרי דכל האיסור בשבת הוא רק משום דלא מוכח מילתא דמכין לתחו למאכל, אך אם כיון למאכל מה"ט מותר דהו"ט כבר כאוכל, א"כ לגבי טיבולו במשקה בפשטות אפשר להקל, ולומר דהיכא דקמכין לכתחילה להמיס החמאה בשביל לטגן בה מאכל, לכתחילה לא הו"ט משקה, וביותר קשה על השולחן ערוך ה"ר/ב דגם כותב כהמשנ"ב, דחמאה שנמס לפני שנתנו האוכל לתוכו הו"ט משקה, ובעצמו {בס"י ש"כ סעי' ו'} כותב דאם בשעה שסוחט היה בדעתו להכניסו לאוכל, הו"ט משקה הבא לאוכל וכאוכל זמ, רק מדברי סופרים אסור כיון דלא ניכר וצ"ע.

שוב מצאתי דהחת"ס {בהגהות בשולחן ערוך} כותב כן, דאפי' אם המיס החמאה ע"מ לתקן בה אח"כ מאכל לא הו"ט כמשקה וצ"ע.

ועיי' בשבת {דף קמ"ו} דהגמ' מחלק בין משקה הבא לצחצחו, לבין משקה הבא לאוכל. וברש"י שם דהיכא דהמשקין בא לתקן האוכל בזה נחלקו רבנן אבל היכא שלא בא לתקן האוכל רק כנס לתוך אוכל י"ל דלכו"ע לא הו"ט כאוכל, אך להלכה דסוחט אדם אשכול לתוך הקדירה משמע דבכל אופן הו"ט כאוכל.

ולפי"ז נל"מ דמה שמשקה שעתיד לתחו לאוכל הו"ט כאוכל, זה דוקא במשקה שעומד לתקן האוכל, כיון דלכתחילה מה דהו"ט כאוכל הוא רק משום דעומד לתקן אחרים, ולכן אף דעכשיו עדיין לא התערב בתוך האוכל מ"מ עומד לתקן האוכל, אך במשקה העומד להכניסו לתוך האוכל ולאכול דהו"ט כאוכל, זה צריך להיות כבר עכשיו בשעה שסוחטו לתוך מאכל ורק אז הו"ט כאוכל, ולא כשרק עתיד להכניסו לתוך האוכל, בזה מיושב דקדוק לשונו של השולחן ערוך.

הרי דבס"י שכי' {סעי' ו'} מתיד לסוחט לתוך המאכל כדי לתקנו, ולא מביא ההיתר השני אם סוחט לתוך אוכל ונבלע בתוכו כדי לאכול, ואילו בס"י תק"ה {סעי' ב'} מביא גם ההיתר של משקה הבא לאוכל כדי לאכול אפי' בלי תיקון המאכל, דה"ל דבס"י ש"כ מביא כדי לתקן משום דרוצה לאשמעינן דבאין בו אוכל, אף שמה"ט מותר כיון דבא לתקן המאכל, מ"מ אסרוה מדברי סופרים, אך כה"ג שרק עתיד לערבו עם אוכל פשוט דאסור מה"ט באופן שאין בו עכשיו אוכל.

וא"כ י"ל גם לענין טיבולו במשקה אפי' להחת"ס, דאם עתיד לתקן האוכל הו"ט כאוכל ואין צריך נט"ו זה דוקא כשבא לתקן האוכל, משא"כ כשבא המשקה רק כדי להטבילו ביחד עם האוכל, זה דוקא אם בא מיד להאכל ולשק עתיד לערבו עם אוכל ודו"ק.

והציור שנקטו הראשונים הוא בחמאה, וצ"ע למה לא נקטו אותה החילוק בשמן שנקרש וטיגנו בהשמן דבר מאכל, דאם ה' נמס לפני הכנסת האוכל הו"ט טיבולו במשקה, אך אם נמס רק אחר הכנסת האוכל להשמן לא הו"ט טיבולו במשקה.

ונראה על פי דאיתא בר"ש והרא"ש {בפ"ג דטהרות} דשמן שנקרש אינו אוכל ואינו משקה, וכן איתא ברמב"ם {בפ"א מטומאת אוכלין}. אך אם נטמא כשה' משקה חוזר והמיסו, אף בשעה שה' נקרש ה' טהור מ"מ חוזר לטומאתו הראשונה, כן איתא גם ברמב"ם {בפ"ט מטומאת אוכלים} וא"כ נראה דבשמן גם אם המיסו אחר שה' כבר האוכל במחבת הו"ט טיבולו במשקה, כיון שחוזר להתכונת הראשונה, אף שעכשיו

הוא משקה הבא לאוכל מ"מ חוזר להיות לו דין משקה לכל דבר, לכן לא נקטו הדין רק בחלב, דבחלב איתא שם בר"ש דלא חוזר לטומאתו הראשונה, כיון שה' עליו דין אוכל בשעה שה' נקרש הו"ט כפנים חדשות, ממילא דנים על מה שנה"ל עכשיו משקה וכיון שעכשיו בא לאוכל הו"ט כאוכל ודו"ק.

המשנ"ב {בס"ק נד} מביא פלוגתא בין ה"טו" והמג"א להגר"א, אם צלי שהודח במים לפני הצלי ועדיין משקה טופח עליה אם הו"ט טיבולו במשקה, דה"טו" והמג"א סברו דלא הו"ט טיבולו במשקה, דהמים בודאי התייבשו ע"י האש, ומה שטופח עכשיו הוא המוהל מהבשר ולכן לא הו"ט טיבולו במשקה, אך הגר"א סבור דאם הודח קודם במים הו"ט טיבולו במשקה.

ולא זכיתו להבין את דבה"ק, דלענ"ד מהגר"א יוצא לגבי צלי כמו ה"טו" והמג"א, דעיי' בהגר"א דחולק על ה"טו" והמג"א לגבי מוהל הבשר היוצא ע"י בישול, דה"טו" והמג"א סברו דלא הו"ט משקה, כיון דלא הו"ט מהשבעה משקין, אך הגר"א מוכיח מהמשנה {בריש מכשירין} דהי"ט מוכיח בודאי מהאדם והבתים שבא ע"י זיעת מים מכשיר, וזוה בונה הגר"א דכל מי פירות הנגרם ע"י מים הוא גופא נהפך למשקין המכשירין, ולכן גם מוהל היוצא מהבשר שנתבשל במים גם המוהל גופא מכשיר ונחשב להשבעה משקין, ומקשה א"כ למה גבי צלי איתא ברשב"א {בחולין דז:} דלא הו"ט טיבולו במשקין, ומה שהוצרך נט"ו ה' משום הפת דאכל עם הצלי והא י"ל דה' לח מהמוהל, ומתוך דצלי לא בעי הדחה במים.

והמשנ"ב וכן ראיתי בדמשק אליעזר, למדו דהגר"א מיישב דלא הודח הצלי, אך זה קשה, דא"כ למה הו"ט צריך לומר דאכל עם הצלי פת ה' יכול לאוקמי, כגון שכן הודח הצלי, לכן נראה דהגר"א מיישב דמוהל היוצא מן הצלי לא בא ע"י המים שהודח, דהמוהל ה' יוצא גם בלי הדחת המים וא"כ לא המיס גרמו למוהל שיצא מהבשר, ממילא הו"ט המוהל כמי פירות שלא הו"ט טיבולו במשקה, אפי' אם כן הודח הצלי במימיוש"כ דצלי אינו צריך הדחה כונתו דא"צ הדחה כדי להוציא המוהל של הצלי ודו"ק.

וחידוש המשנ"ב {בס"ק כו} העתיק דעת הדה"ח דין שרף אין דינו כשבעה משקין ולא הו"ט טיבולו במשקין היכא דרוב בא מן הפירות, דהיינו דהאלכוהול הוא יותר מחמישים אחוז, ולא מביא דעת הגר"א שחולק, דהא לפי שיטתו גם ב"יש" כיון דהזיעה יוצא ע"י בישול במים, גם זיעת הפירות נחשב למים, וכך גם מביאים בספר מעשה רב, דהקפיד שלא לטבול הליעקא בתוך הי"ש" כיון דיוצא ע"י מים, וכיון שהביא לעיל גבי צלי דעת הגר"א למה אינו מביא שיטתו גם ב"יש" וצ"ע.

בס"ק כ' הכריע המשנ"ב, דבפחות מכזית אינו צריך ליטול ידים בטיבולו במשקה, אך במהדו"ב חזר בו, כיון שדעת הטור {בס"י תע"ג} דצריך ליטול ידים לכרפס אף שהוא פחות מכזית, ותיקן את דבריו, וגם בס"ק כ"ו תיקן דבריו.

והטעם נראה בפשטות דלגבי טיבולו במשקין אין שום חילוק בין כזית לפחות מכזית, דכל החילוק הוא רק משום דפחות מכזית פת כיון שאין אדם קובע עליו וגם אינו צריך ברכה"מ, הו"ט כמו שאר פירות דלא צריך נט"ו כשאוכלם ואין לפחות מכזית המעלות של פת, אך בטיבולו במשקין דלכתחילה חייבו בנט"ו אפי' כשלא קובע עליו כלל, דהא טיבולו במשקין הוא פירות או שאר מאכלים, א"כ אין שום חילוק בין כזית או פחות מכזית.

ולכן לא זכיתו להבין את השעה"צ {בס"י תע"ג ס"ק ע} דכותב דאפי' לדעת הגר"א דצריך לברך על טיבולו במשקין על נט"ו, מ"מ בפחות מכזית לא יברך, דלכאורה בטיבולו במשקין אין שום חילוק בין כזית ופחות מכזית, וכן מוכח מהרוקח ששם המקור לחלק בין כזית לפחות, וכותב דמה שצריך ליטול ידיים בטיבול שני, הוא לא מטעם המצה דפחות מכזית אינו חייב בנט"ו, רק משום המרור הרי שכותב דבטיבולו במשקין חייב אפי' פחות מכזית, וכן מהגר"א גופא, דכותב על כרפס לעיין מה שכותב לעיל {בס"י ק"ח}, ושם הרי כותב דצריך לברך ומאוד דוחק לומר דצין רק גבי כזית ולא פחות מכזית וצ"ע.

עמק הפרשה

מאמרים שתשמעו מפי מודינו הגה"ח
ד' משה פרידמן שליט"א

השפעת הברכות ממדת הגבורה דיצחק

מן הקצה אל הקצה, והיאך יתכן שיאהב יצחק אבינו את עשיו מחמת שהיה דומה לו במדת הגבורה.

א

מדוע רצה יצחק לברך את עשיו

פרשתנו מתייחדת בעניינו של יצחק אבינו ע"ה בעבודתו ומעלותיו, והיא הפרשה היחידה שכולה עוסקת במעשי יצחק אבינו בלבד. ומן הסוגיות הקשות בפרשיות מעשי האבות היא סוגיית אהבת יצחק את עשיו, ומה גם שמחמת סיבה זו רצה למסור לו את הברכות, והיא תמיהה גדולה היאך יתכן שיצחק אבינו ע"ה יטעה כביכול בעשיו בנו הרשע ויאהבהו וירצה להשפיע לו ברכתיו כאילו צדיק הוא בכל דרכיו.

עובדא מהרה"ק מקאצק זי"ע

ועובדא שמעתי ממו"ר הרה"ק ר' ישראל מרדכי זצוקלה"ה מראחמיסטריווקא, ששמע מהגה"ח ר' יוסף מאנדלקורן זצ"ל שסיפר בשם רבו החסיד הנודע ר' בן ציון מאוסטרובא זצ"ל; שהרה"ק השרף מקאצק זי"ע הקשה היאך יתכן שהיה יצחק טועה בעשיו הרשע לומר הוא צדיק וראוי לברכות, ונגעה התמיהה מאד אל לבו של הרה"ק מקאצק, וכל מה שניסו תלמידיו לתרץ לא קיבל עד שהתעלף, ולא היה ביכולת להשיב נפשו בשום פנים. עד שבא הרה"ק מגור בעל חידושי הרה"ם זצוקלה"ה ואמר לרבו: הרי אנשים גדולים מכס גם כן נתקשו בזה ולא עלתה בידם להשיג, ואם כן אין זה שייך לנו כלל ואין ביכלתנו להשכיל בענין.

ובפשוטם של דברים היינו משום שהרה"ק מקאצק היה מתייגע עד מאד לעבוד את השי"ת בפנימיות האמת לאמתה ללא כל פניות ומסר על כך כל כחות נפשו עד דם התמצית, ולא היה יכול להכיל בלבד דבר כזה שיצחק ברם מעלת מדרגתו בעבודת השי"ת יסטה ח"ו מן האמת ויוכל עשיו הרשע לרמותו.

אהבת יצחק לעשיו בהיותו ממדת הגבורה

אך בזה"ק בפרשתו איתא שורש הענין שהיה יצחק אבינו אוהב את עשיו, משום שיצחק אבינו שורש עבודתו ומעלת נשמתו היו במדת הגבורה, ועשיו בנו יצא ממנו גם כן במדת הגבורה, אלא שיצחק אבינו היה דינא קשיא דלעילא ועשיו דינא קשיא דלתתא וכפי שיבאר החילוק היסודי ביניהם הלא, אך כיון שהיה עשיו מאותו המין רחש אליו יצחק אהבה יתרה יותר מאשר אהב את יעקב.

יצחק ועשיו שני הפכים

והוא צריך ביאור רב הדמיון בין מדת הגבורה של יצחק אבינו למדת גבורתו של עשיו, והלא עשיו היה כל ישותו חיי העולם הזה בגשמיות ומדת גבורתו היא טבעו הגשמי, ויצחק אבינו הלא מדת הדין זיליה היא מהעולם הבא שלעתיד לבוא יתנהג כל העולם על ידי מדתו של יצחק אבינו, והוא היה חי בעולם הזה חיי העולם הבא ולא היתה לו שייכות לעולם הגשמי כלל, מיום שנעקד על גבי המזבח ופרחה נשמתו וחזרה בו הנשמה כמו שהיה לעתיד בתחיית המתים שיחיו חיי העוה"ב, ואם כן הלא הוא ועשיו הם שני הפכים

השפעות הברכות מכחו של יצחק אבינו

והנה אף שיצחק אבינו הוא שורש מדת הדין בעולם מצאנו שנשפעים בכחו ועל ידו ברכות לרוב, כגון שמצאנו שהברכה המכוננת כנגד יצחק אבינו בתפלת שמונה עשרה - ברכת 'אתה גבור' וכו', שם מתפללים ומודים על השפעת כל הברכות, 'מכלכל חיים בחסד' 'מחיה מתים' 'סומך נופלים' וכו', וכל זה בכחו של יצחק אבינו ע"ה, והוא פלא שדוקא ברכתו של יצחק אבינו שהוא במדת הדין מוזכרים כל הברכות. ומזה יש לעיין גם בענין הברכות האמורות בפרשתו שנשפעו על ידי יצחק אבינו ע"ה.

ב

יצחק אבינו ילמד זכות לעתיד

לביאור הענין נקדים בדברי הגמ' הידועים שבבת (ע"ט) שלעתיד לבוא קודם ביאת הגואל יבוא הקב"ה אל האבות הק' ויאמר להם שחטאו בניהם עם ישראל, אברהם ויעקב יענו ויאמרו 'ימחו על קידוש שמך, ורק יצחק אבינו ישא ויתן כביכול כנגד הקב"ה להמליץ טוב על ישראל שלא חטאו כל כך ואף כמה שחטאו יטול מחצית מעול חטאיהם על עצמו 'פלאגא עלי ופלאגא עלך', ועל ידי זה יזכה השי"ת את ישראל ויגאלם משפל גלותם, ובאותה שעה לעתיד לבוא יאמרו בני ישראל על יצחק אבינו "כי אתה אבינו" (ישעיה ד, יט).

והוא חידוש שדוקא יצחק שהוא מדת הדין לא יאמר יקוב הדין את ההר וימחו על קידוש שם ה' אלא יתפוק בזכותם של ישראל וימליץ בעדם.

יצחק מלמד זכות על הנשמות הנרחקות ביותר

ועוד קשה במימרא זו כמו שכתב רבינו יהודה בר קלונימוס בספרו 'ייחוסיתנאים ואמוראים' על אברהם אבינו ע"ה, הלא על ישמעאל בנו לימד זכות והתפלל עליו 'לו ישמעאל יחיה לפניך' (ח"י, ע"ב) וכי עליו לא ילמד זכות ויסכים שיאבדנו מן העולם.

וביאר שם שעל כרחנו צריך לומר שהמדובר הוא על אותן נשמות נפולות שכבר השתדלו אברהם ויעקב אבינו להפך בזכותן ולהעלותן למעלה בקדוש למקור מחצבתם ולא עלתה בידם מחמת עוצם ריחוקם מהשי"ת ומקור קדושת נשמות ישראל, ובלית ברירה אומרים הם 'ימחו על קידוש שמך', אולם יצחק אבינו אינו מתיימש מללמד עליהם זכות ומגלה את פנימיות קדושת נשמתם, ומעלה אותן אל מקורן הקדוש לתקן פגמיהן, וכשרואה אברהם שיצחק מלמד זכות עליהן הוא נמלא שמחה ומצטרף גם הוא לסייע בעד.

בפנימיותו דיצחק נשפעים חסדים

ולהבין ענין זה נקדים במאמר קדשו של הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זצלה"ה בשה"ק קול ושמהה בפרשתו ויסוד הדברים מבוארים בשה"ק מגיד משרים למרן הבית יוסף (ברי"ש פרשתו), שיצחק אבינו ע"ה הקשה לאבימלך ופכיל שר צבאו שבאו לברות עמו ברית אחר שגרשוהו בשנאה מאתם, 'מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם' (כ"ו, טז), והם ענו 'ראו

מפי הקב"ה כי ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה (משלי י, כב) אבל היו האבות כלם כמלכים ומלכי גוים באים לפניהם וכורתים עמהם ברי"ת, ומסיק הרמב"ן שהטעם שביה עשיו את הבכורה לא היה אלא לסיבת 'אכזריות לבו'.

ביאור שייכות אכזריות הלב לביזיון הבכורה נראה שאכזר הוא מלשון 'אך - זר' שאינו מרגיש בסבלו של זולתו והוא זר לעומתו. ועשיו היה אכזר כל כך שהתנכר אף לרגשותיו שלו עצמו ולא היה מרגיש את אשר יהיה לו למחר, שהיה כל כך דבוק בהבלי העולם הזה שעבור מעט הנאה שהיה זקוק עבור חיי שעה בלבד היה מוכן לאבד את כל עולמו עושר בעולם הזה ונצחיות חיי העולם הבא.

יעקב הוא הפנימיות ועשיו כולו החיצונית

וכל זה משום שתפס את החיצונית מדתו של יצחק אבינו בלבד, ועשיו היה במהותו חיצוני, וכמו שביאר המהר"ל בשה"ק נצח ישראל (פרק טו) שיעקב אבינו ירש את הצלם האלקי של אדם הראשון והיה שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון, ועשיו ירש את החיצוניתו של אדם הראשון והוא ענין הלבוש שהיה עשיו לובש את בגדיו של אדם הראשון המורים על החיצוניתו, וכדבריו א"י בשלה"ק בפרשתו שכדי שיוכל יעקב אבינו לקבל מיצחק אבינו את הברכות בעניני העוה"ז שהוא עולם חיצוני, היה זקוק ללבוש את בגדי עשיו המעוררים את הכח החיצוני.

ד

בכח הגבורה מעלה יצחק את כל הנשמות

נתבאר כחו הגדול של יצחק אבינו מדת הגבורה שהיא כאש העולה למעלה, בכח זה מעלה הוא את נשמות ישראל למקורן ושם מתגלה פנימיות הנשמה של כל אחד ואחד מישראל שם בניס לה' ובנקודה הפנימית אין הנשמה נפגמת ועומדת בטהרתה, והוא ביאור דברי הגמ' בשבת הנ"ל שבכחו יכול הוא להעלות אף את הנשמות הנדחות ביותר שכבר התייאשו אברהם ויעקב מלהעלותם ולתקנם.

בכח הגבורה רצה יצחק לתקן את עשיו

וכיון שעשיו הרשע היה במדת הגבורה הרי אף שנאחז בה רק מן הצד החיצוני מכל מקום על ידי זה היתה לו איזו שייכות עם קדושת יצחק אבינו, ויצחק אבינו בידעו זאת היה חפץ לחבר את עשיו למקור מדת הגבורה בשרשה העליון ועל ידי זה לא להעלותו למגרי אל הקדושה, ולזה רצה למסור לו הברכות, שכפי שנתבאר את הברכות המשיך יצחק אבינו לעולם הזה על ידי שהגביה את הדינים אל רוממות שרשן במקור העליון, ובהשפעה זו רצה להשפיע על עשיו.

וראה מה שכתב בזה הרה"ק ר' פינחס מקארץ ז"ל (אמרי פינחס שער א אות כז) וז"ל: מה שהיה יצחק אוהב את עשו כי היה בחינת משיח שמלמד זכות על כל הרשעים וכו' והיה סובר יצחק שגם עשו פועל כן, אבל באמת כתיב ביצחק ותכהין עיניו מראות שלא ראה באמת שהיה עשו בחינת רע גמור בחינה המתנגדת לקדושה מקצה עד הקצה ואין שייך בו הדרך הנ"ל, עכ"ל.

בברכות ליעקב העלה יצחק את כל הנשמות לעתיד

וגם בסופו של דבר שיעקב אבינו בא לקבל את הברכות פעל יצחק אבינו פעולה זו, וכמו שאמרו חז"ל בגמ' סנהדרין (לז) עה"פ 'ירח את ריח בגדיו' (כז) "אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו ועליהם אמר 'דאה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה', והיינו שהסתכל אל פנימיות הנשמה כמרומו בענין הריח שהוא כח המגיע עד פנימיות האדם כמ"ש (ברכות מג) 'איהו דבר שהנשמה נהנית ממנו הו' אומר זה הריח', ובברכות יצחק את יעקב תיקן שאף הנשמות הנדחות הבוגדים בהשי"ת יעלו על ידי ירוקנו להיות ריחם כריח השדה אשר ברכו ה', ועליהם יתמה פני הקב"ה לעתיד לבוא 'בני ולא בניך'.

יעזר השי"ת שיתגלה כחו של יצחק אבינו ע"ה בשלימות עם הגאולה העתידה שתהיה במהרה בימינו בכחו של יצחק שימשח ה' במעשיו, ויתגלה עומק מיתוק מדת הדין מתוך חסד ורחמים ולא על ידי ייסורים, במהרה בימינו אמן.

(מתוך של"ס התפוד)

ראינו כי היה ה' עמך' (שם כח) ועל כן באו להחזירו ולכרות עמו ברית. ולאורה תמוה מה תשובה היא זו, שכשלא ראו את הצלחתו שנאוהו, ועתה כשראוהו מצליח בדרכו וה' עמו שבו לקרבו, וגם צריך ביאור כפל הלשון 'דאו ראינו'.

וביאר הרה"ב ז"ל שאברהם אבינו הוא עמוד החסד ואף מצד החיצונית נראה השפעת החסדים על ידו, שהשפעת החסדים מעליג'א באה דרכו, אך יצחק אבינו בהיותו במדת הגבורה שהיא גבול וצמצום נראה בחוץ שאין באה על ידו השפעת חסדים ואם כן החסדים הנשפעים לעולם אינם ממנו, ורק אחר עיניו בעומק רב יכולים להבין שכל מדות החסדים טמונים בתוך עומק הדין.

והוא שאמרו אבימלך ופיכול שעד עתה לא השכילו לראות את עומק מדתו של יצחק אבינו ע"ה והיו בטוהים שכל העושר שנשפע ליצחק במצרים לא היה מכחו של יצחק אבינו באשר הוא ממדת הדין ואין הברכה יוצאת ממנו, ועל כן גרשוהו ואמרו לו 'לך כי עצמת ממנו מאד', כי השבו שהשפע בזכותם ולא בזכות יצחק אבינו, אך אחר כך כשראו שהיה ה' עם יצחק והושפעו חסדים על ידו העמיקו וראו פנימיותו של יצחק שממנו נשפע שפע הברכה, זה 'ראו ראינו' שאחר הסתכלות מעמיקה וכפל ראייה השכילו להבין כי היה הו"ה עמו בפנימיות מדת הדין.

המבורא בדברי קדשו שבמדת הדין ישנן שתי פנים, ומה שנראה בחיצונית מדת הגבורה אינו כן בפנימיותה, ונבאר הדברים.

ג

הגבורה בחוץ מכלה ובפנים מעלה

מדת הגבורה יש בה כמה ענינים, כי כח הגבורה הוא אש, והאש מצד אחד הוא מכלה כל הבא לידו, אך יש בו גם טבע שהוא עולה למעלה, ובמדת הגבורה גם כן ישנן בחינות אלו, שמדת הדין יש בה כח כליון המכלה את הטוב ואינה משפיעה והיא חיצונית המדה, ומאיידך בפנימיות בכח מדת הגבורה לעלות למעלה למקורה ובזרקה מכלה היא את כל המקוטרגים המונעים ממנה לעלות, ובכך ביצחק אבינו מצד חיצוניתו היה נראה שכחו הוא דין בלבד ודינא קשיא הוא שאינו משפיע טוב אלא מביא כליון, אך האמת היא שכל הכליון שהיה לו היה אך כדי להעלות כל הגבורות לשרשן במקור העליון, וכח האש המכלה היה בו רק כדי לצרף וללבן את כל הצריך לכך בדרך ההעלאה למקור.

כח הזריעה דיצחק

ומענין זה נשפע ברכה והוא ענין כח הזריעה שנאמר ביצחק אבינו 'וזרע יצחק בארץ והוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'" (שם כז), וזורת הזריעה בכל מקום הוא שטומנין הזרע בקרקע והוא כלה ומכליון זה בא הברכה החודשה עם כל השפע שבה, וכך יצחק אבינו היה מעלה את מדת הדין למקור והיה הגבורה כלה ונשפע ממנה ברכה.

עשיו אחז חיצונית הגבורה ובחיי העוה"ז

אולם עשיו הרשע אף שהיה שרשו גם כן במדת הגבורה לא לקח את פנימיות מדת הגבורה אלא היה החיצונית דחיצונית הגבורה במקום שאינו רואה כלל את הפנימיות, שהוא היה הפסולת של מדת הגבורה דיצחק אבינו, וכיון שכן לא היה משיג כלל את פנימיות הגבורה אלא את כח הכליון בלבד, ועל כן לקח הוא לחלקו בחלוקתו עם יעקב אבינו את העולם הזה לחלקו, כי העולם הזה הוא עולם ההפסד בתכונתו (עי' הקדמת רבינו בחיי לפר' חיי שרה), שבכחו כח הכליון התדבק בחיי העולם הזה שהם מכלים את האדם, וכמאמרו של הרה"ק ר' ברוך ממע"ב' ז"ע ועכ"א "עולם הזה עולם הזה, ווי גוט ביסטו פאר דער וואס לאזט זיך נישט אריין אין דיר, ווי נוקם ונוטר ביסטו פאר דער וואס לאזט זיך יא אריין אין דיר" [כמה טוב הנך אל מי שאינו משקיע עצמו בכך, וכמה הנך נוקם ונוטר למי שכן משקיע עצמו בכך].

אכזריות לבו של עשיו

ועד כמה היה עשיו שקוע בחיי העולם הזה יש ללמוד מדברי הרמב"ן (שם לז) שחלק על האבן עזרא שביאר טעם שלא רצה עשיו את הבכורה כי ראה שלא היה לו עושר אחר שאיבד כל הממון שהוריש לו אברהם אבינו, אך הרמב"ן תמה על זה ומבאר שהיה ליצחק אבינו עושר רב, ואף אם היו צדיקים שהגיעים בענין העושר כמעשה הרשעים "אין זה באותם שנתברכו

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (פא)

בעלי התוספות האחרונים (ב)

לאיך גיטא, כבר עמדו הקדמונים והעירו על כך, שבמרוצת הדפוסים נכנסו הגהות שונות שאינם מתורתו של רבינו פרץ, אלא מתורת חכמי דורות מאוחרים אליו, הנראים כהגהות רבינו פרץ על הסמ"ק, וצריכים להבדיל היטב ולחקור אחר כל הגהה והגהה, מה היא של רבינו פרץ, ומה היא של חכמים אחרים.

הגהות רבינו פרץ על התשב"ץ

עוד הגיה רבינו פרץ את ספר תשב"ץ קטן של רבי שמשון בן רבי צדוק תלמידו של המהר"ם מרוטנבורג, כשבהגהותיו אלו, מביא רבינו פרץ אוצר מנהגים אחרים ושונים ממנהגי המהר"ם מרוטנבורג, ואף הם מהווים אוצר של ממש ממנהגי ארצות צרפת ואשכנז בימים אלו. בספר מנהגים דברי מהר"ם (ני יורק תרצ"ח) הובאו הגהות חדשות מכתב יד על התשב"ץ, שעדיין לא נדפסו בדפוסים שלפנינו.

הגהות אלו הובאו גם על ידי הקדמונים, ראה מהר"ל (מנהגים, סדר תפילות חג הסוכות אות י"ז): "נשאל למהר" סג"ל, אם יכולין כהן או לוי להיות חתן תורה או חתן בראשית. והשיב, דכל פוסקים התירו לבד, הג"ה מרבינו פרץ בתשב"ץ, ומי יכניס ראשו לפלוגתא"; לקט יושר (ח"א עמ' קמ"ה): "העתקתי מלוקטי מהר" אוברניק זצ"ל שהעתיק מהגהות של תשב"ץ שעשה מוהר"ר פרץ ז"ל"; תשב"ץ לרבינו שמעון בן צמח דוראן (ח"א סי' קע"ג): "אף על פי שראיתי לרבי פרץ זכרונו לברכה בספר הגהותיו שעשה על ספר תשב"ץ" [הביאו הבית יוסף (י"ד סי' רע"ג)].

הגהות רבינו פרץ על אבן הראשה

הכלבו (סי' קכ"ג) מביא ס"ג פסקי דינים מרבי אליעזר בן נתן, כשבתום הגהות, אשר חלק מן הדברים תואמים לדברי רבינו פרץ, משך בקשו לקבוע כי היו לו לרבינו פרת הגהות אף על ספר הראב"ן.

המקור הראשון המייחס הגהות על ספר אבן הראשה לראב"ן, הוא נכדו של התשב"ץ בתשובות החוט המשולש (פור ג' סי' כ"ד) הכותב: "וכן כתב באבן הראשה בשם רבינו פרץ ז"ל, אכן האריכו בזה להוכיח (ראב"ן מהדורות דבילצק; מובא הע' כ"ט), כי הדברים חסרי בסיס, וככל הנראה מקור נכדו של רבינו פרץ הוא דבריו זקינו התשב"ץ (ח"ב סי' קל"ז): "ובשם הר"ף ז"ל כתבו כו', עד כאן בספר תשובות מלוקט שבו אבן הראשה", הרי כי מדובר בספר מלוקט, שלתוארו השתמש התשב"ץ בתואר "שבו אבן הראשה", אמנם אין כל הכרע מכך שדברי רבינו פרץ שהובאו בספר תשובות זה, הינם דברים שבהגהותיו על אבן הראשה, אלא תשובת פסק של רבינו פרץ שהובאה בספר תשובות זה, והדברים מסתברים היטב, ועיין שם שהביא כי אכן נמצא כתב יד זה, בו מובא תחילה "אבן הראשה", ולאחר מכן פסקי רבינו פרץ, כשביניהם פסק זה, כך שהדברים חסרי כל בסיס.

הגהות רבינו פרץ על ספר העיטור

עוד זאת מצאנו בכמה מקורות, כי העיר עיטר והוסיף רבינו פרץ הערות שונות בגליוני ספר העיטור, ראה הגהות מיימוניות (פ"ד מאישות אות ל) הובא תשובת מהר"ם מרוטנבורג: "ותשובה זו מצאתי כתב יד הרב רבי פרץ בספר העיטור שלו", ושם בשנית (פס"ו מאישות אות ד): "ומצאתי כתיבת הרב פרץ בגליוני העיטור", אך אין הוכחה כי מדובר בהגהות המוסיפות או משלימות את דברי העיטור, אלא ככל הנראה כפי המקובל בימיו, הוסיף תשובות וחיידים בעניינים שונים על גליוני ספר העיטור [ולמעשה על פליאה עצומה בסדר הדורות (ח"א תתקמ"ב) שסמך מתוך דברים אלו, כי רבינו פרץ הוא שחיבר את ספר העיטור, ולא היה אל לבו כי הכוונה שהעיר בספר העיטור שהיה ברשותו, ותמוה טובא].

הגהות רבינו פרץ

חלק בלתי נפרד מתורתו של רבינו פרץ, אשר אף היא הטביעה רבות את הותמה על מסורת ההלכה שבידי הראשונים, אשר ברובה נכתבה על ידי רבינו פרץ עצמו, זאת בשונה לחיבורי התוספות שכפי שהזכרנו הינם חיבורי 'תלמידי רבינו פרץ', הגם שנכתבו לפניו ועל דעתו, אמנם הגהותיו הינם דברי עצמו, חיבורים שהזכירו על פי הגהותיו אשר כתב על גבי ספרים שונים.

נציין בזה בקצרה את החיבורים עליהם ידועים לנו שכתב את הגהותיו, ואף נמצאים הגהותיו בידינו בדפוסים המצויים.

הגהות רבינו פרץ על הסמ"ק

הגהותיו המפורסמים ביותר, הינם הגהותיו על ספר הסמ"ק, של רבי רבי יצחק בן רבי יוסף מקורביל, כשבהגהות אלו הוא מוסיף ומביא את דעתו הקדמונים החולקים על הסמ"ק, ובהם אוצר בלום של שיטות ופסקים שונים ומגוונים. ישנם הגהות ספורות, שמובא בהם רבינו פרץ בגוף שלישי, ככינויים שונים, המעידים על הגהות מספר שנכתבו על ידי תלמידי רבינו פרץ, אמנם רובו ככולו של ההגהות נכתבו על ידי רבינו פרץ עצמו.

עדות לעוצמת פרוסום הגהותיו של רבינו פרץ על הסמ"ק, נמצא בדמותם של לא פחות משלושים כתבי ידות הידועים לנו של הסמ"ק עם הגהות רבינו פרץ, דבר המעיד על גודל תפוצת הסמ"ק עם הגהות רבינו פרץ.

דברי רבינו פרץ בהגהותיו הובאו כבר על ידי חכמי דורו, כאשר לכל הפחות חלקם אף מציינים את מקור דברי רבינו פרץ, זאת בנוסף למובאות שונות מדבריו שלא צוינו מקור הדברים, ונביא אחדים מהם הידועים לנו. בתשובות מהר"ה אור זרוע (סי' קא'): "וכמו שכתב מוריני ורבינו פרץ זכר צדיק וקדוש לעולם הבא, בספר המצות קצר". גם רבי יצחק מאופנהיים - תלמידו של המהר"ם מרוטנבורג [אודותיו ראה אוצר הגדולים (אות י' ערך תתתי"ט); תשובות מהר"ם מרוטנבורג וחבריו (ח"א מובא עמ' 122-120)] - כותב בתשובתו (תשובות מהר"ם מרוטנבורג ודבריו סי' ת"ג אות ג'): "הוא מפורש היטב בספר מצוות קצר, המוגה בהגהות של הרב פרץ זכרונו לברכה". גם הכלבו (סי' קמ"ז) מביא: "דיני מקוה מספר המצות מהרב רבינו פרץ" [ובסמ"ק מצורף (מצוה קצ"ז אות כ"ה) הביא: "דין מקוה מפרישת הר"פ נ"ע", זאת בנוסף לרבינו דברים שמביא מרבינו פרץ בהגהותיו], והביא במקומות רבים (סי' י"ז; סי' כ"ד; סי' כ"ה; סי' ל"א; סי' ל"ג; סי' ל"ד; סי' נ"ח; סי' ע"ה; סי' פ"ח; סי' ק; סי' ק"א; סי' ק"ז) דברי הסמ"ק יחד עם הבדלה ניכרת של הגהות רבינו פרץ הנסובים עליו.

יש לציין, כי אצל אחדים מן הראשונים, הובאו מלשונות רבינו פרץ בצירוף לשון הסמ"ק שעליו נסובים הדברים, כשהדברים כולם מובאים על שם 'רבינו פרץ', ראה דוגמא לדבר בארחות חיים (הלכות חמץ ומצה אות ס"ה) המביא באריכות מלשון הר"פ, כשהחלקו הראשון של הדברים הוא לשון הסמ"ק (סי' רכ"ב), ובהמשך מועתקים דברים מהגהתו של רבינו פרץ על הסמ"ק (סי' רי"ט אות ב), כך שבכל מקום בו מובאים דברי רבינו פרץ מספר המצוות, יש לבחון האם לא מדובר בהעתקה חלקית לכל הפחות על דברי הר"פ מקורביל, ורק בסופם מובאים דברי רבינו פרץ.

יתר מכך, פעמים רבות הביאו הפוסקים את דברי רבינו פרץ תחת השם 'סמ"ק', כמו שהעיד הש"ך (י"ד סי' ל"ב סי' ט): "מצינו הרבה פעמים שהפוסקים וגם האיטור והיתר, כינו להגהות סמ"ק בשם סמ"ק", ואחריו החרו והחזיקו רבים מן הפוסקים שנוכחו באמיתות זה הכלל.

אבן יהושע

פנינים מאוצרותיו של מורנו הגה"ח ר' יוסף מרדכי ווייס זצ"ל בעמח"ס 'אבן יהושע'

עניני הפרשה

הטעם שלא מל יצחק אבינו את עשו

והשתא אתי שפיר דברי המדרש דביום השמיני היה יצחק אע"ה מצווה למול, הגם שלא היה עשו מחוייב מצד עצמו כיון שאינו זרע אברהם מ"מ היה מצווה למולו מצד חובת עצמו שהאב חייב למול את בנו, אלא שלא היה יכול למולו מפני שהיה אדמוני, משא"כ לאחר שנה או שתיים כשראה שזה טבעו ולא היה בו סכנה למולו לא נדרזו כבר למולו כיון שלא היה חייב בזה מדינא דחייב האב לאחר זמן הוא רק משום החיוב של הבן וכאן לא היה חיוב על עשו כיון שלא נכלל בזרע אברהם כאמור.

מיהו יש מקום לומר ביותר מזה דגם ביום השמיני לא היה יצחק אע"פ מחוייב למולו מצד הדין, והוא לפי מש"כ המ"א בס"י תקצ"א סק"ז בנוסח ברכת זכרונות 'זעקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור' שעשו לא רק שלא נכלל בכלל זרעו של אברהם אלא גם בכלל זרעו של יצחק ליתיה מדקאמר רחמנא ליצחק (כו, ג) כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל, ולעשו לא נתן, שמת מיהו דעשו אינו נחשב אפי' בכלל זרעו של יצחק, והנודר מזרע יצחק מותר בזרעו של עשיו עיי"ש.

ולפי דבריו י"ל דגם עשו עצמו לא נחשב כלל כבנו של יצחק ולא היה מחוייב למולו כלל, וכמש"כ באותו ענין לכל חד כדאית ליה שעשו לא חזר מן השפחה אינו חייב למולו כיון שאינו נחשב לבנו, ה"ג דכוותיה בעשו שלא נחשב כלל לבנו של יצחק, ולפ"ז גם ביום השמיני גופא לא היה יצחק אבינו מחוייב למולו מצד הדין, ודו"ק.

והנראה בזה דהנה איתא בגמרא במס' קידושין (כ"ט ע"א) דחייב האב למול את בנו נלמד מהפסוק (בראשית כא, ד) וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צוה אותו אלקים, ואם לא מהו אביו מיחייבא בית דין למול שנאמר (ז, י) המול לכם כל זכר, ומשמע לכאורה דמצות האב למול את בנו הוא רק ביום השמיני דוקא ולא אח רכך. אמנם רש"י ז"ל כתב במסכת שבת (דף קלב: ד"ה בינוני) וז"ל בינוני, כגון שלא בזמנה ולא בר עונשין, ואביו מצווה עליו דנפקא לן מהמול לכם כל זכר ע"כ. ומבואר מדבריו דגם לאחר שעבר יום השמיני נשאר עדיין החיוב על האב.

ונראה דיש חילוק בין חיוב האב ביום השמיני לחיוב האב במילה שלא בזמנה, דחייב האב ביום השמיני הוא מצות האב, ואף באופן שאין הבן חייב במילה מצד עצמו מ"מ יש חיוב על האב כנלמד מהפסוק וימל אברהם את יצחק בנו וגו', משא"כ כשעבר יום השמיני אז אין החיוב מול על האב מצד עצמו, אלא שהחיוב מוטל על הבן להיות מהול וממילא צריכים בית דין לטפל בדבר שיהיה מהול, וכדכתיב המול לכם כל זכר, וכמ"כ האב מחוייב ג"כ לטפל ולהשלים חובת הבן, וכלשון המשנה (קידושין שם) כל מצוות הבן על האב, ומפרש בגמרא דכונה למצוות הבן שהטילה אותם התורה על האב לעשות לבנו כגון למולו ולהשיאו אשה, [דשם בורחא אין החיוב אלא על האב בעצמו אלא שצריך לטפל במצוותו של הבן לישא אשה] וכיון שהחיוב על האב הוא רק מצד מצוות הבן ממילא באופן שהבן פטור ליכא שום חיוב על האב.

ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שיער וגו' (כה, כב) ונדעת זקנים לבעלי התוס' הביא בשם המדרש שכשראוהו אביו אדמוני אמר עדיין לא נבלע בו דמו ולא רצה למולו כדאמר' במס' שבת (דף קלד ע"ב), וכשעבר שנה או שנתיים וראה יצחק שלא החליף מראיתו ידע שזה תולדתו ואפ"ה לא מל אותו אמר הואיל ולא מלתי אותו לשמונה כמוני אמתין עד שיהיה בן שלש עשרה כמו ישמעאל אחי ואמול אותו, וכשהיה בן י"ג שנה הוא עיכב בעצמו ולא רצה למול וכז' ע"כ.

ולכאורה יש להבין מה היה דעתו של יצחק אבינו ע"ה שלא מל אותו מיד כשראה כשזה טבעו ויצא מכלל סכנה והא קיימא לן דלאחר היום השמיני אסור להשהות המצוה אפי' יום אחד (כמש"כ המ"א סי' רמ"ט סק"ה).

ויש ליישב עפ"י מה שאמרו בגמ' סנהדרין נט: דבני עשו אינם חייבים במאה ואע"ג דקאמר ליה רחמנא לאברהם (י, ט) ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחרוך לדורותם, מ"מ בני עשיו אינם בכלל הברית, משום דכתיב (כא, יג) כי יצחק יקרא לך זרע, ודרשינן ביצחק ואל כל יצחק למעט בני עשו שאינם בכלל הברית. ע"ש. ומסתמא ה"ה בעשו שגם הוא לא נכלל במצוות מילה שהרי אינו נטל בכלל זרע אברהם.

אמנם לכאורה קשה דאף שעשו עצמו לא היה בכלל מצוות מילה שניתנה לאברהם מ"מ היה יצחק אע"ה צריך למול אותו מחמת החיוב שלא בעצמו שהרי האב חייב למול את בנו וחייב זה לכאורה אינו תלוי בחיוב הבן אלא הוא חיוב מיוחד על האב שימול כל זכר שנולד אצלו.

קנין הבכורה בקנין סודר

נמצא דקנין סודר שאני משאר קנינים שאפשר לחזור בו כל זמן שיושבים וזהו דקאמר קרא ויאכל וישת ויקם וילך והיינו או עסוקים באותו ענין לכל חד כדאית ליה שעשו לא חזר בו אלא קם ממקומו והלך ועכ"ז ויבז עשו את הבכורה ולא חזר בו מן הקנין ובה נתקיים הקנין לרבה דאמר שיוכלים לחזור כל זמן שיושבים, ולרב יוסף דאמר כל זמן שעסוקים באותו ענין קאמר קרא ויאכל וישת ויקם וילך ולאחר שגמר מלאכול וקם ממקומו לילך לדרכו שוב לא היו עסוקים באותו ענין ועכ"ז לא חזר בו עד אותה שעה אלא ויבז עשו את הבכורה ובה נתקיים הקנין בידו של יעקב אבינו שלא היה יכול לחזור בו עוד.

קרא וזאת היינו קנין זה היה לפנינו בישראל סבא בעת קנותו הבכורה מעשו אחיו. ולפי דברי הספורנו יש לבאר ג"כ המשך הפסוק כאן שסיים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה וקשה מאי אישמעינן קא בזה שקם והלך ולפי הנ"ל אתי שפיר דאיתא בגמרא במס' בבא בתרא (דף קד.) קנין עד אימתי חוזר חבר אמר כל זמן שיושבים ורב יוסף אמר כל זמן שעסוקים באותו ענין, וביאר שם הרא"ש (פ"ח ס' ה) דדוקא בקנין סודר הוא שנתנו חכמים זמן לחזרה כי כן דרך לקיים כל דב דפתאום מקיימין אותה בקנין סודר שלא יחזור בהן לכך נתנו לו שעה להתבוננות, אלא בכל שאר קנינים הגבהה משניה ומסורה כסף שטר וחזקה אין בהם חזרה לאחר כדי דיבור ע"כ.

ויעקב נתן לעשו לחם ונידד עדשים וגו' (כה, לד) וכתב בספורנו שיעקב נתן לעשו את הנזיד כמו בקנין חליפין לקנות ממנו בנזיד או בכלי על דרך שלף איש נעלו ונתן לרעהו (רות ד, ז) ע"כ. והכונה דלמאן דאמר במס' ב"מ (מ"ז ע"א) דפידי עבדי חליפין היה בקנין בנזיד עצמו ולמ"ד (שם) דפידי לא עבדי חליפין היה הקנין בכלי אשר אשר בו הנזיד, נמצא קנין הבכורה היה בקנין חליפין.

ויש לרמוז זאת בפסוק הנאמר ברות (שם) וזאת לפני ישראל על הגאולה ועל התמורה שלף איש נעלו וגו' ולא נתפרש מהו הכונה באומרו וזאת לפני ישראל דמשמע שהוזכר כבר קנין זה באיזה מקום ולפי דברי הספורנו אתי שפיר דישיראל קאי על ישראל סבא יעקב אבינו ע"ה והיינו דקאמר

חמיידא דאזרייתא

פניני הלכה מאת הר"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

נידונים בדיני 'ביומו תתן שכרו' (ב)

א. תשלומי שכירות דירה

בית כקרקע או כתלוש

א. יש לדון בשוכר דירה מחבירו, והגיע עת התשלום כפי המסוכם ביניהם בחוזה שמתחילה, האם עובר השוכר בעיכוּב התשלומים משום ביומו תתן שכרו.

והנה מצד עיקר דין ביומו תתן שכרו במציאות של בית, לצד הגדרתו כקרקע או כבית, שהרי בקרקע נחלקו הראשונים אם נאמר בזה דין ביומו תתן שכרו, שיטת הרא"ש בתוספותיו (בבא מציעא קיא: בדי"ה כל שבארץ) בשם הרמ"ה שאין בקרקע משום ביומו תתן שכרו, ושיטת היראים (סי קכ"ז) והסמ"ג (לאוין, סי קפ"א) כי אף בקרקע יש משום ביומו תתן שכרו, ובשולחן ערוך (ח"מ סי' של"ט ס"א) הובא אבל על שכן קרקע יש מי שאומר שאינו עובר.

ובזה חידש לנו הקצות החושן (סי' של"ט ס"ק א) כי לגבי איסורא יש לחוש בתלוש ולבסוף חבירו שמה לא נחשב כחיבור, אם כי במשנת רבי אהרן (תשובות, ח"מ סי' ע"ב) סבור, כי כל שאין בו משום 'פעולה' אינו בכלל הכתוב 'לא תלן פעולת שכיר', וממילא אין בו משום ביומו תתן שכרו, אך לדעת הקצות החושן יש לחוש בשכירות בית לחיוב 'ביומו תתן שכרו'.

דירה על קומת קרקע

ב. עוד זאת יש להוסיף, כי כל זה נוגע לבית הנמצא בקומה שמעל לפני הקרקע, שבזה הוי תלוש ולבסוף חבירו, אמנם לכאורה כפי המציאות שרבים מהדירות הנועדות לשכירות הינם בקומת קרקע או בקומות מינוס, אם כן בזה לכל הפחות הרצפה וחלק ניכר מן הקירות הינם קרקע ממש, ולא רק תלוש ולסוף חבירו, ואם כן בזה לכאורה הוי ממש קרקע, ואף לדעת הקצות החושן יש להחשיבם כקרקע לפטור מחובת 'ביומו תתן שכרו'.

בזה היה מקום לדון ולחקור בגדר תשלומי השכירות, כמה מתוכם הינם על הקירות, וכמה הינם על התקרה או על הרצפה, ובה חלק על חלקי התשלום שבהם אין בפשיטות משום 'ביומו תתן שכרו', והאיל ומקומות אלו הינם קרקע ממש.

תביעת המשכיר

ג. עוד יש להעיר בזה, שהרי אין איסור כל תלן אלא בתבעו השכיר (בבא מציעא קיא:), מעתה יש לדון בשכירות בית, האם גם כן בעיני תביעה, או שמה עצם ההשכרה והתחייבות השוכר על תשלומי השכירות, נחשבים כתביעה מסודרת מתחילה, שכן על זה הדרך הוא מציאות שכירות הבתים.

ב. היתר 'אין לו'

אין לו מעות ויש לו מטלטליו

א. בגמרא (בבא מציעא קיב:) "יכול אפילו אין לו, תלמוד לומר (ויקרא יט, יג) 'אתך', שיש אתך", והנה ככל שאין תחת ידו המעות לפרוע חוב השכירות, בפשיטות לא היה בזה משום לא תלן פעולת שכיר, אך הרי יש לכל אחד תחת ידו מטלטליו, ואם כן יש לחייבו למכור את מטלטליו בכדי שיהיו לו מעות, ובה ירעה את חוב השכירות.

א. נידונים אלו הינם המשך משיעור שנמסר בענין, אשר חלקו הראשון פורסם בגליון חמיידא דאזרייתא - נצבים וילך תשפ"ד [השתדלו לטובת הלומדים בכל האפשר, להביא לידי הבנת העניינים אף ללא חלקו הראשון של השיעור].

ב. אריכות הדברים בכל זה הוא בחלקו הראשון של השיעור.

ג. כך נהג גם כן בחידושי הר"ט"א (המיוחסים, בבא מציעא קיא: בדי"ה אתך והוא): "ואית דאמרי

דעת ההינוך שאינו מחויב למכור מטלטליו ויפסיד משלו

ב. אכן נמצאו דברי חידוש בחינוך (מצוה תקפ"ח): "או שאין לו כלום שיפרע לו, אינו עובר, שלא חייב הכתוב אלא בשיש לו בביתו או שיכול לפרוע, אבל אם אינו יכול לפרוע באותו יום, אלא אם כן יאבד הרבה משלו, לא חייב הכתוב בזה לפי הדומה"¹, והיינו לפי שהוא הפסד עבורו למכור את מטלטליו, על כן אינו מחויב מעיקר הדין למכור את מטלטליו על מנת לפרוע שכן השכיר.

תמיהת המוצל מאש שהרי על לא תעשה מחויב להוציא כל ממונו

ג. בשולחן ערוך (ח"מ סי' של"ט ס"ה) הובא הדין באופן זה 'או שתבעו ולא היה לו מעות ליתן לו', הרי שסגו במה שאין לו מעות, אף שיש לו שוה כסף ככסף, והביא בזה הגרע"ק א' (סי' של"ט ס"י בדי"ה ולא היה לו) שהקשה בתשובות מוצל מאש (סי' מה), מה טעם אינו צריך למכור מטלטליו על זה, הרי כלל הוא בדינו (א"ח סי' תרנ"ז ס"א) כי על קיום מצות עשה צריכים להוציא עד חומש מנכסיו, ואילו על לא תעשה צריך להוציא כל ממונו, ואין זה לענין שכר שכיר שהוא גם מצות עשה וגם מצות לא תעשה, לא חייבוהו למכור מטלטליו בכדי שלא יאבד הרבה משלו, מה שנתנה דין שכר שכיר משאר מצוות התורה. ודחק שם שהוא מפני שיכול לשלם לו ביום אחר, על כן אינו חייב לאבד כל ממונו, והניח בדוחק.

להוציא כל ממונו בשב ואל תעשה

ד. האמרי בינה (דיינים, סי' יט) הביא את הדברים, ובתוך דבריו הביא כי הרה"ק רבי ברוך צבי ראזענבלום רבה של פיעטריקוב ז"ע" הוכיח לו מכורח קושיא זו, כי מאחר ולא יעבור בקום ועשה, אלא בשב ואל תעשה, אין צריך להוציא על זה ממונו.

יסוד הדברים הוא, כי כאמור החילוק הנזכר בין מצות עשה שיש להוציא עד חומש מנכסיו, למצות לא תעשה שיש לו להוציא כל ממונו, אינו דבר המוסכם, וכמו שחקר בזה הפרי מגדים (סי' תרנ"ז א"א ס"ק ח) אם החילוק הוא באמת בין מצוות עשה ללא תעשה, או שנקודת החילוק הוא בין קום ועשה לשב ואל תעשה, ובה בא להוכיח מהאי דינא דאינו חייב להוציא ממונו על שכר שכיר, כי החילוק הוא בין קום ועשה לשב ואל תעשה, ולכן בשכר שכיר שאינו בקום ועשה, אינו צריך להוציא יותר מחומש ממונו.

עד חומש יש לו להפסיד מנכסיו שלא להלן שכר השכיר

ה. לפי זה, לכל הפחות עד חומש מנכסיו יש לו להוציא, והאיל והוא בכלל חובת הוצאת עד חומש מנכסיו, כאמור. ותמוה, כי בשולחן ערוך נזכר בפשיטות שאם אין לו מעות אינו עובר, ולא חילוק בדבר בין אינו יכול למכור מטלטליו בלא להפסיד יותר מחומש או שיכול למכור מטלטליו בלא להפסיד יותר מחומש, והוא דחוק.

דעת האמרי בינה כי בלאו שהוא לטובת חבירו אין חובה להפסיד ממונו

ו. ואכן האמרי בינה עצמו חלק על הוכחתו, ולדעתו אין זה אלא משום דככל שהלאו נוגע לשמים, בוודאי שיש לו לאבד את כל ממונו בכדי שלא לעבור על רצון הבורא יתברך שמו, אך בזה מאחר וענין הלאו הוא עבור

דאם אין לו מעות אף על פי שיש לו מטלטליו אינו עובר על כל תלן. פי' שיש אתך דבר שתוכל לפרוע בלא הפסד מנון מעות ואוכלין דקימי למכירה אבל כליו לא מחייבין ליה למכור משום פסידא שהיה לא קאי למכירה כמי שאין לו דמי ואינו עובר, ועיין בסמוך שיטות הראשונים בזה.

ד. הסתופף אצל הרה"ק רבי משה מקאברין ז"ע, ולאחר מכן היה תלמיד נאמן אצל

פני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישראל מאיר קעניג שליט"א אבדק"ק יאקע (ארה"ב) ראב"ד ביד"צ אורח מושוד לדיני ממונות ואישות

והוא הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתנה) ולזרעך אחריו אתן את הארץ, וז"ל קדשו שם, צריך לדעת, למה הוצרך לחזור ולומר אתן את הארץ, ולא הספיק במה שקדם לומר לך אתנה ולזרעך, ואולי שנתכוון לומר, כי לו ליעקב נתן הארץ שיאחז בה, ואילו אמר לך אתנה ולזרעך, תהי' הכוונה שיתנה לו להנחילה לזרעו, לזה דקדק לומר ב' נתינות, אחד לו ואחד לזרעו, מה שלא דקדק לומר כן בהבטחת הקב"ה הארץ לאחד מן האבות, בידם לתתה לטוב בעיניהם (וככל מתנה, דבדו המקבל ליתנה למי שירצה) ה"ה ביעקב ג"כ, דאחריו שנתן לו הש"ת הארץ, בידו לתתה למי שירצה, לזה בא סיוס הקרא כאן, וקאמר, ולזרעך אחריו אתן את הארץ, ר"ל דאין היתנה לך יעקב, רק לך לבד, דאחריו, יבא נתינה אחרת ומיוחדת, והוא מתנת הארץ ל"ב שבטים זרעו של יעקב (ודבר זה לא הי' מובן, אם הי' קרא אומר רק ככלל מקום, מ"ל אתנה ולזרעך, כ"ל קושיית האוה"ח הק"ו וק"ל וד"ק).

(ויש לציין בזה דבר רש"י ז"ל בספסוף תורתו ו' ע"ב על דברי הש"ס שם כנחלתם כן תהיינם, שכתב וז"ל, שיעקב אבינו יחלק להם את הארץ) וצ"ע איך יתנו לדלגיהם, וכן מצינו במדרש תנחומא דיעקב אבינו תקן להם דגלים ויחלק להם הארץ ע"ש, וצ"ל הביאור בזה במה חכמ ליעקב לחלק את הארץ לבניו, ולדבריו איש, דאחריו שנתן הקב"ה הארץ ליעקב בידו היה לתתה למי שירצה, אלא דבזה אפקי קרא, במה דקאמר וסיים קרא, ולזרעך אחריו אתן את הארץ, וכ"ל אבל דבר זה יחלק את הארץ לבניו, חילוק זה, עדיין כולו במתנתו דיעקב, ויובל לחלקה ע"פ כפי הסובב בעיניו, וד"ק בזה, ואולי תסכימו על ד"ל).

(ה) מה שכתב רבינו הרמב"ן ז"ל (לעיל, ראשית דברינו) דרצונו יצחק לברך עשוי שיזכה לנחול את הארץ, "כי הוא הבכור" (ע"פ) ציינו לזה מפרשי הרמב"ן ז"ל לכמ"ק דבריו רבינו, האחד, לחלק בפרשתו, בראשית כ"ז ט"ו, שכתב שם בזה"ל, וטעם הזכיר הכתוב, עשו בנה הגדול ויעקב בנה הקטן, להפליג בענין הצדקת, כי המנהג במולידים להכיר את הבכור בברכה ובכבוד ובמתן, והיא (רבקה) מדעתה צדקת הקטן ורשעת הגדול, תשתדל בכל הטורח הזה להעביר הברכה והכבוד מן הגדול אל הקטן וכך עיי"ש, עוד מקום הרמב"ן, לעיל כ"ה ל"ד באה"ד, ויתכן, כי פי השנים בבכורה ממשפטי התורה, לא הי' כן לפנים, רק לנחול מעלת האב ושררתו, "שהי' לו כבוד ומעלה על צעירו" עיי"ש, מבואר מדברי רבינו ז"ל, כי מלפנים וצא בישראל, שתהא לבכור מעלה בכבוד על אחיו הצעיר, וגם "במתן" (כ"ל בענין הרמב"ן הראשון בזה) ושע"כ הי' יצחק בדעתו "לתת מתן יתרו" (ברכת נחלת הארץ, כ"ל דבריו הרמב"ן, ראשית דברינו) לעשו, על שתי' הבכור.

והרמב"ן (כ"ב המקומות הנ"ל) לא הביא ראי' לדברים אלו (המעול) נהוג כן, דהבכור יהא לו יתרו מעלה וכבוד על אחיו הקטן) ועלה לנו להביא מקור הדברים ע"ז, מדברי הרמב"ן בפרשת בראשית, דמשם מבואר דהקב"ה הסכים לדבר זה, דהבכור יהא לו מעלת יתרון על אחיו הקטן, ועל קרא שם, הלאו אם תטיב שאת ואם לא תטיב לפתח חטאת רובץ (בראשית ד', ז') וכתב שם הרמב"ן בזה"ל, ועל דעתו, אלא תטיב יהי' לך יתרו

י"ל בכונת הרמב"ן כאן, לנחול את הארץ וכך ולהיות הוא בעל ברית לא-להים (כ"ל) ר"ל, דעל ידי שיזכה המתברך (ע"י יצחק) בנחלת ארץ ישראל (משמני הארץ, כ"ל) יהא הוא, בעל הברית לא-להים, ע"י דקיום הברית" דהבטחת הארץ מהש"ת ליעקב, יתקיים בזכיותו במתנה זו (ואה לעיל לשון הרמב"ן תחלת אות ד' שכתב בזה"ל, ואברהם אין לו זרע אחר ובעל ברית לא-להים" ע"כ, מבואר לשון זה, דמי שנתקיים הברית-דברכת הארץ, על ידו, קרוי הוא בעל ברית לא-להים, וק"ל).

הגני בזה בהערה אחת, לא ראיתיה לשום אחד ממפורשי הרמב"ן ז"ל, והוא מדברי הרמב"ן ז"ל להלן בפרשת וישלח (רמזו רבינו דבריו שהובא לעיל, אות ב', עיי"ש) על הקרא, ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתנה ולזרעך אחריו אתן את הארץ (בראשית ל"ה, י"ב) וז"ל קדשו, ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתנה, כאשר נתימיה להם כן אתנה לך, ירמוז זה לשבועה, כי להם נתנה בשבועה שלא יגרסו החטא, אבל לו נתנה מתחלה בלא שבועה, וזה שאמר בכל מקום (שמות ל"א, א') ועוד) אשר נשבועתי לאברהם וליצחק וליעקב, או שיהי' הכפל הנבואה לו לשבועה, כאשר פירשתי כבר ע"כ.

יוצא מזה מפורש, דהקב"ה נשבע ליעקב בנפרד ובמיוחד לתת לו את הארץ, וכדרך שנשבע לשאר האבות (כ"ל הרמב"ן, אות ב') לפי זה ימצא, דברכת יצחק ליעקב לנחול הארץ (כ"ל ראשית דבריו דברי הרמב"ן, ואת א') כאלו לל"צ היתה, אחרי דהקב"ה בעצמו ובכבודו נשבע ליעקב אבינו במיוחד ליתן לו את הארץ, וברכת יצחק בזה למ"ל, והרבה הרבה חשבנו בזה, ולא ראינו מי שיעמוד בזה הפרט.

אח"כ באנו למסקנא כדלהלן (עו"ש) לעמוד דברכת יצחק ליעקב לנחול את הארץ, לצורך ולזרועה הוא, דאחר שנתן הקב"ה ליעקב (או לאחד משאר האבות) את הארץ בשבועה ובברית, ביד יצחק לתת מתנה זו להטוב בעיניו, דמתנת ה' ה"ה ככל מתנה, דאחר קיבולה היכולת לתתה למי שירצה, ואם חלילה יצחק בעל המתנה דאי', הי' נותנה מתנה זו לעשוי, אבינו בזה הארץ לחילה, אלא מאת ה' היתה זאת, שנסתבבה להסיב ברכת נחלת הארץ ליעקב (כ"ל, אות א') ואח"כ בא הקב"ה ונתן הארץ ליעקב אבינו בנפרד-בשבועה, וזה דבריו רבינו ז"ל דלעיל (תחלת ה' אות ב') ורצה הקב"ה להשבע לכל אחד מן האבות, להודיע שראוי לו אחד לכרות עמו ברית, ושתהי' זכות כל אחד עומדת לפניו עם זרעם, כי אף על פי שהראשונה תספיק, תוספת זכות וכבוד הוא להם ע"כ.

קוטב תודו תי' הנ"ל, דאם לא הי' יצחק נותן את הארץ ליעקב (בברכות ויתן לך, כ"ל) לא היתה כאן שבועת הקב"ה הנ"ל (פי וישלח) ליעקב על הארץ, כיון דכבר נתנה יצחק לאחרים, ות"ל שזכינו לברכת הארץ ע"י ברכת יצחק שזכה יעקב בברכה זו וכל הנ"ל הי"ר ששישב שבותינו ברחמים רבים, ותמדת הלבבות אה"ק, נחלתן של ישראל תהי', אכ"ר.

(ד) ובלכתינו בדרך הזה, יואר לן לתרץ קושיית האור החיים הק' בפרשת וישלח, על סיוס קרא הנ"ל

והי' כי זקן יצחק ותבחק עינו מראת, ויקרא את עשו בנו הגדול ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני וכו' ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תבחק נפשי בטרם אמות (בראשית כ"ז א-ד).

וכתב ע"ז הרמב"ן ז"ל, בעבור תבחק נפשי, היה בדעתו לברך אותו שיזכה הוא בברכת אברהם לנחול את הארץ, ולהיות הוא בעל הברית לא-להים, כי הוא הבכור, ונראה, שלא הגידה לו רבקה מעולם הנבואה אשר אמר ה' לה, ורב יעבוד צעיר, כי אך הי' יצחק עובר את פי ה' והיא לא תצלה, והנה מתחלה לא הגידה לו דרך מוסר וצניעות, כי ותלך לדרוש את ה', שהלכה בלא רשות יצחק, או שאמרה, אין אנכי צריכה להגיד נבואה לנביא, כי הוא גדול מן המגיד לו, ועתה לא רצתה לאמר לו, "כך הוגד לי מאת ה' טרם לדתי", כי אמרה, באהבתו אותו לא יברך יעקב ויגיד הכל בידי שמים, והיא ידעה, כי כסבת זה יתברך יעקב מפיו בלב שלם ונפש חפצה, אי הם סבות מאת ה', כדי שיתברך יעקב, וגם עשו בברכת החרב, ולו לבדו נתכונן עלילות, ע"כ מדברי הרמב"ן לענינינו.

דבריו רבינו ז"ל האלו, יש לדייק בכל קוץ וקוץ, ותורה שלימה היא, ונביא קמא קמא דמטי לידן, בעור עליון, ונקוה לומר מילי מעליותא, בעור נותן התורה, וזכות תורה דרבים, ה"ה הלומדים ומעיינים החשובים הע"ו.

(א) מה שכתב הרמב"ן ז"ל, הי' בדעתו לברך אותו שיזכה הוא בברכת אברהם לנחול את הארץ (כ"ל) תחלת הדברים) צ"ב, א"י איפה מוזכרת בברכות ויתן לך (שברצונו יצחק לברך לעשו, ונתן ליעקב ברכת הנחלת הארץ, ונראה הפי' בזה, עפ"מש"כ הרמב"ן להלן כ"ז, כ"ח) באה"ד, ויתן לך משמני הארץ, כלומר השמנה בכל הארצות, קענין שכתוב (יהושעא כ', ו') צבי היא לכל הארצות ע"כ, המבואר מזה, דברכת משמני הארץ בברכות יצחק הנ"ל, הכונה בזה לנחלת ארץ ישראל, לזכה א"ש דברי רבינו הרמב"ן ז"ל בכאן, אח"כ ראינו לכמה ממפורשי רבינו שפי' כן.

(ב) מש"כ רבינו ז"ל, ולהיות הוא בעל הברית לא-להים (ע"פ) צ"ב הכונה בזה, ונראה הכונה עפ"ד הרמב"ן ז"ל לעיל (בראשית כ"ז, א') והקומות את השבועה, אין צריך שייבטח הקב"ה את יצחק שלא יעבור השבועה שנשבע אבינו, כי לא אדם הוא להנחם (שפואל א', ס"ו כ"ט) ואברהם אין לו זרע אחר בעל ברית לא-להים, והשבועה איננה על תנאי, כי ביעקב הוצרך, מפני עשו אחיו, לומר שבו יתקיים הברית וזרעו יחלק ליה, י"ב) לא בעשו, ונראה, שזה המאמר והקומות את השבועה, יחשב שבועה, ולכן תמיד יאמר בתורה (שמות ל"א, א') הארץ אשר נשבועתי לאברהם וליצחק וליעקב, אשר נשבעת להם בך (שם ל"ב, י"ב) כי לא מצאנו שבועה ליעקב בלתי זאת, ורצה הקב"ה להשבע לכל אחד מן האבות, להודיע שראוי כל אחד לכרות עמו ברית, ושתהי' זכות כל אחד עומדת לפניו עם זרעם, כי אף על פי שהראשונה תספיק, תוספת זכות וכבוד הוא להם, ולכן אמר (ויקרא כ"ז, מ"ב) וזכרתיו את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור, כי כלם בעלי ברית לא-להים, ע"כ דבריו ז"ל, וזהו

על אחיך, "כי אתה הכבד", וזה טעם למה חרה
 עיני בבשתי מאחיו נפלו פניו וכו', והנה אמר לו,
 למה חרה לך על אחיך ולמה נפלו פניך ממנו, הלא
 אם תיטיב, יהי לך יתר שאת על אחיך וכו' עיי"ש,
 ומה יצא לנו מקרא מפורש בהסכמת השי"ת, דבכור
 (אם קודם מן תורה) יהא לו יתרון שאת על אחיו הצעיר
 ומנו וק"ל.

(ו) מש"כ הרמב"ן בפרשתו, ונראה, שלא הגידה
 לו רבקה מעולם הנבואה אשר אמר ה' לה, ורב
 יעבוד צעיר, כי אין ה' יצחק עובר את פי ה' והיא
 לא תצלה (ע"כ) צ"ב ע"כ הדברים בזה, דאף דרבקה
 התנבאה בברכת רב יעבוד צעיר, אין זה סתירה אם
 עשוי יתברך בחברות אחרות (בכרית ויתן לך) וראית
 מי שכתב הפי בזה הרמב"ן, עפי"ד רש"י הלך על
 הקרא, ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך
 (בראשית כ"ז, ל"ז) ופרש"י שם, ברכה זו מביעת היא
 והוא עושה אותה ראשונה, אלא אמר לו, מה תועלת
 לך בברכה, אם תקנה נכסים שלו המ, שהיה גביר
 שמתיו לך, ומה שקנה עבד קנה רבו ע"כ, הרי
 דעיקר הברכה של יעקב יתר על עשוי, ה"ה של ה'
 גביר לאחיו (וע"כ ברמב"ן שם, בראשית כ"ז ל"ט) וזה י"ל
 כפי דברי הרמב"ן ורמב"ם ויען על ה' יצחק מבנות רב
 יעבוד צעיר, לא ה' ברצונו לברך את עשוי בזה רצון
 ה' והיא לא תצלה (וכ"ל דבריו דל) ור"ל והכונה בזה,
 לעיקר שבברכות, "הזה גביר לאחיו" (שהוא ישי הגביר
 ה') דהרי זה מנוגד לנבואה ה' "רב יעבוד צעיר",
 ועקב הצעיר-הגביר, כן ראינו שברש"י דברי
 הרמב"ן ז"ל דלעיל.

(ז) אמנם שוברו בצדו, מדברי רמב"ן אח"כ ראה
 לעיל ראשית דברינו, העתק הרמב"ן) ועתה לא רצתה (רבקה)
 לאמר לו (ליצחק) "כך הוגד לי מאת ה' טרם לרת"י
 ע"כ, ולפי שהיה (והדברי הרמב"ן, סובבים על ברכת "הזה גביר
 לאחיו") צ"ב, אין ידעה רבקה שברעת יצחק לברך
 "הזה גביר לאחיו" (ואף דרבקה נביאה ובעלת רוח הקודש
 היתה, ע"כ בתרגום יונתן על הקרא ורבקה שומעת בדברי יצחק אל
 עשו בנו, בראשית כ"ז ה', ורבקה שמעת ברות קודשא וכו', וכן הוא
 באור החיים הק' על הקרא ורבקה אמרה, בראשית כ"ז ה' עיי"ש, וע"כ
 בתנאיא בפרשתו אות י', אמנם דברינו כאן ובה ע"ה) וע"כ
 צריך לומר בכונת הרמב"ן הג"ל (ויש אות זה) דס"ל
 דנבואת רב יעבוד צעיר כוללת, דהצעיר יהא מרומם
 על הרב "והכל ובכל, ובכל הברכות", כל זה נכללת
 בנבואה הג"ל, והאין נפקי"מ באיזה ברכה שיתברך
 עשו, בכל גונא, ורצון מנוגדת לברכת רב יעבוד
 צעיר (ויש להסמך בזה דברי מרן החת"ם על הקרא ותאמר לו אמו
 על קולתך בני, בראשית כ"ז ט', וז"ל, ה"א על איתאמר בנבואה
 דלא ייתן לוטא עלך, פ"ה מה שאמר ה' לר' ורב יעבוד צעיר", ויא"א
 שיבואו עליו כללות, עכ"ה) וד"ק.

(ח) כתב הרמב"ן בהמשך, והנה מתחלה לא הגידה
 לו (רבקה) הנבואה שאמר לה ה', ורב יעבוד צעיר) דרך מוסר
 וצניעות, כי ותלך לדרוש את ה', שהלכה (רבקה) בלא
 רשות יצחק וכו' (ע"כ) לומד ומענין יקר, כדי להצניא
 פנייה יקרה מדברי הרמב"ן אלו (על דרך הפשט, כדלעיל)
 ויש להקדים דברי הרמב"ן הדלעיל על הקרא ותלך
 לדרוש את ה' (בראשית כ"ה, כ"ט) וז"ל, ותלך לדרוש את
 ה', לשון רש"י, להגיד מה יהא בסופה, ולא מצאתי
 דרישה אצל ה', "ויק להתפלל", כטעם דרשתי את
 ה' ועניתי (התלים ל"ד, ה') דרשוני ותני (עמוס ה', ד') חי
 אני אם אדרש לם (החזקאל כ', ג) ע"כ, ובפשטו כונת
 הרמב"ן ז"ל בפירוש קרא זה, ותלך לדרוש את
 ה', דרבקה הלכה להתפלל "לבדה" ולעצמה, ועל
 זה יל"ה"ע מהקרא בפרשת יתרו, כי יבא אלי העם
 לדרוש א-להים (שמות י"ח, ט"ז) וכתב שם הרמב"ן הפי,
 להתפלל על חוילתם, ולהודיעם מה שיאבד להם, כי
 זה יקרא דרישת א-להים, וכן יעשו עם הנביאים,
 כמו שאמר בשמואל (א' ט, ט) לפנים בישראל כה
 אמר האיש בלכתו לדרוש א-להים לכו ונלכה עד
 הרואה, וכן ודרשת את ה' מאתו לאמר אחיה

מחולי זה, שיתפלל עליו ויודיענו גם נשמע פתלתו,
 וכן ותלך לדרוש את ה' כמו שפירשתי שם, ע"כ
 מדברי רבינו שם.

מדברי רבינו הרמב"ן אלו יוצא, דפי קרא דילן
 (הב"ל) ותלך לדרוש את ה', היינו "לילך לנביא"
 להתפלל, ודלא כנראה מפשטו דברי רבינו כאן
 בפרשתו, שרבקה הלכה להתפלל-לבדה (ראה תחלה
 אות זה לשון הרמב"ן בזה, ורש"י אינו מביאר כלל בדברי רבינו ז"ל,
 שהלכה רבקה לנביא "שהוא יתפלל עליה", עיין, ותרצה) וע"כ
 צריך לומר להשוות הדברים, דדברי הרמב"ן עניים
 במקום אחד ועשירים במקום אחר, ורבינו ז"ל נקט
 כשני הפי, כפי רש"י, דקרא ותלך לדרוש את ה',
 "שהלכה לנביא" לדרוש ה' (בב"ל) אלא דלדעת רש"י
 הלכה לנביא להגיד לה מה שיהא בסופה, ולדעת
 רבינו ז"ל, הלכה אליו "שהוא יתפלל עליה", ושני
 דיבורי הרמב"ן (בפרשתו, ובפרשת יתרו) אחד משלים
 להשני, אמנם למצוא חבר טוב לדברינו אלה, מה
 טוב ה'.

כעת הגנו רואים, דכן הוא ברמב"ן שלפנינו (תחלה
 אות זה, ותחלה הדברים לעיל) ובמה שכתב, כי ותלך לדרוש
 את ה', שהלכה (רבקה) בלי רשות יצחק, ולכך לא
 הגידה לו נבואה זו (בב"ל) ואי הפי ותלך לדרוש את
 ה', שהלכה רבקה להתפלל-לבדה" (כנראה מפשטו
 דברי הרמב"ן, ראה לעיל תחלה אות זה) מדוע ולמה תצטרך
 רשות מיצחק ע"י, וע"כ מוכח (מיני וכו', בפרשתנו
 פרשת תולדות, פרשת, ותלך לדרוש את ה') דס"ל לרמב"ן
 דקרא ותלך לדרוש את ה' מפרשתו, שהלכה רבקה
 לנביא, "להתפלל עליה" (וכפי כ"ה בקרא זה ותלך לדרוש
 את ה', כדלעיל) וזה כבר חשבה אמנו רבקה לזלזול
 ביצחק, וע"כ לא הגידה לו ליצחק מה שאמר לה
 הנביא שהתפלל עליה אז, לי לעצמי הכותב (י"ט)
 הרי זה פנימה יקרה בדרך הפשט לדעת הרמב"ן ז"ל,
 ובעזה"ש י"י.

(ט) עוד כתב הרמב"ן, ועתה לא רצתה לאמר לו,
 "כך הוגד לי מאת ה' טרם לרת"י (נבואת רב יעבוד צעיר)
 כי אמרה (רבקה) באהבתו אותו, לא יברך יעקב, ויניח
 הכל בידי שמים, ע"כ, מביאר מדברי רבינו אלה, כי
 לא ידע יצחק (לעולם) מהנבואה שהוגד לרבקה קודם
 לידת יעקב ועשוי (ורב יעבוד צעיר) ושמעתי קושיא
 ע"ז מאחד מגדולי דור הקדום בנב"מ, מדברי הש"ס
 סנהדרין פ"ט ע"ב, תני תנא קמי' דרב חסדא, הכושב
 את נבואתו לוקא וכו', וכן אמר מתיב ב"י, אמר אביי,
 תתביי נביאי, מנה ידעי, אמר אביי, וכתוב כי לא
 יעשה ה' א-להים דבר (עמוס ג', ד') כי אם גלה סודו
 עיי"ש, מביאר מדברי הש"ס, דנבואה נאמרה לאחד
 מן הנביאים, גם חברי נביאים כולם יודעים מנבואה
 זו, ואיך קאמר הרמב"ן כאן, דיצחק (הנביא) לא ידע
 מנביאות זו נאמרה לרבקה, ורב יעבוד צעיר, ע"כ
 הקושיא, ומפורסם וידוע קושיא זו ללומדי תורת
 רבינו ז"ל.

ולענ"ד ברור בזה, דדברי הש"ס סנהדרין הג"ל,
 איירי רק נבואה נאמרת לרבים, בתור גזירת תמוז
 ה', אבל נבואה פרטית, נאמרה לאיש מסוים וכדומה,
 לא נאמרה האי כללא דש"ס, דכולהו נביאים יודעים
 מזה הנבואה (ועפ"י מ"ש הג"ל, אין ראי' לומר כן) והכ"נ
 בנדר"ד, דנבואת רב יעבוד צעיר, נאמרה לנביא
 שיאמרה לרבקה, ע"כ לא ידע יצחק מזה הנבואה,
 וזהו דעת רבינו הרמב"ן ז"ל כנ"ל.

וראי' גמורה לדברינו יש להביא, מדברי הרמב"ן
 עצמו בפרשת וירא, ונביא הדברים בזה, על הקרא
 ותכחש שרה (בראשית י"ח, ט"ז) וז"ל שם, וראוי שנאמר
 לו, עוד, כי אברהם לא גילה לה (שרה) הנאמר לו
 מתחילה (בראשית י"ח, ט"ז) אבל שרה אשתך יולדת לך
 בן, אולי המתין עד שלות השם אלי' הבשורה ביום
 מזה, כי ידע, כי לא יעשה ה' א-להים דבר כי אם
 גלה סודו אל עבדיו הנביאים (עמוס ג', ד') עיי"ש,
 המביאר מזה, כי שרה אמנו שאברהם ה' טפל לה

נביאות כמבואר בפרש"י על הקרא כל אשר תאמר
 אליך שרה שמוע בקולה (בראשית כ"א, י"ב) לא ידעה
 מהנבואה שנאמרה לאברהם על לידת יצחק, עד
 שלוח לה ה' מלאך (חז מן המלאכים) לבשרה, ותקשי
 מדברי הש"ס סנהדרין הג"ל, דנבואה שנאמרה
 לנביא אחד ידעי כי כולה נביאי, מועדת לראי' כללא
 דש"ס לא נאמרה כי אם בנבואה "ויודעת דרובי",
 ולא נבואה נאמרה לאדם פרטי ומסויים, וזו ראי'
 גדולה לענ"ד.

(י) כתב רבינו הרמב"ן בסיום דבריו כאן (ראה לעיל
 העתק) או הם סבות מאת ה', כדי שיתברך יעקב, וגם
 עשו בברכת החרב, ולו לבדו נתכנון ולילות (ע"כ) וגם
 דברי הרמב"ן אלו, לא הגנתי מאז ומקדם, כי אם
 הגידה לו רבקה ליצחק נבואה זו-ורב יעבוד צעיר,
 היו פני הדברים כן כמו שהי' באמת כעת, דיעקב
 יתברך בברכות ויתן לך, ועשוי יתברך בברכת החרב,
 דהרי ברכת החרב נתן לו אביי יצחק, על שהתחנן
 לאביי שגם הוא יתברך, ככתוב בקרא להדיא שהתחנן
 עשוי לאביי, הברכה אחת היא לך אביי ברכני גם אני
 אביי (בראשית כ"ז, ל"ח), ואם יעקב יתברך בדרך ישר (אם
 אביי יצחק יודע מנבואת רב יעבוד צעיר, כב"ל) ודאי ה"י יצחק
 אביי מברך אותו בברכה הראוי' לו-בברכת החרב, כי יצחק
 שודאי גם באופן זה (שברכת יעקב, ויתן לך, בדרך ישר יתברך,
 כב"ל) ה' עשוי מתחנן לאביי ברכני גם אני אביי, ע"כ
 דברי הרמב"ן הג"ל (א) הם סבות מאת ה' (וכי' וגם עשוי בברכת
 החרב) צ"ב, וכבר שלפני פי הרמב"ן אלו מהרבה ת"ח,
 ולא זכינו לת"מ מספיק.

כעת שהגני מסתכל ברישומתי, מצאנו ת"י אחד
 כתוב (לא זכור אם זה משלי, או משל אחרים) עפי"ד האור
 החיים הק' על הקרא ויהי כאשר כלה יצחק לברך
 את יעקב (בראשית כ"ז, ל"ז) וז"ל קדשו, טעם ואמרו ויהי
 לשון צעיר, כי התורה מצטרת על אשר כלה ויהי
 בירך לו הברכות, שהיה יצחק שבירך לעשו אח"כ,
 ואם היה מברך אותם הברכות הנשארות, ליעקב,
 כבר אבדה תקות אדום (בגילה ע"כ) עכ"ה) ויצא
 מזה, דכל ברכות יצחק ליעקב הם ראוים, ויצא
 מזה, דעשוי שבירכותיו (גם ברכת החרב כב"ל) רק משום
 דנסתבב משמים דלא כילה יצחק לברך את יעקב,
 וס"ל לרמב"ן ז"ל, דגם זה סיבה מאת ה', שלא ידע
 יצחק דאין עשוי ראו' להתברך (על כי באה הנבואה טרם
 לידת יעקב ועשוי, ורב יעבוד צעיר, וזה כולל על הברכות, דראויים
 הם לעשוי בברכותיו) דאם ה' יודע מזה הנבואה, יוצא
 דאין עשוי ראו' לברכה כלל, ולא ה' זוכה לברכת
 החרב, ע"כ ת"י זה, והיא מתקבלת על הלב.

אחר זמן רב מצאנו את שאהבה נפשנו, בחזקוני
 על הקרא ועל חרבך תחי' (בראשית כ"ז, ט"ז) שכתב שם
 בזה"ל, ועל חרבך תחי', בשכר שלקחת במצות
 "תליך וקשתך" ע"כ, הרי דכל זכית עשוי בברכה זו,
 ועל חרבך תחי', על שקיים עשוי מצות יצחק אביי,
 לישא תליו וקשתו, והרי כל ציוויו זה (שא נא תליך
 וקשתך, הג"ל) על שיש באה, על שאביו יצחק רצה לברכו,
 ע"כ צוה לו לעשוי את תליו וקשתך ויהא השדה וצודה
 ל"י ציד (וכ"ל קרא, בראשית כ"ז א', ויהא) והטעם לזה
 ע"כ ברמב"ן לעיל על הקרא ויבז עשוי את הבכורה
 (בראשית ל"ח, ל"ד) שכתב בזה"ל, אבל רצה ליהנות ממנו
 שתי' נפשו קשרה בנפשו בעת ההוא, ויברך אותו
 בחפץ נפש ורצון שלם, או שהי' יודע בשרש כי
 אחר האכילה היתה מתענגת ושמתה ויחול עלי' רוח
 הקודש, כענין ועתה קחו לי מגנן והי' כנגן המנגן
 ותחי' עליו יד' ה' (מלכים ב', ג, ט"ז) ע"כ.

ברם אם יודע ה' יצחק כי הקב"ה אמר לה לרבקה
 בנבואה, ורב יעבוד צעיר (במצא הדברות ליעקב מיעודים)
 מעולם לא ה' מצוה לעשוי קודם הברכה, שביאי לו
 מטעמים (ע"י שא תליך וקשתך וכו', כב"ל) כיון דאין עשוי
 ראו' לברכה כלל, נמצא דלא ה' עשוי זוכה בברכת
 החרב, וא"ש, ות"י זה מאי"ר בעזה"ש י"י שישוב דברי
 הרמב"ן הג"ל.

אריגן פלאות התורה

מתוך אגרותיו של הרב זאב (ווארף) זיכערמאן שליט"א

פלאות לפרשת תולדות

בדין לבישת בגד אדום בזמנינו

במעשה הקהל על הרמב"ם (עמוד זה פ"א רמ"א) הביא דברי מדר"ק הגל, שמסורת בדינו להקפיד על לבשת האדום, וכתיב: "ובזמנינו לא ראינו מקפידים על זה כלל, אם לא משום צניעות". וראה עוד בדרכי תשובה (ירד סי' קע"ח סק ט"ז) שהעתיק תשובת הגאון רבי יצחק אלחנן מקאזונא זצ"ל, שבזמנינו מותר ללבוש בגד אדום, הנה לשונו: "ועיין בקובץ 'תורה מציון' (שנת ה'תשס"ב) שהביא שם תשובת רב אחד, וגם תשובת מ"ה יצחק אלחנן ז"ל: איש אחד שעשה בגדי חנוכה לבנו, והמה דרמ"א בזה שהם דברי המדר"ק, וכתיב: דמוקן הזה כיון שאין דרך העכ"ם ללבוש כעת מלבושים אדומים דוקא, אין זה חוקת העכ"ם, ומותר לישראל ללבוש".

אמנם כאמור, שהכל תלוי לפי המקום והזמן, ולפי המאדע, ואתיקת פסקי של הגאון בעל 'שבת הגוי' זצ"ל (הו"ס סי' כ"ה), הוה לשונו: "ומה ששאל עוד בעניני מלבושים האדומים הנזכרים בילד"ס ק"ג, האין הדין הקטנים, הנה לקטני קטנים בודאי לא שייך זה, אבל לקטנים שהגיעו לחינוך, גם בה שייך חינוך. ומה ששאל לענין צבע 'בורדו' הקרוב לאדום, שלמראית עין נראה אדום, הנה המעין בפוסקים סי' קל"ח שם יראה דלא באדום דוקא תולה הדבר, דלפעמים גם שאר צבעים פריצות כמבואר באחרונים. והשתא אם הפריצים והפריצות לובשים כזה לשם פריצות, גם זה אסור, ואם לאי מותר. והלכתי בזה דבר שאין בי שאל אותי, והמעין יראה דפריצות זה לאו דוקא פריצות של צניעות אלא גם פריצות של שררות וגסות הרוח. ועיין מהר"ש בח"י ברס"ה כ' ע"א ד"ה סרבלתא שני הפירושים בפריצות בגדים כאלה. וקשה להאריך בדבר שאין לנו גדרים, והכל לפי ראות הדיין והלב יודע וכו'".

האריז"ל היה לובש מלבוש אדום - מפני הצינה

דבר נפלא כתב בספר 'גני ומצוה' (המחבר לשנת: "ראיתי למורי ז"ל שהיה לובש [אף בשבת] מלבוש אדום תחת מלבוש העליון מפני הצנה, ולא היה חושש בזה, רק שהיו לו ד' בגדים לבנים כגדל ד' אותיות דהיה, והם הלבוש התחתון והעליון והאזור והחלק כנזכר בתקונים (ע"ה תקון ל"ח)". וראה מה שהבאתי לעיל דברי המצודות דוד' (משל"ס) סי' כ' כל ביתה לבוש שנים: "כי צבע השני שהוא אדום טבע לחמם מאוד".

אמנם באמת אין ראה מהר"ל לנדרון דידן, שאפשר שלא אסרו ללבוש בגד אדום, רק מלבוש עליון, וכמנהג השרים והפריצים שלובשים בגדיהם היקרים להרחיק את העין. אבל האריז"ל היה לובש בגד אדום תחת מלבוש העליון, וכמבואר בספר גני ומצוה הגל, וכתיב גוונא שפיך דמי.

בגדים אדומים לכלה

מנהג פלא היה נהוג כלפני חמש מאות שנה, שהחתן לבש בגדי לבן, והכלה לבשה בגדים אדומים, כמבואר בדברי המקובל האלקי רבי אברהם גלאנטי ז"ל תלמיד הרמ"ק ז"ל, וכתב בספר 'אור החמה' (פרשת יתרו, דף ק"ק מ"פ תפ"ד): "הרי"ג ז"ל כתב וכו', ובדין חתן שהם חווין [לבן] מלבושי החתן, שהם ד' בגדי לבן, סוד הכתרים. ובגדי חתן אדומים, שכן דרך הכלת ללבוש חוץ אדום, סוד הגבורות".

ע"ה משבח את האשת חיל' (משל"ס לא ס"א) כי כל ביתה לבוש שנים, ופירש במצודות דוד: "כל אחד מאנשי ביתה מלבוש במלבוש צבעו תולעת שני, כי צבע השני שהוא אדום טבע לחמם מאוד". וכן מציונו שבבגדי חתונה [אבנט, חושן, אפרד, רומני המעיל] שלבש החתן גדול לשרת בקודש היו מעורב בהם 'תולעת שני' שהוא צבע 'אדום'.

וכן הצבנו 'ארגון' שנוצר בבגדי חתונה, ובאשת חיל (שם) כי 'ארגון' לבישה, הנה לדעת כמה מדראשונים ז"ל 'ארגון' הוא צבע 'אדום', הוה לשון הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (פ"ה ד"ט): "הארגון הוא הצמר הצבוע אדום". וכן דעת האבן עזרא במשלי שם (פסק"ה, כ"ה) לשונו: "כל אחד מביה לבוש מתולעת שני, או כל ביתה לבוש שנים, שם ממין פשתים וארגון, ממין הצבעים, והוא אדום". וכן דעת רבינו בחיי (משל"ס כ"ה) והר"דק (הר"י ב"ב ג' ו').

הכתיים שפקו בעבודת קרבן פסח היה לובשים אדום

היעב"ץ ז"ל בסידורו (סוד עבודת קרבן פסח) הביא מספר 'שבט יהודה' (חיבת החכם הרופא רבי שלמה בן ורמא ז"ל, ממורשי ספרד) שהעתיק ממכתב נכרי אחד משרי מלכות רומי, שהעיד מה שראו עיניו בירושלים מעבודתם של הכתיים בבית המקדש בעת שחיתת קרבן פסח, ובתוך הדברים העיד: "והכתיים בשעת אותה עבודה היו לובשים אדום, מפני שלא יראה דם אם יפיל על הבגד".

היעב"ץ ז"ל העיד על דברי הנכרי: "זה צריך עיון, והוא שלא כדברי הרמב"ם, שבפירוש כתב בתבוא (בלי המקדש פ"ה ד"א) שהיו בגדי כהן הדיוט לבנים, אמנם לא ידעתי מנין ל". אמנם במגמת חינוך (מצוה ק"א, אות ג') כתב על דברי הרמב"ם הגל, שבגדי כהן הדיוט הם חוץ הרצים לצבוע אדום צבע לני, שפיך דמי. ומה שכתב הרמב"ם לבנים, היינו שכשרים אף כשהם לבנים, לאפוקי בגדי כהן גדול שצריכים להיות צבועים, תכלת וארגון ותולעת שני.

בגד אדום בעצם אינו נתעב ונרחק

ולכאורה יש לעיין איך מתאים דברי הערוך והמהר"ק והרמ"א ז"ל שבגד אדום הוא בגד של פרוצים, ויש בו משום 'צבוקותיהם לא תלכו', עם מה שמציונו בתנ"ך בשבת בגד אדום, שהוא צבע נכבד וחשוב, וגם הכתיים הקדושים עסקו בבית המקדש במלבושים אדומים, אמתה.

ומצאתי שכבר העיד על זה הגאון מהר"ם א"ש זצ"ל בספרו 'שירת אמרי אש' (ירד סי' ט"ה), וכתב ליישב שבאמת 'בגד אדום' מחמת עצמו אינו נתעב ונרחק כלל, רק אדרבא שלמה המלך משבח את האשת חיל שעשתה בגדים מתולעת שני וארגון, רק מפני שבימי ח"ל נעשה בגד אדום מלבוש עכ"ם, לכן אסרוהו משום 'צבוקותיהם לא תלכו', ובבחינת 'ארוכה היתה בימי האבות, עכשיו שגאול עיני רש"י דיימ"ס ט"ה כ"ה) הוה לשונו: "וחיי לבישת הארגון אשר הוצרכו בספרי" (ראה פסק"א פ"א) והואיל והם לובשין כל [זו- לשון הספרי: "שלא תאמר וכו' והואיל והם [העכ"ם] יציאים בארגון, אף אני אצא בארגון"], אין הארגון נתעב ונרחק בעצמו, וחיי הכותב (משל"ס לא ס"א) משבח את חיל, 'בידה לבוש שנים', 'ארגון לבישה'. רק בימי רבויות נעשו מלבושי ארגון פרוצים מזה, אמרו שיש בזה משום בחוקותיהם לא תלכו".

בגדי עשו היו בצבע 'אדום'

בבראשית רבה (פס"ג י"ג) איתא: "דיש לקיש אמר, מינה ומן דכותיה [לא לבד להם נזיר היה הפך עשו שיהיה אדום, אלא כל עסקיו ומאכליו וכל מלבושיו ושעריה, הכל היה אדום (ר"י משה)], הוא אדום, ותבשילו אדום, ארצו אדומה, גבוריו אדומים, לבושיו אדומים וכו'. לבושיו אדומים, שנאמר (תה"כ ד') 'אנשי חיל מתולעים' [שהתולע הוא צבע אדום, כמו וישעיה א' י"ח] 'אם יאדימו כחליל' (עין דק"ף)".

בגדי אדום ממשין על האדם מדת הרציחה

דברי מדרש רבה הגל תבוא ברבינו בחיי (פ"א) והוספי: "וחיך לפרש, מן האדום האדום הזה, שירמזה עין הכפל למה שידוע בחכמת הסוככים שכוכב מאדים כחו על הים ועל החרב ועל המלחמות, גם הפירות האדומים שבמין הצומח משוכים מכו, גם הם האבנים היקרות שבמין החומים האדומים: כגון 'ירגוני' הוובין ומצוא בהם הם בחלקו, ועל כן אמר: הולענינו נא מן האדום הזה, מלכוד מן הרבשיל האדום הוה שמשוך כח מן האדום, הוא סוכב מאדים ששמו אדום אשר בו נולד, והוא היה סוכב שלו ומולו, ועל כן היה שופך דמים, ונתנה לו ברית החרב". הוה לשונו שלל החתם סופר זצ"ל בדרשותיו (ח"ב רמ"ד): "וכבר כתב רבינו בחיי גבי הולענינו מן האדום, כי על ידי האדום ממשין עליו כח מאדים, והמוכן כי לעשו מושך עליו כח מאדים לעוב, כי הוא מתלקק, ולישראל מושך עליו הדין, על כן יתרחק ישראל ממלבושים אדומים, כי לא נאה להם". וה"ר יצחק נפול"י שטען על חוסף בתערה (שם): "שמעתי ממורי חמי הרב ר' שלמה אלכסנדר סופר ז"ל [נכד מרן החתם סופר זצ"ל], שרבינו ז"ל ע הקפיד מאוד ומאוס ושנוי היה בעיניו מלבושים אדום, ולא יראה ולא ימצא בביתו הקודש, וראה מה שכתב הגאון מהר"ם חאגי"ל זצ"ל בספר 'אלה המצוות' (מצוה תמ"ט): "המלבושים האדומים והזדומים מתייחסים לאנשים רקים ופוחזים שופכי דמים".

איסור לבישת 'בגד אדום'

בשר"ע (ירד סי' קע"ח ס"א) כתב: "אין הולכין בחוקת העובדי סוככים (ולא פדמין להם). ולא ילבוש מלבוש המיוחד להם". והוספי הרמ"א: "וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנתנו בו העובדי סוככים לשום פריצות, כגון שנתנו ללבוש מלבושים אדומים, והוא מלבוש שנים, וכדומה להם ממלבושי הפריצות". מקור דברי הרמ"א הוא בשו"ת 'מדר"ק' (סי' פ"ה). והש"ך (שם סק"ג) מעתיק המשך דברי המהר"ק, וכתיב: "ועוד היום מסורת בדינו להקפיד על לבישת האדום לבני עמינו".

וכבר מציונו שמוא ומקדם בימי ח"ל, היה בגד אדום מאוס בעיניהם, וכמסופר במסכת ברכות (ג') על רב אבא בר אבהו, שפעם ראה כוחית שהיתה לובשת 'סרבלתא בשוק. ופירש בהערוך' (עין ס"ב): "בגד אדום וכו', שאין דרך גנות ישראל להתכסות בו, שהוא פריצות, ומביא לדבר עבירה". ומספרת הגמרא, שסבר רב אדא שהיה בת ישראל, קם רב אדא וקדע את הבגד מעליה, ראה שם כל הסיפור. והגמרא מביאה סיפור זה לרוממה על מסירות נפשם על זרות הוראתם הראשונים על קדושת השם, ולכן זכו שהתרחשו להם נסים.

'בגד אדום' מלבוש נכבד

אמנם יש להזכיר, ממה שמציונו כמה פעמים בתנ"ך שבגד אדום הוא בגד נכבד וחשוב, כמו שמציונו שלמה המלך

יארצייט

ש"ק כט חשוון - רבי יהודה אהרן קלוגער ז"ל - תולדות שלמה

הגאון רבי יהודה אהרן קלוגער זצ"ל, נולד בבראדי שבגליציה ביום יט ניסן תרכ"ט, לאביו הגאון רבי אברהם בנימין זצ"ל. ספרו תולדות שלמה הוא תולדות זקנו הגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל מבראד, ונדפס לראשונה בעלמבערג תרמ"ח. נפטר ביום כט חשוון תרס"ו.

הוא היה אומר - רבינו בספרו 'תולדות שלמה' (עמ' קל), כותב שפעם אחת היה משובחי שבת בעיר בראד רב מפורסם אחד, ובשבת קודש אחר התפילה הלך רב לקבל את פני הגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל, והלכו עמו הרבה אנשים ללוותו ומד כאשר באו הרב לבית רבי שלמה קלוגער, שאל אותו רבי שלמה למי אלה לך, השיב לו הרב הג"ל, האנשים הללו הלכו אתי לכבודי. אמר לו רבי שלמה 'אנכי הנני שונא את הכבוד הזה תכלית שגאה, וכבר אמרתי על דרך הצחות מה שגאמר בעקידה (בראשית כב ג) 'וישכם אברהם בבוקר ויקח את שני נעריו עמו וכו', ביום השלישי וישא אברהם את עינו וידא את המקום מרחוק ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה. והכוונה על דרך הלצה, דאברהם רצה מתחילה להתנהג בשדרה ולקח עמו שני נערים גבאים. 'זי'א את המקום מרחוק, ר"ל ראה שהקב"ה עומד מרחוק כי הש"ת שונא גאות ושדרה. על כן אמר אברהם אל הנערים 'שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה, ר"ל אני בעצמי אלך עם הנער ואתם תשבו פה, כי כן רצונו של הקב"ה שיתנהג האדם בענוה. עכ"ד, ודברי פי חכם חן.

רבי אברהם אביש הלוי קאנער ז"ל - אהל קדושים

הרה"ק רבי אברהם אביש הלוי קאנער זצ"ל אדמו"ר מטשעוהוב. נולד בשינאווא בשנת תרנ"ד, לאביו הרה"ק רבי יעקב שמשון הלוי זצ"ל אבד"ק טשעוהוב חתן הרה"ק רבי משה משינאווא ז"ע. שימש באדמו"רות בקהלות קדושות: בוטושאן, יאסי, בוקארעשט. אחד מלחמת העולם השנייה, עלה לארץ ישראל, וקבע מושבו בשכונת חליסה שבחיפה, ויסד שם ביהמ"ד טשעוהוב. נפטר בליל שב"ק ע"ה כסלו תשמ"ד, ומנוחתו כבוד בטבריה. השאיר אחרייו ברכה ספרו 'אהל קדושים' על התורה, שנדפס לראשונה בירושלים תש"ד.

הוא היה אומר - רבינו בספרו 'אהל קדושים' (עמ' קי), מספר על זקינו הרה"ק בעל 'דברי יחזקאל' משינאווא ז"ע, שהשיא את בנו הרה"ק רבי משה משינאווא ז"ע בימים שבין יום כיפור לסוכות, וה

לשונו 'אא"ז (מחר"ם משינאווא) ז"ע בא בברית הנישואין בין יום הכיפורים לסוכות, והדבר היה לפלא רב. אמנם לאחר שנים ראיתי בשם הדעת קדושים, כי מי שאין לו רח"ל זרע של קיימא, זו סגולה להנשא בימים גדולים אלו. והבנת כי אא"ז הדברי יחזקאל ז"ע בראותו את חולשת גופו של בנו אא"ז מחר"ם, ז"ע חשש מזה [כידוע שהיה איש חלש מאוד], לכן ערך את חתונתו בימים אלה לסגולה.

דבר מענין נוסף מביא רבינו בספרו 'אהל קדושים' (עמ' סה) שסיפרו בני ארץ ישראל אשר נסעו יחד עם הרה"ק בעל 'דברי יחזקאל ז"ע מעיה"ק ירושלים לצפת תובב"א, כאשר עברו ליד הר מסוס נעצר וחרבה מאד בתפילה שם, ולא ידעו מה טיבו של הר הזה. כאשר סיפרו זאת להגאון רבי שמואל העליר זצ"ל אב"ד עיה"ק צפת, אמר להם, שידוע לו בקבלה שבהר זה נטמנו כלי שרת עם אפר פרה, וברור שזאת הרגיש הרה"ק בעל 'דברי יחזקאל בבואו למקום זה.

יום ראשון א דר"ח כסלו - רבי צבי הירש הכהן מרימאנוב ז"ל - מהר"ל

הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימאנוב ז"ע, נולד בדאמבראווא שבגליציה בשנת תקל"ה, לאביו איש רם וישר מחר"ר יהודה ליב ז"ל. נתייחס מאביו ומאמו בחיותו ילד קטן, הלך לבית מדרשו של הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימאנוב ז"ע, וישב שם על התורה ועל העבודה יומם ולילה, ודבק ברבו הג"ל ונעשה משמשו, ורבו הן חיבתו מאד. בשנת תקע"ה אחרי פטירת רבו, דבק בהרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ע, וישב בראפשיץ י"ב שנה. בשנת תקפ"ז אחרי פטירת הרה"ק מראפשיץ, חזר לביתו ברימאנוב, ומילא מקום רבו הרה"ק רמ"מ מרימאנוב. היה בעל יסורים גדול, וארבע עשרה מבניו ובנותיו נפטרו בחייו, וקיבל הכל באהבה. שרת שם בקודש עד פטירתו ביום ל' מרחשון א' דר"ח כסלו תר"ז. מחידושי תורתו שנכתבו בספרי תלמידיו נלקטו ונדפסו בספרי 'בארת המים' ומבשר טוב.

הוא היה אומר - כתב רבינו בספרו 'בארות המים' (עמ' סו): 'מה שנפתשו המנהג לקרות הפת של שבת קודש בשם 'חלה', אמרתי בזה אפשר כי הוא על פי דברי הוזהר הקדוש (יחזקאל) בעי לסדרא פתורא בשבתא בגין דיתברכו פתוריה כל אינון שיהא יומא, וחלה נטריוקון הטריפני לחם חקי (משל ל ח). והטריבו בארץ הגו' [-אונגארן] שקורין לה בלשון פשוט בשם 'בעריכעס', והוא גזר מתיבת 'ברכת', והוא גם כן מטעם הג"ל.

בספר 'בארת המים' (יקווי המים, פרק הראשון) כתב: "סגולה קבלה בחייו מחר"ק צ"ע מחר"ר יעקב

יצחק זצוק"ל ז"ע ועכ"ו מלובלין, באם יש לאדם חס ושלוה חולה בתוך ביתו, יקבל על עצמו אשר בעת ישוב החולה לאיתנו הראשון אזי יעשה ביום ג' הראשון מימי השבוע לנשמת הושע בן בארי, סעודה עבור תלמידי חכמים ודיא ה', ויותר טוב שיקבל החולה בעצמו הקבלה הג"ל, וקודם הקבלה יאמר המקבל השני פסוקים מישעי' קאפיטל ח' (פסוק יט-כ): 'וכי יאמרו אליכם דרשו אל האבות ואל הידוענים המצפצפים והמהגים הלא עם אל אלהיו ירדש בעד החיים אל המתים. לתורה ולתעודה אם לא יאמרו כדבר הזה אשר אין לו שחר', עד כאן. והנה עוד קודם אליו הלא הוא הרה"ק מופת הדוד צ"ע מחר"ד משולם זוסיא זצוק"ל ז"ע ועכ"ו מהאניפאלי, תמיד בעת כאשר חלה נפל למשכב אמר הפסוק (תהלים קט קז) 'סעדני ואושעה, והיה מפרש 'סעדני' היינו עשו עלי, כלומר בשבילי, סעודה להתלמידי חכמים ודיא ה', למען 'אושעה' מחליי, ובלא ספק כי גם הוא היתה כוונתו להג"ל, ודברי שניהם ממקום אחד קדוש יהלכו.

מסופר שהרה"ק בעל 'בני יששכר' ז"ע התחיל לכתוב ספר תורה בכתב יד קדשו, בכתב נאה ומפואר, ופלא אירע בזה שלא הספיק לשמוח בגמרה של תורה, כי בהגיעו לפרשת 'אלה מסעי' נסע והלך לעולמו, כמו שסיפר נכדו רבינו בעל 'מנחת אלעזר' ז"ע, ומובא בספר 'דרי חיים ושלום' (הלכות סת"ם אות תתקנ): 'ספר תורה הקדושה בכתב יד קודש זקינו הגה"ק מחרצ"א ז"ל בעל 'בני יששכר' שכתבו בכבודו ובעצמו עד פרשת מסעי, ונסתלק בשנת תר"א, [פרשת מסעי כתב הרה"ק רבי צבי הירש מרימאנוב ז"ע], ובנו הרה"ק מחר"ד אלעזר מלאנצווט בעל 'יודעי בינה גמרו וכתב בכת"ק כל משנה תורה.

ומסופר בספר 'שארית ברוך' (חב ע"ה י"א אות ג) שבגמר כתיבת ספר תורה הג"ל, הזמין הרה"ק רבי אלעזר מלאנצווט ז"ע את הרה"ק רבי צבי הירש מרימאנוב ז"ע לבוא ולהשתתף בשמחה לכבוד גומרה של תורה, ולא כיבד לאף אחד בכתובת אותיות כמנהג העולם, והשאיר לדבי הירש מרימאנוב את האות האחרון שבספר דהיינו את האות ל' מן 'ישראל' שהוא יגמרו אותה, ואף באות זו לא השאיר את כולה, שרבי אלעזר מלאנצווט עשה את הראש של האות ל', הנראית כצורת אות ל', וכן השלים את החלק התחתון של האות ל' שהיא צורת כ', והשאיר רק את הקו האמצעי לכבוד רבי צבי הירש מרימאנוב להשלים ולחבר את הצורות. כאשר כיבדו אותו לגמור את הספר תורה בקו, לקח הרה"ק מרימאנוב את הקולמוס בידו, ואמר 'כי מציען תצא תורה. כלומר, על ידי זה שממשיך [ציעין] קו מראש של הלמ"ד אל הכ"ף שלמטה, נגמרו ונשלמו את כתיבת התורה.

הגדה רבי נטע זצ"ל

נטיעה של שש שנים

לקט תולדות חיים סיפורים עובדות אמרות מהאי חסידא זפרישא האון חסיד רבי נטע ציינורט זצ"ל

נטיעה של שש שנה (ב)

בספרים שגם על לאו ד' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" ג"כ צ"ל באותו ענין שבכלל לא ירצה, וא"כ גם הנ"ל הוא בהכלל שלא ירצה כלל.

"ומכוס התרעלה ישקו העדרים" (מתוך מכתבו של אדמו"ר מקראקא זצוק"ל) והיינו כסם ממש, שא"צ אפילו להזכיר, זאנו מקיימים את הל"ת בקום ועשה ע"י החתימות ועי"ז אנו מקיימים את התכלית של "זמשנא ה' אשנא", זכר צריך שייאמר לנו בפנימיות הלב על החלק שאי אפשר לנו לעמוד בוה, ובפרט כשמתבוננים כמה זכמה נשמות ישראל נשרפו רח"ל עי"ז.

וזכרת שמירה מקריאת עתונים ושמירת העינים שלא ללכת ברחוב, בזמן שאינן צריך דאי יעזר ה' לנו להאיר לנו הימים ובלונו נוטה לאור באור החיים אמן.

בשנה זו, תשמ"ב, בכ"ג תמוז כשהגדה"ח ר' אליעזר רבינוביץ דיבר פתח בדבריו ואמר: תמיד אנו מתחילים מענין שתי השמות, א' של כ"ג תמוז יום שחרורו של אדה"א, ב', שבה' עברה שנה בלי עתונים פסולים, אכן היום קשה לנו לשמוח, כשנזכרים ב' נטע, שתמיד היה הרוח החיים במסיבה זו, אבל צריכים להתחזק ולהשתדל ללכת בעקבותיו, וזה יהיה לו לנח"ר בען גן ויהיה מליץ יושר...

שמירת עינים בכל מצב

בנוגע לכל השנים בלי"ג בעומר לא הרבה לנסוע למירון, כנראה בגלל הפחד מענין שמירת העינים. אמנם בשנים שכן נסע היה זה עם כל "חברען" ו"קאך". כשהוא לחט באש קודש של קדושת ואמונת רש"י ותרותו ומקיים בחיורו רב דברי הרשב"י והארי"ל ללשמוח בשמחתו בראי יומא...

(כמו כי יש מספרים, כי באותה שבת הידוע שנסאר בתל אביב עם בגדי החול, היה זה גם עקב שמירת עינים, כי בהגיע האוטובוס שאתו חנן לנסוע לירושלים הבחין כי המצב אינו כשורה ולא ראו לעלות עליו, איי, הרי יתכן שישאר בתל אביב בלי בגדי שבת... נכון, אבל איך אפשר להסתכן ולעלות על אוטו שאינו כשורה...)

יראה ודבקות בלי היסח הדעת

על פניו היתה נוסכה תמיד יראה עילאית בבחינת "למען תהי' יראתו על פניכם" זה ה"י היסוד שלו בעבודת ה' שלא להסיח ואף לרגע קט מדבקות הבורא.

בין כסא לעשור האחרון ביקש ממונו אברך אחד שידרוה בתשובה מהו יענונו כדברים האלו: אברך צריך לעשות תשובה בזמן הזה על שאינו לומד כיצד להתדבק בבורא כל רגע.

ובדרך זו הוא גם מסביר את נסיון ההליכת ברחוב הפרוע בימינו, שהרי כל נסיון מטרתי לקרב האדם אל הבורא, ההליכת ברחוב מלמדת אותנו להקרב לבורא ע"י הדבקות, שרירי ללא דבקות א"א לעבור ברחוב בימינו.

כל מי שראה אותו בלכתו בדרך ראה אדם שפסיעותיו עלי אדמות וראשו אי שם בשמי רום שקוע בריעותו והנעמוק"ם. (הגדה"ח דרבימוריק קובץ פארת ישראל)

ודאי נכנס תחתיו לקבלת שכה, ויש לו להקב"ה שכה בשביל כל אחד ולא חסר מהשני כלום.

וכ"ש כשהמדובר בעשיית גדר וסייג בפרט באלו הדברים ר"ל (קריאת התנונים) דבכל שהענין חשוב יותר, כן דרוש יותר התבוננות, וכמו שהמצטרף לעשרה גורם להשראת הקדושה, כן בשבת אחים, ובפרט ברוב עם, יש לכל אחד חלק בהתעלות.

מצינו בחז"ל: אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו יעסוק בתורה וכו' יקרא ק"ש וכו', ויזכר לו יום המיתה, והנה בקריאת עתונים יש משום יצרו מתגבר עליו, ואמר האדמו"ר הזקן מסאדיגורא ז"ע, לחסיד ששאלו מדוע כשהוא נוסע לרבו הומה לבו מסיפסוף וגעגעועין לאין ערוך, וכשמגיע אל האדמו"ר שוכח מכל, וענהו אדמו"ר, כשהסיד בא אלי, אני לוקח ממנו ההתעוררות וההתרגשות ומחזיריה לו לעת מצוא, כשהוא צריך לילך מזה העולם לעולם שכולו טוב, שיהיה הפטירה בהתעוררות כדבעי, ואמר האדמו"ר משטיינישט ז"ע, שאחיו הרח"ק מסאדיגורא לקח לו דרך שכשהסיד בא אליו הוא רואה ודואג שלא יצטרך להגיע שנית לזה העולם, והנה אנו רואים כאן איך אדמו"ר הזקן ז"ע תובע מאתנו שאלם ידאוג לכך בחיים חיותו, והאמת שלה צריך מאמץ הכנה כל החיים, מ"מ אחד התנאים לזה הוא ההתעוררות לעת מצוא וכו"ל.

ומובא בספר מעבר יבק, שהסגולה שיאמר אדם ברגעיו האחרונים ק"ש כדבעי, הוא שיקרא ק"ש בכל לילה לפני השינה בהתעוררות, כיון שהוא אחד מס' מיתות, ועי" שיתעורר במיתה הקטנה יזכה להתעורר במיתה הגדולה, וזה שאמר אדמו"ר הזקן, שהוא שמור ההתרגשות לעת מצוא, בזמן שתשפם צריכה להפטר מהגוף ולחזור למקור החיים, למקור התורה לאור האמיתו.

ולפי חשבון זה אפשר להבין איך באמת קרא חסיד של אדמו"ר הזקן קריאת שמע שעל המיטה, ובנוגע לענייני חיות ועלתו להתנבן כל ימי חייו להיפטר מן העולם באופן הראוי וצריך לחשב: שיכול להיות שע"י קריאת עתון פעם אחת זה יכול לגרום לרגע האחרון להכשל ח"ו...

ובדרך זו שמעתי בשם האדמו"ר הזקן מטטרטקוב ז"ע, עי"פ "לך אמר לבי בקשי פני את פניך ה' אבקש", היינו שהצדיק אמר להחסידים, בקשו פני ואו יחדיו את ה' נוכל לבקש, ולכן אמר אדמו"ר הזקן שלוקח את ההתעוררות של בקשו פני כדי שיהיה את פניך אבקש.

וצריך להודות ולהלל לה' שדוקא ביים כזה יום השמחה, יום שחרורו של אדמו"ר הזקן מנדברים להפריש מאיסורא, ידידע שאדמו"ר הזקן סבל יסורים באוני לאחר שחרורה, מחמת שלא אבה שיכנס קולות פעמוני הסומאה לאוני הקדושות.

וכשהמדובר בקריאת ספרים חיצונים יש לומר שהימ"ב"ם הביא לדין זה דוקא הקורא בספרים חיצוניים אין לו חלק לעה"ב"ם דוקא בהלכות ע"ז, להורות חומר עון זה.

בענין החתימות, אין זה באותו שאמרו חז"ל שיאמר אפשי בבשר חזיר אלא שהתורה אסרה וכו', שהרי אמר החוזה ז"ע, שבשבת אסור לומר רצוני לנישן כקטרת אלא שהתורה אסרה, מפני שהו חסרון בעונג שבת, ומובא

אודות החתימות שלא להביט בעתונים פסולים

ביום כ"ג תמוז בו נהגו בקרב עדת חסדי באיאן להתכנס להתעורר בענין איסור קריאת עיתונים לא כשרים והתמו וקבלו ע"ע לגזור עצמם בזה, כמוכן שר' נטע היה מן הדרשנים הראשיים, כשהוא מתלבה כדרכו באש קודש ודבריו היוצאים מן הלב נכנסו אל הלב והבויעים שהלהיבו את לבות השומעים.

פעם התבטא ואמר בסערת נפשו, כי כדאי לו לאדם לחיות שמונים שנה בעז"ה אפילו אם לא יהיה לו שום זכות ומצוה, רק שימנע את חבירו פעם אחד מקריאת עיתון לא כשר, כדאי היה כל השמונים שנה עבור זה...

פעם אמר גם בשם צדיקים. כי מה שאמרו חז"ל אל יאמר אדם אי אפשר בבשר חזיר אלא יאמר אפשי ומה אעשה שהתורה אסרה עלי, וזה נאמר גם על כל האיסורים. אבל ישנם ב' איסורים שעליהם לא נאמר כלל זה. א' איסורי שבת, שלא יאמר אדם אפשי וחפץ אני לעשות מלאכה ומה אעשה שהתורה אסרה, דא"כ אין זה עונג שבת. (ל"כ צריך להתבונן באמת שלא לרצות ולא לתפוך לעשות מלאכה כדו שלא יעטור) והשני, הוא הלאו של ולא תתורו אחרי לבבכם ואתרי עיניכם. שעניני הכייעור צריך אדם לתעב ולמאס ביותר עד שלא יהיה לו שום משיכה ורצון לזה, וכמ"ש אהבה"ה שגאורע...

פעם עמד בכ"ג תמוז וקרא מתוך הספר "אמר ר' עקיבא, כל הקורא בספרים החיצונים אין לו חלק לעולם הבא" וקרא זאת בהתלהבות כזאת מלה במלה בסערת נפש, עד שחלחלו הדברים ונכנסו ללב השומעים כארט של עכנא...

למה צריך לחתום, הלא בין כך אין הו"א להביט בהם...

מודעה שתלו בישיבת באיאן עי" ועד החבורות כ"ג תמוז תשמ"ב בה הביאו מדבריו חוצבים להבות אש של ר' נטע אודות ההתנרות מקריאת עיתונים - בזה הלשון:

ועד החבורות, כ"ג תמוז תשמ"ב

באשר ויום שחרורו של אדמו"ר הזקן מסאדיגורא זצוק"ל הוקבע מקדמת דנא עי" ראשי החבורות להתחזקת מקריאת עיתונים, ולדאבוננו הרב לא זכינו ונלקח מאתנו פאר והדרת חבורתנו הקדושה הגה"צ רבי נטע ציינורט זצ"ל, הננו מגישים כמה דברים ממה שניאמרו על ידי בחלו נרו על ראשו ביום כ"ג תמוז בהיכל שיבתנו הקדושה.

חיזוק מקריאת עיתונים

מובא ברש"י: עי"פ "ואם הפך יפיר אותם אחרי שמעו וגו' וז"ל: הוא נכנס תחתיה, למדנו מכאן שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין עכ"ל, ידידע שמדה טובה מרובה, ובשבת אחים כשאחד עוזר ומקבל מהשני,

משמורת לב

בירורי הלכה בענינים אקטואליים
ע"מ לעורר לב המעיין

בירורי הלכה

הסתפק אם אמר ותן טל ומטר

הסתפק אם אמר ותן טל ומטר, אמנם יומים קודם גם הסתפק והיה לו ראייה שאמר ותן טל ומטר, אע"פ שלא כיון בתפילה, ויש לדון כיון שאצלו התברר שהשיגרא דלישנא לומר ותן טל ומטר א"כ גם עכשיו אולי אמר ג"כ.

תוך שלושים יום

א. מבואר בשו"ע (ק"י"ד ס"ח) לענין מוריד הגשם שאם נסתפק אם אמר מוריד הגשם עד שלושים יום בחזקת שהזכיר הגשם, ויש אחרונים שכתבו דאינו תלוי בשלושים יום אלא בתשעים פעמים, ונפק"מ לענין שאלת ותן טל ומטר שאין בשלושים יום תשעים פעמים, ובמשנ"ב (ס"ק ל"ז) הכריע כדברי שניהם להקל, והיינו כשיש ספק בין אחר שלושים יום או אחר תשעים פעמים א"צ לחזור, ובתוך שלושים יום צריך לחזור דהוי בחזקת שלא אמר כהוגן.

דאם יש הוכחה לא אזלינן בתר החזקה. ולפ"ד י"ל דאם נתברר לו בספק ג' פעמים שאמר אז א"צ לחזור אבל בפעם אחת שנתברר לו עדיין בחזקה שאמר מה שקודם.

יש לחלק בין פעם לג"פ

ד. ועפמ"כ מסתבר דאם נתברר לו פעם אחת שאמר ותן טל ומטר יחזור ויתפלל ויתנה אם אני חייב לחזור תהא לחובתי ואם לאו הוי נדבה, וכמו שמבואר בסי' ק"ז ס"א, בספק אם יתפלל, דלפי הרב פעלים י"ל דא"צ לחזור, ויש לדון אם סגי בפעם אחת שנתברר, אך אם אחר ג' פעמים נתברר לו שאמר מסתבר דא"צ לחזור וכדמשמע באשל אברהם. [אע"פ ששם י"ל דמיירי ברצופים, מ"מ אם בג' ספיקות רצופים התברר דאמר כהוגן מסתבר דא"צ לחזור].

המורם מהאמור

ה. בספק אם הזכיר ותן טל ומטר ונתברר לו שבספק הקודם הזכיר כהוגן, אם נתברר פעם אחת יחזור ויתפלל ויתנה אם אני חייב תהא לחובתי ואם לאו הוי נדבה. ואם נתברר בג' פעמים א"צ לחזור.

באופן ששונה מהחזקה

ב. וכתב בשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' י"ז) בשם עיקרי הר"ט (סי' ה' אות נ"ב) במש"כ חז"ל ל' יום היינו בסתמא אבל אם אמיד בדעתו דסגי ליה להרגיל לשונו בפחות מל' יום שפיר דמי, וכן להיפך שאמיד נפשיה שאפי' ל' יום לא הורגל לשונו יחזור ויתפלל, ולפי דבריו יש לדון בנ"ד כיון שנתברר לו ששיגרת לשונו השתנתה פחות מל' יום א"כ אפשר כשיש לו ספק שוב א"צ לחזור, ומ"ש חז"ל היינו בסתמא, ועכ"פ בתוך ל' יום אלו שנתברר לו א"צ לחזור, ויש לדחות דאפשר דפעם אחת לא חשיב עדיין נתברר לו.

כשעברו שלושים יום

ג. ובאשל אברהם (בוטשאטש) כתב לענין אם עברו שלושים יום או תשעים תפלות, ושם לב ששלושה פעמים רצופים טועה ומזכיר עדיין האזכרה הקודמת איז הדבר מוכיח ששיגרא דלישנא עדיין בכיו ולא אמר כהוגן, ומבואר

דיני מבינות

השל"ך הפין על הבירו ושבר החלון

בחור זרק על בחור אחר חפץ מסוים והבחור הזיז את הראש שלא יפגע בו והחפץ פגע בחלון ושברו, האם חייב הזורק לשבר את החלון או שאולי זה שהזיז את הראש שהוא גרם לשבירה, או ששניהם פטורים, הראשון שכשזרק הבחור הפריד בינו לחלון והשני שהוא רק גרמא.

זרק מראש הגג והיו כרים וכסתות

א. בב"ק כ"ו: ואמר רבה זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים או כסתות בא אחד וסילקן או קדם וסילקן פטור, מאי טעמא בעידנא דשדיה פסוקי מיפסקי גרייה, וכן הוא בטו"ע שפ"ו ס"ג, והוסיף הרמ"א שם דעל הזריקה לא מחייב דלא היו ראויים להישר ומה שסלקן היו גרמא, ולפ"ז יש לדון בנ"ד דכיון דבעידנא דזרק לא היה ראוי החלון להישר וא"כ פטור הזורק, אך יש לחלק דדוקא כרים וכסתות דהוי דומם ולכן פסוקי מיפסק גרייה, אבל כשזורק על אדם ומצוי מאד דהאדם יסיר את ראשו וגופו שלא יפגע בו וא"כ י"ל דלא מיפסק פסקי גרייה וחייב.

זרק חץ ותרים בידו

ב. ובסנהדרין ע"ז: ואמר רבא זרק חץ ותרים בידו (של הנרצח) ובא אחר ונטלו ואפילו הוא קדם ונטלו פטור, דבעידנא דשדיה ביה מיפסק פיסקיה גרייה, והכא מיירי לענין רציחה. אמנם גבי זניקין ג"כ דינא הכי, וכמבואר בתוס' שם ע"א ד"ה בנהקין, ומבואר דאפי' אוזח התרים

אבר המפתח בנמר השכירות

שוכר שנגמרה שכירותו ולא החזיר המפתח לבעלים ונאבד והיו צריכים להזמין פורץ כדי לפתוח הדלת בפני השוכר השני, על מי מוטל תשלום הפורץ.

מוטל על השוכר הראשון, ואע"פ שיש לומר שהשוכר הראשון הוא רק גרמא שסגר הדלת ועכשיו מוטל שכר הפורץ על המשכיר או השוכר השני, וכן יש לדון שזה דבר צדדי ולא בעצם השכירות, מ"מ נראה יותר שמוטל על השוכר להעמיד את הבית כמו שהוא קיבלו, ואם מעמיד בחזרה דירה עם דלת שא"א להיכנס אליה, לא העמיד את הדירה כמו שקיבלה, ולכן מוטל על השוכר התשלום של הפורץ כדי שיוכלו להיכנס אליה, וכן הסכים הגר"ש שטרן שליט"א.

עובד הבית ונפלה המזוזה

שוכר שעובד הבית לא יוריד את המזוזה, ובזמן שהשוכר שפינה את הבית נפלה המזוזה ע"י הפועלים, האם יכול ליטול את המזוזה.

בספר מוזהר מלכים (הלכה למשה ס"ק קפ"ט) הסתפק באופן שהמזוזה נפלה מעצמה או שלא ידע שאסור ליטלה האם מותר לקחתה עמו, או שחייב לחזור ולקבעה בבית, ובעטרת זקנים (מזוזה סק"ט) כתב שאם היוצא לא נוטל את המזוזה אלא אומר לאחר להסירם מותר. אמנם זה דבר מחודש וסתימת הפוסקים שאסור, ומלשון הפרישה (רצ"א ס"ב) בטעם האיסור לפי שהמזיקין באים לבית וכשנטלה כאילו מזיק אותן שידורו בבית, משמע קצת דוקא שנוטלן מזיק, ואם נפל ממילא אינו מזיק.

בידו ויכול להסירו אע"פ ג"כ פטור, ולפ"ז ה"נ י"ל דאפי' שהזיז ראשו פטור הזורק. אך נראה דוקא התם דהתריס בידו והאוחז אין דעתו להסירו ולכן מיפסק פיסקיה גרייה, ואפי' שדעת הזורק להסירו לא נחשב ע"יז שלא מיפסק פיסקיה גרייה דמחשבה בעלמא.

תריס שניטל ברוח מצויה

ג. וראה לדברינו דל' החזו"א (ב"ק סי' ב' סק"ב) שאם זרק חץ ויש שם תריס והתריס ניטל ברוח מצויה חייב הזורק, כיון שבאופן זה היה החץ אמור להינטל, והחץ היה אמור להרוג, והקשה א"כ כשחשב הרוצח ליטול התריס אמאי פטור, הרי היה דעתו לזה מתחילה, ותי' שמחשבה סלק אינו כרוח מצויה שהרי יכול לחזור בו, וגם הוי מחשבת עבידה ולכן אינו נחשב כעומד לכך, ואף אם סילק אח"כ אין עירוב מחשבתו הראשונה במעשיו שאח"כ, עכ"ד.

הזיז תבירו את הראש

ד. ולפ"ז נראה דבנ"ד כשזורק על תבירו מצוי מאד שחבירו יזיז את הראש וחשיב כעומד לכך וכניטל ברוח מצויה, ולכן מסתבר שיש לחייב את הזורק ולא הוי כמיפסק פסקי גרייה. [אע"פ שיש קצת לחלק ברוח מצויה הוי דבר טבעי].

המורם מהאמור

ה. נראה דבנ"ד יש לחייב את הזורק ואע"פ שבשעה שזרק תבירו הפסיק בין החפץ לחלון, מ"מ כיון שעומד לכך שיזיז את הראש דומה לרוח מצויה שנטלה את המפסיק וחייב.

ההרשע וההרשע

עניי הרשעה באמירות פשוטה
תורהו של המוסר הרחוק
רבי דוד לייבווין שליט"א

עניי הרשעה

יקבלו את התורה כאן בעוה"ז הגשמי, דהקב"ה היה יכול ליתן את התורה למעלה בעליונים להמלאכים שהם כולם קדושים וטהורים וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם, כולם מתבטלין להקב"ה, אין להם שם בחירה, אין שמה שני צדדים, הכל שם קדושה.

וזה מה שהסבירו לה מבית מדרשו של שם ועבר שכל המטרה והתכלית שיש להאדם בעוה"ז הגשמי הוא דוקא כשיש צד שני שקוראין לו 'עשיו' שהוא מקור הרשע והרע והקליפות ורוצה להתגבר על יעקב וזהו רצונו ית"ש שדוקא בעוה"ז הגשמי שיש בה ענינים של הסתרת פנים וכל מיני קליפות, כל מיני רשע והשחתה וס"א מלא בכל העולם, והרשעים גוברין בה, ובאין יהודים עם הנשמות שלהם בבח' 'יעקב' והם מתגברין על כל קליפות האלו ומגלים את הקב"ה, דהקליפות רוצים להסתיר את הקב"ה להסתיר את הקדושה והאמונה של אנכי, ויעקב בא ומגלה זאת ומתגבר על הקליפות הללו, זה המטרה של עוה"ז ולכן הוריד הקב"ה את יעקב ואת עשו ושניהם רבים ומתקוטטים, וכשיהודי מתגבר ועושה מה שעליו לעשות אזי הוא מבטל את כל הקליפות והרשע וכל ההסתרות, ומגלה את האלקית שיש בכל דבר בעולם, ואז הוא ממשיך את השכינה למטה כמ"ש ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד, שכל יהודי הוא כמו ביהמ"ק, בכל יהודי יש המשכה של קדושה והשראת השכינה מהמשכן, וזהו ענין 'יעקב' שיש בכל יהודי.

ובאמת כל ענין הזה של יעקב ועשיו הוא לא רק שיש גויים וס"א מצד הקליפה ויהודים מצד הקדושה, אלא שגם בכל יהודי בפני עצמו ישנם שתי הכוחות האלו, שנקראים 'יצר הטוב ויצר הרע', הנפש האלקית הוא הנשמה והנפש הבהמי שהוא מצד הקליפה, הנפש האלקית רוצה את הקב"ה, לקיים תו"מ ולהתדבק בהקב"ה, אבל השכן השני שהוא היצה"ר מתנגד לו ומבלבל את האדם ולא נותן לו לעבוד את ה' ובא עם כל מיני פיתויים של עוה"ז ותענוגיו והבליו, והתכלית הגמור הוא להתגבר על הצד השני ולבטלו ע"י שקורין שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, מאמינים בהקב"ה ומתגברים באמונה, במצוות יחוד ה', ואז מתעורר אצלו האהבה להקב"ה וזה מבטל את כל מיני רע של עשיו שרצונו היא לאהוב את העוה"ז ותענוגיו וכל הבליו, וע"י שמתגבר באהבת ה' מבטלין כל האהבות הרעות שמצד הקליפה ולכן צריכין דוקא את העשו כי זהו השלימות של ה'אנכי'.

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו וכו' ויעתר לו ה' וכו' ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה'.

וברש"י ד"ה ויתרוצצו. רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת עוברת על פתחי עבודת אלילים עשו מפרכס לצאת. ותאמר אם כן גדול צער העיבור. למה זה אנכי מתאוה ומתפללת על הריון. ותלך לדרוש את ה' בבית מדרשו של שם ועבר שייגידו לה מה תהא בסופה.

ובאוה"ח הק"כ וזלה"ק: 'ופירושו ז"ל אין הדעת מסכמת עליו שתמאוס הצדקת בהריונה לצד הצער, גם במה נחה דעתה באמור לה האלקים ב' גוים וגו' בזה לא יוסר צערה עכלה"ק והאוה"ח הק' מפרשו על פי דרכו.

וע"פ דרך החסידות אפשר לבארו שכל השאלה של רבקה אמנו היתה כי הרי רבקה רצתה להקים את הכלל ישראל ושתמשיך דורות שיעבדו את ה', והמטרה העקרית שבעבודת ה' שבעם ישראל הוא האמונה בה', אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, זה יסוד והשורש של כל עבודת ה' של כל יהודי, וזה היה רצונה וכל מטרתה לבנות עם קדוש לה' אלקיך שיעבדו את ה' עם אמונה אמיתית, שיהיו קשורים עם אנכי ה' אלקיך, ויעבדהו באהבת ה' ויראת ה' ולקיים את התורה והמצוות כרצון ה', וכשראתה כי 'יתרוצצו הבנים בקרבה' כמו פוסח על שני הסעיפים שהוא היפך האמונה, ולכן שאלה ואמרה 'אם כן למה זה אנכי' - אנכי ה' אלקיך, למה לי את הריון הזה גדול צער העיבור לכן ותלך לדרוש את ה' ויאמר ה' לה שני גויים בבטןך ושני לאומים וכו' וברש"י "לא ישוו בגדולה כשזה קם זה נופל".

ולמה נחה דעתה כשאמרו לה בבית מדרשו של שם ועבר שיש 'שני גויים' יעקב ועשו, כי הסבירו לה שאנכי - האמונה בה' הוא רק כשיש התגברות מצד שכנגד, כי זה לעומת זה עשה אלקים וכל הקיום של האמונה - אנכי, יכול להתקיים רק כשיש צד נגדי, כשיש צד הקליפה שרב ומתקוטט עם צד הקדושה ונלחם עם הקדושה אז הקדושה מתגברת יותר ואז האמונה מתחזקת ביותר, וזה בא רק ע"י ההתנדות הזאת של הצד השני ולכן צריכין גם את יעקב וגם את עשו, דהלא התכלית אינה ששניהם יהיו צדיקים דאז לא היו צריכין את כל העולם הגשמי הזה ולא היה צריך הקב"ה להוריד את התורה למטה ושכלל ישראל

מאמרים בעניני מצות קריאת שמע ואחדות ה'

בכל דור דוד ודוד ו'ובכל יום ויום' חייב אדם לראות א"ע כאילו הוא יצא היום ממצרים. ענין ק"ש ויצ"מ אחד הוא, וע"ז נקרא הקב"ה אלוקינו

הנה ידוע מש"כ בהגדה ש"פ שבכל דור דוד חייב האדם לראות א"ע כאילו יצא ממצרים, והבעל התיניא זיע"א, מחדש חידוש גדול, שגם בכל יום ויום צריך האדם לראות א"ע כאילו יצא היום ממצרים, כמבוא' בפמ"ז, והביאור בזה הוא יצי"מ במובן הרוחני, והיינו שהרי ידוע שיש לכא"א נשמה טהורה, הנקראת נפש האלקית, והיא נמצאת במאסר הגוף הגשמי, וכשפונה לענינים גשמיים, או ח"ו לענינים אסורים ר"ל, הרי כופה עמו גם את הנשמה בתוך הגלות החשוכה של הגשמייות, או הענינים האסורים ח"ו, והיא צועקת ווי ווי, ובוכה ומתחננת לצאת ממאסר הגוף הגשמי העכור הזה.

השמחה האמיתית, והאושר האמיתי, הוא רק באחדות ה' האמיתי

ובזאת תהיה שמחת הנפש אמיתית, ויחיה בחיים מאושרים אמיתיים, כשיחיה נפשו בחיות של יחוד ה' האמיתי, כמבואר בתיניא פ"ל, וז"ל: כשיעמיק מחשבתו ויציר בשכלו ובינתו ענין יחודו י"ל האמיתי, איך הוא ממל"ע עליונים ותחתונים, ואפי' מלא כל הארץ הלון, הוא כבודו י"ל, וכלא קמי' כלא חביב, ממש, והוא לבדו הוא בעליונים ותחתונים ממש, כמו שהיה הוא לבדו קודם שימ"ב, וגם במקום הזה שנברא בו עוה"ז השמים והארץ וכל צבאם, היה הוא לבדו ממלא המקום הזה, וגם בעת כל היום לבדו בלי שום שינוי כלל, מפני שכל הנבראים בטלים אצלו במציאות ממש, כביטול אותיות הדבור והמחשבה במקורן ושרשו הוא חברות הנפש ועצמותה, וכי' ועוד משל גשמי לזה מענין ביטול זיו השמש ואורו במקורו הוא גוף כדור השמש וכי' וככה ממש דרך משל הוא ביטול העולם והיא קרבת אלקות לגבי מקורו שהוא אור א"ס ב"ה, והנה כשיעמיק בזה הרבה ישמח לבו ותגל נפשו איך גילת ורגן בכל לב נפש ומאד באמונה זו כי רבה היא, כי תכלית בריאתו ובריאות כל העולמות העליונים ותחתונים להיות לו זיהו זו בתחתונים, והנה כמה גדולה שמחת הרויט ושפל אנשים בהתקרבותו למלך בשר ודם המתאכסן ודד אתו עמו בביתו, וק"ו לאין קץ לקרבת דוירת מומ"ה הקב"ה, וכי' וע"ז תקנו ליתן שבח והודיה לשמו י"ל, וכן בוקר ולומור הארזי

התעמק | סיפורי חסידים

ר' אשר שו"ב גרוסמן מניקולייב

בזכות ה' להשכילך בינה...

סיפר המשפיע הרה"ח ר' מענדל פטרספ ז"ל: פעם חלה הגה"ח ר' מאיר שלמה יונבסקי, ובה של ניקולייב, במחלת הטיפוס. באותם ימים הפילה מחלה זו חללים רבים. עדיין לא נמצאה תרופה למחלה, וכל מי שבא במגע עם החולים הסתכן בהידבקות במחלה. הפתרון היה - כל חולי הטיפוס רוכזו ב"בית הסגר" מחוץ לעיר, שם טופלו על ידי רופא פעם ביום, ורק מעטים חזרו מושם חיים. חולה שהגיע למקום היה יודע שקיצו קרב ורוחו היתה שבורה ומדוכדכת. כשנודע לחסיד ר' אשר גרוסמן שר' מאיר שלמה נלקח ל"בית הסגר", הגיע לבקר אותו. מאחר שהשלטונות אסרו על הבראים להיכנס לבית, עמד ר' אשר מחוץ לבניין - במקום הסמוך ביותר לחדר שבו שכב ר' מאיר שלמה - והתחיל להקריא בקול רם מתוך ספר התיניא את "אירת הקודש" סימן י"א, ד"ה "להשכילך בינה", בה מבואר ש"איך רע יורד מלמעלה והכל טוב כו", ושכאשר האדם מאמין וחדור בהכרה זו באמת, הוא זוכה לטוב הנראה והנגלה. ר' אשר לא ידע אם ר' מאיר שלמה שומע אותו אם לאו, אבל הוא קיווה שדבריו הגיעו למקום כשספר הגיעו לעלם. וכך עשה מדי יום ביומו: הוא הגיע למקום כשספר התיניא בידו והיה מקריא בהטעמה את ה"להשכילך בינה". כעבור שבועות אחדים השתחרר ר' מאיר שלמה מ"בית הסגר" כשהוא בריא לחלוטין. כשפגש את ר' אשר, קרא לעבור בהתרגשות: "דע"ך שהצלאת אותי ממוות! קריאת דברי הקודש שלך נסכה בי כחות חדשים והחיהה בי עידוד ותקווה, עד שנחלצתי מכל היסורים ומהדיכאון שאפף אותי והתברתי על המחלה".

מה טוב חלקנו, וכי' ומה יפה ירושתנו, כלומר כמו שהאדם שיש ושמה בירשה שנפלה לו הון עתק שלא עמל בו, כן יורשתנו שהנחילנו אבותינו הוא יחוד ה' האמיתי, אשר אפי' בארץ מתחת אין עוד מלבדו, והוא ידירתו בתחתונים, וכי' וז"ש וצדיק באמונתו יחיה, כאלו אינה רק מצוה אחת היא האמונה לבדה, כי ע"ה האמונה לבדה יבוא לקיום כל התי"ג. מצות, והיינו כשיחיה לבו שיש ושמה באמונתו ביחוד ה' בתכלית השמחה, כאילו לא היתה עליו רק מצוה זו לבדה, והיא לבדה תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות, עכ"ל"ק.

והנה מה נורא המראה הגדול הזה, ומה גודל השמחה והאושר האמיתי, שגילה לנו התנא האלקי בעל התיניא זיע"א בלשונו הקדוש והטהור, המדוד והמניי כל תיבה ואתו בדיק נפלא, בעמקות וגאונות אלקית נוראית, עמוק עמוק מי ימצאו, וכפי קוצר המשיג ועומק המושג, אנו מחוייבים לנוגע בקצרו, בבתי ע"ה קצה השריבים לכה"פ, לרבין קצת עד כמה שידנו כהתה עוה"פ ענין גודל מעלת החיות ביחוד ה' האמיתי, שהוא כתיחית המעים כ"ל, ורק ע"ז יוכל לבוא להאשר והשמחה האמיתית בה, ולכן אנו אמרים בכל יום בבסלות לשונות, "אשרינו", מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו, ומה יפה ירושתנו, והיינו חלקנו הטוב, וגורלנו הנעים, וירושנתו היפה, ועכ"ז חזרים ומשבחים עוה"פ "אשרינו", ומהו ה"אשרינו" האמיתי, שאנו משכימים ומעריבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ומהידים שמך בכל יום תמיד פעמים באברה, ואמרים - "שמעו

והקב"ה יצרתו על דבר כבוד שמו י"ל שזכה באמת לקיים מצות ק"ש, שהיא יחודו ואמתו י"ל, באהבה ויראה ובלב שלם, ולעשות רצונו י"ל ולעבדו בלב נפש חפה, ליבטל באמת באחדותו י"ל, וזכה להתגלות כבוד ה' לעיני לבשר, וכיזו וידעו כל יושבי תבל כי יך תכרע כל בךרך תשבע כל לשון, וידעו כל פעול כי אתה פעלתו, וזוכה לקיים הפסוק, והיה ל' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, בב"א.

אומד מן החדש

פנינים מתוך השיעור השבועי מאת הגאון המופלא
דברי אברהם משה באקאן שליט"א

דין מחוסר זמן בבהמה שלא נולדה

כל עוד לא יצא מהרחם פסול

והגרמ"ז כתב לברר דאף אי נימא דעיקר הדין הוא הפסול דיוצא דופן ולא ההכשר בלידה כדרכה, מכל מקום הלא כל בהמה עד שלא נולדה פסולה היא מדין יוצא דופן וכמ"ל בדין בן פקועה, ואם כן כל בהמה שלא נולדה מלבד שאין בה הכשר ד"כ יולד' אית בה פסול דיוצא דופן, והגם שנודלה בסוף ואינה יוצא דופן לא יצאה מכלל פסול דיוצא דופן שהיה בה קודם לידתה.

| ב |

נדון להוכיח מהגמ' בחולין

ולגוף חקירה זו אי בעינן לידה או דיוצא דופן פסול נראה להוכיח מהגמ' בחולין הנ"ל דאמרינן דבהמה שנשחטה ואחר כך נולד הולד דפסול משום 'כי יולד', ולכאורה מהא גופא מוכח דעיקר הפסול הוא דבעינן לידה ולא דיוצא דופן פסול, וכ"כ בספר מלחמת יהודה. אך באמת אינה ראייה דבכהאי גונא אין הפסול משום דליכא לידה גרידא אלא דכל זה הוא בכלל יוצא דופן וכמו שהקדמנו לעיל. ואך באילו של יצחק וכדו' איכא נפקותא לדינא וכנ"ל, וכן כתב הגר"ד אלתר (בהערות לספר זרע אברהם).

עוד ב' נפקותות בחקירה

והוסיף עוד שם דהוא הדין למה שמבואר בגמ' סנהדרין (סה) שרבי חנינא ורב אושיעיא היו יושבים בכל ערב שבת ועוסקים בספר יצירה והיה נברא להם עגלא תילתא והיו אוכלים אותו בשב"ק, ובבהמה כו' יש לחקור ג"כ אם כשר להקרבה

הספק בחיטים שירדו בעבים

ליישוב קושיות אלו יש להקדים המבואר בגמ' מנחות (ס:) 'בעי ר' זירא חיטים שירדו בעבים מהו' [לרש"י היינו חיטים שירדו עם המטר על ידי שבלעו העננים כששתו ממימי האוקיינוס ספינה ששטה בים והיתה מלאה חיטים, ולתוס' הביאור שעל ידי נס ירדו חיטים בעבים], ומבואר בגמ' ספיקו דר' זירא לגבי שתי הלחם אם באים מחיטים אלו, דכתיב (שם כג, ז) "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה" וילפינן מינה דבעינן תבואת ארץ ישראל ולא תבואת חוצה לארץ, והסתפקו בגמ' 'ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דחוצה לארץ דלא אבל דעבים שפיר דמי או דלמא ממושבותיכם דווקא ואפילו דעבים נמי לא'.

וביארו האחרונים שני הצדדים, האם כשאמרה תורה 'ממושבותיכם' נתנה דין בהכשר או בפסול, דהיינו האם רק תבואת ארץ ישראל כשרה או דתבואת חוצה לארץ פסולה, דאי תבואת ארץ ישראל בלבד כשרה הלא אין חיטים שירדו בעבים תבואת ארץ ישראל אך אי עיקר הדין הוא פסול תבואת חו"ל הלא אין תבואה זו מחוצה לארץ.

דין כי יולד בלידה או ביוצא דופן

וכתבו הגה"ק מקאז'יגלוב והגה"ק ר' מנחם זעמבא הי"ד דהוא הדין בדין 'כי יולד' יש לחקור כן, האם פסול דיוצא דופן הוא משום דבעינן לידה בדרך לידה או דבהמה שנולדה דרך דופן פסולה לקרבן, ונפקא מינה לבהמה שנולדה שלא בדרך לידה ושאינה יוצא דופן וכגון נדון דידן באילו של יצחק ופרו של אדם הראשון.

| א |

היאך הקריבו אברהם וארצה"ר קרבנם קודם ז'

אברהם אבינו ע"ה הקריב תחת יצחק בנו את האיל שזימן לו הקב"ה, ונחלקו המדרשים אימתי נברא אותו האיל יש אומרים ביום שישי מששת ימי בראשית בין השמשות, ויש אומרים שבאותו היום נברא, ולשיטה זו צריך עיון דהא הוי מחוסר זמן והיאך היה כשר להקרבה, שהרי אמרה תורה בכל קרבן "שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן" (ויקרא כב, כז), והיאך הקריב אברהם קרבן מחוסר זמן. וכן יש להקשות קושיא זו על אדם הראשון שהקריב פר ביום השישי לבריאת העולם, היאך הקריבו קודם שיעבור שבעה ימים לבריאת הפר.

קרבנם היה יוצא דופן

ועוד מטעם אחר יש לדון לפסול אילו של יצחק ופרו של אדם הראשון והוא מדין יוצא דופן, דהא קרא דמחוסר זמן הנ"ל ילפינן מינה בחולין (לה) 'כי יולד פרט ליוצא דופן', וכיון שלא נולד מאם הוי כיוצא דופן, והיינו לאו דוקא שיצא מן הדופן דבגמ' שם אמרינן דבהמה שמתה ואחר כך ילדה פסולה להקרבה משום דאינה בכלל 'כי יולד', וכן מבואר ברש"י (שם ע"ד: במו"ק יב) שכן פקועה פסול לקדשים משום יוצא דופן. ואם כן הוא הדין גבי אילו של יצחק ופרו של אדם הראשון לא היו כשרים להקרבה משום יוצא דופן, ומובאת קושיא זו במשמר הלוי להגרמ"מ שולזינגר זצ"ל (מגילה סו"ס כו).

שאינה יוצא דופן אך גם לא נולדה כדרכה.

עוד יש לעורר נפקותא בחקירה זו במין העוף המוזכר בטור ושו"ע יו"ד (סי' פב סעי' טו) 'מיני עופות הגדלין באילן ותלויין בחרטומיהן באילן' לטור ולמחבר אסורין באכילה שאינן פרין ורבין, ולמהרש"ל (הובא בש"ך ס"ק מא) מותרין על ידי שחיטה, והרי עוף כזה אינו נולד כדרכו מאם ואינו יוצא דופן ויש לעיין אם כשר לקרבן הבא מן העוף או לא.

אך מכל מקום אין נפקותא בזה דהא דין 'כי יולד' אמור בבהמה דוקא כדכתיב 'שור או כשב', ומה גם שאף קרבן העוף אינו בא אלא מן התורים ומבני היונה ועופות אלו אינם ממינים אלו הכשרים, וראה עוד בסמוך לענין עופות.

דיני בהמה שנבראה בספר יצירה

ובסה"ק דברי חלומות להרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין ז"ע (אות ו) כתב שבחלומו היה נראה לו פשוט דבהמה שנבראה על ידי ספר יצירה חזי להקרבה (ואסור להטיל בה מום), אך אחר כך בשעת כתיבת הדברים נראה לו שהוא מן הדברים הבטלים שאי אפשר לחלום בלעדיו, ואין בהמה זו כשרה להקרבה כלל דכתיב 'כי יולד' וכי היכי דממעטינן מינה יוצא דופן הוא הדין וכל שכן זה דלא נולד מבטן אם כלל, וכל שכן לפי מה שכתב בשל"ה הק' (פר' וישב) דבהמה כזו אינה צריכה שחיטה עיין שם, ועל כרחך דאינה קרבה על גבי המזבח. וכן כתב מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל בספרו נחל איתן דבהמה כזו אינה כשרה לעגלה ערופה למאן דסבירא ליה דיוצא דופן אינו כשר לעגלה ערופה, הרי שהשוה דין בהמה שנוצרה בספר יצירה לדין יוצא דופן.

אך לפי הנתבאר יתכן לחלק ולומר דדוקא יוצא דופן הוא הפסול אבל בהמה כזו שלא נולדה מבטן אם כלל כשרה, דכל שאינו יוצא דופן כשר אף אם לא נולד כדרכו.

ג |

דין מחוסר זמן אינו אלא כנולד מאם

ולענין הקושיא הראשונה שהקשינו הלא לא היה אילו של יצחק וכן פרו של אדם הראשון בני שבעה ימים והתורה אמרה שבעת ימים יהיה תחת בנו, שמעתי מהג"ר אפרים נוסבוים שליט"א לתרץ דכיון דאמר קרא 'יהיה תחת אמו' אין הדין נוהג אלא בבהמה שנולדה מאם שצריך להמתין שבעת ימים אך אילו של יצחק לא נברא ככריה מחמת עצמה ולא נולד מאם כשר להקריב מיד ולא הוי מחוסר זמן. וכן גבי פרו של אדם הראשון כיון שלא נולד מאם ל"ה מחוסר זמן.

ספק דין מחוסר זמן בעופות

והנהגה בסה"ק סידורו של שבת (ה"א שורש ד' ענף א' ע"ה ו) כתב להסתפק אם דין 'שבעת ימים יהיה תחת אמו' נוהג גם בעוף. והשואל ומשיב ועוד מגדולי גאליציא דחו ספיקו דרבינו הסידורו של שבת שהדברים מפורשים בתוס' במנחות (כה). שדנה הגמ' שם על איזה עון היה הציץ שבמצחו של הכהן הגדול מרצה דאמר קרא (שמות כה. לח) 'ונשא אהרן את עון הקדשים', ומסיק הגמ' דעל עון טומאה הוא דמכפר. והקשו התוס' (ד"ה ואימא עון בעל מום) נימא עון דמחוסר זמן שהותר מכללו בעופות שאין בהם דין מחוסר זמן. הרי נתפרש בדבריהם שאין דין מחוסר זמן בעוף ומה נסתפק הסיש"ש.

ראיית התוס' משיעור שיעלעו דם

והנה התוס' למדו זאת מהגמ' בחולין (כב:), התם אמרינן שיעור גדילת העופות לכשרותן לקרבן ואמרינן התם מאימתי בני יונה כשרים, ופירש רש"י דביום לידתם מאוסים הם ואינם כשרים להקריב, ואמרינן דכשרים לקרבן משיעלעו, ומפרש לה דהיינו שמסיירים כנף אחד מן העוף ומבצבץ ועולה דם, והוכיחו התוס' מינה דאין צריך להמתין ז' ימים וכבר משיעלעו דם כשרים והוא קודם שבעה.

תמיהה בתמיהת האחרונים

ויש לתמוה על ראיית גדולי גאליציא כנגד דברי הסידורו של שבת, דהא בדבריו שם ביאר שמה שהביאו לספק זה הוא גירסת הרמב"ם בגמ' חולין, דאין הכי נמי לגירסת רש"י דגרס 'מאימתי בני יונה כשרים' לית לן בה דהא ודאי אין צריך להמתין ז' ימים, אך מדברי הרמב"ם (הל' איסורי מזבח פ"ג הל' ח) נראה דגרס 'עד מתי' והיינו שכשר להקריב קודם לכן ומשיעלעו דם נפסלים, ואם כן היינו לאחר זמן רב יותר מז' ימים, ולפי גירסא זו יש להסתפק אי בעינן שבעת ימים או לא. ואין להקשות מדברי התוס' שגרסו כרש"י שלדבריהם פשיטא דאין כל ספק.

סתירה ברמב"ם

והנהגה זה לשון הרמב"ם הנ"ל: 'מצות עשה להקריב כל הקרבנות מיום השמיני והלאה', ומזה דייק הסיש"ש דמשמע דבעינן שמונת ימים אף בעופות דכל הקרבנות קאמר. והקשה הגר"א גרבוז שליט"א דלקמיה (הל' ט) כתב הרמב"ם 'תורים שלא הגיע זמנן שהן כמחוסר זמן בבהמה ובני יונה שעבר זמנן הכל כבעל מום', ומשמע דבבני יונה אין שיעור זמן אלא לסוף זמן כשרותן להקרבה ולא לתחילת זמן הכשרות. ונמצא דאף לדברי הרמב"ם אין מקום להסתפק, וצ"ע.

דין מחוסר זמן בדאיכא לידה בלבד

והגרא"ג אמר לפשוט ספיקו דרבינו הסיש"ש דעופות אינם בני לידה שיוצאים מביצה ואינם נולדים מן האם, ואם כן אינם בכלל קרא ד'כי יולד' וממילא אינם בדין 'שבעת ימים יהיה תחת אמו'.

ולפי זה יש ללמוד גם לענין אילו של יצחק ופרו של אדם הראשון ובהמה שנבראה בספר יצירה שלא נולדו כלל שאינם בדין שבעת ימים יהיה תחת אמו ולא הוי מחוסר זמן, ושפיר הקריבו אברהם ואדם הראשון את קרבנם.

תפקיד: זאנאוה"ו 0556734239

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מודרש "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נב"ר היכל הוראה הנאון הגר"ל רבי משה בראמסרדארפער שליט"א
מנהל ופסקי דרינו ובעל ס"ת היכל הוראה • זי"ל ע"י איגוד הרבנים לתלמידי "היכל הוראה"

גליון פג * פרשת תולדות תשפ"ה

בין כותלי ההיכל

השבוע ביקר מורינו שליט"א בעיר לייקווד בניו גרזי לרומם קרן התורה וההוראה בישראל, ומסר כמה וכמה שיעורים בישיבות וכוללים בכמה מקצועות התורה, וכן ביקר בכמה וכמה מקוואות, כמו"כ היה ביקורים אצל רבנים וראשי ישיבות שליט"א, ובאחד מהביקורים היה אצל אחד מרבני הכשרות בלייקווד ועלה כמה ענייני נידונים בכשרות ובענייני תולעים במאכלים, וכן דנו בדברי החותמות על מוצרי דגים, ובאחד מן הדברים שדנו היה גם על נושא של אפיית המצות, ועלה מורינו שליט"א בעניין מה שכתוב בשו"ת חתם סופר (ח"מ סימן קצ"ו) שהקפיד מהכנסת המים לקמח עד אחר אפיית המצות שלא יקה יותר מג' דקות, שהרבה דנו בדבריו דא"כ שייך במציאות שבזמן קצר כזה להספיק מנתנת המים עד האפייה, ולכן יש שרצו לומר שמשעה שמתחילת המצות, ומורינו שליט"א אמר שרואים כשמעיינים שם בתשובה שלא רק המצות שלו הקפיד כך אלא הקפיד שכל עירו יעשו באופן זה, ע"כ אמר מורינו שליט"א שלא היה מעשה ניסים אלא נראה שהיה לו שיטה מיוחדת, והוסיף שלאחרונה מצא איזה שיטה היה במהירות גדולה ובשיטה מיוחדת דהיינו המרדדים (ועלעזרס) שאינם עושים את פעולתם ע"י מארוך (קאטשיקע) רק עשו רידוד ע"י שהכניסו את העיסה של המצות לתוך שני מארוכים (קאטשיקס), וכן היה כמה ועלעזרס שכל אחד העביר לשני וכך נמתח המצה, ואמר שלאחרונה מצאו שכן עשו כל השנים אלו שהקפידו עבודת יד, וכן ראה להם מה שכתב בספרו היכל הוראה (חלק ה' דף שד)

ו"ל והנה עתה בעת ירידת הספר לדפוס, הראני חכם אחד מש"כ הגאון המופלג מוה"ר צבי יחזקאל מיכלזון זצ"ל הי"ד, אב"ד פלונסק וחבר ועד הרבנים בוורשא בגדולי המשיבים בפולין שבספרו שו"ת תירוש ויצהר (סי' קפג) נשאל בענין זהו, ותו"ל השאלה, שלפי דברי ועד הרבנים בוורשא שפרכסו שאורזין מאשין מצה, מה דרבע על האופן הזה, שמכניסים את החתיכת העיסה של המצה לתוך שני הקעשיקעס [מערוכים], ויוצא מהם הבצק ערוך ומרוד.

וכתב לו הגרצ"י: אכן מה ששאל כ"ת לענין הוואלצען (היינו גלילים) במקום וואלגהעלצער (היינו קעטשיק, מערוך) בזאת נוהגים היתר בעירנו אף מהדרין. ובשנת תרע"ה מפני סיבת המלחמה הגדולה ז"ל, נשארת אף שנה שלמה בקרלסבאד והיו שם פליטים ממדינת גאליצא ערך מאתיים אלפים מאחב"ב וביניהם ערך שישים רבנים וכדי נכדי צאנו בעלז וראפשיץ ועוד.. ושוב שכרנו בקארלסבאד דירות מיוחדות, והקמנו שלמה בתי אופים גדולים לאפיית מצות, והיה ג"כ באופן הוואלקין (גלילים, שאחר שנעשה הטייגל (היינו עיסה של המצה) לא היה וואלגהעלצער (היינו מרוד) רק ניתן בין הוואלקעס (הגלילים) ויצאה המצה במד השני בין הוואלקעס (הגלילים) והמצות נאכלו בבית הרבנים ורביים בלי שום ערעור וחשש ח"ו, עכ"ל

מעתה נמצא שאין זה כלל שיטה חדשה שזה עתה הומצאה אלא כבר נהגו כן מקדמת דנא וכתב שאין זה ענין של שעת הדחק אלא הוא מותר לכתחילה למהדרין ללא שום חשש וברוך שכיוונתי, עכ"ל מורינו שליט"א בתשובה שם

פסקי דינים

אם מותר באמצע פסוקי דזמרה לענות אמן אדם המברכו בבריאות וכדומה

מי שלפעמים כשנותן צדקה באמצע פסוקי דזמרה, המקבל מברך אותו בברכה, הרי שאין לו לענות אמן על הברכה של המקבל מפני ההפסק. וכבר מנאר במשנ"ב (שם סק"ב) דלפי מנהגנו כהיום שאין אנו נוהגין לשאול בשלום בבה"כ בעת התפלה, חלילה לשאול או להשיב אפילו ד"ת לא בין הפרקים ולא בפסוקי דזמרה, א"כ כל שכן שאין להתיר עניית אמן על ברכת חברי'.

פרשיות תפילין שמחך בהן השרטוט

נתן פרשיות התפילין שלו להגהה, והמגיה בדקם ומצא שנמחק השרטוט של הקלף, הרי שתפילין אלו כשרות לכתחילה, כי בתפילין יש דעות בפוסקים², דאף אם לא שירטט כלל בשעת הכתיבה ג"כ כשרים, ואפילו לא שירטט השיטה הבעליונה מהפרשה שבתפילין ג"כ כשר³.

היה ניעור כל הלילה אם מותר לו ללכת לישון חצי שעה קודם עלות השחר

מי שרוצה להיות ניעור כל הלילה, וקודם אור היום רוצה לקחת תנומה לעפעפעי כמו חצי שעה, הרי שלכתחילה אסור לעשות כן, דחיישינן שמא ירדם ויעבור זמן קריאת שמע, וכן הוא דרך הטבע כשאחד ניעור כל הלילה כשהולך לישון שינתו חזקה יותר ממי שכבר ישן כמה שעות. אמנם כל זה דוקא אם היה ניעור כל הלילה, אבל אם בתחילת הלילה ישן כמה שעות וניעור מהשחר, וקודם עלות השחר רוצה לישון, ככה"ג לא חיישינן שמא ירדם. והוא הדין בשינה שלפני עלות השחר, אם כבר ישן בתחילת הלילה ליכא למחש כל כך דילמא אתי לאמשוכי בשנתו ויפסיד התפילה, ומכל מקום נכון שיעמיד שומר קודם שהולך לישון שיקיצנו לתפילת שחרית בזמנה.

1. כן השיב מורינו שליט"א בשו"ת היכל הוראה ח"ד (הוראה יב) ונימק, הגם שמצינו שאמרו חז"ל בברכות (ג ע"ב) גדול העונה אמן יותר מן המברך, ואם כן היה מקום לומר שבין הפרקים יכול לענות אמן אחר ברכת המקבל, מ"מ זה אינו, כי רק התם דמירי בברכות שתקנו חז"ל עניית עניית האמן הוא להורות, שאמת היא הברכה הוא מאמץ בברכה שביקר ובתפילות שיש בהן בקשות, יכוין גם שהוא מתפלל יהי רצון שתתקיים בו הברכה [עיין או"ח סי' רטו במשנ"ב ס"ק כא], אבל ברכות שמברך אותו המקבל אין בהם שום ענין, רק מה שרוצה שיתקיימו בו הברכות שביקר אותו, וזה לא מצינו שמותר לו להפסיק בשביל זה.

ואף שמצינו במשנ"ב (סי' סו סק"ה) שכתב, שמה שפסק המחבר דמותר להשיב שלום לכל אדם, היינו באופן שהקדים לו שלום, ולכאורה נימא דה"ה כאן כשהוא הקדים ברכתו מותר לו לענות אמן על ברכתו, נראה דזה אינו דהתם התירו להשיב לפני הכבוד, אבל להשיב אמן על ברכתו כדי שתתקיים הברכה, בזה לא מצינו שהתירו לענות כפי המחבר.

2. עיין שו"ע הרב סי' לב סעי' ח ובביאור הלכה סי' לב ד"ה 'אין צריך לשרטט כ"א שיטה בעליונה' בשם הגר"א.

3. בתשובות היכל הוראה ח"ד (הוראה ז) כתב מורינו שליט"א, דהנה בשאלה זו, אם השרטוט צריך להתקיים לעולם, דעת הרעק"א בשו"ע (י"ד סי' רעא סעי' ה) ובתשובותיו (סי' ט) דמה שהשרטוט צריך שיתקיים לעולם הוא לעניכובא, ויש חולקים על זה, עיין בספר מקדש מעט (סי' ק"ל), ועיין עוד בשו"ת שבת הלוי (ח"ב סי' קמ"ח) דמנהג העולם כמש"כ המק"מ כאן בשם תשובת אהלי יעקב דמעתה לא שמענו לבדוק ס"ת ישן אם השרטוט קיים וכיו"ב מוזהר דדין זה רק לכתחלה. ועיין במשנת הסופר (סימן ג ס"ק ה) דלא מועיל לשרטט אח"כ.

4. כן השיב מורינו שליט"א לשואל בשו"ת היכל הוראה ח"ד (הוראה ה), דדינו דומה למה שמבאר בשו"ע (א"ח סי' רלב) גבי מנחה שאסור לאדם לאכול סעודה גדולה חצי שעה קודם זמן מנחה, דחיישינן שמא ימשך בסעודתו עד אחר זמן תפילת המנחה. ואמנם בהג' השבועות שהרבה נוהגים ללכת לישון אחרי עלות השחר, הרי לומר דכיון שכן נהגו מעולם, לא חיישינן דילמא אתי לאמשוכי בשינה.

מלי הוראה

אודות מה ששאל מוריני שליט"א מאחד שרוצה לקנות קבר בחייו שכידוע הוא סגולה לאריכות ימים הוא מסתפק היכן לקנות את הקנות בהר המנוחות בירושלים ששם קבורים אבותיו, אך אין באפשרותו לקנות אלא באתר של קבורה בקומות שהוא סמוך ונראה לקבורת אבותיו או שלא יקפיד על קברי אבות ויקנה חלקה בבית החיים סגולה שבפתח תקוה, ושם יוכל לקנות חלקה לקבורה קרקע, ושאל מה עדיף?
 והשיב לו מוריני שליט"א, שפשוט הדבר שיעדיף לקנות חלקה בבית החיים סגולה בפתח תקוה אף שאינו קברי אבות מקבורה בקומות, מאחר שקבורה בקומות אינה קבורה כלל, עיין מה שכתב מוריני שליט"א בשו"ת היכל הוראה ח"א (הוראה קצא קצב), ושם העתיק מוריני שליט"א מפינקס

קנה בשם (שעדיין בכתב יד) מאביו מרן הקנה בשם זצ"ל ז"ל:
 בס"ד פניה"ק ירושלם ת"ו, כ"ב מרחשון תשסו לפ"ק
 לכל הנוגעים בדבר הע"י
 הנ"י בקוצר מילין להודיע לכל הנוגעים בדבר כי הוריתי להרב יצ"ו על דבר אביו הרב ... ז"ל שנקבר בקבורה בקומות שלדעת גדולי הפוסקים ז"ל קבורה כזו אין על זה דין קבורה, וחובה מוטלת עליו להוציא משם ולקבורו כהלכה.
 ויעזר הש"ת, שיקיים מאמר הכתוב ובלע המוות נצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים אמן סלה.

באעה"ח ביום הנ"ל
 מאיר בראנדסדארפער

הלכה והוראה בישראל

תשובת מוריני הגאב"ד שליט"א ע"ד נהג הובלות שחנה במקום שאין ליד הבנין חניה מסודרת, ומזמין ההובלה קיבל על עצמו לסדר בעירייה אישור חניה זמני ואח"כ בא פקה עירוני ונתן דו"ח הנהג, מי צריך לשלם את הקנס

יכול ראובן ליטול משמעון בהיתר גמור דמי הפסידו. תשובה, שכירות הוא וכל תנאי שכירות אין צריך קנין עכ"ל.
 ועל זה הוסיף בקצוה"ח כיון דשכר הנער משמעון מש"ה כל מה שהתנה עם שמעון אין צריך קנין. (והראה שיעות נפל בדפוס בספרי הטור וישע"י שמתוך שכר נער לשמשו ובמקום לשמשו ראויו להיות משמעון [דלפי הגירסא בשר"ע מאי ענינו של שמעון שלם על זה כשהוא אינו נוגע בדבר] וה"ל ראובן שטר נער משמעון).
 אולם בנתיבות המשפט (ביאורים סי' א) כתב הטעם, משום דהתחייב עצמו להיות ערב בעד הנער, ע"כ מה שהפסיד חייב מטעם דהוי כערב בשעת מתן מעות כיון דנתערב בשעת דשכרו לשמשו, ותנאי שכירות א"צ קנין ונתחייב השכיר, וכיון דאדעתא דהכי קיבלו והכניסו לביתו הוי כערב בשעת מתן מעות, כ"כ ברוב, עכ"ל.
 ואף דלכאורה מדברי הנתיבות היה נראה בנדון דידן

בס"ד, יום ה' מרחשון תשע"ד לפ"ק
 בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו
 ע"ד דין ודברים שנתערור בנדון שאחד עבר דירה במקום למקום, ושכר נהג מחברת הובלות שיעביב את כל כלי ביתו במקום מגוריו והישן במקום מגוריו החדש, ברם כאשר הגיעה משאית ההובלה למקום מגוריו החדש, ראה הנהג שאין לו מקום חניה מסודר ליד הבנין כדי לפרוק את המטען, אלא במקום מרוחק, אמר בעל הדירה לנהג וההובלות שיהנה את המשאית ליד הבנין ותחיל בהעלאת המטען אל מקום מגוריו החדש, ובניתיים הוא יסדר בעירייה אישור חניה זמני לכמה שעות, הנהג אכן עשה כדבריו, אולם במשך הזמן עד שסודר ענין החניה עבר שם פקה ורשם לו דו"ח חייב אותו בקנס.
 ועתה יש לדון מי צריך לשלם את הדו"ח, האם הנהג שחנה במקום האסור לחניה ועל שמו נרשם הדו"ח, או מזמין ההובלה.

היכל הוראה
 תולדות בשמחות ועל תבואת חיכל מלך
 בדרת הדבור וספור הכמים וכוונתם, וישיב אהל רבנים וירושנים, ויפשי הוראה יקרה מפניו, קודמים אנו בברכת טוילא כבא את גני מרה עוק ונשיא פנים, קנה בשם ראש לשכמים, משה המשפט ביד רמת בשנים, ירושה הוא לו מאמת לבנים, מכת חבק קנה מעט קנים, אילו ירושן מלכת רעת מכנים, משה שפיר קאורת שפחותו שושנים, בבבל הוקצעות ובבל פנים, מעין ירושלים תנא תוראם תוראם האמנים, ומעמוד היבית תלמידים הענים
 ה"ח הגאון הגדול כש"ת
מוריני גאב"ד היכל הוראה שליט"א
 וכן עלו לשנה ברכת מאל טוב חסה ולבנות לבנו העמיד אביו שליט"א לשרת את בני ישראל בדבר ה' ז"ל הלכה
 הרב תאנא ר' שמעון עוזר בראנדסדארפער שליט"א
 הדין היכל הוראה
 לרגל השמחה השורית במעונם בתולדת נברות / בתו למו"ט
 חידושי הלכה אבטי שבכשמים שחבו לראות בידו חתך קדושה מפנה ומכל יצ"ח שבטבע שמתות, ויכח עזר רבת שפעם לירובצה חזרה חזרה והוראה בישראל מתוך בדידת נטא והוראה מעליה ארם יוסם מיתנה ובשאלה עשי ובכדו, עדי יסבה לעולת כשר הרעם בדר מיום הרים כב"א.
 בכרכ
 הנחתת היכל הוראה

מלי אבא וגדיא אתא
רבי שמעון עוזר בראנדסדארפער שליט"א
 דומ"ץ היכל הוראה
 לרגל השמחה השורית במעונם בתולדת חבת למו"ט
 ולאביו האון הגדולי המטוקים בודויני
 מוריני רבי **משה בראנדסדארפער שליט"א**
 גאב"ד היכל הוראה
 לרגל שפחותו בתולדת נברותו למו"ט
 יהי ויזא ויזאון קדם אבותיו דבשפטיא שיובה לזולתו לבעל ולחופה ולמשפ"ט, ולראות רובות חזקה חזקה ממה ומכל יצ"ח, מתוך בריית גוסא ותורא מפליא, ותכליתו וישיבא וישיבא בכל הענינים, ויקים חזותו ויחיותו מבורים מבורים והולכים בדרך ישראל אבא, אבא בנות בישראל
 בכרכ
 הלכה וירושלים היכל הוראה

והוריתי שהמזמין הוא זה שצריך לשלם את הדו"ח, כי בזה שאמר לו שיעמוד שם והוא יסדר את הדבר, קיבל על עצמו ההוצאות שיגרמו לנהג בשביל חנייתו במקום אסור. ומקור ההלכה הוא ממה שכתב בשו"ע (ח"מ סי' שטו סעי' ד) בראובן שכר נער לשמשו, ואמר לו שמעון לסמוך עליו לשלם לו כל מה שיפסיד בביתו הנער בביתו, אף על פי שלא היה קנין בדבר, חייב, כי כל תנאי שכירות אינו צריך קנין.
 ולכאורה הוא הדין בנדון דידן, והואיל והוא אמר לו לעמוד שם וגם אמר לו שיסדר החניה, הרי זה כמי שקיבל על עצמו כל ההוצאות שיגרמו לנהג כל זמן שאין לו אישור החניה, וגם זה הוא מתנאי שכירות שאינו צריך קנין.
 ויסוד דברי השו"ע כתב שם בקצוה"ח (קצ"ב), שהוא מתשובת הראש (כלל א סי' ה) וז"ל: ושאלת, ראובן שכר נער משמעון ואמר לו שמעון לסמוך עליו שישלם לו כל מה שיפסיד הנער בביתו י"ן (בעד הנער עמו) כי היה לו משל הנער תחת ידו, ולא היה קנין בדבר אלא דברים בעלמא, אם

הפקדה: "גאב"ד" 053-3105646

ומני קבלת קהל במכתב "היכל הוראה" ביחשלים ח' וזנונפלד 3 טל' 02-5322775
מוצאי שבת ומוצאי שעה
יום מוצאי שעה
אחריו זמן ר"ת לתשן שעה
שבת ויום"ט משעה
קודם השקיעה עד
רבע שעה קודם
השקיעה
ע"ש וק"ט
ע"ש לפנה"צ
1:00 עד 1:00
א-ה המשעה
10:00 לפנה"צ
עד 9:00 בערב
דצוף
 ע"ג תקנה רבינו מרן ה"קנה נשים" ז"ע שאלות דחופות או שאינה סובלת דיאוי, בכל טע' זמן בימים ובבילות
בית מוריני הגאב"ד שליט"א
 מעל בנין היכל הוראה
 053-3111159 02-5370093

יחלים	יחפה
כית שמש	קרת ספר
בית	כמיל
תיבוק	טבריה
טל ששון	צפת
אשרו	אור הנגב
תציר	טף הגליל
ועמנה	

איגוד הרבנים
תלמידי היכל הוראה
בארה"ק העונים
לשואלים דבר ה'
זו הלכה

לב ההלכה

ו'ל' ע"י מפעילי 'שנת ה'תשנ"ח' לחינוך לימודי ההלכה לבני הישיבות בארה"ק

גליון ע"ט
שנה ה'
פרשת
תולדות
תשפ"ח

ש"ת ה'תשנ"ח

שיח ההלכה

האם מותר לסלק לכלוך שנדבק על תיבות שבזמירות

ליישוב דעת הב"ח

ויש שרצו ליישב דעת הב"ח הסובר שכשנטול השעווה מעל הספר יש בו משום מוחק, שסבירא להו שהכתב לעת עתה מטושטש על ידי השעווה ועל ידי הסרתו יתגלה הכתב ואם כן היא בכלל מוחק על מנת לכתוב, ושאינו מתפילין דקיימא לן דכשיש שעווה על האותיות ומסירם אינו נקרא ככתיבה חדשה, כיון דבתפילין על ידי שנמצא שעווה מעל האותיות לא נתבלט האות עצמה שנתחת השעווה, אבל לגבי הלכות שבת כיון דמתחילה לא היו יכולים לקרותו ועכשיו כשמסיר השעווה מתקן האותיות שהיו יכולים לקרוא הוא בכלל מוחק על מנת לתקן.

מה הדין בטיפת שעווה או לכלוך שנמצא על גבי אחד מתיבות ספר התורה בשבת

דבו הפוסקים באופן שבאמצע קריאת ספר תורה בשבת, מצאו טיפת שעווה או לכלוך על גבי אחד מתיבות או אותיות ספר התורה בשבת, יש שכתבו שימשיך לקרוא בספר תורה זו והאותיות שאינם ניכרים יקרא בעל פה ולא יוציא ספר אחר, ויש שכתבו שאין לו לקרות בספר תורה זה, אלא יוציא ספר תורה אחר, על פי מה דמסקינן בגמרא (גיטין י"ט ע"א) דכתב על גבי כתב העליון מבטל התחתון להחמיר, ועיין גימוקי יוסף (הלכות קטנות ד"ע ד"ה סתומה) וכן פסק בשולחן ערוך (סי' ל"ב סעי' ג'), וחזונו מזה שאף שכתובה כתיקונה ועדיין ניכר הכתב, אפילו הכי פסולה כל שלא הסייר העליון, וכל שכן השעווה שמדובק היטב ואינו ניכר הכתב כלל שפסול כתב התחתון ופסול הבנו האחרונים, ותו כיון דהמקור דין הוא מתוספתא הוה ליה לכלול יחד כבדא בנא המוחק דיו או שעווה שעל הספר, אלא כונת התוספתא על פנקס שהוזכר במתניתין (פי"ו דל"ב) פנקס שיש ליה בית קיבולו שעווה, ולזה האשור לסלק, והפילו לא נטף אלא על את אחת, ואם נטף על שתיים חייב חטאת*.

תשובה: לדעת המשנה ברורה (שם) אסור לקלוף לכלוך שנדבק על תיבות שבזמירות, וכתב האשל אברהם (שם) שנמכל מקום מותר לעשותו על ידי טקן, אמנם צריך להזהר מאוד שלא יקרע גם חלק מן הנייר, שאם כן יכשל באיסור 'קרע'.

ולדעת המשנה ברורה (שם) גם יותר מלקלוף לכלוך שנדבק על זמירות שיש עליו ליגנציה (גיפוי גילוף) ע"י מאויר השבת ח"ד מ"כ הגרשו"ז זצ"ל מכתב נ"ב.

הנימוק: כתב הב"ח (סי' ש"מ ס"ק ב') על פי דברי התוספתא (שבת פ"ב ה"ז) שכתב "פלה דיו על גבי ספר ומחקה, שעווה על גבי פנקס ומחקה, אם יש במקומה כדי לכתוב שתי אותיות חייב", והעתיקה הרמב"ם (פי"א מהל' שבת ה"ט), "ולכן צריך להזהר כשנטף שעווה על הספר שאין לסלק, ואפילו לא נטף אלא על את אחת, ואם נטף על שתיים חייב חטאת*."

הלקשות על הב"ח מהלכות תפילין

ורבים מהאחרונים הקשו על הב"ח מהא דנפסק בהלכות תפילין (סי' ל"ב ס"ק כ"ג) דאם נטף שעווה על אותיות של תפילין וסלקה מותר ואין בו משום שלא כסדרן, ולאארה לפי דברי הב"ח שכשנטף שעווה על האותיות וסלקה חייב משום מוחק, אם כן אף בתפילין כשנטף שעווה על האותיות יחשב שלא כסדרן ויפסל*.

פלוגת הפוסקים אי מותר לסלק השעווה מעל האותיות

לדעת שו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ד') מותר לסלק השעווה מעל הספר, ולדעת כמה פוסקים אין לסלק השעווה מעל האותיות, ובשו"ת רבי עקיבא איגר (מהדורת סי' ה"א) מצדד כדעת השבות יעקב (שם) דכשנטול השעווה מעל הספר אין בו משום מוחק, אבל מקום אסור לסלק אותיות שעווה מעל ספר תורה כיון שמתקן בזה את הספר ונחשב כמתקן מנא בשבת*.

א. והביאה הרא"ש (שבת פ"ז ה"ט) "אחר כתבו זה מתוך הסברא וגם מנדקט בבירא מחק את אחת, ראינו בתוספתא (פ"ב) וכתבו בה נפלה דיו על ספר ומחקה, שעווה על הפנקס ומחקה, אם יש במומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב, וטעמא לא בירך לן, וי"ל דהיינו טעמא דהאות שנתכבט בטעות כמאן דליתיה דמיא ועיר הויב בשביל מחשבת הכתיבה, הלכך אפילו טושטש דיו גמי, והאי דנקט בבירא מחק את גדולה אידי דתני כתב את אחת גדולה".

ב. עי' נשמת אדם (ח"ב סי' ל"ח אות ב'), ועי' שו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ד') "אכן באמת הדבר תמוה דמה ענין מחיקה בשעווה שעל הספר דין רק ממרד וממחה הוה ליה לכתוב, ולא ענין כתיבה ולא מחיקה שייך כאן כאשר הבינו האחרונים, ותו כיון דהמקור דין הוא מתוספתא הוה ליה לכלול יחד כבדא בנא המוחק דיו או שעווה שעל הספר, אלא כונת התוספתא על פנקס שהוזכר במתניתין (פי"ו דל"ב) פנקס שיש ליה בית קיבולו שעווה, ולזה העירונו מותחני הרב המופלא מוה"ר מ"ד דאש ב"ד דק"ק י"ג בעברו פה ורם דברין כנים ואמיתים*].

ג. וכן פסקו הלכה שו"ת מעיל צדקה (סי' כ"ה), ופרי מגדים (מ"ד ס"ק א'), ושולחן ערוך הרב (שם סי' ד'), מור וקציעה (שם סי' ל"ב), קיצור שולחן ערוך (סי' כ"ד ע"ג), ושו"ת שואל ומשיב (מהדורת ח"ד סי' קע"ה) ועי' אשל אברהם (שם) שכתב "אירע בשבת קודש שעווה על רגל ת"ו ואחר שברכתי ראתי וצויתני לקטן להסיר וסר בקל, וגם אם היה קשה להסיר הוי שבות דשבות כי אין כאן כתיבת אות שעל ובמקום צורך מותר, וגם קודם הסתרה הוה ליה ראוי לביה*].

ד. עי' ביאור הלכה (שם ד"ה שעל) "מכל מקום אין להקל להורות נגד הב"ח וכל הני ברונות הנזכרים לעיל שסוברים כמותו*].

ה. וזה לשון רבי עקיבא איגור (שם) "ולי נראה דאסור מטעם אחר כיון דעל ידי השעווה לא היה ראוי הספר לצאת מתוכו ומכשירו על ידי השילוק הוי מתקן מנא, וכמו שכתב הר"ן (סוכה ט"ז ע"א ד"ה והשתא) דלמאן דאמר לוב צריך אדא אסור לאגודי בוט טום דחוי מתקן מנא, וכן כתב המגן אברהם דאסור תללות ציצית בכריכה בבגד דחוי מתקן מנא, וראיתי בשו"ת מעיל צדקה (סי' ל"ח) דעתו נוטה להקל בשעווה דהספר תורה כשר אלא דבמקום שהשעווה מכסה אי אפשר לקרות דהוה כקורא בעל פה, ובתשובת פרח שושן (כלל ל"א סי' ב') כתב דכל זמן שהשעווה עליו פסול לקרות בו*].

ו. פרי מגדים (סי' קמ"ג מ"ד ס"ק ב'), והיי אדם (כלל ל"א סי' ל"ד), ועיין עוד בשו"ת שבות יעקב (שם) שנשאל "בשבת בשעת קריאת התורה נמצא טיפת שעווה שנטף על האותיות של ספר תורה ואינם ניכרים כלל דרך השעווה, וכיון שאי אפשר לגרוה השעווה בשבת אי פסולה לקרוא בו באותו שבת או לא*].

ז. ונונה לשואל בזה הלשון "הנה נבאמך גוף השאלה זו ראיתי נדפס מקורבן בספר לוקיטי פרדס של רש"י ויחברו אחד מחכמי הזמן, ותוכן דבריו שם, וז"ל 'דבר ברור גלוי וידוע לכל משכיל שאין שם פסול על ספר תורה בשביל זה שהיו כל התורה כתיבה בתקנה ולא הדביק אות לאות ולא חיסר ולא הותיר ולא הפסיד צורת אות אחת ולא שינה כלל אלא שאות אחת או תיבה אחת מכוסה בשעווה, הרי זה דומה לספר תורה שהיא פתוחה והלך אחד מספר תורה מכוסה בדבר אחר שאי אפשר ליעלו משום מן חמת איסור או סיבה אחרת, וזה ודאי אינו עולה על הדעת שיהא הספר תורה פסולה בשביל כך, כן הדבר בנידון דין ומאידה טעם לפסול אותה כיון שכתובה נתקנו ורק יקרא מה שמכוסה בעל פה, וע"ז בשו"ת שבות יעקב (שם) המובא בהערה הבאה, שחולק עליו.

ח. עי' שיעור אפרים (שער ה' סעיף ד').

ט. והלשון השולחן ערוך (שם) "אם זרק עפרות זהב על האותיות מעביר הרוב וישאר כתב התחתון וכשר, אבל אם זרק הזהב על את מאזכרותיו אין לו תקנה, לפי שאסור להעביר את הזהב משום דחוי כמחוק את השם*].

י. וע"ז בשו"ת שבות יעקב (שם) "גם בתשובת הניכר בית יהודה (שאלה ה') כתב וזה לשונו 'כתב ודאי זקניי האגון מוה"ר זצ"ל בשם האגון המפורסם מה"מ מענדלשיל בספר תורה שהיה טיפות של שעווה על את אחת וכיסה אותה שלא היה נראה כלל, וזהו הלוזיא אחרת, וכן פסק בתשובתו ה'ל' קטנות סי' נ"ח דדוקא אם ניכר הכתב דרך השעווה מותר לקרות בו מ"א"כ באינו ניכר הכתב, ע"ש, אכן נראה לי אם נתיישן השעווה מאוד ונתיישב כל כך עד שיכולו להסירו כלאחר יד להכחיל הגויל של הספר תורה באותו מקום ועל ידי כך יפול השעווה מן האות יהיה ניכר שלא נדבק תו השעווה היטב מכוון שנתיישב מאוד מותר לעשות כן אפילו בשבת ואין כאן משום ממרד', וע"ז עוד מה שהאר"ך שם.

בעזרתו יתברך
בשבוע הבא לרגל גיליון המאה אנו מוסיפים עוד מדור הלכתי בגליון,
ופנים חדשות יבואו לכאן.

מלאכת צובע (א')

יגע בידי המלוכלכות בבגדיו או במפה משום צובע (אבל אם צובע פחו במשקה הפירות לית לן בה, דאין צביעה באוכלין), ובבגד אדום כל שכן שאסור לקנח בו דהרי מתקן הבגד, וכן נפסק בשולחן ערוך (סי' שכ"ח סעי' מ"ח) שאסור להניח בגד על מכה שיוצא ממנו דם כיון שזה צובע הבגד (כל זה להסוברים דפסיק רישא דלא נחיא ליה אסור, ואף על גב דמקלקל הוא, מכל מקום איסורא מיהא איכא).

וישנו דעה הסוברת שיש להקל לגנג בידי הצבועות במפה או בבגדיו כיון שהוא דרך לכלוך (ש"ת רדב"ז ח"ד סי' קל"א, ושר"ת בית אהרן ליקוטי חכם צבי את א'), ויש לסמוך על דעה זו היכא דאי אפשר לו להיזהר בזה (עי' משנ"ב שם סי' ט"ז).

טז. בזמנינו. והנה כל זה בזמניהם שהיה הדרך לצבוע הבגדים או מפות ולכן שייך בו איסור, אבל בזמנינו שאין הדרך לצבעם כלל לא שייך בהם איסור לקנח בו, ואף בגדים צבועים אינם עוברים אלא צביעה מקצועית בבית חרושת ואין הדרך לחדש צבעם, ולכן מותר לקנח בו ידיים צבועות ממשיקים ואין בו משום צובע (עי' שו"ע הרב סי' ש"ב בקונטרס סי' א', ושש"כ פ"ד סי' כ"א, ואפילו הבגדים שכן הדרך לחדש צבעם, מכל מקום אין בכללן זה חשיבות צבע כלל).

יז. לנזקות השולחן מיין או מיץ ענבים. ולכן מותר לנזקות עם מפיונים או מגבת, שולחן שנתלכלך ביין או מיץ ענבים ושאר משקים הצבועים, באופן שאין בו משום סחיטה, ואין בו משום צובע (עי' שו"ע הרב שם).

יח. להניח גזה ותחבושת. ולכן מותר להניח על המכה שיוצא ממנו דם גזה או תחבושת, כיון שאין הדרך לצבעם (עי' בדיק לטונו של שו"ע הרב שם, ועי' שש"כ שם).

האם מותר לעשות 'בדיקת רוק' ושאר סוגי בדיקות בשבת

יט. הקדמה. כתב הרמב"ם (פי"ט מהל' שבת הל' י"ג י"ד) שהצובע בצבע שאינו מתקיים כלל, פטור מחטאת אבל אסור מדרבנן.

כ. כתבו הפוסקים לדון בדין הבדיקות המצויות אצלינו, הנעשים על ידי קיסם מיוחד שמכניסים אותו ברוק וכדומה ומשנה את צבעו וכך יודעים הרופאים את מצבו הרפואי (עי' באריכות בשו"ת באר משה ח"ח סי' כ"ד, ושש"כ פ"א סי' כ' ע"ש מצדדים להתיר, ושר"ת מחזה אליהו ח"א סי' ס"ה מצדדים לאסור).

כא. ולדעת כמה פוסקים אין להקל אלא במקום חולי שאין בו סכנה או צורך גדול ויעשה דרך גרמא, דהיינו שיניח הקיסם במקום מדרון הרוק וכדומה ויזיל ויתקרב אל הקיסם ובכך ידע את מצבו, ופשוט שבמקום סכנה מותר לעשות הבדיקות כדרכו (גדולי הוראה).

לצביעה, ולהרעת רוב הפוסקים אם כוונתו רק לצבע ולא לטעם אסור להכניסו בתוך המאכל או המשקה, ולכן אין ליתן צבע מאכל במאכלים ומשקים כדרכו כשכוונתו כדי לייפות את מראהו של המאכל אלא יתנו בשינוי (עי' שו"ת משנת יוסף ח"ט סי' ק"ז).

ט. חרוסת בליל הסדר. אמנם לערב יין אדום בחרוסת בליל חג הפסח אין להחמיר מלתנו כדרכו, כי אין כוונתו לצבוע מיני מאכל שבחרושת, אלא כוונתו שיהיה היין אדום ניכר בתערובת זכר לדם (גדולי הוראה).

לצבוע מאכל כלל מיועד לאכול כלל

י. הקדמה. כתב הפרי מגדים (שם) שאין למוכר ליתן צבע ביין שרף כדי שיקנו ממנו, ויש בו משום צובע (בנוסף לאיסור שיש בו משום עובדין דחול).

יא. ולכן כל שאינו מיועד עבור אכילה ושתייה אלא עשוי לנוי בלבד, אין לעשותו בשבת ומצוי במשחקי ילדים שדרכם לצבוע סוגי מאכלים עם תמצית מזון הצבוע לצורך משחקיהם שאסור.

האם מותר להשתמש בסבון אסלה בשבת

יב. מצוי בזמנינו סבון צבעוני המיועד להניחו באסלת בית הכסא המיועד לסלק ריח רע כשמוידי המים, וכן יורד ממנו הפרשה של צבע, והרבה קולמוסים נשתברו בזה אי מותר להשתמש בזה בשבת.

יג. ולכן אם נמצא במקום שנהגה מהמים הצבועים שבאסלת בית הכסא לא ישתמש בו, ויסיר הסבון מהאסלה קודם השבת, ואם שכח לסלקו מערב שבת יסלקנו ברגליו או בידיו כלאחר יד משום איסור מוקצה (עי' שו"ת שבת הלוי ח"ח סי' קס"ז דרכי החרושת שאם הוא סבון צבוע צבע כחול וכיוצא בזה להחמיר בזה, כיון שהוא פסיק ורישא ויתכן שניחא ליה, ושר"ת מנחת שלמה ח"ב סי' י"ד).

יד. שימוש בסבון שאינו צבעוני. הרבה נוהגים להקל ולהשתמש בסבון לאסלה שאינו צבעוני, ואף שהוא מוליד ריח מכל מקום עיקר מטרתו לסלק ריח רע, ואף שיש בו משום חיש ממחק כיון שיועד שכבה שכה לית לן בה, ואם אפשר לו כדאי להחמיר (עי' שו"ת שבת הלוי שם) אבל סבון בלי צבע כנראה מותר, ומתקן יראה דלא שייך כאו הוא גרם בעלמא, ובכל זאת אם אפשר כדאי להחמיר.

לקנח ידיים צבועות במגבת או במפיון

טו. בזמניהם. כתב בשולחן ערוך (שם סעי' כ') שהאוכל תותים או שאר פירות הצבועים, צריך להיזהר שלא

א. הקדמה. לאחר שמכניסים הצמר בליבון וניפוץ צבועים אותו וזהו 'מלאכת צובע', ולא רק על צביעת צמר או פשתים וכל שאר הנוטוים חייבים אלא גם על צביעת שאר דברים אף שאינם נוטוים וכגון שצובע כלים או בנין גם כן חייב (הצובעים הצמר בעוד שהשערות עדיין מופרדות שאז נקלט הצבע היטב, ולכן קדמה מלאכת צובע למלאכת הטווה).

ב. כתב בשולחן ערוך (סי' שכ"ט סעי' י"ט) בשם שבלי הלקט (סי' פ"ח) בשם היראים (סי' רע"ד) שאין צביעה באוכלין (עי' מה דשינוי שבת קל"ט ע"ב שנתנין ביצה במסנת של חרדל, ומפרשנין בגמרא שם ק"מ ע"א שמטרת הביצה לצבוע המאכל. ע"פ מה שהארנו בגליון לב הלכה ז').

ג. ולהלן בעזרתו יתברך נבאר יסוד ההלכה של אין צביעה באוכלין אופניה ופרטיה.

צביעה באוכלים באופן שכוונתו לטעם ולא לצביעה

ד. תמצית פטל במים. אם צובע המאכל רק בשביל ליתן טעם במשקה, וכגון ליתן תמצית פטל בכוס מים שבה צובע את המים, לרוב הפוסקים מותר לעשות כן (עי' שו"ת שבת הלוי ח"ט סי' ע"א, שש"כ פי"א הע' קנ"ח בשם הגרמ"א), וכתב בשער הציון (סי' ש"ח סי' ס"ה) בשם יערות דבש (שם) שטוב לעשות דרך שינוי ולערות המים לתוך מי התמצית (ועי' שו"ת אבני נזר סי' קע"א שמצדד לומר שנתן להחמיר לדעות הסוברות שיש צביעה באוכלין, אמנם בתשובותיו אחר כך סי' קצ"ז כתב שפשוט דקילל דאין צביעה באוכלין).

ה. מיץ ענבים בתוך מים. וכן נוהגים בהרבה קהילות קדרושת שכשמערבים מיץ ענבים עם מים, מחמירים ונותנים קודם המיץ ענבים ואחר כך המים.

נותן תמצית פטל (רעזבערי') במים וכוונתו גם לטעם וגם לצבע

ו. הקדמה. נחלקו הפוסקים באופן שנותן צבע וכוונתו גם לטעם וגם לצבע, וכגון שנותן פטל במים וכוונתו גם לצבע שבו, לדעת הפרי מגדים (שם א"א סי' כ"ח) מותר ליתנו בתוך המים ואף אם כוונתו גם לצבע שבו, ולדעת החיי אדם (בשפת אדם ח"ב כלל כ"ד סי' ג') נכון להחמיר מליתן הצבע בתוך המים באופן שכוונתו גם לצביעה.

ז. לדעת הרבה פוסקים. יש להקל כהפרי מגדים ומותר ליתן פטל בתוך המים אף אם כוונתו גם לצבע שבו (עי' ערוה"ש סעי' ז', ושר"ת שבת הלוי ח"ט סי' ע"א), והמחמיר תבוא עליו ברכה (עי' קיצושי"ע סי' פ' סעי' מ"ב שהכריע כחיי"א שם שיש להחמיר בזה).

נותן צבע מאכל במים וכוונתו רק לצבע ולא לטעם

ח. כבר כתבנו פלוגתת הפוסקים אם מותר ליתן צבע במאכל או במשקה באופן שכוונתו רק

ברוך מתייק שלום

אנו מקדמים בברכה את מורנו ורבנו המאיר לבני קהילתנו, חובר חיבורים מחוכמים, פה מפיק מרגליות, ה"ה הגה"צ ר' חיים אוברלענדער שליט"א אבדק"ק שארית ישראל ווילעדניק מאנסי לרגל בואו לארצינו הקדושה לרגל השמחה במעונו לרגל נישואי נכדו בן לבנו הגאון רבי שלום שליט"א ויה"ר שירוהו רב שמחות מכל יוצאי חלציו, עוד ינובן בשיבה דשנים ורעננים, עדי יבוא גואל המאחלים

חבורת 'אור ישראל ווילעדניק' בארה"ק

שמותיהם של יעקב ועשו

פרק כה (כה) יצא הראשון אדמוני כלי כאדרת שער ויקראי שמו עשו: (כו) ואחרי כן יצא אחיו וידו אחות בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם:

בלידתם נקרא 'יעקב ועשו', אולם במשך חייהם נוספו להם שמות נוספים. יעקב, ישראל, ישורון. לעומת עשו, אדום שער. מה פשר השמות, והאם מקבילים הם.

בבטן עקב

ולהבנת ההבדל שבין שם יעקב לעשו, נקדים ב' ענינים.

הקדמה א: הנה כמו שיש בעולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, שהם מבארים את סדר ההשתלשלות, שאצילות הוא גרעין הזרע שבו טמון כח הענין, והבריאה היא הוצאת הטמון לפועל, ובדוגמת העץ, שהגרעין נקלט באדמה ומוציא אילן מן הקרקע, ואחר כך נוצרת צורתו, בענפיו ועליו ופירותיו, ובשלב האחרון היא העשיה, היינו שהדבר מושלם ומוכן, ובדוגמת העץ ליקוט פירותיו היא העשיה. כי הוא תכלית הענין ומטרתו.

כך גם ניתן להבין את סדר האבות הקדושים, שאברהם היה כעין אצילות, שהוא פרסם אלקותו בעולם, וכפר בעבודה זרה, ונעשו לו נסים ונפלאות לעין כל, וזכה לכל הטובה, אולם היה זה עדיין בחינת אצילות, כי לא נשרש עדיין, אולם ביצחק היה בחינת בריאה, כי כבר ראו תחילת צמיחת העץ, ועקידת יצחק תוכיח, וגם הנסים שאירעו לו, וזהו ענין הפחד, כי ראשית הענין הוא יראת ה'. יעקב בחינת יצירה, כלשון הפסוק 'יוצרך יעקב', ובשעה שהחבל מורכב מג' חוטים הוא נעשה חבל, כענין יעקב חבל נחלתו, וזה נתון את הצורה של הענין. אולם היה חלק נוסף הדומה לעשיה, היינו לגמור הענין, וזה היה בחלקו של עשו, ולכן נקרא מלשון עשוי ועשיה.

אכן עולם העשיה הוא עיקר הענין, וכל שאין מעשיו מרובים מחכמתו אין חכמתו מתקיימת, ודומה לעץ ששרשיו מועטים כנזכר במשנה באבות, ועיקר תכלית האדם הם מעשיו. ואין דבר המוציא מיד מעשה, לעומת מעשה המוציא מיד דיבור ומחשבה. נמצא שעיקר מעלת הענין הוא העשיה, וזה היה תפקידו של עשו.

ומבואר בחז"ל שרחל מעותדת ליעקב, ולא לעשו, וממנה בכורה כהונה לוי' ומלוכה, כי זהו ענין כח העשיה.

הלא תראה שדוד המלך רגל רביעי במרכבה, הוא הנכנס תחת עשו, והראו חז"ל שהיה אדמוני ונתפחד שמואל ממנו, ואמר לו ה' 'עם יפה עינים', שדוד הורג על ידי סנהדרין, ועשו רצח בסתם. הרי שכח המלוכה והעשיה, היה תפקידו של עשו, אלא שהפסיד חלקו, ותפס יעקב חלקו, בכורה ברכות וגם בענין העשיה, ולבסוף נשאר עשו ריקם מכל תפקידיו הרוחניים בעולם.

ובזה תבין, שעיקר כח עשו בידו, וככל שהיה מוסיף עשיה היה יצחק אוהבו יותר, ואילו יעקב עיקר כחו בפיו, קול יעקב, ובמדרש שלעומת יצחק ועשו, רבקה אוהבת את יעקב, והטעם כי ככל ששמעה קולו העוסק בתורה היתה מוסיפה האבה על אהבתו. כי כח הפה מיוחס לעולם היצירה, וכח הפה נתון את הצורה לכל דבר, ובשורש, הדיבור הוא כח המחשבה וחכמת האדם.

ויעבני זה פעמים

והנה בסדר אצילות בריאה יצירה עשיה, היה בדין שעיקב ייצא קודם עשו, כי סדר יצירה קודם לסדר עשיה.

ומצאנו שהעלימו מיצחק את האמת אודות עשו, הנה מתחילה בעת הריצוץ ותלך לדרוש את ה', ויאמר ה' לה', וביארתי במקו"א שהיתה הנבואה 'לה' בלבד, וגם יש במדרש שנסתמא יצחק שלא יידע רשעת עשו. למרות שידע שנשותיו מבנות חת הן מורת רוח, וידע שאינו עוסק בתורה כיעקב, מכל מקום לא ידע גדול רשעתו, עד שאמר חז"ל (מגילה ו) 'ואמר רבי יצחק, מאי דכתיב יוחן רשע בל למד צדק, אמר יצחק לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם יוחן עשו, אמר

ואלה שמות

הנה, בשעת לידתם נתכנה הראשון בשם עשו והשני בשם יעקב, אולם במשך חייהם נוספו להם שמות נוספים.

עשו, קיבל גם את השם אדום, בשעה שרצה לאכול מן האדום האדום הזה, (כה) ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה כי עיף אני על פן קרא שמו אדום: עוד שם נתיחד אצלו בשם 'שעיר', וזאת על שם ארצו ועל שם שעיר ומשפחתו שנתערבו בבני עשו, עד שהכל נעשה ענין אחד, ויתבאר עוד להלן בס"ד. ניתן לומר שג' שמות אלו רמוזים בשמו, כי עש"ו נוטריקון עשו ש"עיר ו'אדום.

עוד נבחין, כי בשעת לידתו כבר היו ג' שמות אלו מתייחסים אליו, כי ביאר הקדמונים שמו 'עשו', על שם שהיה עשוי ושלם בגופו, שהיו צפרניו ושיניו ושערו כאדם מבוגר. אולם מודגש שיצא 'אדמוני', וגם כאדרת 'שער', שהם ב' הנקודות הנוספות בשמו.

אולם ואחרי כן יצא אחיו, וידו אחות בעקב עשו, וקרא שמו יעקב, וכבר נתבאר בחז"ל ההבדל, שאצל עשו 'ויקראו' לשון רבים, ואצל יעקב 'ויקרא' לשון יחיד, כי את עשו קראו כולם כן, כל הסובבים, אולם יעקב נקרא כן על ידי הקב"ה. אכן גם לדעת המפרשים, הרי שיצחק או אברהם קראוהו כן, וניתן שמו מפי ה' ונביאיו. לכאורה טעם שמו הוא על שם שעקב את עשו, וידו אחות בעקבו.

אחר כך הוסיף לו ה' שם חדש, שם 'אל', כמ"ש (בראשית ל, כ) ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי יש"אל: וביארו (מגילה יח) שאלקי ישראל קרא ליעקב בשם א-ל. ועיין שם במפרשים, ובפרט בשפת אמת שמוכיח שכך הוא כוונת המקרא, שהרי עדיין לא נקרא יעקב בשם 'ישראל' עד שנגלה עליו בבית אל, שהיה אחר כך, ואם כן איך יאמר יעקב שה' הוא אלקי ישראל, אלא בע"כ שה' שהוא אלקי ישראל, על שם העתיד וכפי שכבר הודיע לו המלאך בעת ששרה עמו, שבבית אל ישנה ה' את שמו, הוא זה שקרא לו 'א-ל'.

אחר כך נוסף לו שם 'ישראל', כמ"ש (בראשית ל, י) ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם יש"אל יהיה שמך ויקרא את שמו יש"אל:

עוד שם מצאנו בו, שנקרא 'ישורון'. אכן לרוב הוא נזכר בתואר כללי לעם ישראל, כענין 'ישמן ישורון', או 'אין כאל ישורון', 'ויהי בישורון מלך', אולם חז"ל נוקטים לדבר פשוט ששם ישורון הוא שמו של יעקב. כך גם משמע בפסוק (ישעיה מד, ב) כה אמר יקנך עש"ו ויצרף מבטן יעורף אל תירא עבדי יעקב וישורון בחרתי בו: וכלשון התפילה (בפיסקת לעולם יהא אדם) 'עצת יעקב בנך בכורך, שמתהבתך שאתהבת אותו ומשקתך ששקתך בו, קראת את שמו יש"אל וישורון'. וכ"ה בירושלמי (ברכות פ"ג ותענית פ"א) בנוסח 'נחם' האמור בתשעה באב, 'ולזרע ישורון ירושה הורשתה', הרי שעיקב הוא המכונה ישורון ולזרעו הוריש את הארץ. כך גם אמרו במדרש (ב"ר ע"א) שישורון הוא 'ישראל סבא'. לכאורה זהו גם המכונה שהיו כתובים על החושן 'שבטי ישורון' (יומא ע"ג), היינו שבטי יעקב.

זה לעומת זה

נראה לומר, ששמות האחים, הם בבחינת זה לעומת זה, והם מבארים היטב את מהותם ותפקידיהם לאורך השלבים, מרגע לידתם ועד סוף הדורות. כך שכל שם שנתיחד לעומתו משבח ואומר, ולכן דייקא נתיחדו השמות, להראות פועל מעשיהם.

דהיינו, ששם יעקב וכנגדו שם עשו, שם 'א-ל' בא כנגד שם אדום, ושם ישראל כנגד שעיר, ושם ישורון נחל יעקב לבדו, וכמו שיתבאר בס"ד.

לו רשע הוא, אמר לו בל למד צדק, אמר לו בארץ נכוחות יעול, אמר לו אם כן גארות ה'". היינו שגם לעתיד לבוא ינסה יצחק ללמד זכות על עשו.

יור הדברים, שהנה ה' העמיד את יעקב ועשו באופן מסוים, שעשו יש לו את הכל, שנולד עשוי לגמרי, ולא סבל יסורי צמיחת שיניים או ענינים אחרים, אלא כל כולו עשוי ושלם, וכל ברכות עולם נתונות לו, מלוכה כהונה בכורה, טל השמים ומשמני הארץ, ולא נותר לו אלא למלוך על העולם ולתקן עולם במלכות שקי. אולם יעקב נולד בלי כלום, רק שיש לו אחיזה בעקב עשו, היינו שאם יישב 'בטולא דעשו' יהיה לו לחלקו.

מכל מקום ניתן ליעקב תפקיד נוסף, מלשון מארב ואורב, להמתין לנקודת נפילה של עשו, ואז ליטול ממנו. זהו שאמר עשו, הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים, כי יעקב ארב עליו, וב' הפעמים שנכשל, מצא מקום לגבות חובו. כי הנה היה עשו איש שדה, ובמשך חמישים שנה, מאת שהיה לאיש שדה, עד יום קבלת הברכות, לא אירע לו שלא מצא ציד, שהרי היה איש יודע ציד, זולת ב' פעמים, פעם ראשונה ביום מכירת הבכורה, שמאת ה' היתה זאת, שביים שבישל יעקב ניד, מה שמסתמא לא היה דרכו לבשל מעולם, אלא לרגל מצות ניחום אבלים עשה כן, ביום זה מנע ה' מעשו ציד, ובכך היה מוכרח לאכול ממאכלי יעקב, ואז מצא מקום לגבות ממנו בכורתו. בשנית אירע לו זאת, בעת רצון יצחק להעניק לו הברכות, שאז סיבב ה' שלא ימצא ציד. אז מצא מקום לגבות ממנו ברכתו. בשמוע יצחק כיצד בב' פעמים אלה נמנע ממנו הציד, אמר 'גם ברוך יהיה', כי זה מוכיח שה' רצה להוציא מעשו דברים אלו, ולתתם ליעקב.

הנה, מיצחק והלאה, היה כל הזמן נסיון להציל כמה שיותר מעשו, ולכן היה יצחק נוטל ממנו ציד, והיה בבית יצחק ולא זרקו משם, כי רצה להחזיר בתשובה כמה שיותר, אולם לאורך הזמן נפלו חלקים נוספים מעשו. לדוגמה, הנה בדורו של משה ויהושע, היה המצוה רק על זרעו של עמלק להמחות מתחת השמים, ולהאבדו לעולם, אולם שאר זרעו של עשו לא היה מעותר לאבדו, אולם ברבות הימים וחורבן בית המקדש והריגת קדושי עליון והחטאת ישראל, נגזר עליו שייאבד כולו לעולם, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, ולא יותר לעשו שריד מעיר. הרי שדין עמלק הוחל לבסוף על כל עשו. כי נעשה נסיון כל הזמן להציל כמה שיותר, אולם בחירתו הרעה גרמה שלא יכלו להציל יותר.

זהו ענין שעשו נקרא עשו, שהיה עשוי לגמרי, אלא שאם ייכשל, ינתן חלקו ליעקב, שהוא עוקב אחרי, ומסבבו לקחת חלקו. כך זכה בברכות ובבכורה ובבלא ובזרעה, ולבסוף הכל בחלקו של יעקב. שכל בני לאה בעלי כח העשיה, ויהודה נאמר בו ידיך בעורף ולוי פועל ידיו תרצה, וחבולון הוא עשיה במסחר, ודוק.

מעתה יובן היטב בחינת ב' השמות, שעשו נקרא 'עשו' מלשון עשוי, והוא יצא 'הראשון', כי הוא התכלית, אלא שניתן באופן שאם לא יזכה חלקו לעבור ליעקב, וזהו וידו אחוזת בעקב עשו, שהוא ממתין לו, ומפילו ולוקח חלקו בשעת נפילתו.

אדום

וזהו גם ענין אדום לעומת שם קל. כי הנה אדום מבטא את כניעת האדם לתאוה. גם ידוע שצבע התאוה הוא אדום, וגוף האדם יוכיח. לכן מעשה זה שאכל מן האדום האדום הזה, מוכיח שנכנע לתאוה ולאדום.

לעומת זאת, פסגת עבודת האדם עד שנעשה לבר אלהין, והיה יעקב אל בתחנתו, ודמותו חקוקה בכסא הכבוד.

זהו חלק נוסף בדרדור של עשו - מחד, ושל התעלות יעקב מאידך, וכמו שהזכרתי לעיל, הנה ענין שמוותו של עשו כבר היו עמו בלידתו, שהרי נולד אדמוני. אלא שיעקב גבר על טבעו, ונתעלה מעקב להיות אל ועליון, אולם עשו נכנע לטבעו, וזכה נתן מקום לתכונת אדמוני שבו. בפרט לדברי חז"ל שחזר עיף שרצח נפש, ובה על נערה המאורסה שהיא כרציחת נפש, כמ"ש בפ' כי תצא 'כי כאשר וכו' ורצחו נפש כן הדבר הזה', וכח האדום שבו גבר ביותר, הנה השיג תכונת אדום ביותר.

זה לעומת זה עשה האלקים.

שעיר

הנה, שם שעיר, בא בעיקרו על מקום מגוריו, שגר בהר שעיר. אולם בזה"ק מבואר שענין שעיר לעזאזל הוא ענין עשו. כי עשו הוא המקטרג על יעקב, וזה

ענין עשרת ימי תשובה, עד שגם עשו מודה שהברכות ליעקב. וענין השעיר, כי הוא מושלך למדבר, מקום ששעירים ירקדו שם, והוא נוטל עליו את עוונות ישראל, וזהו עשו עצמו, כי הוא נמצא אשם במה שמכשיל את ישראל.

נמצא ששמו האחרון הוא שעיר, כי הגיע לידי כך שהוא מרכבת הטומאה, והוא השעיר המרקד במדבר, כענין השדים שהוא דרגת טומאה, שכל הטומאה בעולם ממנו ועל ידו. לכן גם יאבד לעתיד לבוא, כי דבק כולו בטומאה ובהעדד. ועיין רמב"ן בענין השעיר לעזאזל.

ונראה, שלעומת זאת, זכה יעקב לשם ישראל, היינו שהוא שורר גם על המלאכים, וזוה הובחן ההבדל, שיעקב זכה לשררה, ולשם אלהות בשמו, ואילו עשו דבק בשעירים.

ישורון

ונראה לי כעת, ששם ישורון הוא שם שרק יעקב זכה בו. הוא ענין הישרות, שהוא המישרים שעליהם נתכן העולם, ישר יחזו פנימו, הישרים בלבבותם שזוכים לפני שכינה.

אולם במדרש שה"ש זוטא ביארו שם ישורון, שהוא מלשון 'יש רון' (וכך גם כתיבתו בתורה בכל מקום), כי אמרו שירה על הים.

ונראה, ששם זה מציין את מלכות ישראל, היינו בחינת 'יעקב ובניו', כשכל השבטים מרכיבים את השלימות של המלכות, ושלימות הקדושה. לכן במדבר היו נקראים ישורון, וכן לעתיד לבוא. ועיקר הדבר זכה בו דוד המלך, נעים זמירות ישראל, שמשוה פתח בענין באז ישיר משה, כי תפקיד המנהיג של ישראל, שבעת שהכל בדרגה המעולה, אומרים שירה לה', כי אז העולם כולו נכנע תחת ישראל וישורון, ומתנהג בקו הישר, וענין זה דבק בו דוד המלך ביותר, ובשיירי דוד עבדך האמורים לפני מזבחך, אהבת עולם תביא לעולם וברית אבות לבנים תזכור.

ונוכל לומר שד' שמות יעקב, רמוזים גם הם בשמו. כי הנה זכר בעל הטורים, נוסריקון בשמו של יעקב. 'ד' דברות, ע' זקנים, ק' אמות היכל, ב' לוחות.

הנה, שם יעקב מציין שהוא עקב את עשו, וזכה לי' הברכות שהם כנגד י' הדברות, וכנזכר במדרש. שם אל מציין את הזקנים והדיינים שנקראים אלהים, כמו אלהים לא תקלל, אשר ירשיעון אלהים. ק' מציין את שם ישראל, כי מה שזכו לק' אמות היכל הוא מצד שם ישראל, ומציין גם את הקדושה, וענין האל הקדוש שהוא ענין יעקב. ב' לוחות מציין את ישורון, כי העולם יש בו ב' צדדים, כענין ב' הלוחות, שאחד הוא עשין והשני לא תעשה, עשה ול'ת חסד וגבורה, ויעקב הוא קו הישר באמצע, וזה ענין התפארת שהיא צירוף של חסד וגבורה, וזהו קו הישר, והבן.

בסגנון נוסף

אכן, יש מקום לומר באופן אחר קצת. כי הנה שם 'א-ל' לא נתקיים ביעקב כלל, ואדרבה נוכל לומר שבשעה שנקרא ישראל, וכלל שם זה בתוך שם זה. כעין זה משמע בשפת אמת (מגילה יח). שמטרת הענין שנקרא ה' בשם אל, להסביר את שם ישראל. שבכך נבין שיעקב כחו גדול והוא אל בתחנתו, ועתה שמו ישראל, היינו שה' שורר עליו. אם כן אין לפנינו אלא ג' שמות ליעקב. ג' לעומת ג'.

לפי"ז נראה להסביר, שכך סדרם זה לעומת זה. הנה שם יעקב כנגד שם עשו, וכמו שנתבאר לעיל.

שם אדום כנגד שם ישראל, כי אדום מציין את כניעתו לתאוותיו, ואילו שם ישראל מציין שהוא שורר אפילו על המלאכים, כי בכחו שרה למלאך ויכול לו.

שם שעיר כנגד שם ישורון. ששעיר מציין שהוא פרא וכשעירים מרקד, ואילו ישורון מציין השראת השכינה, ושמה זה עיקר שם ישראל, שהוא לשון שורה, ששוכן שכינה עליו.

ונמצא שזה לעומת זה עשה האלקים, שזה בכח בחירתו ירד מהדרגה העליונה עד שאול תחתית, ואילו האחר עלה מן העקב והמקום הנמוך ביותר עד המקום העליון ביותר.

ואפשר שיש בזה גם לימוד מוסר גדול, שטבע האומה הזאת, התנערי מעפר קומי, ומתוך מצב עקב מתעלים עד שמי מרום.

אוצר ידיעות התורה

• משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א •

הידורי המקוואות לפי כל השיטות (ב)

אנה ואנה, כך שקרוב הדבר שבמשוך הימים לא יוותרו כלל ממי הגשמים המקוריים שהיו בתוך המקוה.

על כן אין לנו אלא לברר, מה אכן הדין בבור שהיו בו מתחילה ארבעים סאה מי גשמים, אלא שבמשוך הזמן נתחלפו מימיו, האם כשר הוא לטבול בו.

מחלוקת הראשונים בדין מקוה שהוסיפו עליו מים שאובים והוציאו ממנו כשיעור מי הגשמים שהיו בו

דעת רוב הראשונים בזה הוא, כי כשרות בור הטבילה נעשית בכך שמתחילה היו בה ארבעים סאה מי גשמים, וככל שהיו בו מתחילה ארבעים סאה מי גשמים, או אז אף אם במשוך הזמן נוספו בו מים שאובים שאינם מי גשמים הכשרים לטבילה במקוה, מכל מקום אין כל פסול בבור טבילה זה, ויכולים להמשיך לטבול בו ללא בית מיהוש.

לפי שיטת ראשונים אלו, יכולים היו למלאות את בור ההשקה או את בור הזריעה פעם אחת בארבעים סאה מי גשמים, ושוב במשוך כל השנים לסמוך על מים אלו להכשיר בהם את המקוה, הואיל ומתחילה היה בהם שיעור מקוה הכשר, ואין כל מיהוש מצד המים השאובים שנוספו במשוך הימים על מי המקוה.

אמנם לאידך גיסא, שיטת הרמב"ם (פ"ד ממקוואות ה"ז) והראב"ד (בעלי הנפש שעי' המים סימן א') היא, כי כשרות המקוה הוא רק ככל שעוד נותר בה רוב מי גשמים, והיינו כ"א סאה מי גשמים, אך אם כבר אין בבור הטבילה רוב של מי גשמים המכשירים, שוב אין מקוה זו כשרה לטבול בה.

יסוד מחלוקת הראשונים עם הרמב"ם והראב"ד בדין נתן סאה ונטל סאה עד רובו

יסוד מחלוקתם היא, בדבר המשנה (מקוואות פ"ז מ"ב): "היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר", הרי להדיא מבואר בדברי המשנה, כי נתן סאה ונטל סאה עדיין יכולים לטבול בבור הטבילה, ובגמרא (יבמות פ"ב): "ואמר רבי יהודה בר שילא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, עד רובו", הרי כי רק אם נותר רוב מי גשמים בבור, יכולים עוד לטבול בו, אך אם כבר אין בבור הטבילה רוב של כ"א סאה מי גשמים, אין מקוה זו כשרה עוד לטבול בה.

דעת רוב הראשונים, רש"י (יבמות פ"ב ב"ה נתן) תוספות (יבמות פ"ב ב"ה נתן) ועוד, כי דברי הגמרא מתייחסים בנתן סאה מי פירות וכדומה, אשר באם יש מים שאינם מים הכשרים לטבילה מצד עצמם, ולא רק מצד היות שאובים, בזה אין להכשיר אלא אם כן נותר רוב של כ"א סאה מי גשמים, אך בהוסיף מים על מי הגשמים, בזה אין דין רוב, ואף אם כבר לא נותרו כלל ממי הגשמים שבתחילה, מקוה זו כשרה לטבול בה.

אכן דעת הרמב"ם (פ"ד ממקוואות ה"ז) והראב"ד (בעלי הנפש שער המים סימן א'), כי דברים אלו נאמרים אף בלא להוסיף מים שאובים, אשר גם כן אין להכשיר את המקוה אלא אם כן יש בו רוב של כ"א סאה מי גשמים, וככל שאין בו רוב של כ"א סאה מי גשמים, אין להכשיר מקוה זו.

שיעור זמן חיבור בור הטבילה לבור ההשקה

כפי שהזכרנו נחלקו הראשונים בגדר דין ההשקה, האם הכשרת המים נעשה על ידי חיבור המים למי בור ההשקה, כעניין הכשרת המים על ידי הזריעה, שאינו מחייב את המשך חיבור המים שבבור הטבילה לבור ההשקה בכדי לטהר את הטובלים בו, או שהכשרת המים הוא משום התחברות מי בור הטבילה למי בור ההשקה, וכאלו כל המים אף אלו הנמצאים בבור הטבילה, מצויים הם בבור ההשקה.

להלכה, השולחן ערוך (י"ד ס"ו ר"א סעיף ג') פוסק כדעת הרא"ש בשובה (כלל ל"א ס"ו ב') שאין הכשרה מתורת זריעה, ועל כן אם חברו את מי בור הטבילה למי בור ההשקה, שוב הוכשרו מי בור הטבילה לטבול בהם אף אם אין כבר מי בור הטבילה ממשויכים להיות מחוברים למי בור ההשקה. אמנם הש"ך (ס"ו ר"א ס"ק ק"ב) מביא, כי ראוי להחמיר כשיטת רבינו ירוחם (נתיב כ"ו חלק ה', דף רכו'), שהכשרת מי בור הטבילה על ידי השקה הוא משום חיבור המים, ועל כן ככל שמפסיקים את חיבור המים של בור הטבילה למי בור ההשקה, שוב אין מי בור הטבילה כשרים לטבול בהם, על כן כתב הש"ך, כי ראוי לחוש ולהחמיר להיות מי בור הטבילה מחוברים תמיד למי בור ההשקה, ושלא להכשיר את מי בור הטבילה לטבול בהם כאשר אינם מחוברים לבור ההשקה.

אכן מנהג העולם בזה הוא להחמיר כדעת הש"ך, כך שבנוסף לכך שנהגו להחמיר בזריעה והשקה, כפי שהזכרנו שברוב המקוואות שבימינו ישנו גם בור זריעה וגם כן בור השקה, הרי שהחמירו עוד כי ההשקה תהיה כדעת רבינו ירוחם, שבכל עת הטבילה יהיו מי בור הטבילה מחוברים למי בור ההשקה.

החששות להתחלפות מי הגשמים שבבורות הזריעה וההשקה

מעתה נפן לחששות המהווים את עיקר הקושי בהכשרת המקוה, כזכור, הכשרת מי המקוה נעשית על ידי בור הזריעה, באמצעותו עוברים מים שאובים לבור הטבילה, ומוכשרים לטבילה על ידי שעוברים בבור הזריעה, וכך גם מוכשרים לאחר מכן המים שכבר הוכשרו על ידי בור הזריעה, על ידי חיבורם למי בור ההשקה, כמשמך כל עת הטבילה מי בור הטבילה מחוברים למי בור ההשקה.

החשש המרכזי בכל כשרות המקוה הוא, כי במשוך הימים, הרי שבכל פעם שמחליפים את מי המקוה, עוברים מים שאובים בתוך בור הזריעה, כך שמפעם לפעם הולכים ומתמעטים מי הגשמים המקוריים שהיו בבור הזריעה מתחילתו. כך גם כמי הגשמים שבבור ההשקה, הרי שבמהלך החלפת המים, בהיות וגובה חור ההשקה הוא בתוך המים שבבור ההשקה ובתוך גובה המים שבבור הטבילה, הרי כשיורד מפלס המים על ידי ריקון המקוה, בלתי נמנע שלא יתמעטו מי בור ההשקה לתוך בור הטבילה ויתרוקנו אט אט, כך גם בפרט לפי מנהגינו כחומרת הש"ך להותיר את פתח חור ההשקה פתוח כל זמן הטבילה, הרי מי המקוה וטבילה שאדם טובל ומנענע את המים, הרי מי המקוה השאובים הולכים ונכנסים אל חור ההשקה, כך גם מי בור ההשקה יוצאים ונכנסים בלכתם

ההשקה, והן להחמיר ולחוש לשיטת הרמב"ם והראב"ד שיש פסול בהתחלפות המים.

אכן, יש מהאחרונים (צמח צדק י"ד סי' קע"א; גידולי טהרה סי' י'; חוון איש י"ד סי' קל"א ס"ק י') שכתבו, כי דעת רבינו ירוחם נאמרה בדעת הרמב"ם והראב"ד, והיינו לפי דעתם שפסול נתן סאה ונטל סאה אפילו במים שאובים, אם כן יש לומר שאם יחברו את בור הטבילה למי בור ההשקה לרגע אחד ויפסיקו את חיבורו, הרי זה נידון כנתן סאה ונטל סאה, כי נתן לתוכו ארבעים סאה מי גשמים, ונטל ממנו את כל ארבעים סאה מי הגשמים שנתן, ומזה הוציא רבינו ירוחם את דינו כי יש לחבר את מי בור הטבילה מי בור ההשקה בכל עת, משום נתן סאה ונטל סאה.

לדבריהם נמצא, כי אין לנו מוצא לומר כי לא נחמיר בשני הדברים הן כרבינו ירוחם והן כהרמב"ם והראב"ד על ידי שלא נותיר את חור ההשקה פתוח כל עת הטבילה, כי לדעת הרמב"ם והראב"ד יש לנו גם כן לסבור כדעת רבינו ירוחם, ועל כן לפי דעת הרמב"ם והראב"ד אף את בור ההשקה היינו צריכים לפסול אחר תקופת מה, לאור התחלפות המים, ולאור כך שאין בו רוב של כ"א סאה מי גשמים, הנצרכים עבור כשרות המקוה לפי דעתם.

אכן יש מהאחרונים שכתבו (בית שלמה סי' ס"ג; שם סי' פ"ה; מהרש"ג ח"א סי' ס"ה; לחם ושמלה סי' צ"ה; אגרות משה י"ד ח"ג סי' ס"ג), כי אין לדמות השקה וסגירת חור ההשקה לנתן סאה ונטל סאה, ולא פסול הרמב"ם והראב"ד אלא בנתן סאה לתוך המים ממש ונטל את הסאה, ולא על ידי חיבור של השקה.

על כל פנים בכדי לצאת ידי חובת כל השיטות בהכשרת המקוה, שלא יהיה בית מיחוש לצד התחלפות מי הגשמים שבבורות הזריעה וההשקה, נלאו האחרונים פוסקי הדורות, למצוא דרכים להיות המקוה כשירה לפי כל הדעות, אף לפי דעת הרמב"ם והראב"ד, ללא כל בית מיחוש.

הבדל בין המקוואות בימים עברו שלא החליפו בתדירות גבוהה את מי הטבילה למקוואות שבימינו

הגאון רבי אברהם חיים נאה זצ"ל בספרו שיעור מקוה (סעיף ע"ז הע' 83) כותב בארוכה, כי אין כל בית מיחוש בדברים אלו שהזכרנו, כאשר נראה מבין הדברים כי היה ממונה על כשרות המקוואות שבירושלים בזמנם של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל והגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, ובין דבריו כתב: "הנה עין רואה לעיל שחכמי ורבני ירושלים גם כן עמדו על זה שבזמן מילוי מקוה הטבילה נכנסין מים שאובין לאווצר, אלא שכתבו שיכול להיות כי במשך שניים או שלושה שנים יהיה שוב החשש לדעת הראב"ד, ולמה לא עשו החשבון הנזכר שבעשרים וארבע פעמים שיוריקו המקוה יהיה רובו שאובין, ותקון המקוה בתקופה ההיא בודאי נעשה בהסכמת גדולי ישראל מפורסמים שהיו בזמן ההוא, ובראשם מן הגאון הנודע רבי שמואל סלנט זצ"ל", והאריך שם לבאר שאין חשש להתחלפות המים בזמן קצר כל כך.

אם כן, היו שכתבו לדחות, כי בזמן הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, החליפו את מי המקוה אחת לתקופה, אחת לשבוע ועוד יותר מזה, על כן אינו מן הנמנע כי לא היה עירוב מים שאובים במי בור הזריעה או ההשקה בזמן קצר, אמנם בזמנינו שנהגו להחליף את מי בור הטבילה אחת ליום או ליומיים, וכדברינו הנזכרים, שעיקר החשש להתחלפות המים בפרט בבור ההשקה, הוא על ידי ריקון מי הטבילה שבבור, אם כן פשוט וברור שאין בדבר זה משום להורות הוראה למקוואות שבזמנינו, אלא שאותו היחס שהיה בימים ההם להחלפת המקוה אחת לשבוע ויותר, נעשה היום תוך זמן קצר בהרבה, כך שבוודאי יש לחוש כי לדעת הרמב"ם והראב"ד אין מי בור הזריעה וההשקה כשרים להכשיר על ידם את מי בור הטבילה.

דעות הרמב"ם והראב"ד: פסול דאורייתא או דרבנן

ציוין, כי שיטה זו ידועה יותר על שמו של הראב"ד מאשר על הרמב"ם, וסיבת הדבר, באשר לדעת הרמב"ם אין פסול זה מדאורייתא, אלא פסול של מראית העין, כמו שהביא הרמב"ן (בבא בתרא סה: בד"ה צנור שחקוק) בדעת הרמב"ם, כי אחר שהרואים נוכחים לראות איך שמכניסים ומוציאים בו ארבעים סאה של מים, יבואו להכשיר גם כן בבור של מים שאובים לכתחילה, שלא יבואו להבדיל ולהבחין בין היו בו מתחילה ארבעים סאה מי גשמים ללא היו בו מתחילה ארבעים סאה מי גשמים, אך בדעת הראב"ד נראה כי מדובר בפסול מעיקר הדיון, ולא משום מראית העין, ואף יש (גידולי טהרה סי' כ"ג) שבקשו ללמוד בדעת הראב"ד, כי פסול זה הוא מן התורה, אף כי יש החולקים וסוברים (ש"ת דברי חיים ח"ב ח"מ ס" ל"ו: מאור יושע סי' נ"ו), כי אף לדעת הראב"ד אינו אלא פסול מדרבנן, אלא שלדעתו אינו פסול משום מראית העין, אלא פסול משום עצמו.

היוצא לנו מכל זה, כי אם נבוא להכשיר את המקוואות באופן הנזכר, הרי שאם נסמך על הדעה הרווחת של רוב הראשונים מלבד דעת הרמב"ם והראב"ד, יש לנו להכשיר מקוואות אלו לכתחילה בלא פפקוק וללא כל בית מיחוש, שכן לדעת רוב הראשונים מאחר ובור הזריעה או ההשקה היה בו מתחילה ארבעים סאה מי גשמים, אין לפוסלו משום המים החדשים שבאו והחליפו את מי הגשמים שבתוכו, והואיל ומתחילה היה בו ארבעים סאה מי גשמים.

חובת הכשרת המקוה אף לדעת הראב"ד

ברם, כפי שכבר הזכרנו בתחילת מאמרנו, בהכשרת המקוה חפצים אנו לצאת ידי חובת כל הדעות כולם, על כן בכדי לצאת ידי חובת שיטת הרמב"ם והראב"ד, הוא שיש לנו למצוא פתרון לבעיה הנזכרת, מצד חילוף המים ואיבוד מי הגשמים המקוריים בבור ההשקה והזריעה.

ציוין, כי אף דברי התשב"ץ (ח"א סי' י"ב) שהבאנו בתחילת מאמרנו בחובת הדבר לתקן המקוואות לפי כל השיטות, נאמרו ביחס לדברי הראב"ד האלו, וכלשונו: "אבל יש לחוש לדברי הראב"ד ז"ל שכתב כו', ולפי דבריו אלו, אם מקוה זה יחסרון מימיו יום יום, ואתם נותנים מים שאובין ומתבטלין שם, הנה ברוב הימים יהיה רוב שיעור מי המקוה שהם ארבעים סאה מהמים שאובין אחר לפי דעתו ז"ל, ואף על פי שהאחרונים ז"ל הסכימו, דאפילו כשהיא גוונא כשר, שהרי המים שאובין הם נזרעין במקוה, וההיא דנתן דנתן סאה וכו' פירושו דווקא במי פירות לא מתכשר אלא עד רובו, אבל במים שאובין אפילו נתן סאה ונטל סאה כל היום כולו, אינו פוסל, שהרי כל סאה שהוא נותן היא מתבטלת במקוה, מכל מקום, מקום שאפשר לתקן ולצאת ידי כל הספקות, אין ראוי להכניס ראשינו במחלוקתן".

האם לדעת הרמב"ם והראב"ד יש להותיר את פתח ההשקה פתוח כל זמן הטבילה

הנהגה כדברינו הנזכרים, ברוב המקוואות שבימינו מכשירים את המים בין על ידי זריעה ובין על ידי השקה, והנהגה בזה היה מקום לומר, כי לכל הפחות את ההשקה יכולים אנו להרוויח לפי דעת הרמב"ם והראב"ד, על ידי שנחבר את המים רק לרגע אחד, ונסמך בזה על דעת רוב הראשונים שהכשרת המים על ידי השקה הוא בעצם חיבור המים לרגע אחד, ואינו משום התחברות שני הבורות להיות כבור אחד שיש בו מי גשמים כשרים, כי די לנו אם נחשוש בדבר אחד לשיטת קצת מן הראשונים, ומה לנו להחמיר הן כשיטת רבינו ירוחם ולהותיר את חור ההשקה פתוח בכל זמן הטבילה, מה שיביא לנו את החשש להתחלפות המים גם בבור

פניני הלכה ומנהג

פניות משיעורו השבועי של הרב גרני פנחס אהרנסון שליט"א
רב דהסידי אמושינו בע"ה ק"ק ירושלים

פניני הלכה

פניני הפרשה

ברכת ברוך שפטני

בש"ע (סי' רכ"ה סעיף ב') כתב הרמ"א 'יש אומרים, מי שנעשה בנו בר מצוה יברך משל להם ועצבונת שהיו גדילים זה על גבי זה, וכיון שהגדילו והפריחו זה נתן ריחו וזה חוהו, כך כל י"ג שנה שניהם הולכים לבית הספר ושניהם באים מבית הספר, לאחר י"ג שנה זה היה הולך לבתי מדרשות וזה היה הולך לבתי עבודת כוכבים, אמר ר' אלעזר, צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה, מכאן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטני מעונותיו של זה'.

בפרשתו (בראשית כ"ה כ"ז) 'וגדלו הנערים'. במדרש רבה (פר' ס"ג אות י') 'רבי לוי אמר, משל להם ועצבונת שהיו גדילים זה על גבי זה, וכיון שהגדילו והפריחו זה נתן ריחו וזה חוהו, כך כל י"ג שנה שניהם הולכים לבית הספר ושניהם באים מבית הספר, לאחר י"ג שנה זה היה הולך לבתי מדרשות וזה היה הולך לבתי עבודת כוכבים, אמר ר' אלעזר, צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה, מכאן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטני מעונותיו של זה'.

נהוג להעלות קטן, מלבד בשבת קודם הבר מצוה).

כוונת הברכה למו"א

במגן אברהם (סי' ק"ה) ביאר כוונת הברכה 'עד עכשיו נענש האב כשהטא הבן בשביל שלא נענש ברורה (סי' ק"ז) 'שעד עכשיו נענש האב כשהטא הבן בשביל שלא חינכו למצוות התורה, ועכשיו שנעשה איש מחויב הוא להתחזק בעצמו למצוות השי"ת'.

בביאור הלימוד לדרשה זו מהפסוק עיי' בפניני בר מצוה (שער מועדים והמנים, מהדור"ק עמ' תפ"ו) שביאר אד"ש שנלמד בעיקר מהמשך הפסוק 'וגדלו הנערים, ויהי עשיו איש יודע ציד איש שדה, ויעקב איש תם יושב אהלים'.

לפי' זה, כוונת הברכה שמברך האב על שירד ממנו העונש על חטאי בנו², וכך ביארנו כו"כ נושאי כלי המדרש והשו"ע.

מנהג הקדמונים למעשה

גמ' לא הוזכרה ברכה זו, אמנם בדברי הקדמונים מצינו לכמה מגדולי הדורות שברכו ברכה זו ברבים, כמ"ש בארחות חיים (הל' ברכות סי' נ"ח) 'כתוב בבראשית רבה ויגדלו הנערים, מי שיש לו בן והגיע לשלש עשרה שנה צריך האב לברך ברוך שפטני מעונותיו של זה, ויש אומרים אותה בפעם הראשונה שעולה הבן לקרות בתורה, והגאון רב יהודאי ז"ל, קם על גוליו בבית הכנסת וברך ברכה זו בפעם הראשונה שקרא בנו בתורה'.

כוונת הברכה להלבוש

אמנם מדברי הלבוש בענין ברכה זו משמע להדיא שביאר כוונת הברכה לכאן להיפק, שהקשה הלבוש על המנהג לברך את הברכה הזאת, שיל"ע איך מברכים, שהלא אם הבנים אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם, לא נפטרו עד כמה דורות מעונש אביהם, כדכתיב פוקד עוון אבות וגו'.

וכ"כ במנהגי מהר"ל (הל' קריאת התורה) שמנהיגים לעצמו נהג כן בזמן שבנו נעשה בר מצוה וקרא בתורה, בריך עליי בשם ומלכות בא"י אמ"ה אשר פטריני מעונותי של זה, והביא ש"כ במדרכי הגדול לברך ברכה זו בשם ומלכות.

הזכרת שם שמים בכוונה

על הפסוק בפרשתו (בראשית כ"ז כ"א) 'גשה נא ואמושך בני', הביא רש"י מדברי המדרש 'אמר יצחק בליבו, אין דרך עשיו להיות שם שמים שגור בפיו'. והק' הרמב"ן הרי עשיו לא היה רשע בעיני יצחק אביו, וא"כ מה חשב יצחק מדוע אכן אין שם שמים שגור בפיו עשיו, וכתב הרמב"ן 'ואולי היה חושב בליבו כי בעבור היותו איש שדה וליבו על הציד איננו מזכיר שם שמים, מפחדו שלא יזכירו במקום שאינו טהור ומבלי כוונה, ונחשב לו זה כבעיני אביו ליראת שמים'.

כוונת השמות

בש"ע (סי' נ"ח) נכתב כוונת פירוש המילות של השמות כדי שידוע את הפירוש בשם, כשם שבכל הברכה צריך לדעת פירוש המילות, ובמשנה ברורה (סי' א') הביא מספר חסידים שכשאומר הברכה 'לא יעשה כאדם העושה דבר במנהג, ומוציא דברים מפיו בלא הגיון הלב'. וכמ"ש בגמ' (ברכות מז.) 'לא ירוק הברכה מפיו'.

מסירת מודעה

בסידורים מובא נוסח מסירת מודעה על כוונת השמות, בשם הגאון מבוטשאטש זצ"ל, שכתב כן בספרו תפלה לדוד (הל' השכמות הבוקר אות כ"א), לומר בכל יום קודם ברכת התורה, גילוי דעת שמכוון מתנהג ועד למחר בעת הזאת³ בכל כוונת השמות כמ"ש בש"ע.

(לא) פלא שלא הביאו מ"ש"כ לפני"כ (אות י"ז) 'יש לפרסם מה שכתוב בש"ע א"ח סי' ה' אודות השמות, וטוב לומר כן להנערים בני דעת, וללמדם בחינוך טוב'.

בספר קיצור שולחן ערוך הרב (חשון תשע"ה, עמ' י"ח) הובאה הוראת אד"ש בענין המסירת מודעה על כוונת השמות המודפסת בסידורים, שאפי' אם שייך בזה מסירת מודעה, מ"מ מועיל רק לענין פירוש המילות של השמות, אבל לענין האיסור שלא לזרוק הברכה מפיו, לכאן לא שייך לזרוק הברכה ולסמוך על מסירת מודעה², וצריך עכ"פ לדעת בשעת הזכרת השם שאומר ומזכיר כעת שם ה'. ע"כ.

מע"ז כתבו בזה הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה תפלה, פ"א דהל' ד') שכיון שעיקר הכוונה בשמות לא נזכר

א. ולא ביאר כוונתו מדוע הגביל המודעה רק עד למחר בעת הזאת, ומדוע לא ימסור מודעה על כל השנה כנוסח מסירת מודעה על נדרים הנודס לאמרו בתחילת השנה, וגם מנהג זה הוא ע"פ מ"ש"כ בגמ' (נדרים כג), ושם מייירי כמי שרוצה לבטל נדריו של אותו השנה, משא"כ אם רוצה לבטל כל נדריו לעולם, או למשל לעשר שנים כדוגמא שנקט הרמב"ם (פ"ב מהל' נדרים הל' ד', ופירוש המשניות נדרים פ"ג משנה א). או לאיזה זמן שירצה כמ"ש הרמב"ם (פ"ה"ט שם), או לעולם, כמ"ש בפוסקים על כמה מסירת מודעות שמועילים לכל חייו, וידוע מה שהרעיש הה"ח רבי עזריאל מאיר מלובלין זצ"ל על תקנת דיו ריבית, והציע עפ"ד הגמ' שכל אחד ימסור לב"ד מודעה בכתב דיו שכל העסקים שהוא עושה לעולם יהיו באופן היתר עיסקא של מהר"ם, ואז אף אם ישכח מזה יחול היתר עיסקא.

וכנראה גם הגאון מבוטשאטש חשש שלא תשתקע הלכה חשובה זו, וע"כ תיקן להזכיר עכ"פ פעם אחת בכל יום תוכן הכוונות.

ב. ו"ל בצחות, שיתכן שעם חולשת הדורות יחדשו ודגו לומר נוסח קצר שמוסר מודעה שכוונת כל השמות יהי כפי שכתוב בש"ע או בסידור וכיו"ב, כמ"ש בחז"ל (תפלה סי' ט"ז ס"ק ז') שמי שיש לו נוסח כתוב

א. במשנה ברורה (שם סי' ק"ה) הביא דעת הגדולים שבארצנו (מ"ה"מ"א), שיש לברך בשם ומלכות, ועכ"פ המברך לא הפסיד, עיי"ש.

המנהג הקדמוני שלא לברך בשם ומלכות ברכה זו שלא הוזכרה בתלמוד, ויש המברכים 'ברוך אתה מלך העולם שפטני מעונותי של זה' כשם שמברכים בשאר ברכות שלא הוזכרו בתלמוד (ונכתבו בסוד אבותינו וכו').

ב. בש"ת הלכות קטנות (ח"א סי' ר"ה) הק' על פי' זה, 'דמי פטרו מלהוכיחו, וא"ת שאינו יכול להכותנו משום מכה בנו הגדול, ליתא, וגדול לגבי הכא היינו בן כ"ב שנה נע"י י"ד ט"ר י"ט ט"ט, וכן ס"מ יוכיח שעברו עליו י"ג שנה וייסרו למשפט כל ג' חדשים, ועיי' להלן בהערה בענין חינוך בבנו הגדול'.

האב מברך על שהקטן נפטר מעונש על מעשיו (המשמים של האב), שאחרי שגדל ונעשה בן י"ג שוב כבר לא נענש בשביל חטאי אביו. וע"ז הקשה הלבוש, הרי יש לפעמים שהקטן נענש על חטאי אביו, אפי' כשהגדיל באופן שאוחז מעשה אבותיו בידו.

מוטב יכנס החץ

לדברי הלבוש פירוש הברכה 'ברוך שפטרני מעונשו של זה', שהאב מברך את ה' שפטר את האב שהקטן לא יענש יותר בגללו, והו' 'פטרני' שזולתי לא יענש יותר בגללי.
ועי' בפניני בר מצוה (עמ' תי"ז) שבאופן כללי תמיד יש באב ב' בחי' של 'מוטב יכנס החץ בי ולא בבני', כמו שמצינו בתוכנת הנשר, כמ"ש ברש"י מחז"ל עה"פ בפרשת 'תרו' ואשא אתכם על כנפי נשרים', וע"ז מברך האב כשבנו נעשה גדול - לפי הלבוש - על מה שבנו כבר לא יוכל להענש בגללו, כי קטנים יכולים להענש ה"ו בעון אבותיהם [כמ"ש בגמ' (שבת לב) כמה עבירות שבגללם יכולים הקטנים להענש ה"ו], וכשהקטן גדל שוב אין נענש האב, וזו השמחה לאב.

כוונת הברכה לאוה"ה

באור החיים הקד' פרשת משפטים (שמות כ"ב ה) עה"פ 'כי תצא אש ומצאה קוצים' כתב בתנ"ד 'אמצא שהצדיקים כשהיו בניהם מגיעים לכלל שנים שאינם נלכדים בעוון אביהם, היו שמחים ואומרים ברוך המקום שפטרם מעונש זה, בפשטות כוונתו לברכת 'ברוך שפטרני', שמצינו שבירכו הצדיקים, ומשמע לאוה"ה שפי' ג"כ כביאור הלבוש.

אלא שבאור החיים יש הוספה, שהוציא מברכה זו שיש עונש למי שבגללו נגרם עונש שזולתו. וע"כ פ' בביאור אור לעינים שהאוה"ה פ' ע"ד הלבוש אך מ"מ בדבריו מבואר שהברכה היא על שהאב נפטר מהעונש שה' עליו ע"ז שבנו נענש בגללו, דהיינו, מלבד העונש שנענש עובר

העבירה על עצם העבירה הוא יענש ג"כ על שגרם לאחרים להענש בגללו.

סעודת המצוה

נהגו ישראל לערוך סעודת מצוה לרגל חיוב המצוות, כמ"ש במגן אברהם (שם ס"ד ק). בכמה שייחות (עיי' בפניני בר מצוה) מבואר שמשמעות הספה"ק שעיקר השמחה בבר מצוה היא לא לא פחות מהשמחה הבאה לבחור הבר מצוה. שבזוה"ק - שהוא המקור לעריכת סעודה לרגל שמחת הבר מצוה - הובא שרבי שמעון בר יוחאי עשה שמחה בבר מצוה של בנו רבי אלעזר (כשר' אלעזר עצמו נה"ר בר מצוה), ושם מייחסים את השמחה לרבי שמעון, והשמחה היא על זה שהבן הגיע למצוות, ועל 'אגרה של מצוה' שטימנו את מצות חינוך אצלו, כי אחרי הבר מצוה כבר לא מצויים בחינוך, ולשון המהרש"ל על שמחת בר מצוה 'אין לך שמחה של מצוה גדולה מזו'.

והיוסף, שיתכן שהשמחה היא גם ע"ז שהאב נפטר מהעונש על מעשי בנו - כפירוש המגן אברהם בברכת ברוך שפטרני, אך לפירוש הלבוש שהברכה היא ע"ז שהבן כבר לא נענש בגללו, בבחי' 'מוטב יכנס החץ בי' קשה לומר שעל זה עורך האב סעודה.

נפק"מ לכת מצוה

בפרי מגדים (אשל אברהם שם ס"ק ה) מביא נפק"מ להלכה בין ביאור הלבוש לביאור המגן אברהם, לענין בת מצוה כשגדלה והשלימה י"ב שנה, שלפי הלבוש לכא' יש לברך, משום שהעונש בעוון האבות הוא לאו דוקא על הבנים יותר מהבנות, וכשהבנות גדלו הם כבר לא יענשו יותר העבירות של האב, וצריך לברך, אבל לפי המג"א ושאר הפוסקים שהברכה היא על שלא יענש בעוון בניו, ושכבר נפטר ממצות חינוך, יתכן שלא צריך לברך כי גם כשהיתה קטנה יתכן שאין חובת חינוך על בת, ואפי' אם יש חובת חינוך אבל מ"מ אין ל"כ הרבה מצוות לחנכה.

בגמ' ע"כ אפשר לסמוך על מסירת מודעה, אמנם בעת אמירת השמות יכוון עכ"פ כוונה כללית שזהו שמו של ריבון העולמים.

יראת שמים

בכתביו הוכיח הגאון בעל ארץ צבי מקאז'גלוב ה"ד שסתם ירא שמים שהוזכר בחז"ל הוא הנזהר בהזכרת שם שמים לבטלה, כמ"ש בגמ' (נדרים ה) עה"פ (מלאכי ג' כ') 'זרחתה לכם יראי שמי - אלו בני אדם שיראים להוציא שם שמים לבטלה', הנה דסתם יר"ש קאי על הידאים להוציא שם שמים לבטלה. ועיי' בגמ' מס' תמורה (ד' ו) ומס' שבויעות (לט). שעוון מוציא שם שמים לבטלה הוא מעוונות היותר חמורות.

שמועה רווחת כי הגאון בעל הזון איש זצ"ל מרוב זהירותו בכוונת הברכות, לא אמר שום ברכה או תפילה בלא לכוון בה, וכשלא ה' בריא לא קרא קריאת שמע ולא התפלל, ואפי' לא בירך על מאכלו [ועיי' בספר מעשה איש (ה"א עמ' קמ"ג) ש"א שאכן נהג כך בפועל?]

ברכה בכוונת הלב

מרח הבית יוסף קבע בשלחנו הערוך פעמיים ס"י קפ"ג ס"ב, ס"י קצ"א ס"א (ג) שאסור לברך בעודו שוסק במלאכתו, ואסור לעשות מלאכה בעודו מברך.

סיפר הגה"צ גאב"ד סטריקוב שליט"א שבביקור אביו הגה"צ גאב"ד בליץ צ"ל אצל אדמו"ר ז"ע בבית וגן, כיבד אדמו"ר ז"ע אורח צעיר בפרי, והאורח החזיק סכין בידו והתכוון לברך ברכה ולחתוך הפרי, והעיר לו אדמו"ר ז"ע שאין ראוי להחזיק בדבר אחר בעת אמירת הברכה, שלא להסיח דעת מכוונת הברכה.

ולא הזכיר ממש"כ בשועה"ד (ס"ד ר"ז, סעיף ה) ש"א שאין לתחוב הפרי שמברך עליו בסכין בשעת הברכה, שהוא ע"ד הקבלה כמ"ש בשועה"ד שם, אלא הענין בדבר השוה לכל נפש ע"פ הלכה שלא להתעסק בדברים אחרים בעת הברכה.

בספה"ק ישמה ישראל (פ"ל לך מאמר ט) כתב על פעולת הברכה כשאדם מישראל מברך הברכה הראוי לאותו דבר בכוונת הלב ובדביקות ואהבה ויראת שמוי' ת, בזה מעלה הניצוץ"ק למקורו ושורשו בקודש, וממשיך שפע טוב וברכה לכל העולמות' עיי"ש בענין ברכות הנהיגן של אברהם אבינו וארחיו שבירוך על דעתו.

סגולה לפרנסה

מענין לענין, בהזירות בהזכרת שם שמים, עיי' מש"כ הגאון רבי יהונתן אייבשיץ צ"ל (אורים ס"י כ"ז ס"ב) על הזירות הנדרשת שלא להזכיר שם שמים לבטלה, ואפי' בשאר [מצוות] (ולא כשנעוץ שהשטרית בהזמנו אצל רבים שבשלשונות אחרים אין אסור), ובתנ"ד כתב תלות סיבת העניות המצוי' בישראל משום שאין נזהרים בזה, ולכלשוננו 'זוהו המרי הגורם אשר בעוונותינו הרבים וידל ישראל למאד, במקום ששם שמים מצויים ובפרט בבזיון ועל חנם, וצריך התחממות ושקידות תוכחת חכמי הדור לבטל זה מהמוני עם'.

להפרשת תרומות ומעשרות ע"פ חכם, והוא בדרך ואין בידו הניסוח ואינו בקי להפריש יקח יותר מאחד ממאה ויאמר שיחול הכל כמו שכתוב בנוסחו כדת, כמו שמצינו בשר"ע אבהו"ע (פ"ל ל"ח ס"א) שאם אמר כתנאי בני גד ובני ראובן מתי, וע"פ מש"כ בגמ' (סנהדרין ט). [ועיי' שכתב שאפי' אם אין בידו נוסח יכול לומר שתהא חלה ההפרש' הכל כמו שצריך מהן הדין, אלא שאח"כ פסקם בזה].

ג. וכתבו שם, והוא משום שלא ה' בכוון לכוון, ולא ראה תועלת בברכה בלא כוונה [ועיי' ש (ה"ד עמ' ט"ז) שנהג כן אפי' אם יכל לברך (בכוונה), רק לא כוונה ל"כ כדרכו].

ד. ועיי' במשנ"ב (ס"י קצ"א ס"ק ט) טעם שנכתב פעמיים.

ג. וכן בסב נלכדו, כמ"ש רש"י עה"פ (בראשית כ"א כ"ג) 'לי ולבני ולכנדי - עד כאן רחמי האב על הבן, ועיי' בשיעור אור החיים הקד' (פרשת יתרו תשס"ב עמ' רמ"ז) עה"פ 'נעושה חסד לאלפים', שוודאי יש רחמים גם על הדורות הבאים, אלא שאינם בבחינה זו דרחמי האב, שרחמי האב הם עד כדי כך שמעדיף שיכנס החץ בו ולא בבנו, ורחמים אלו ישנם עדין בנכדים.

ד. כמבואר בב"ר (ט"ס ד"ג ו"ט פ"ט ק"ט) שחינוך שייך רק בקטנים, וע"כ בפרמ"ג (א"א ר"ס ט"ז). וידוע הנידון שחקרו האחרונים (עיי' אבי"ז א"ח ט"ל קל"ט) לענין קטן שהגדיל בספירת העומר. וכתב הגאון דבי יוסף ענילו (עיונים לתורה כלל י"ב) שאם יש חובת חינוך גם בגדול יכול להמשיך לספור מצד חינוך (גם אם לא יכול מצד מצ"ע דאו שחול' לו בתמימות), ויש לדון בזה מספרא אם שייך לומר שיהי' חיוב חינוך בגדלות [ועיי' בש"ת ארץ צבי (ט"ז) ל"ה שדוחק לומר מעי"ז, עיי"ש].

ה. ועיי' בגמ' (קדושין ג) חנוך לנער ע"פ דרכו, גם כשבנו בן עשרים וארבע, עיי"ש, ועיי' בשועה"ד ה' תלמוד תורה (פיקא אה"ל ה') 'כל שהבן אפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק ויש יכולת ביד האב לכופו מוטל עליו מדברי קבלה לכופו לעסוק בתורה וכן להדריכו בדרך מוסר ויראת שמים בכל דרכיו והנהגותיו בעוד ידו תקיפה על בנו דהיינו שיש לו כ"ד שנה שאמרו חנוך לנער על פי דרכו שכל ימיו יהא מתנהג בו חנוך לו בנערותו'. ועיי' במשנה ברורה (שם ט"ד) שהדגיש 'ודע' דאע"פ ששוב אין עליו ענין חינוך, מ"מ יש על האב מצות הוכחה כשרואה שאינו מתנהג כשורה, וכשאינו מוחה בידו נענש עליו דלא גרע משאר ישראל, וכידוע מה שאחז"ל כל מי שיש לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי ביתו'.

ו. ידוע מש"כ במשנה (נהיה"ה מסנה"ג) שאשה נכנסת לחיוב עונשים שנה לפני האיש, וכמ"ש בגמ' (נהו"ה) שנלמד (באשית ב' י"ב) ויבן ה' אלקים את הצלע - מלמד שנתן הקדוש ברוך הוא בינה יתירה באשה יותר מבאיש.

לפי"ז העיר הגאון מקאז'גלוב ה"ד (ארץ צבי עה"ת ח"י פ"ו שיהו תפ"ה) שממש"כ ברש"י והמדרשים שכתבו על שרה אמנו 'בת ק' ככתב כחטאי, משמע שגם בנקבה הית ביה עונשין עד עשרים שנה, ולכא' ה' מקום לומר שמכיון שזמן הגדלות אצלה הוא שנה לפני הזכר, ה"ה זמן עונשין שלה בב"ד של מעלה יהי' שנה אחת קודם. ועיי' בשיעורי אוה"ה (פ"ר כי עשא תורה) בענין עונשין בב"ד של מעלה עד שנת העשרים, וציון לשר'ת נודע ביהודא (מהו"ה א"ח ס"ח ה), ושר'ת חכם צבי (ה"א ס"ו ס"ט). ועיי' מש"כ באבני נזר (ח"ס פ"י כ"ח אות ב) על קושיית המהר"ל מפראג שהזכיר החכם צבי.

במשעול החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גליון מא | פרשת תולדות תשפ"ה

שורש הגבורה – חסדים גמורים

שורש הגבורה - חסדים גדולים: והעניין כמש"כ באוהב ישראל בד"ה אלה תולדות יצחק בן אברהם. שגם שורש מידת הגבורה וגם תולדותיה הם 'חסדים גדולים' אך 'שארות החסדים הללו המה גנויים ומכוסים ונעלמים במידה זו השמאלית'.

הנה הגם לפי ראות עינינו בתוה"ק ובדחו"ל ובספרי חכמי האמת... וביצחק אבינו מצנינו שמדתו היתה פחד וגבורה, היינו הודיעו ולפרסם בעולם אלהותו ית' ויתעלה, ע"י שיש דין ויש זיון וזיון ולירא ולפחדו מפניו ית' שלא יענש ח"ו כי אינו נושא פנים לשום אדם בעולם קטן וגדול שם הוא לשלם לו כמפעלו ומעלליו. וכמו שמצינו בתוה"ק שיצחק אבינו ע"ה לא חלק כבוד אף להמלכות שאמר לאבימלך ומשנתו 'מדוע באמת אלי'. שלכאורה אינו מדרך המוסר לדבר עם המלך דברים כאלו, אך כ"ז היה מפני שמדתו הייתה הפחד וגבורה החזקה, אבל באמת תולדותיו של יצחק ושורשו הם חסדים גדולים, אך שאורות החסדים הללו המה גנויים ומכוסים ונעלמים במידה זו השמאלית.

מידותיו של יצחק הם 'חסדים גדולים', וזאת ה' הגבורה', ומידת הדין' שהם קובץ הכללים הקובעים מה ראוי ומה לא ראוי להיעשות באמת וצדק, בכדי שיהיו השכינה והברכה ששמה - שורים בקרב האדם, הכללים שהציב יצחק"ה לראשונה, הם תמצית ועיקר התגלות מציאותו ה' בעולם המושגים והתבונה שיהיו אח"כ לתורת ה' שלמה. שלמציאות מוגדרת זאת קיווה אאע"ה כל ימיו בכל מעשיו דרישת החסד שלו. בכמו השלוח חו"א

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. כתיב אם תדרשנו ימצא לך, הדרשה הוא אאע"ה, והמציאה הוא יצחק, כי ענין אברהם אבינו היה שהיה משתוקק תמיד לד"ת מאד מאד ושיתפרסם בעולם כי הש"י מלך עליהם, וזאת הוא מדות האהבה. ומדות יצחק הוא מדות גבורה, היינו... שנברר [התממשות] וזאת [התשוקה] ויזר התגלות הש"י בעוה"ו, וזאת יקרא גבורה. כמו דאיתא בגמ' 'כך שמע משה מפי הגבורה'. ויצחק היה ג"כ נקרא גבורת הש"י בעולם. וזו"ה ואלה תולדות יצחק בן אברהם וכו' היינו תולדות יצחק אבינו הוא פרסום התגלות הש"י בעוה"ו. אברהם הוליד את יצחק היינו ע"י תשוקת אברהם הייתה זאת, כי התשוקה הוא מדות אברהם, וכן כל ד"ת אמיתיים אין להם הולדה רק אחר גודל תשוקה שישתוקק האדם להם.

חוק וגבול: ולמען יזכרו הדברים אל נכון, הנה כמו שאנו רואים לעת עתה [ולהבדיל אא"ה] בחוקות הגויים במדינותיהם, שההבדל בין מדינה מושגעת ולבין מדינה חושלת, הוא דווקא בחוקיה ודיניה המוסכמים על העם. ככל שהחוקים הללו בהירים ברורים ותקיפים וגם מאוזנים ושווים לכל נפש, כן הם יותר מקובלים על העם, וכך כל העם יותר פועלים יחד ובשותפות גדולה הנשים בכדי הצלחה ו'חסדים גדולים' לכל העם כולו. וכמו חוקת אר"ב, שנלחמו הרבה שנים בכדי לנסח ולתקנה - היא סוד הצלחתה. הצלחת מדינה אינה תלויה כלל ב'חסד' שבעושרה הכלכלי המופק מן האדמה כגון נפט וכדו', שפירורים ממנה מחולק להמונים במדינות ערב הנחשלות. וגם לא ב'חמים' ונדיבות הלב שיש כביכול לשלטונות במדינות הקומוניזם כלפי הפרט העובד בזנות אפס וכו', אף שרבות מהם גם עשירות במחצבי טבע. הצלחה של הגויים תלויה בכללים ובחוקי אנוש שנוצרו אצל הגויים בעמל רב ובמלחמות גדולות, ולאחר שהשתחררו מאמונתיהם השפלות כמושיעים השקרי וכו'. כללים וחוקים שמצמצמים גבורה את כל אותם רגשות ותקנות חסד ורחמים, וגם מרחיקים בגבורה את כל דמויות השקר והמרמה, לכדי חוקים מנוסחים וקבועים מנוגים ונתפסים המסדירים את פעולת השלטון בצנצול את משאבי המדינה ואוצרותיה, ומסדירים גם את יכולת הפעולה, של תושביהם לחפור בעצמם את כארות פריסתם, ואת הגנת הזכויות הקיימות שיש להם ברכושם, וגם את החובות המוגדרים שלהם לכלל, בהתאם להצלחתם. (אמנם כעת אנא רואים שגם באר"ב, אף שתחוקים נוצרו אצל האבות המייסדים' שלהם, בדמיונם להיות כיהודים שיצאו לחירות מצרים אל ארץ אחרת וכו', והצליחו בואת כתר מאתיים והמשיגים שנה, כידוע מתולדותיהם, הנה ללא עמידה נמנה לפני אלוקים בחיי עולם בתורת אמת ובצדקיות אמת, המכניס בקדושתה מה היא רע ומה היא טוב, גם כל 'מיוות האדם' מתחפף לדעתם, באשר הוא יתנו לפי חינוך שכלם לכל אדם אל חוק גבול, גם לתפקודות גבורה וביטול המצד הדורות, וגם את אותה אדם בעצמו מתנגד להם ומחריב את ארצם. ורק אדם תמים שאינו בעל מחשבה והעיון שכל, מסוגל לע"ע לעמוד קצת בפרץ. ירחם ה' ויעלמו [ואכמ"ל]

יצחק אע"ה ניכר על פניו רק שמחה ושחוק: פרשת תולדות היא היחידה העוסקת כמעט המעשים הכתובים על שמו של יצחק אע"ה, חפירת הבארות שלו ושל אביו, וזריעת הארץ ומציאת 'מאה שערים'. וגם ממנה כמחציתה עוסקת כבר בעיקב ועשיו, הולדתם, הבכורה והברכות. וכמידתו בספ"ק שהיא גבורה וצמצום. ומכל מקום כבספ"ה ק, 'יצאע"ה היחיד מבין האבות שנתקדש בעקידה כעולה על הר המוריה, שלא הוזקק ולא הורשה לצאת לחו"ל לא לצורך זיווג ולא לצורך פרנסתו, והיחיד שמוספר עליו שעבר אף בעבודת האדמה ממש בארץ ישראל והצליח בקדושתו במאה שערים, ולא כמו שנאמר בנח 'איש האדמה' [וכו'] ולא רק כרועי הצאן שהיו אברהם ועיקב. ולא נכתב קדושה כזאת בכל התורה בלשון 'זיהבה' כעניין בפנ"ע, [ע"ש בקדו"ה] וגם לשון 'מצחק'. ובגודל קדושתו 'יהי ניכר על פניו רק שמחה ורחוק'. וכבשפת אמת וירא תרמ"ג.

בענין שמו של יצחק על שם הצחוק שמעתי מפי מו"ז ו"ל ש[הוא] כמו שנאמר על הרשע מצחק בע"ז וג"ע ושי"ד. והיינו שעונות חמורים כשחוק בעיניו כמ"ש שחוק לכסיל ע' זמה. כן להיפך בהצדיק יצחק אבינו ע"ה הי' כל תהובלי היצה"כ כשהוק, מה שלאדם אחר הר גבורה, כי הי' איש קדוש מרחם עכו"ה. ויתכן לומר כי אם שיצחק הי' לו מדת היראה והפחד ויכול להיות שלא הי' ניכר על פניו רק שמחה ורחוק כי באמת אין מי שישמח בעולם רק מי שהוא ירא ה' לאמיתו ואין לו שום פחד אחר. מה גם אם הוא בן חורין מציאה"ה, כיצחק שהי' מוכן לעולה לפני ה'... שידעו שירוש שלמה מוכן להיות מלא שמחה שע"ש יצחק שמו יצחק.

תולדות ורחינות: ועלינו ללמוד בספרי הצדיקים את משיהם של כל אחד מהם, שהם תכונות היסוד שהוטבעו בכלל"י, כי ממשעיה האבות ומידותיהם הם כל התולדות של קדושה ורחינות לכלל"י, כבשפת אמת תולדות תרל"ז

במדרש גיל יגיל בזמן שנולד צדיק גילה אחר גילה. כי ואלה מוסיף על הראשונים כי מקודם הי' תולדות הגשמי בלבד. אבל מהאבות התחיל להיות תולדות בבחי' הרוחניות להנחיל כוח הקדושה לורעי אחריו. וזהו גילה אחר גילה כשהצדיק נולד. כי בתולדות יש שמחה. ובוזע צדיקים יש ב' שמחות מ' התולדות בגשמי ורוחני.

ובפרט לפי שאמרו בגמרא (שבת פ"ט ע"ב) שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו ולעיקב גם כן, ויאמרו ימחו על קדושת שמך, אמר לו ליצחק בניך חטאו, אמר יצחק פלגא עלי ופלגא עלך. ובכוחו ובמידתו תהיה הגאולה. וכבר תמהו בספ"ק אך זה שאאע"ה בחסדו ויעאע"ה ברחמנותו יאמרו ימחו עקד"ה, ודווקא יצחק במידת הדין, יצא להגנתם בטענת פלגא עלי ופלגא עלך. וגם בני הראשונות שבברכות שמו"ע, שהם כנגד ג' האבות, גם מצינו את כל השפע וטובות עוה"ו וגם תח"מ דווקא בברכה השנייה שעל שמו של יצחק"ה. והוא גם מי שבושק לברך דווקא את נשיו בכל טובות עוה"ו, שרק על פי עצתה של רבקה ברוח"ק זכה בהם יעקב. וכז' היפך המשמעות הפשוטה של מידת הדין היראה והצמצום, שלא הפעילים כלפי עשיו הרשע. וביותר צריך להבין מה שתמהו בכל הדורות, שהברכה ליצחק מפי הקב"ה בצוותו אותו 'נור בארץ הזאת', נאמרה רק בלשון והקיימות את השבועה אשר 'שנבעתי לאברהם אביך', [ע"ש ברשב"ן ועוה] ורק בזכותו של אברהם 'עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרת מצוותי חוקותי ותורתו'. ולא נאמרה וכותו של יצחק עצמו כלל.

יצאע"ה סתם כל הדלתות: ונתעמק להבין בדברי הצדיקים מה זאת מידתו של יצחק, ומדוע הייתה צריכה להיות כל כך התייף לגמרי במידת החסד של אאע"ה. וכמו שאמרו כמה צדיקים בשם הר"ב מפרשיסאה ואחד מהם מצויות רבה.

כמו שאמר אדמו"ה הר"ק רבן של כל ישראל הרבי ר' בונם מפרשיסאה ז"ע, כי כאשר היה אאע"ה רבי, היה מנהיג העולם במדת החסד. והיה ביתו פתוח לרוחה ד' פתחים, והי' מכניס אורחים, ונתן להם כל טוב, ועי"ז היה מגלה שמו הגדול בעולם. אבל אח"כ, כשיצחק אע"ה נעשה רבי, והתחיל לנהוג העולם, הלך לחנות, וקנה יחידות ברזל, וסתם כל הדלתות. והוא הלך לפניו מחדר, ועסק בתורה ויזמם זוללה. ורוב עבודתו התבודד מבני אדם. וזרק פחד ויראה גדולה לכל חסידיו והמסופקים בצלו, וכל מי שירצה לבוא ולדבר עמו, מרוב הפחד אהזו חזק ורעדה. ועל יזי זה, היה מגלה שיש דין ומשפט בעולם. וכל אחד ואחד שראה את צורתו, היה עושה תשובה באמת. עכ"ל הרבי ר' בונם ז"ע [מספר קול מבשר ח"א - פרשת חיי שרה]

ועפ"י יבואר דברי הכתוב (בראשית פ"ג) ויבואר עבדי יצחק ג' הבאר אשר הפרו גו'. דהנה הבורא ית' הטבעי בהכנסת ישראל בכלל ובפרט בכל אחד ואחד גו'. הישראלי שיהא בו מעין נובע מים חיים נביעו חכמה בינה ודעת תורה והכמת אלהות ושאר מידות הנשגבות. אך שהמעין הוא סתום מעפרות החומר והשכות הגשמיות הסותם המעין ההוא ומעכב נביעתו, וצריך כל אחד להפוך הבאר ההוא ולהסיר משם כל הדברים המעכבים ומונעים הנביעו, ויש צורך אשר השי"י מתנהג עמו בחסדים מגולים שע"י אור התורה והמצוות שבו פותח מקור הנביעו של מים חיים ומדבק את עצמו להשי"י. אך יש בני אדם שיש להם מסכים גדולים המעכבים נביעתו. ואז צריך השי"י לכיבול לסבב סיבות ולגלגל עליהם ע"י מדת הגבורה כדי להסיר מהם החשך והמסך המבדיל ואז יתגלה מקור נביעתו של המעין ונפתח אליהם להוציא מים חיים... היוצא מכל אחד ואחד מישראל כשנפתח אור נשמתו ומתחיל להתנוצץ בו אור החכמה והתורה והמצוות ונמשכים מ"ג לכל העולמות. וכל הדברים מתהפכים לרחמים וחסדים גדולים וטובים כן יהי רצון אמן.

בין ישראל לעמים: וכמו השילוח ח"א מסביר באורך את עבודת חפירת הבארות של יצאע"ה, כקביעת ראשית הכללים הקובעים למי יש שייכות לעבודת ה' וברצון ה' התלויים ב'בארות' שחופר האדם בתוך עצמו בקדושתו הפנימית. ותחילה ניסח על ידי התנאי הבלעדי של הכרה במציאות ה' על ידי תורה. ואח"כ על ידי התנאי הבלעדי של עבודת ה' ולשם ה' כמו בקרבנות. ובאלו טענות האומות שגם להם יש שייכות. ומה שהצליח לבסוף להבדיל בין השקר והאמת בין השקר והאמת והעובד של נמוגות לסבול עבור עבודת ה' גם נבולות ועצמונים שיכולים להביא לייסורים. יעוש"ב.

הר שדה וביית: והענין כי אע"פ היה הראשון שחידש את תפיסת האלוקות בעולם והיה ראש לגרים, והייתה האלוקות אצלו גבוהה ונשאת מאוד למעלה מעלה מכני האדם בבחינת 'הר' (וכמש"כ באורך בגליון פ' דף ק) והוצרך להמשיכה למטה בעשיית יש רוחני מהאין של האלוקות שבתפיסתו, בעבודת החסד המוחלט שנמשך ועומד לכל וכלי נתאים, ולהדיבק בקבוצה ע"י עצמו, בצדק שבהררי קל. אמנם יצחק אבינו היה הראשון שכבר נולד בקדושה ונימוג לשמונה, בקדושה עצומה של תפיסת אלוקות של 'שדה', המניב רק לפי העבודה והיגיעה המושקעים בה. וחפר את הקדושה הגדולה כבר מתוך בארות עצמו 'ממטה למעלה', בעשיית 'אין גשמי מוחשי הרוחני' הנמצא בקברו עצמו, בניסול ובחסרת כל היצרים והתאוות, בכללים ונבולות של גבורת הקדושה שהיה מושרש בה. כמש"כ במיה"ש 'והוא יושב בארץ הנגב' שהיה 'מנוגב מכל חמדות ותאוות העוה"ז'. כללים וחוקים שיהיו בלעדיים ועיקריים לעתיד כשישפוט תבל בצדק ועמים כמישרים'. ואילו יעקב אבינו היה בתפיסת אלוקות של בית, הראשון שכבר נעשה ליתריות משהלט שאינו יכול להשתנות כלל 'ואע"פ שחטא ישראל הוא'. כמו שכתב הרבה פעמים הרצ"ה מלובלין. (יע"ב ב'קליטוס מאמרים - את מ"ו ודברי סופרים - את לה) וסיכס זאת הג"ר יצחק הוטנר בשפת היידיש. (קונטרס ירח האיתנים דף כד) שאע"פ היה 'דער ערשטער געווארנער איד'. יצחק היה 'דער ערשטער געבארנער איד' ויעקב היה 'דער ערשטער פאראלנער איד'.

זהו מה שביאר שם בתורה אור בהמשך דבריו את עבודת אע"ה ויצחק אע"ה. וכמאד"ל שיהא שם שמים מתאבה ע"י. פ"י להמשך גילוי אור אלוקותו מלמעלה למטה. והנה **מעשה אברהם** הכנסת אורחים שנחן לערביים לאכול ואח"כ אמר להם דעו למי מברכים כו' בכדי להיות גילוי אלוקות למטה שגם הערביים יכירו גדולתו כו' כ"ו הוא בה' אברהם המשבח מלמעלה למטה. ויצחק ה' חופר בארות שהוא בחי' גילוי ממטה למעלה מהעלם לגילוי כמשל הבור אשר המים שם בהעלם וע"י חפירה נגלו המים כו'. והנה הגם שאברהם היה ג"כ חופר בארות אבל כתיב ויסתמום פלשתים כו' ויצחק חפר אותן... ויע"ל כתיב כי אתה אבינו שעיקר הצחוק והשמחה יהיה מבחי' יצחק שהיא ממטה למעלה אשר בחי' זו אין קץ ותכלית כו'... והכל ירוממוך סלה. ומהו נתהווה עיקר הצחוק, כי גמריי משמאי מיהב יהבי משקל לא שקלי כו' מיהב הוא בחי' השתלשלות מאין ליש כו'. אבל עבודת האדם הוא ההיפוך והוא להיות בסול היש לאין והוא בחי' יצחק צחוק ותענוג גדול כו'.

העבודה וביורחה בהיפוכה: עבודת אע"ה מתחילה בהמשכת ה' יש' האלוקי של החסד לכול, אל ה'אין' הרוחני של העוה"ה, ומסתיימת בכיורחה בהפכה, בהסכמה לאיין' את הכול בגבורה של העקידה והקרבת הכול ליש"ש, ובגירוש של ישמעאל ובני הפילגשים. הנה עבודת יצאע"ה היא להיפך. מתחילה בגבורה של גבולות וכללים עצומים של הקרבה וביטול כל היש של העוה"ז, אל ה'אין' האלוקי שמצא וחפר בתוך קדושתו עצמו כאיש קדוש מוחתם. כמובנות לעקידה, מורמים רק בא"י, וגירוש אלה שאינם שייכים, ו'מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי'. ומסתיימת בכיורחה בהפכה, ברצון רחב לכרך במידת הדין אף את עשיו מפני שהיה בכורו וראה בו איזה מחשבה כלשהי להיות טוב. לברכו בחסד של היש האלוקי של ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמנו הארץ'. בגישה של דין אמת וזכות שתהיה גם לעתיד לבוא לפני כלל ישראל. ברכה שהועברה ע"י רבקה ברה"ק רק ליעקב וזרעו, שהיה לא בחסד ולא בגבורה אלא בתפארת של אמת, של הידמות הצורה אל יוצרה. ועל זאת א"ה כבואמרים בהאים.

ה'חדש דרך שלו': יצחק אבינו מצא וזיקק מכל דרכי אביו את ה'מצוות והוקות' ותורתו', את מסגרת הכללים החוקים הראשונית שמאפשרים את מציאות האלוקות רק בקרב בני האדם העומדים בכל אותה דרישה של קדושה של חוקים ומשפטים, דין ודיינים, בחפירת בארות חדשים של עזות וכללים של עבודת ה' ויראת שמים, שיהיו בהמשך לתורה שלמה, שעיקרה רק בארץ ישראל. ולא הסתפק רק ב'עונות' וב'טוב ליבם' ובהתמסרותם לבארות החסד המוחלט שנהג בו אביו וסתמום פלישתים' ע"י מעשה חיקוי חיצוני ושקרי. כמ"ש הר"ב מפרשיסחא.

הרבי רבי בונם ז"ע, אמר ביום ב' דסוכות... בזה הלשון, 'נאך טיען - טאר מען נישט'. [להקות - אסור]. דבר זה נלמד מברית שמים וארץ, שאין שום בריאה דומה להכרתה. וגם מאבותינו הקדושים נלמד זה, שאברהם אבינו ע"ה היה בו מדת ענוה, כמ"ש, ואנכי אפר ועפר. וכשכא יצחק אבינו, וראה שהפלישתים שנתמשו בגוה, זו ועשאים 'סתם', זו האבען אונגעוהויבען 'נאך צו טיען', כמ"ש, ויסתמום פלשתים וימלאום עפר. עם איז געווארען פיהל 'עפר ואפרליך' [התחיל כל אחד מהפלשתים, להקות את אע"ה ונהגו עצמו במידת עפר ואפר], והתחיל להשתמש במידה אחרת ויחפור באר אחרת. והבן, [שיה' שרפי קודש חלק ה', דף כ"ג ע"ב]

וכמ"ש בשפ"א תרל"ז, שכל אדם צריך כמו יצאע"ה, 'לחדש דרך שלו' בעבודת ה' ולתקן את כל המידות.

ובפ' וכל הבארות כו' הפרו ע"א בימי אברהם אבינו סתמום פלשתים כו' וישב יצחק ויחפור. פ"י בימי אברהם, הם ההארות אשר חידש אברהם והיא בכחי' החסד ואהבת ה'. ובהארות אלו מצאו מים. ואלה הבארות נסתמו אח"כ. לכן ה' צריך יצחק לחדש דרך הגבורה ויראת ה'. כי כוואי כל הסתם ה' כדי שיצטרך יצחק לחדש דרך שלו. וכן הוא גם בפרט כל איש ישראל כשמתפעל לפעמים במידה אחרת. אחר"כ נופל מואת המדרגה כדי שיצטרך להפש דרך אחר וע"י מתקן כל המידות. וכל דרכי האבות ה' הכל רק עזות בעבור בני' איד למצוא עבודת ה'.

ויסוד כל אלו מדברי הבעש"ט 'שאל יסמוך האדם על חקירת ועבודת אביו'.

אני ה' אלוהי אברהם אביך ואלהי יצחק, פירש הבעל שם טוב דלכך אנו אומרים אלוהי אברהם ואלהי יצחק [ואלוהי יעקב] ואין אנו אומרים אלוהי אברהם יצחק [ויעקב], להורות שאל יסמוך האדם על חקירת ועבודת אביו, וכן יצחק ויעקב לא סימכו עצמם על חקירת ועבודת אברהם אבינו, רק חקרו בעצמם אהדות הבורא ועבודתו, לכן אנו אומרים אלוהי בכל אחד ואחד: (בעש"ט עה"ת פרשת ויצא מקרבן העני פ' בחקות)

שלא להשפיע למקום שאין רצון השי"ת: ובאמת היה כבר אע"ה חפץ במציאות של סדר וחוק בשימוש ראוי במידת החסד, ולכן ניסה לראות זכות וצדקים אפשריים אף כמעשיהם של סדום שהיו כידוע 'חוקיים' למהררין. ובא יצחק והחל להציב את הכללים לעבודת ה', כמו שיהיה אח"כ. וכמו שביאר בבית יעקב פרשת וירא את ל', את דרך יצחק אע"ה ומה שיהיה מדרכו של אע"ה.

הענין שאע"ה הפציר בתפלה כ"כ עבור הסדומיים שהיו ההיפך לגמרי מידות מדת החסד, שהיה נותן מטובו לכל אשר בא אליו, והם לא רצו ליתן משלהם כלום רק אמרו של ש'הם. אכן מפני שאלו הכיבוה נתקנו בורעו ונכללו בקדושה, לכן היה בו רצון להתפלל עליהם. כי באמת מנהג השי"ת בעוה"ז שחיפץ במידת אברהם; בחוץ לא ילין גר ולפתוח דלתו לאורח, ושלא למנוע בר מללמד לכל מי שיבא לבית המדרש להעמיד תלמידים הרבה. ויצחק אבינו רוח אחרת הייתה אתו, שכל מי שאין תוכו כבודו אל יכנס לבית המדרש, והיה מקמץ מללמד עם כל אשר יבא אליו רק אם היה תוכו כבודו. וח"ו להשווה על יצחק אבינו ע"ה בנו של אע"ה שנקרא נדיב נדיב עמים נאספו עם אלוהי אברהם, שעשה זאת מפני שהיה קמץ נדיב, אכן שהיה מצמצם את עצמו שלא להשפיע למקום שאין רצון השי"ת, ולזה נולד יצחק מאברהם להורות בזה, שבאמת היה ביצחק ג"כ מידת נדיבות מירושת אביו, אמנם כל קמצנותו הייתה שלא רצה להשפיע למקום שאין רצון השי"ת. ולעתיד יתנהג העולם במידת יצחק כדאיתא בש"ס (שבת פט ע"ב) ומחוי להו יצחק הקב"ה בענייהו.

הכנסת אורחים והפירת בארות: ובתורה אור להרב, מכתה את כל עבודת יצאע"ה 'לחופר בארות', שהיא עבודה שמי'מטה למעלה, ואת עבודת אע"ה 'להכנסת אורחים' שהיא עבודה 'מלמעלה למטה'. ועבודת הכנסת אורחים מובנת לכל, ומה עבודה יש בחפירת בארות.

אלה תולדות יצחק וגו'. כתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקיני. שמאלו הוא בחי' יצחק ממטה למעלה. וימינו כו' הוא בחי' אברהם מלמעלה למטה. והנה מדת אברהם הוא הכנסת אורחים כו' ויצחק היה חופר בארות כו'.

והענין הוא כמו שהמשך שם באוהב ישראל, שהגבורות נועדו בכדי לסייע לחפור את הבאר האישית ולפתוח את ה'מעין נובע מים חיים נביעו [שנל] חכמה בינה ודעת ותורה וחכמת אלוקות ושאר מידות העליונים', שהטבעי הבורא בכלל - ובפרט בכל אחד ואחד מישראל'.

דברי חיזוק וחינוך הלכות להחזיר
לימוד ושינון הלכות סת"ם בקרב הסוברים
המגוונים מאוצר שיעורי
הדרכי **משה אורי בלוי** שליט"א
רב ומו"ץ פעיה"ק
(נספח על דעת הכותב כלכל)

הדין ההלכה במלאכתך

תולדות השפ"ה | עלון קד

לע"נ הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

חק תוכות (א)

נכתב ע"י הגאון רבי חיים בונים שץ שליט"א

שאילת משה (שיעור ב' פרק ב') כתב שלשיתות שסוברים שחסרון תגין"ן מעכב, יש בהם גם פסול של ח"ת, אך כתב בספר משנת הסופר (סי' ה' סעי' ד') בביאור הסופר ב"ה (שעטנז) וכן במשנת מרדכי (סי' ל"ז ס"ק י"ז) כתב בשם הגריש"א שיש לחלק בין ח"ת דאורייתא דהיינו שיצירת התגין הוא רק על ידי מחיקה שאז פוסל אפי' בתגין, לבין ח"ת דרבנן שאז אין פסול של ח"ת.

ב. יש ליהזר שבכל משך כתיבת האות לא תשתנה צורתו ע"י נגיעה, כגון אם כתב תיבת ושנתם, ונגעה הנר"ן השנית בנר"ן הראשונה ונעשית מ"ם, ורק בגמר כתיבת האות ניכרת האות הקודמת שהוא אות נר"ן, נחשב שכתב הנר"ן הראשונה בחק תוכות אף שבגמר כתיבת הנר"ן השנית חזר הנר"ן לצורתה ע"י כתיבה בלי מחיקה, מכל מקום הוא ל"י חק תוכות ע"י כתיבה כיון שלא חזר צורתו אלא ע"י כתיבת האות שבצדו (משנת הסופר סי' ח' ס"ק מ' עפ"י דברי הלשנת הסופר חקירה ג' ומק"מ ס"ק קל"ב, שו"ת אבני אורח סי' ג' ס"ק ג' ושו"ת אמרי יוסר ח"ב סי' צ"ד עיי"ש).

ואמנם בשו"ת מהרש"ג (ח"א יו"ד סי' כ"ט), בית שלמה (יו"ד ח"ב סי' קס"ד ואו"ח סי"ד) סוברים שאם האות קיבל צורתו ע"י כתיבת (האות השני) אינה נחשב כחק תוכות, מ"מ כבר כתב האר"צ צבי (ח"א סוף סי' י"ד) אחרי שהביא דברי הקסת הסופר והאבנ"ז שסוברים שהיו ח"ת, הגם שניתן ללמוד זכות על אלו שלא נזהרים בזה בכדי שלא יחשבו כקרקפתא דלא מנה תפילין, מכל מקום לעתיד אין להכשיר בזה, הואיל והקסת הסופר והאבנ"ז מחמירים בזה, ואם באנו לחדש ולבנות דינים על סברות ודמיונות מרחוק ומקרוב, נגד גדולי הפוסקים יכולנו לטהר את השרץ (ע"ע משי"ב בסעי' ל"ב בדיון אות ל' שנכנס לתוך אות ר' ובסעי' ל"א).

ג. פסול של ח"ת הוא אף אם השינוי צורה נעשה ע"י דבר צדדי שאינו נוגע בגוף האות, כגון דלי"ת או רי"ש שנפל לתוכה טיפת דיו ונראה כה"א, או ב"ית וכ"ף שנפל בתוכה טיפת דיו ונראה כפ"א, או זי"ן שנפל אצל הירך למטה טיפת דיו ונראה כנר"ן פשוטה או טיפה אצל זוית הכ"ף ונראית כאות ב', בכל האופנים (הנ"ל) יש בגרירתם משום ח"ת וצריך למחוק יחד איתו חלק מגוף האות (כמבואר לקמן בסעי' כ"ז).

נפלה טיפת דיו על הקלף וחקקת בתיבה ונעשה ממנה ועשאו לצורת אות, הוי חק תוכות ופסול לכו"ע בסת"ם, שנאמר "ויכתבם" ודייקנן ולא וחקקתם (היינו חקיקה בתוך חלל האות וסביבותיה, או עשית מעשה שלא בגוף האות, באופן שהכתב נעשה או הוכשר מאלו), כמבואר במ"ס גיטין (דף כ"ע"א). כתב המ"ב בהקדמה למשנת סופרים, שצריך מאוד לידע כל פרטי הדינים בחק תוכות כי עניניו ארוכים, ויש הידור לנהוג כמ"ש המ"ב (בהקדמה הנ"ל) בשם החיי אדם (כלל י"ד סעי' א') שה"ל מתנה עם הסופר לא להניף ברזל ולא למחוק שום דבר.

א. הפסול של חק תוכות שייך על כל חלקי האות המעכבים את כשרות האות, ולכן אפילו אם חסר בה קוצו של אות יו"ד, אין לתקנו על ידי חק תוכות (פמ"ג סי' ל"ב ומ"ב ס"ק ס"ג, דלא כגדוה"ק ס"ק י"ט), ושכיה מאוד באופן שנגע העוקץ השמאלי של אות יו"ד באות שלאחריה, באופן שאין ניכר שם כלל עוקץ, וגרר הנגיעה ונתהוה בה עוקץ על ידי הגרירה, יש בו משום ח"ת. כמו כן בכל מקום שנפסל האות משום חק תוכות לא מהני אם יעבור עליו בקולמוס, כיון שאין ל"י האות שנפסק שם אות, והעברת הקולמוס לא משוי' ל"י לאות דכתב על גבי כתב אינה כתב ומתבטל לכתב הפסול, (מגן אברהם ס"ק כ"ו בשם ספר התרומה, סמ"ג ונסת הגדולה)^א. וכן לא מהני שיעבה האות ע"י כתיבה גם אם בכתב החדש יש את כל קווי האות המעכבים דהוי ג"כ ככתב על גבי כתב כיון שאינו מחדש כתב חדש (שאילת משה ש"ב פ"ב), ואפילו אם לאחר הוספת הדיו ימחוק את הכתב הפסול, וישאר רק הכתב הכשר גם כן פסול לפי שבעת הכתיבה כבר בטל לכתובה הפסולה (גידוה"ק סי' ל"ב ס"ק כ"ה).

אכן בתגים אין פסול של חק תוכות, ולכן אם נפלה טיפת דיו על התגין ואינם ניכרים מותר לגרר הטיפה (מק"מ סי' ל"ב ס"ק ס"ח, גדוה"ק ס"ק י"ט), וכן אם נדבקו התגין זה לזה מהני להפרידם (ביה"ל סעי' ג' ד"ה צריך ושו"ת מנח"י ח"ז סי' צ"ב או"ב), ואפי' לשיטות הסוברים שהתגים מעכבים, גם כן אין בו משום ח"ת כיון שאינו מגוף האות ורק ההלכה הוא שצריכים לכתוב אותיות והאות צריכה תגים כמש"כ הרעק"א (קמא סי' כ"א) שאפילו לסוברים שהתגין מעכבים, הוא לא משום דבלא זיון אין האות שלם והזיון מגופו של אות, אלא כך הדין והכשרו של סת"ם שאותיות אלו צריכים זיון, ובספר

א. בספר גט פשוט סימן קכ"ה ס"ק ל"ג כתב שמו"ש הספר התרומה סי' ר"ה, דאע"ג דגבי שם שנכתב שלא לשמה מהני העברת קולמוס לשווייה לשמה, שאני התם דהאות נעשה כתיקונו ואינו מוחסר אלא לשמה ולכן מהני העברת קולמוס, אבל חק תוכות שאין עליו שם אות, העברת הקולמוס לא משוי' ל"י לאות, מכל מקום מדברי התוס' גיטין דף י"ט ד"ה דיו ע"ג דיו, שכתב דלרב אחא מהני כשכתב השני מתקן, משמע מדבריהם שמהני העברת הקולמוס, שכתב שבהעברת הקולמוס על גבי אות שנעשתה על ידי חק תוכות הוי מתקן, וכו' בבית מאיר סי' קכ"ה ס"ק. וכתב בגדולי הקדש כלל ד' ס"ק ב', ואשתומם מהם שגם בסה"ת כתב כתוס' דמהני בלשמה משום דמתקן בכתב השני, ובכל זאת כתב שלגבי חק תוכות לא מהני העברת הקולמוס כיון שלא מהני למשווייה אות למה שאינו אות, וכו', עיי"ש.

שאלות שנשאלו

ג

ב

א

ז

ו

ה

ד

א. אנכי ב. תתן ג. תתן ד. צ ה. יץ ו. בחזק ז. אשר

תשובות חיי שרה

ד

ג

ב

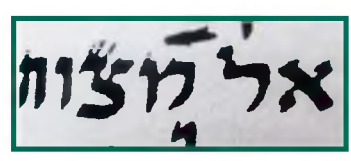
א

ז

ו

ה

- א. בימי - הכ"ף כשרה שיש לה שיפוע טוב אף שיש זווית במושבו - לענין האם יש כאן ב' תיבות דבר זה תלוי בשאר התיבות שבאותו השיטה - היר"ד השני כשר עם תינוק (ואין מה לידון בענין דיעבד כי כל הכתב הזה הוא רק דיעבד ואגב אין שום אפשרות בכתב כזה שיהיה כשר)
- ב. בדרך - הרי"ש כשרה - והכ"ף לדינא פסולה ולעולם יש כאן ספק ריבוע ספק עיגול והיה מהני על זה תינוק אלא דאין לנו ע"ז תינוק, שבמרובע תינוק נמי יקרא דל"ת וצריך תיקון (ולפמ"ג מהני תיקון ויש חולקים)
- ג. בדרך ובשכבך - הכ"ף יש להחמיר והוא"ו שנוי צורה מובהק ופסול
- ד. ובכל - בעיגול חזק כזה ועקב קל כזה הוא כשר אלא שצריך לגרום את העקב
- ה. אל מצותי - האל"ף הוא כעין איקס רבי מנחם פסל בזה אמנם רבי מרדכי סבר שהוא כשר אלא דיש לתקן - הלמ"ד כשרה - המ"ם אפשר להכשירו לח"ת עם תינוק אך למ"ם הוא פסול בודאי
- ו. עיניך - יש להחמיר
- ז. כענני - צורה כזו משתנית מאוד מתמונה לתמונה ובקטן יותר יתכן שאפשר להכשיר עם תינוק ובגדול יותר הוא פסול

השאלות נועדו לעודד לב המעיין ואין לפסוק מזה הלכה למעשה, כי בדבר קל מאוד ישתנה הדין

” תניא אמר רבי מאיר כשכבתי אצל רבי ישמעאל אמר לי בני מזה מלאכתך אמרתי לו לבלד אני אמר לי בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא שמא אתה מחסר אות אחת או מויתר אות אחת נמצאת מחרים את כל העולם כולו. ”

עֵקֶב

רַע אֵת
אֵלֶיךָ אֲבָךְ
וְעִבְדָהוּ

פטרון מערכת החינוך
נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
חו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי ע"ה

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מהדורת זכרון ברוך: לע"נ הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה - וזו' מרת שינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - וזו' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

משנת החסידות

פרשת תולדות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

• בתוך המאמר:

- מהו הפירוש כמה שנטל עשו העולם הזה לחלקו?
- מדוע ניתנה התורה בשבת דייקא?
- איזה מהם גדול 'תלמוד תורה' או 'מעשה המצוה'?
- הסיבה לכך שבעלי המצוות צריכים להיכנע לגדולי תורה
- הביאור כמה שהמצוות הם 'מלבישים' אל הנפש בעולם העליון
- למה הוצרך יעקב אבינו לקבל הברכות מיצחק במרמה?

מורשה קהלת יעקב:

חלוקת יעקב ועשו בשני העולמות – מדרגות תורה ומצוות

סיכום ותמצית:

א. יעקב ועשו חלקו שני עולמות: יעקב בחר בעוה"ב - דרגת התורה, ועשו נטל העוה"ז והיינו עבודת ה' לפי מדרגת עוה"ז. וכיון שהרשיע עשו זכה יעקב גם בחלקו.

אחיו, וכמו שיבואר בהמשך, שכל מדרגת הקדושה שהיתה ראויה להיות עבודתו של עשו עברה אליו, ומעתה כל חלקי העבודה הללו גם שניהם שייכים רק לבני ישראל, והם המשלימים עצמם בכל הקדושות שנטע הש"ת בעולם.

ב.

"תורה" ו"מצוות" - מקבילות לעולם הזה ועולם הבא

שני חלקים בעבודת ה'; 'תורה' ו'מצוות', כנגד עוה"ב ועוה"ז

וביאר ענין שתי מדרגות אלו שבקדושה - העולם הזה והעולם הבא, הוא, כי הנה מצינו בדברי חז"ל שכינו את עבודת ה' בשם תורה ומצוות, וכגון מה שאמרו (פסחים ג:) 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אע"פ שלא לשמה' וכי, 'רבות כהנה, ומשמע מזה שהתורה והמצוות הם שתי מדרגות חלוקות, שני עמודים כללים בעבודת הבורא, תורה לחוד, וקיום המצוות לחוד. ושתי מדרגות אלו, התורה והמצוות, מכוונות לשני העולמות; העולם הבא והעולם הזה.

'קיום המצוות' הוא בבחי' עולם הזה - שיש לו סוף, ימות החול

כי הנה העולם הזה הוא הופקן של 'היום לעשותם' (רביים נ, יא), שדרש בו חז"ל (עירובין כג.) 'היום לעשותם - ולא למחר לעשותם, היום לעשותם - ולמחר לקבל שבתם', ונמצא שהעולם הזה שייך לענין קיום המצוות. וכן אמרו חז"ל (סוטה כא.) בפסוק (משלי כג.) 'כי נר מצוה ותורה אור', 'תלה הכותב את המצוה בנר, ואת התורה באור. את המצוה בנר, לומר לך, מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה', הרי שדרגת המצוות היא 'לפי שעה', כמו העולם הזה שאיננו נצח, אלא 'חיי שעה'. וכמו כן המצוות יש להן גבול וצמצום, שאינן בלי סוף, אלא יש להן מספר והגבלות, וכמו כן העולם הזה יש לו גבול ותכלית. וזו גם מדרגת ימות החול, שהם ששת ימי המעשה, כטעם 'ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך' (שמות כ ט), המורה שתיקונם בקדושה הוא לקיים בהם מצוות מעשיות. וימים אלו מכינים ליום השבת - שהוא מעין עולם הבא (כפרות נג), כדרך שהעולם הזה מכין לעולם הבא.

א.

חלוקת יעקב ועשו בשני עולמות - שתי מדרגות בעבודת הבורא

הנה בתחלת פרשתנו עוסקת התורה בענין לידת יעקב ועשו, ובמה שמכר עשו את בכורתו ליעקב תמורת גויד העדשים. ובהמשך הפרשה מספרת התורה כיצד לקח יעקב את הברכות במרמה מעשו אחיו. ובבוא בעוה"ב לבאר עניינים אלו באופן פנימי.

יעקב ועשו חלקו בנחלת שני עולמות: יעקב לקח העוה"ב, ועשו נטל העוה"ז

כי הנה נודע מה שאמרו חז"ל במדרש (תבא"ז פ"ט) שבעד שהיו יעקב ועשו במעני אימם חלקו ביניהם את נחלת שני העולמות, יעקב נטל את העולם הבא והיות לו לנחלה, ועשו נטל לחלקו העולם הזה.

עשו לקח העולם הזה - עבודת ה' לפי מדרגת עוה"ז

והנה זה פשוט שאין המכוון בחלוקה זו לומר שיעקב בחר להיות צדיק - בן עוה"ב, ואילו עשו לקח לעצמו את תאוות עוה"ז בלבד, שהיה אם כן נאמר שכבר מיים היוולדו מוכן היה עשו להיות רשע. וזה אינו, כי בודאי לא נקבע מלכתחילה שהיה רשע, [ואע"פ שמצד הדיעה העליונה של הקב"ה יתכן שכבר מעיקרא היה עשו עומד להיות רשע, מכל מקום מצד כח הבחירה היה גם הוא יכול לבוא על תיקונו ולהיות צדיק]. ובהכרח לומר שכונת חז"ל באמרם שעשו לקח לו את העולם הזה, הווינו שבהר שחלקו ודרכו בעבודת ה' תהיה על פי דרך העבודה של 'עולם הזה', ולפי התיקונים הנצרכים לזה העולם [ויבואר עוד להלן]. וכמו כן לאידך גיסא, מה שבחר לו יעקב את העולם הבא, היינו שהיה עבודתו ל'ה' לפי מדרגת עוה"ב.

עשו נעשה רשע ולכן זכה יעקב בחלקו

אמנם בסופו של דבר, אחר שבחר עשו ללך בדרך רעה ונעשה רשע, זכה יעקב גם לחלקו של עשו - עבודת ה' על פי העוה"ז, וכטעם 'זכה נוטל חלקו וחלק חברו' (תניגה טו.), והוה מה שלקח יעקב את הבכורה והברכות מעשו

פטרון הגליון - חשוון

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד מוה"ר מנשה פריענקל הי"ו

לע"נ אביו הרה"ח ר' נפתלי הירץ בן הרב מנשה ז"ל נלב"ע י חשוון תשפ"ב לפ"ק

ב. שני עמודי העבודה: 'תורה' - מדרגת התורה עצמה, ו'מצוות' - שבכללן מצות תלמוד תורה שבאמצעותה מתקשרים לעצם מהות התורה. קיום המצוות שייך לעולם הזה שיש לו סוף, ולימות החול, אך 'תורה' היא בבחי' עולם הבא, יום השבת.

'תורה' היא בבחי' עולם הבא - למעלה מן הגבול, יום השבת

אך מאידך, מדרגת התורה, שייכת לעולם הבא, שהרי רואים שיום השבת מקישר לאור התורה, כי 'וכלי עולמא בשבת ניתנה תורה' (שבת פט, ב) וכן כינו ב'וה"ק' (ה"י צה) את יום השבת 'יומא דאורייתא', והרי שבת היא מעין עולם הבא ככל"ל. כלומר שיום אמרו ש 'ח"י דה"י' 'אחי יומא, יומא דאורייתא איהו, ולא יומא דגיפא', כלומר שיום שבת קודש הוא בבחי' נשמה ולא גוף, וזה מעין עולם הבא, עולם הנשמות, הרי מוכח שהתורה שניתנה בשבת שייכת למדרגת עוה"ב. וכן מוכח מהמשך הגמ' שם בסוטה שנמשלה התורה לאור, 'לומר לך, מה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם', כי התורה היא אור נצחי המגין לעולם, כדוגמת העוה"ב שהוא נצחי.

וכמו כן מצינו דמיון בין התורה לעולם הבא, ששניהם הם למעלה מן הגבול, שהרי נאמר על התורה (וי"ו ט) 'ארוכה מארץ מידה ורחבה מגני ים', וכלומר שהתורה מתפשלת בלי גבול, ואין לה סוף ותכלית, ובה היא ג"כ דומה לעוה"ב שאין בו מצרים ומפסלים, אלא הוא למעלה מן הגבול 'נחלה בלי מצרים'. וכן אמרו 'חז"ל גבי שבת (שבת קיח) 'כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים', ופירש רש"י שם 'כלומר אין לה קץ', הרי כי המקושר לשבת שהיא מעין עולם הבא וזכה לנתינת שכר בלי מצרים וגבולות.

עוד מצינו בחז"ל (ברכות לד) שהשוו את התלמיד חכם שזכה לקנות תורה - למדרגת עולם הבא, שאמרו 'כל הנביאים כולן לא נתבטאו אלא למשיח בתי לתלמיד חכם, ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, כל תלמידי חכמים עצמן' ע"ן אל ראתה אלקים וולתן יעשה למחכה לו' (ישעיה סו, א), ובלשון הזה עצמו אמרו ג"כ שם על עולם הבא, 'כל הנביאים כולן לא נתבטאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלקים וולתן'. הרי לפנינו שמדרגת התורה והתלמיד חכם שזה לגמרי למדרגת עוה"ב. וכן מצינו ב'וה"ק' (ה"י טט) שהתלמיד חכם נקרא 'שבתא דכולא שתא', כדי כדרך שהשבת היא מעין עולם הבא, כן נמי התלמיד חכם והתורה הם ג"כ במדרגת מעין עוה"ב⁽¹⁾.

השגת אור התורה - מנח עולם הבא הנחלל בעולם הזה

ובאמת, כיון נאמר מדרגת התורה עצמה היא בבחי' עולם הבא, א"כ לא היה שייך לו לאדם להידבק בקדושת התורה עצמה, שהרי עדיין אנו נמצאים בעולם הזה, וכל השגתנו אינן אלא בחומריות, ואין אפשר שנתקשר ונקבל אור המשותיך לעולם הבא. אלא שנודע שבתוך העולם הזה נמצאות גם מדרגת עולם הבא, כי עוה"ב כולו בתוך העולם שלפנינו, ולכן ע"י הלבוש של עוה"ז יכולים אנו להתקשר ולהשיג קצת באור התורה על אף שבאמת כל כולה הינה מהות של עולם הבא.

'תורה' - היינו מדרגת התורה עצמה, מלבד מצות תלמוד תורה

[ויש להדגיש, כי מה שאמרנו שמדרגת התורה עומדת לעצמה ואינה מכללת המצוות, אין הכוונה על מצות לימוד התורה, כי מצות תלמוד תורה אכן נכללת במנין תרי"ג המצוות, והיא דומה לשאר כל המצוות כולן, אלא כוונתנו היא על עצם מדרגת התורה, שהיא אור הנשגב ומאוד בפני עצמו, והוא נעלה הרבה יותר ממדרגת 'מצות לימוד התורה'⁽²⁾.

'תלמוד תורה כנגד כולם' - כי באמצעות הלימוד מתקשרים לעצם קדושת התורה

אלא שמפאת גודל מעלת אור התורה, ומצד מדרגתה הרמה כי גדלה מאוד, אין לנו אפשרות להיחזק בה כי אם בהתלבשותה במצות לימוד התורה, כי מבח קיום המצוות, שזה יש בידינו לשמור ולעשות ולקיים, התאפשר לנו להתקשר לעצם קדושת התורה. [היינו כמו שאמרנו לעיל, שע"י לבוש של עוה"ז - בחל' המצוות, יכולים אנו להתקשר לעוה"ב - עצם התורה]. ומצד זה הוא מה שמבואר במשנה (פאה פ"א מ"א) 'תלמוד תורה כנגד כולם', כי ע"י לימוד ועסק התורה יש לנו דבקות ואחיה באור נפלא זה הנקרא 'תורה'. ולא עוד, אלא שע"י מה שמתדבק האדם באור התורה ע"י הלימוד, ולכן ע"י הלבוש של עוה"ז שאנו המצוות שלו יהיה במדרגה נעלה מאוד, אחר שזכה לקשר ברוחניות התורה].

עשו שייך למעשה המצוות - עוה"ז

הדרן למה דאנן ביה בעינן חלוקת יעקב ועשו נבחלת שני העולמות, העולם הזה והעולם הבא. כי מעתה נאמר, כי מה שעשו לקח עוה"ז לחלקו, היינו שהוא קינה התורה קיום המצוות השייך לעוה"ז - 'היום לעשותם', וכן נרמז בשמו 'עשו' שהוא מלשון עשיה, לרמז שזה היה חלקו ועבודתו בקדושה. ולכן מצינו שרימה את אביו בענין דקדוק המצוות דייקא, וכדכתיב (פס' כו) 'יהי עשוי איש יודע ציד', ופירש"י: 'יודע לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושאלו, אבא, היאך משקיר את המלח את הקב, שכבר אביו שהוא מדקדק במצוות', כי אכן אילו היה בוחר בטוב לעבוד את ה', היה זאת נחלתו בקיום מעשי המצוות, ובאופן שהיה מדקדק בהן ביותר.

יעקב אבינו שייך למדרגת התורה - עוה"ב

ומאידך מה שבחר לו יעקב אבינו העולם הבא, היינו שמדרגתו בקדושה היא התורה עצמה, וכמו שרואים בפסוק שהיה 'יושב אהלים' (שם) - באהלה של

תורה. וכן מצינו שדרגת 'נחלה בלי מצרים' של יום השבת מכונה כפרות על שמו 'נחלת יעקב', וכמו שמבואר בגמ' ה"ל' 'כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיה נח, יד) אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ, והאכלתך נחלת יעקב אביך, לא כאברהם וכו', אלא יעקב שכתוב בו (שם פח, יד) ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה'. כי יעקב אבינו מקושר אל התורה ואל השבת - ששניהן הן מעין עוה"ב שנטל לחלקו.

ג.

עיקר מעלת המצוות - כאשר הן מושפעות מאור התורה

והנה כאשר נבוא להתבונן איו משתי מדרגות אלו חשובה ביותר, אי תהיה התשובה לכך, שלשתיהן יש מעלות שהינן מיוחדות בהן, ולכל אחת מהן ישנה עדיפות שאין לחברתה, וכמו שיבואר.

חקירה אם תלמוד תורה עדיף מקיום המצוות

כי הנה בגמ' (טו טז) רמז קראי אהדי, כתיב (משלי לו ט) 'יקרה היא מפנינים וכל הפציעי לא ישו ביה', הא הפציע שמים ישו בה, וכתיב (שם ח, יא) 'כל הפציעים לא ישו בה', דאפילו הפציע שמים לא ישו בה. ויתרנא, 'כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים, כאן במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים'. ולכאורה משמע מזה שמדרגת התורה עולה על המצוות, שהרי למצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים אין מבטלים תלמוד תורה, ואפילו הפציע שמים לא ישו בה.

אמנם במקום שאתה מוצא גדולתה של התורה לעומת המצוות, שם אתה מוצא גם את ההיפך, כי הרי למעשה, לצורך קיום מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים יש לבטל תלמוד תורה, ומעשה שאין ישנה מעלה יתרה לקיום המצוות, עד שכאשר אין לפנינו מי יעשה אותה צריך להפסיק מהלימוד ולקיים את המצוה. ושוב מתעורר השאלה איזה מהם חשובה יותר.

קושיא במאמר 'תלמוד גדול' אך סימנו שמעלתו אינה אלא מפני 'שמביא לידי מעשה'

וקושי זה אנו מוצאים גם במעשה הידוע מספרו 'חז"ל' (קידושין מו), 'וכבר היו רבי טרפון וזקנים מסובין בעליית בית נחזה בלוד, נשאלה שאלה זו בפניהם, תלמוד גדול או מעשה גדול וכו', נענו כולם ואמרו, תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה'. ולפי פשוטו הייתה תשובתם ש'תלמוד גדול', והיננו שמדרגת התורה עומדת למעלה ממעשה המצוות, אך כשאנו מעיינים בטעם שנתנו לדבריהם אנו מוצאים את ההיפך, שהרי כל גדולת התלמוד אינה אלא מפני 'שמביא לידי מעשה', נמצא שלאמתו של דבר 'מעשה גדול', והרי זה קושיא מינה וביה אין אמרו 'תלמוד גדול - שמביא לידי מעשה'.

לשתיהן ישנן מעלות ועדיפות משלהן

אך הענין בזה הוא כאמור, שבאמת לשתיהן ישנן מעלות וסגולות משלהן, ותלויות הן זו בזו. ומה שמשמע משתי ראיות האמורות שלומד התורה עדיפה מקיום המצוות, אין זה נכפאת גדול מעלת התורה שהיא עולה על המצוות, כי באמת ישנן גם מעלות ועדיפויות לקיום המצוות יתרה מהתורה [נקצת מהן 'ביאר להלן בעוה"ז], וכמו כן 'כל האומר אין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו' (בבבא טז, ב).

'תלמוד גדול' - כי על בעלי המצוות להתבטל ולקבל מהתורה

אלא ביאר הענין הוא, כי לפעמים ישנו דבר שהוא בעצם גדול יותר מכל האחרים וזולתו, ואעפ"כ הוא צריך לקבל סיוע מהם, ובלי סיוע זה לא תתקיים בו מעלת חשיבותו כראוי. וכן יש לפרש גם בדין במסכת הגמ' 'תלמוד גדול שמביא לידי מעשה'.

כי כאמור מכך שכל מעלת התלמוד אינה אלא מפני שהוא מביא לידי מעשה, שמעו שיש מעלה ועדיפות לקיום המצוות יותר מעצם הלימוד. אלא שבכל זאת אמרו 'תלמוד גדול', לומר 'לומדי המצוות יתעו ויחזקו ויחזקו בפני התלמידי חכמים, ועליהם לקבל את הוראתיהם, וכמו כן יש לכל אדם לדבוק יותר בלימוד התורה, שהרי אם לא נלמד תורה כדבעי, לא תהיה לנו ידיעה איך לקיים את המצוות כראוי. וכמו כן מבלעדי התורה אי אפשר להתגבר על היצר הרע המפריע לקיום מצוות' (קידושין לו, ב). ומצאנו שבהכרח צריכות המצוות לקבל וליתק מהתורה, ולפי זה שפיר אמרו 'תלמוד גדול' מפני 'שמביא לידי מעשה', והיינו לומר, שמצד עצם הפעולה והסגולה הנפעלת מכח המצוות, יש להן מעלה ועדיפות יותר מתלמוד תורה, אך מאידך גיסא, רק כאשר הם מקבלים מאור התורה הם עומדים במדרגתם הראויה, ודוקא אז מתגלה דרגתם היתרה על התורה, ולכן 'תלמוד גדול'⁽³⁾.

א. עומק השייכות בין מדרגת התורה לעולם הבא נתבאר בארוכה במקורא', ואכ"מ.
ב. ויש לומר שכנגד שתי דרגות אלו הנלולות בתורה - מכוונות שתי הברכות שאנו מכריזים בכל יום בברכת התורה, 'לעסוק בדברי תורה', ו'אשר בחר בנו מכל העמים וכו', כי ברכת 'לעסוק' היא ברכת המצוות, וכשאר כל המצוות כולן שתיקנו חכמים לברך עליהן עובר לעשייתן, אולם מלבד זה נוספה ברכה יתרה 'אשר בחר בנו מכל העמים וכו' בא"י נותן התורה, להרות ולשבת להשי"ת על שתתן לנו גם את מדרגת התורה עצמה, שלא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום.
ג. ולפי"ז מתפרשת חקירת הגמ' 'תלמוד גדול או מעשה גדול' דהיינו לומר מי הוא המושפע ומי נשען וקם במקבל, ועל זה פשטין 'תלמוד גדול' כלומר שלימוד התורה הוא המשפיע אל המעשה', כי המצוה צריכה לקבל מן התורה.

ג. ביאור במסקנת חז"ל בהקשרים מי עדיף לתמוך בתורה או קיום המצוות, 'תלמוד גדול' - כי קיום המצוות צריך לקבל מהתורה, כימי החול המקבלים מהשבת, וכן היה עשו צריך להיכנע ליעקב.

ד. תורה - אור פנימי, מצוה - אור מקיף, כי אין להשיג את הנפעל ע"י המצוות, אך באור התורה יש תפיסה ממשית, אור המצוות, נאחז בכלים גסים דוקא, כי הם מדענת דקוב"ה, ולכן התלבש יעקב בבגדים פחותים בקבלו את חלק וברכת עשו.

וביד האדם לתפוס ולהשיג, אך המצוות הם אורות נעלים מאוד עד שאין לנבאר שום השגה בהם, כי אין בעולם שום כלי שיכול לסכלו. וכמו כן עצם גדר המצוה היא גזרת ה'מלך', שהמלך מצוה את עמו לעשות כך וכך, ואין לאף אחד רשות צורך לידע ולהבין את הטעם לכך, כי מאחר שהמלך ציוה לעשות כן, עליו לבטל את עצמו, ולקיים את גזרת המלך כמאמרה, ונמצא שע"י קיום המצוות ממשיתים אור נפלא ושגשג ביותר, אלא שמאידך גיסא בזה גופא ישנה מעלה לדברי תורה, שיש בהם תפיסה והשגה שלמה, והאדם ההוגה בה יכול להכניס אור נפלא זה לתוך כלי דעתו ושכלו⁽¹⁾.

אור המצוות נאחז בכלים גסים דוקא

והנה מדרגה נעלית זו של אור המצוה, ענין אור מקיף, היא מדרגת עוה"ז - שהוא חלקו של עשו, ולכך נאמר בו (פסוק כה) 'כולו כאדרת שער', הרומז לענין מקיפים ומלבושים.

אמנם נודע 'שארדת שיער' אינו מלבוש רגיל הנעשה במצור בהכמה ע"י טויה ואריגה וכו', אלא מהשער שלה כפי שהוא, ונמצא שמצד אחד הוא מורה על לבוש, אבל מאידך גיסא הלא אין זה מלבוש ממש הראוי לאדם. וטעמא בעי, למה נרמז ענין אורות מקיפים של המצוות בבגד פחות כזה דוקא.

ובפשטות יש לומר, כי מאחר שהאור המקיף הוא נעלה ביותר, הנה אילו הכלי שלו היה רק וזר לפי ערכו, אזי היה האור הזור ונדבק בשורשי שלמעלה, ולכן נצרך שיחא לו כלי גם דוקא, כדי שעל ידו יישאר הוא כאן למטה.

אורות מקיפים הם בבחי' דעתא דקוב"ה - גם חושך לא יחשיך מן'

אך ביתר עמק יש לומר, כי אדרבה, דבר זה בא להורות על עצם מדרגת המצוות, ועל גודל מעלת האור הנמשך על ידו. כי בעלמא כלי המקבל בו אור פנימי, עליו להיות כלי מוזכר המשטוה למדרגת האור ההוא, וכגון מי שיש לו מוח חריף הוא כלי הגון לקבל השגות עמוקות, וכמו כן אדם אצילי שיש לו מוח מוזכר, ראי הוא לקבל השגות אלוקות, כי כלים אלו משתווים להשגות אלו שעליהם להשיג. אולם אורות מקיפים הם כל כולם אלוקות, בחי' דעתא דקוב"ה, ואין להם שום שייכות אל הנברא, והרי מצד דעת העליון נאמר (תהלים קל"ט. יב) 'גם חושך לא יחשיך מן', ולילה כיום יאיר, כחשכה כאורה', וכענין 'תאודה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים' דייקא (תהומים נשא כ"ד), וא"כ אדרבה, דוקא כלים גסים ממשיתים שאינם מוכינים לקבל אורות פנימיים ומנשכים, הם אלו המצוינים ביותר לקבל אורות מקיפים. ולכן העשרות הרומזים בעלמא ליניקת הדינים, ואשר מטעם זה צריך לגחום ולא להניחן מגודלות (שערות קדושים), הם דייקא נעשים כלים לאורות מקיפים של המצוות (ע"ה ש"ח פ"ח⁽²⁾).

והכי נמי בעניינו של עשו שנאמר בו 'כולו כאדרת שער', וכמו כן היה 'איש שיער', וכן נאמר על אדם היוצא ממנו 'בזוי אתה מאד' (עובדיה א. ב), והביון הלא הוא היפך הקדושה, אמנם דוקא במקום זה של ביון ושפלות יכול אור עליון שבבחי' מקיף לחלו.

יעקב אבינו התלבש בדברים פחותים כדי לקבל חלקו של עשו

ומטעם זה רואים בהמשך הפרשה, שכאשר נכנס יעקב ליצחק אביו, ורצה לקבל ממנו את הברכות שהכין לעשו, והיינו שביקש ליקח לעצמו את כל חלקי הקדושה שהיו שייכים לעשו, לבש את יעקב את בגדי עשו, ואת ערובי גדי העוים לבש על ידיו ועל חלקת צוארו, ובאופן זה בא ליצחק אביו ואמר לו 'אנכי עשו בכורך' (כו. טו-טז), וכמו כן השתמש אז עם מדת השקר כדי לרמות את אביו. והביאור בזה הוא כאמור, כי מאחר שרצה לזכות לאורות מקיפים של עשו, הוצרך להתלבש בבגדים פחותים, כי אורות אלו נתמסכים יותר בכלים שפלים, וכמו כן השקר הוא דבר נבזה ביותר, וכאשר השתמש עם דברים כאלו לצורך הקדושה, הצליח להמשיך ולקבל את האורות המקיפים הללו של עשו, שהם אורות נעלים ביותר שלמעלה מהשגתו.

יעקב נתברך ע"פ דעתא דקוב"ה - בחי' אורות מקיפים

ולפי שכל ההשפעות והברכות הנמשכות על פי מדרגת עשו צריכות לבוא באופן שלמעלה מהשגת אנוש, כי הן אורות אלוקים שלא ניתנו להשגה, אורות מקיפים השייכים לבחי' 'היום לעשותם', על כן באתה שעה בירך יצחק את יעקב ע"פ דעתא דקוב"ה, כי לא ידע שהוא יעקב, וכמבאר בזה"ק (ח"א קל"ט) שהקב"ה סילק את ידיעתו של יצחק אבינו כדי שנתברך יעקב ע"פ דעתיה דקוב"ה, ורק זאת הרגיש יצחק, שהאדם העומד לפניו הוא הוא הראוי להתברך, ולכן חזר ואמר (פסוק לג) 'גם ברוך יהיה'.

ימות החול מקבלים מיום השבת

ויסוד זה, שהמצוות צריכות לקבל מהתורה, חזינו ג"כ בענין ימות החול ושבת, הממונים לשתי דרגות אלו - תורה ומצוות. כי ימות החול שהם במדרגת המצוות צריכים לקבל את חיובם מיום השבת, כי השבת 'יומא דאורייתא' היא השורש לכל ימות השבוע, והיא צריכה להיות החול, ורק וכן יוכלו להתעלות שאור השבת יאיר בהם עצמם, בבחי' 'שבתא דכולא שאת'.

עשו היה לו להיכנע ליעקב אחיו - זרע יעקב עשיר

והנה עפ"י ביאור למה לא זכה עשו ונתקלקל עד שאיבד את חלק העבודה שלו בקיום המצוות. כי הנה יעקב ועשו נולדו תאומים, והרמו לכאורה שמדרגות שניהם - התורה והמצוה - שוות בקדושה, ואין לאחד מהם מעלה ועדיפות על השני, ולא עוד, אלא שמכיון עשו הוא הבכור, הרי זה מורה שמדרגתו בקיום המצוות יתרה ממעלת יעקב אחיו - שחלקו בתורה.

אמנם אע"פ שיתכן שמדרגת עשו אכן עדיפה כאמור, בכל זאת היה לו לעשו להביר שיעקב אחיו צריך להיות השורש והמשפיע שלו, ועליו להיות מוכן לקבל ממנו. כי על אף שהוא הבכור, מכל מקום 'זרע יעקב צעיר' (פסוק כ"ט) כתיב, להורות שצריך עשו להתבטל לגמרי ליעקב, וכענין מה שבעלי המצוות צריכים לקבל מהתלמיד חכם כנ"ל. ואילו היה הוא נוהג כן כלפי יעקב, אז אכן היתה לו ג"כ עלייה, ומכאן ביטול זה היו כל המצוות מתעלות למען מדרגת התורה.

עשו איבד את מדרגת העולם הנכונה - ונפל לעוה"ז שסופו למוות

אמנם מאחר שמכח ישותו וגאוותו לא היה מוכן להתבטל ליעקב אחיו ולקבל ממנו, כי הוא היה שורש קליפת הישות והגאוה של עמלק, לא נפל לגמרי ממדרגתו בקדושה, וזכה יעקב ליטול את הברכה ממנו, והיינו שלקח חלקו גם את עבודתו של עשו בקיום המצוות, ואילו עשו נאבד לגמרי מן הקדושה.

ונקוט כלל זה בידך: כי בן עוה"ז שאינו מוכן לקבל מהתורה ומהשבת שבבחי' עולם הבא - אי גם עולם הזה אין לו, כי מדרגת עוה"ז הנכונה היא קיום המצוות באופן שהם ינוקס את חיובם מן התורה, ועשו שלא היה מוכן להתבטל ליעקב, איבד את עבודת עוה"ז שבוחר בה מלכתחילה, ונפל לעולם הזה' אחר לגמרי, לחיים של שוא, שנאמר עליהם (פסוק ל"ב) 'נהנה אנכי הולך למוות'.

ד.

אור המצוות - ענייני אלוקית שלמעלה מהשגותינו

תורה - אור פנימי, מצוה - אור מקיף

והנה בענין מעלותיהן הפרטיות של התורה והמצוות, נודע מה שכתב האריז"ל (ע"ה ש"מ"ג פ"ג), שהתורה היא 'מוזן הנפש', והמצוות הם 'לבושי הנפש'. והיינו שע"י עסק התורה נמשכים אורות פנימיים - שהם כמו מוזן, וע"י ע"י קיום המצוות ממשיתים אורות מקיפים - שהם כענין לבושים (ראה שם ש"מ פ"ב).

וכדי להבין זאת, נקדים להסביר את ההבדל בין אור פנימי לאור מקיף: אור פנימי הוא אור המתאים למדרגת האדם, ועל כן יש לו שייכות והשגה בו עד שהוא נכנס לתוכו, ולכן נקרא 'פנימי'. משא"כ אור מקיף הוא אור שלמעלה ממדרגתו, ולכן אין לו כל כך השגה בו, אלא שהוא כמקופ עליו מבחוץ. (והדברים ארוכים ואכ"מ).

לעולם לא ישיג האדם בשלימות את הנפעל ע"י המצוות

ומטעם זה מכוונת המצוות בשם 'אורות מקיפים'. כי הנה בשעה שאיש ישראל מקיים איו מצוה, נעשית על ידו זה פעולה נפלאה ביותר בעולמות העליונים, סוד יחוד קוב"ה ושכינתיה, שהוא ענין נעלה ביותר שכל כולו אלוקות, והאדם עצמו לא יקבל בו לעולם השגה שלמה וגמורה, כי אין ביכולת הנברא להשיגו כלל, וכטעם 'קדושתו למעלה מקדושתכם' (ויקרא כ. טז). ועל כן המצוה נחשבת לבחי' 'מקיף', כי ע"י המצוה מנשך אור נעלה שאין בו השגה שלמה לעולם⁽³⁾.

המצוות ממשיתים אורות נעלים מאוד, ומאידך באור התורה יש תפיסה יותר

ובענין זה ישנה מעלה למצוות יותר מהתורה, כי אילו מדרגת התורה היא אור פנימי, כי אעפ"י שלתכליתה אין חקר, מכל מקום יש בה השגה והבנה רחבה,

ד. ושכר עולם הבא הוא, שתמיד ישגי שם האדם אורות והשגות חדשות שפעלו על ידו מנח קיום המצוות, כי פעולת המצוות תשארה נקון קיימת, אשר תמיד יושכו מן עוד ועוד מעיינות עד אין סוף. ולעולם לא יוכל האדם להשיג את תכליתו, כי עוה"ב אינו כלה לעולם, וכדרך שאמרו (מ"ק טז) 'תלמידי חכמים אין להם מנוחה אפילו לעולם הבא, שנאמר ילכו מחילו אל חיל' (ג).

ה. ועל פי זה יש לבאר הטעם שאין מבטלים תורה בשביל מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים, משא"כ בשאי אפשר לעשותה ע"י אחרים. שהרי בעצם המצוות ממשיתות אורות נעלים יותר, אלא שאין לעולם המצוה תפיסה שלמה בהם. ויוצא מזה, שמצד כולת העולם יש מעלה כאשר מקיימים את המצוות, כי ע"י נמשים אורות נבונים יותר בעולם. אך מצד האדם עצמו - טוב לו להתדבק באור כזה שיש לו השגה בו, וביכולתו להתקשר ולהתעלות על ידו. ועל כן כאשר עומדת לפנינו מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, א"כ מוטל על האדם להמשיך אור זה למטה, כי בכל אופן צריכה המצוה להתקיים, כי כך צוה הבורא, והיינו שחממה העליונה ידעה כביכול שהעולם צריך לאור מצוה זו. אמנם כאשר ישנו אדם אחר שיכול לקיים את אותה המצוה, באופן שהיא מתקיים אור נעלה, הנה אזי עדיף לו ללמוד ולדבק עצמו באור התורה המעלה ומוכן יותר אבהתו בו, ומכאן אותו חליות מקיים המצוות נדבעי.

ו. דוגמא לדבר היא מצות סוכה, שהרי נודע (שערות סוכה) כי עולמי שבתים הם בבחי' אור מקיף, והנה הכלי שנאחז בו אור זה הוא דוקא 'פסולת גזון וקב' (פסטי ב"ב), ומכאן על הקליפה, וכן חזינו שהיזר הנעשה מוכנה לבחי' 'שערות דאריך', שהם האורות הנעלים ביותר בעולמות העליונים, בבחי' אורות מקיפים, ויש בהם אורות נפלאים ביותר, כדכתיב (מנצח ב' ה) 'קדוש יהיה גדל פני שער ראשי', הנה מתלבשים אורות אלו בשערות הנזיר דייקא, והם הכלים לקדושת הנזיר, אע"פ שבעלמא רומזים השערות ליניקת עשיו שהיה 'איש שיער'. והיינו כאמור, שאור מקיף נאחז בכלי עם יותר מאשר בכלי ין.

א.

רבקה הלכה לברת את הניצוה"ק הנמצאים אצל עשו

ויתרצו הננים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה' (כ"ב, טז).

הנה רדאי עיקר מת שציער את רבקה היה עשו, ולכן כאשר הלכה לדרוש את ה' היינו שביקשה לדעת את בירוהו יתיקונו של עשו.

ויש לומר בזה ע"ד הרמז, כי יש עשוי' הוא בני' שלום, וברור ענינו ותיקונו צריך להיות כענין השלום. ולכן כאשר הרגיש רבקה התיצוצות והיפק השלום, שהרי יעקב ועשו היו מריבים אז על נחלת שתי עולמות וכו', הלכה לדרוש את ה', כדי לדעת איך תגיע אל השלום שיתקן את עשו.

[ויבאר הענין בקצרה הוא, כי יש אמת ויש שלום, האמת היא בחי' אחרות ה' הנעלית מכל הבריות, ענין 'יודא עילאה' שהקב"ה לבד הוא האמת האמתית. ואילו שלום הוא בחי' הירידה לעולם המיוחד, כאשר גם שם מתגלה אחרות ה' בתוך כל המיוחדים, ע"י שכולם הם שלום, והנה ענין 'יודא תתאה' אשר ראשי תיבותיו הם 'שלום' ענין השלום. ואמר חז"ל (פסחים ס"ה) כי מותר לשנות את האמת מפני דרכי שלום, ולכן קודם שיהיה עשוי' והוא גם בני' אמת קטן, כי האמת החדשה ומתקנת בעולם השקף, והוא כדי לגלות את ענין השלום. וענינו של יעקב אבינו היא האמת, כלשון הכתוב 'תתן אמת ליעקב' (פסחים ז' טו). ואילו תיקונו של עשו היה צריך להיות שלום, אלא שהיה צריך לקבל זאת ע"י ביטול אל יעקב, והתגבר לוח. ומאז עבר ענין השלום גם כן אל הקדושה, והנה ענינו של יוסף הצדיק שטנו של עשו (בראשית כ"ב, ו) ואכמ"ל.]

ובאמת מה שעשו מרמו על שלום כנ"ל, הוא חלק מן הרמאות שלו, כמו שהיה מראה את עצמו כמקדיק כבודו ושואל כיצד מעשרין את התבן וכו'. כי לאמיתו של דבר היה הוא מתגדל לענין השלום, ואדרבה, השלום האמיתי מברא את עשו ומבטל את כל כח הקל"ש שלו. ומפני זה אי אפשר לתקן את עשו עם שלום ויריאה. והוא יכול לדמות ולקחת זאת אל עצמו. אלא צריכים להמשך את בחי' שלום רב, שהוא מורמו בחשבון 'שלום' בני' דמנצפ"ך (השלה ת"ח), וזה כבר אין אחריו לעשו, ומתברר השקף של השלום שלו. ולכן נאמר על רבקה 'ותלך' אשר בחשבון כ' דמנצפ"ך (השלה ת"ט) וזה הוא בני' שלום' בני' דמנצפ"ך, והנה בני' לדרש את עה"כ, כי כל הליכתה היתה לברא את השלום רב' היה.

והנה 'תלך לדרוש את הויה' (בתשבון כ' דמנצפ"ך כנ"ל) עולה בני' 'חכמה' פעמים שם הויה, והו מרמו על הפסוק 'מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית' (תהלים ק"ד), ודוע בשם הויה? והיני אשר כח החכמה אבות כל הבורים. וכן כאן אצל רבקה לעורר את בירוהו הניצוה"ק של עשו, אשר הם צריכים להתברר ע"י החכמה. ואכן כאשר לקח יעקב את הברכות מעשו, אמר עשו 'ועקבתי זה פעמים' (כ"ב, י) ומפרש בתרגום היינו 'חכמתי', כי אין ע"י החכמה בירר יעקב אבינו את כל הניצוה"ק ממנו.

ב.

הבחירה ביעקב היא אהבה עצמית למעלה מן השכל

ויאהב יעקב את עשו כי ציד כפיו ורבקה אהבה את יעקב (כ"ב, טז).

יש להבחין בדבר, אשר אצל יעקב אבינו נאמרה האהבה שהיתה אצלו כלפי עשו כלשון 'ויאהב', היינו שפעל בעצמו ענין של אהבה כלפיו. ואילו אצל רבקה נאמרה האהבה שאהבה את יעקב אבינו כלשון 'ויאהבת', היינו שהיה אצלה מציאות של אהבה כלפיו, ולא היתה צריכה לפעול זאת בעצמה.

ויבאר בתקדים הפסוקים המוזכרים בהפסרת הפרשה 'הלאו את עשו ליעקב אדם', ויהי אשר לכאורה היה מקום לומר על עשו שהוא אה ליעקב ושואו אליו, שהרי גם הוא כן יעקב אבינו וכן בנו של אברהם אבינו. אבל בכל זאת 'ויאהבת את יעקב', והו מראה לנו של 'אהבתי אתכם אמר ה' (שם). ובאמת הרי לכאורה יש חילוק גדול בין עובד עשו, והו הפסוק יכל לומר כי מנצי מעלתו הגדולה של יעקב, לכן בחר בו ה', ואין לו בזה שום דמיון ואחרו אל עשו. אבל

הנביא מרגיש דוקא שאין זה כן, כי בחיות הקב"ה ככלל ישראל אי דבר עמוק הרבה יותר ממה שאפשר להסביר ולהראות, ולכן הוא אפשר לומר כי מפני איומה טעם שכלי מושג ומובן בחר הקב"ה ביעקב ומאס בעשו, אלא אמורים שאפילו אם יש מקום לומר כי אה עשו ליעקב, מכל מקום יש להקב"ה אהבה שאין לה הסבר אל כלל ישראל [ובמקו"א נתבאר בזה מה שהיו לוקחים לשני השערים ביום היספורים עזים אצלו השוים במריאה ובקומה וכו' (פסחים ס"ה)]. כי שני השערים מורים על יעקב ועשו, ובאים להדגיש כי החילוק ביניהם אינו בדבר היוצג שאפשר להשגות ולהשיג, אלא רק על פי רצון ה' המתגלה בגודל, כענין "יעקב חבל נחלתו" (דברים לב, טו) ואכמ"ל.]

ולפי זה יש לומר, כי לכן מצינו באברהם אבינו שהיה מקרב את ישמעאל בנו, ושרה אמו ריקקה אותו (פס"א, ט). וכך גם כאן היה יעקב אבינו אהב את עשו, ורבקה אמו היא זאת שאהבה רק את יעקב. והיני כי אב לעומת אב, הוא בחי' חכמה נגד בינה, וכן אמרו חז"ל (פסחים ס"ה) כי הנשים יש להם 'בינה' יתרה. ובכללית יש לומר כי חכמה הוא בחי' השכל המוחין, ואילו בינה היא ענין הרגש הלב כמו שכתוב 'ולבבו יבין' וגו' (שפייע' י, ט). והאבות שהם בחי' השכל והמחשבה קרבו את עשו וישמעאל, כי מצד השכל יש מקום לרדן להחשיב גם אותם כמצאני האבות הק', ולעורר איוו אהבה גם כלפיהם. אבל האמתות עמדו על ההרגש הפנימי שאי אפשר להסבירו, בחי' 'אהבתי אתכם אמר ה', אשר זה מיוחד לכלל ישראל לבדם, ואין לעשו וישמעאל כל שייכות עם זה. והנה טעם החלכה שהיהודית נקבעת על פי האם, ואילו בו שרק אביו יהודי אבל אין אמו מישראל, אינו נחשב כן ישראל. כי עצם היהדות מיוסדת על הרגש פנימי, אשר הוא מתגלה ע"י האמתות דוקא כמבואר.

וכזה יש לבאר את שנינו הלושנות בין אהבת יעקב לעשו, אל אהבת רבקה ליעקב. כי אצל יעקב נאמר 'ויאהב', לפי שעל פי החכמה היתה פעולת בעצמו הרגש של אהבה אל עשו, אפילו שכל הו מעשיו ראוים לכך, אבל השכל הרי מבין ששייך כלפיו הרגש של אהבה ושייכות, כי על פי המחשבה הפשוטה הרי הוא מצאצאי אברהם ויעקב, ואין ראוים ומשיגים למה לא יאהבוהו כלל. אבל רבקה היתה 'אהובת' את יעקב כאופן של מציאות פשוטה, לא על פי איוה חשבון שכלי והשגת המחשבה, אלא כי זו היא המציאות 'ויאהב את יעקב'.

ג.

מאה ברכות ממתיקות את דיני המגפה

ויוע יעקב בארץ הווא וימצא כעשה הווא מאה שערים ויברכהו ה' (כ"ב, יט).

איתא בספ"ק כי ענין אלו 'מאה שערים' הוא בחי' מאה ברכות שעריים לברך כלל יום. והנה דוד המלך תיקן את ענין המאה ברכות כאשר היתה מגפה בעם, ובה עזר את המגפה (פסחים י"ח, טו). ודוע כי מגפה מורה על התנגדות הדינים (מאותיות המילוי כלבר של ד' מילואי שם הויה, העולות כמנין 'מגפה' ואכמ"ל), ומאה ברכות ממתיקות אותם.

ויש לומר כי גם כאן, הו התנגדות הדינים של בחי' מגפה, ולכן אמר אבימלך אל יעקב "כמעט שכב אחד העם את איתנו" (כ"ב, יט) שכן 'אחד העם' עולה בני' 'מגפה', ואמר לו בזה כי יש כעשו התנגדות הדינים עליו. וכן אמר אחיך כל 'הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת' (שם, יט), כי 'הנוגע' הוא ג' בני' 'מגפה'. וראה יעקב אבינו כי יש התנגדות של דיני מגפה, ולכן עמד ותקן את המאה ברכות (ש"ל כ"ב פנמים שתרמו דיני 'מגפה', שהם בחי' המילואים לבדם) ועל ד' מילואי שם הויה כנ"ל, עומד 'יעקב' שהוא בני' פנמים ד' שמות הויה פשוטים, והוא ממתיק את כל הדינים.]

ד.

המתקת קנאת המלשלים ע"י הבארות

ויקראו אתו פלשתים (כ"ב, יז).

יש לרמז בזה, כי שורש הקנאה היא באותיות קטא העולות כמנין 'אלקים' אדני', שהם שתי שמוה"ק המורים על מדת הדין, ובה

רצו הפלשתים להתגבר על יעקב אבינו. אבל יעקב התגבר כנגדם והמשך ב' שמות הויה, כדי שיהיה הויה' אלקים' הויה' אדני', וכל הדינים ימתקו כמדת הרחמים. והנה שנאמר בסמוך 'וישב יעקב ויחמר את בארות המים' וגו' (כ"ב, יח) וכן המשך עוד עם עבדיו לחפור הרבה בארות, כי 'באר' עולה בני' הויה' אלקים' הויה' אדני', ובהו התגבר על הפלשתים. ולכן אחר כל העסק עם הבארות באו הפלשתים לכרות ברית שלום עם יעקב אבינו, ולהתגבר על כל מה שהרגו לו, כי ע"י ענין 'באר' התגבר עליהם.

ה.

אחדות פנימית בין אברהם ויעקב

וירא אליו ה' בלילה הווא ויומר אבני אלקי אברהם אבך אל תירא כי אחק אבני ויביתך והרבותי את ורעך כעבור אברהם עבדי (כ"ב, יז).

אחר נבואה זאת באו אבימלך ושרי פלשתים לעשות שלום עם יעקב אבינו, ונבואה היתה על זכותו של אברהם אבינו הממשיכה אצלו. ובאמת גם לשון הנבואה הוא ממש הלשון שמענינו אצל אברהם אבינו, שהרי אצלו נאמר 'וירא אליו ה' (כ"ב, יח) וכן נאמר כאן אצל יעקב אבינו. אכן יש להבחין, כי אצל אברהם אבינו נאמר שהיתה נבואה זאת 'בחום היום', ואילו כאן מודגש הדבר שהיתה הנבואה 'בלילה הווא'.

ויש לומר בזה, כי כל התנגדותם של הפלשתים אל יעקב, היתה כאשר טענו כי אין הו משפחתי את דרכו של אביו, כי אברהם אבינו עבר את הש"ת כמדת החסד והאהבה, ואילו יעקב אבינו עבר כמדת הדין והגבורה כידוע. והנה גם לרם לעובד אותו ולא להתבטל אליו, עד שהיו לו מתנגדים נמרדים ושונאים. והם לא ידעו ולא הבינו כי אהבת הויה המדות אינם אלא הברלים היוצגים, אבל הכוונה הפנימית אהבת הויה ככולם, ויש צד השוה הכולל את דרכו בקורש של אברהם אבינו. ויש דרכו של יעקב אבינו נאמר, כי שנינו בחד מריבים את השלימות בדרכי העבודה, ואין הם אלא שני כתיבים וגילויים שונים של עשיית נחת רוח להש"ת. והוא כענין היום והלילה, אשר היום הוא בחי' חסד כמו שכתוב 'יומם יצוה ה' חסדו' (תהלים כ"ב, טו) ואילו הלילה הוא זמן של חושך ומדת הדין, ובכל זאת 'ויהו ערב ויהו בוקר יום אחד' (בראשית א, ח), כי הכל הוא אחדות אחת גדולה.

ולכן בא הקב"ה והתגלה אל יעקב באותו אור ומאווה בחי' של גילוי שהתגלה אצל אברהם אבינו, אבל אצל אברהם אבינו התגלה בחום היום בבחי' החסד, ואילו אצל יעקב התגלה כעת בלילה הווא בבחי' הדין. והקב"ה אמר לו כי זכותו של אברהם אבינו עומדת לו, שהרי בעומק הפנימיות הרי הוא משפחתי את דרכו של אברהם אבינו. ויש לרם לכך שאחר כך הגיעו הפלשתים להחליטים עמו, ואמרו לו 'ראו ראינו כי היה ה' עמך' (כ"ב, טז) ומפרש רש"י 'ראו באבן ראינו כן', כי כעשיו הכירו בו שהוא ממש המשך דרכו של אברהם אבינו, וכל החילוק ביניהם אינו אלא בחיצוניות, אבל בפנימיות הוא המשך אחד.

ו.

יעקב הוא בחי' קו האמצעי

ויהו לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ (כ"ב, טח).

הנה מידתו של יעקב אבינו היא מידת התפארת, אשר הוא בבחי' 'תקו האמצעי' הכולל בו את החסד והגבורה שהם קו הימין והשמאל. וי"ל כי זכה יעקב אבינו למדרגה זו ע"י שיצחק אבינו ברכו והמשך אליו גם את ברכת אברהם אבינו, אשר ע"י נתחתו מעקב ברכות אברהם ויעקב ביחד, וע"י נהיה הוא בבחי' הקו האמצעי הכולל את שניהם.

ובאמת נכללים במידת יעקב אבינו כל המידות העומדות כקו האמצעי, וכן מידות הרעע וכן מידות יסוד ומלכות [כי הרעע היא פנימיות מידת התפארת, וממידת התפארת נמשכות מידות יסוד ומלכות, ואכמ"ל]. וכלו נרמזו בכריכה אשר קיבל יעקב, כי 'ויהו לך האלקים מטל השמים' הוא בני' תפארת, 'מטל השמים' הוא בני' רעע, 'מטל עתי' הוא בני' יסוד, ואילו ע"ל של לך הוא בני' מלכות.

וחיים ביד הלשון:

חיות הנשמה
מתגלה בכח
הדיבור של האדם

א. בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני: כח הדיבור מוציא לאור את כוחות הנשמה

כל אומן צריך גם כלי אומנות | הדיבור הוא כלי האומנות של הנשמה | וכי יעלה על דעת השוחט לחטוב עצים עם ה'חלף' שלו | ביאור דברי הנגיד 'בא מלאך וסטרו על פיו' על פי המורה"ל | דיבור קדוש מגלה את החיות של הנשמה | המצוות התלויות בדיבור הם השמירה על כח הדיבור החיצוניים

ב. כי שפתי כהן ישמרו דעת: יראי ה' פותחים את פיהם רק למען כבוד שמים

מהי החזקה דמיקרא של האבר שנקרא 'פה' | כל אדם יש לו בחייה אין להעמיד את חזקתו | אם הנשמה שלך מדברת אדרבה תדבר ותדבר ואל תחשה | איה 'פנים' יש לאדם שבשעת חזרת הש"ן עליו לנצור את פיו בכח שלא ידבר | אם אינך נותן לעצמך דין וחשבון על הדיבורים שלך אי אפשר שלא תיכשל | לחשוב פעמיים לפני שמוציאים מילה מהפה

ג. שפתיים יושק: החן והנעימות שיש בדיבורים של 'שומר פיו ולשונו'

אדם ששומר על פיו מרגיש בעצמו התרוממות רוח | בני אדם יש להם חוש להבחין מיהו אדם בעל מעלה אמיתי | הבחנה בין שני בעלי דרשנים | אם הדיבור שלך 'הפקר' אתה תרגיש שפל וחסר ערך | אם הדיבור של האדם פגום אינו מרגיש חיות בתורה ועבודה | להתייחס לשמיות הדיבור בכבוד ראש

.א.

בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני: כח הדיבור מוציא לאור את כוחות הנשמה

נקודות:

הנשמה מצידה היא 'בעל מלאכה' מומחה, היא ממש 'אומן' בעבודה הזו, ויש לה את כל הכשרונות הדרושים כדי לעשות את תפקידה על צד היותר טוב. אבל כל זה אינו די ומספיק: עם כל כשרונותיה הברוכים, עליה גם להיות בעלת כלי אומנות, הדרושים לה על מנת להשלים את תפקידה. הכלי אומנות של הדיבור'

ומבאר המורה"ל (גבורות ה' פרק כח) שהמלאך מכניס את הנשמה בגוף האדם ומחברה עם הגוף, ותיכך כאשר נעשה החיבור הזה, הינו שוכח את כל תלמודו. ומבאר שם המורה"ל, שהנשמה מתיישבת בפי האדם דוקא, כי שם נמצא הכח שמחבר בין הגוף והנשמה, היינו הדיבור. וכמו שהתורה אומרת (בראשית ב. ו): 'וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה', ובתרגום כתב שם "לרוח ממללא", כי אכן זו היא ההגדרה של אדם - שהוא 'מדבר'.

במילים אחרות: ה'פה' הוא המקום היכן שהנשמה והגוף נפגשים ועובדים בו כאחד. הגוף הוא הכלי בפועל, הוא עושה את מעשה הדיבור; הנעת כלי חיתוך הדיבור ומוצאות הפה. ועצם הדיבורים עצמם, הם הביטוי והגילוי של הנשמה. דהיינו, שאם הדיבורים הם דיבורים קדושים - הנה מתגלה כאן אור הנשמה. נמצא, שהדיבור אינו רק חוש וכלי גשמי קָדָר, דָּבָר, אלא הוא כלי להוציא את כוחות הנפש ואור הנשמה.

הרהור לאו כדיבור

ולכן פה האדם מקבל מקום של כבוד בכל האידישקייט: כל המצוות שמסבכים ומקפיים את סדר היום של כל יהודי, הם מצוות שמקיימים עם הפה; כמו לימוד התורה, קריאת שמע ותפלה, אשר כל המצוות הללו צריכים לקיים בפועל עם הפה, ולא רק בכוונה; וכמו שנפסק להלכה (שו"ע או"ח סימן סח): "הרהור לאו כדיבור דמיי", המצווה היא להוציא את התיבות מהפה דייקא. ובקריאת שמע גם אין די בכך, אלא לתחילה צריך להיות 'משמיע לאזנו' (שו"ע או"ח סב. ג). אשר זהו שלימות של הדיבור, שהאדם המדבר מוציא את התיבות מפיו עד שהוא שומע קולו באוזניו. וגם שאר המצוות שמקיימים בידיים וכדומה, הנה

נשמה קדושה ועליונה שהיתה חצובה מתחת כסא הכבוד, על מנת שתעשה כאן עבודות גדולות ותיקונים עצומים ונפלאים. האדם צריך לקחת את הגוף שלו, ולזכוכו ולצרפו - עם כל גשמיות העולם - ולחזור ולהיבדק בהש"ת. זו אינה עבודה של מה בכך כלל! יש כאן לפני האדם עבודות קשות שבמקדש! אבל הנשמה מצידה היא 'בעל מלאכה' מומחה, היא ממש 'אומן' בעבודה הזו, ויש לה את כל הכשרונות הדרושים כדי לעשות את תפקידה על צד היותר טוב.

אבל כל זה אינו די ומספיק: עם כל כשרונותיה הברוכים, עליה גם להיות בעלת כלי אומנות, הדרושים לה על מנת להשלים את תפקידה. הכלי אומנות של הנשמה הוא 'כח הדיבור'. דהיינו, כדי שהנשמה תצליח למלא את תכליתה בעולם, נתן הש"ת לאדם אבר ששמו 'פה', שבו ידבר דיבורים קדושים של תורה ותפלה. הפה הזה, הוא הוא הכלי אומנות של הנשמה.

הפה הוא המקום שהגוף והנשמה נפגשים שם

איאתא בגמרא (נדה ל'): "כיון שבא לאורי העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כלה שנאמר לפתח חטאת רובץ".

פרק י"א

הַדְּבֹר בְּדַבְרֵי תַנּוּנֹת או הַשְּׁמִיעָה לְדַבְרֵים הָאֵלֶּה, בְּכַר צְנוּחַ בְּכֻרְבָּנָא, 'וְיָאָה בְּךָ עָרוֹת דְּבָר' (דברים כג) - 'עָרוֹת דְּבֹר זֶה נְבוֹל פְּדִי, וְאָמְרוּ (שבת לג), 'בְּעוֹנֵן נְבִלֹת פֶּה צָרוֹת רְבוֹת וְגִירוֹת קְשׁוֹת מִתְּהַדְּשׁוֹת וְכַחוּרֵי יִשְׂרָאֵל מֵתִים' חֶסֶן וְשִׁלּוֹם, וְאָמְרוּ עוֹד (שם), 'כֵּל הַמְּנַבֵּל פִּי מְעַמְקִים לִי וְיִהְיֶהנָם"

כל בעל מלאכה צריך כלים כדי להשלים את מלאכתו

הנה המסילת ישראל בפרקין (י"א) מרחיב לדבר ולומר אשר מכלל מדת הנקיית הוא, להיות האדם נקי מכל דבר שקר; וזהו דבר שבקל עלול הוא להיכשל בו. וטרם נבוא לדבר אודות הענין של אמת ושקר, נדבר קודם אודות עצם קדושת הדיבור; עד היכן הדברים מגיעים ואיזו השפעה גדולה יש לדיבור על נפש האדם.

הנה כאשר 'הבעל מלאכה' הפך לעשות את מלאכתו נאמנה, ולעשות 'עבודה טובה' כדי שיהיו מרוצים מעבודתו, צריך הוא לזה ב' תנאים: הראשון, שאכן יהיה מוכשר לכך וידע את המלאכה אשר לפניו על בוריה. והתנאי השני, שיהיו בידיו כלי האומנות המתאימים למלאכה זו. וכגון, אם ישנו 'אינסטלטור' שיש לו את הכשרונות הדרושים למלאכתו, אבל מנגד לא יהיו ברשותו הכלים המתאימים, או אפילו אם יהיו לו כלי מלאכה, אבל הוא עדיין מחזיק ברשותו כלים ישנים וזולים מכל שאר בני אומנותו, כבר זמנים טובא לא משתמשים בכגון אלו - לא יהיה בידו לספק עבודה מוצלחת כמו 'המתחרה' שלו; שרכש לעצמו את הכלים הטובים ביותר שיש בתחום.

או למשל אם מדובר ברופא: הוא יכול להיות החכם הגדול ביותר בחכמה הרפואה, ממש אין דוגמתו בכל הארץ. אבל אם אין ברשותו, את הכלים המודרניים והחדשניים, שבהם משתמשים היום בבתי הרפואה, הרי שלא יוכל להיות רופא למעשה - שום חולה לא יבוא אליו - הוא נמצא כמה צעדים לאחור לעומת כל שאר הרופאים. כי כאמור, האומן צריך כלי אומנות.

כלי האומנות של הנשמה הוא 'כח הדיבור'

הריבונות של עולם הוריד לעולם הזה,

ומפני שכח הדיבור הוא כלי האומנות של הנשמה; זהו הכלי שהנשמה מבטאת בו את עצמה מתוך הגוף, לכן כאשר האדם מדבר דיבורי קודש, הוא מקבל מהם חיות עצומה – יותר מבזמן שרק חושב מחשבות קדושות

~

כמו שהשוטח לא ישתמש בחלף שלו על מנת לחטוב עצים ביער, כי הוא פוגם בכך את החלף ומוציא אותו מכלל שימוש לשחיטה, כך לא יכול האדם להשתמש עם פיו לדבר דברים בטלים. כי דיבורים בטלים משחיתים ופוגמים את פה האדם, והפה מאבד ומפסיד את כוחות הדיבור שניתנו לנשמה כדי שיהיה בכוחה למלא את שליחותה בעולם

תקנו על זה ברכה עובר לעשייתן, אשר גם זה הוא מצווה שבפה.

עיקר חיות הנשמה מתגלה דוקא על ידי הדיבורים ולא על ידי המחשבות

ומפני שכח הדיבור הוא כלי האומנות של הנשמה; זהו הכלי שהנשמה מבטאת בו את עצמה מתוך הגוף, לכן כאשר האדם מדבר דיבורי קודש, הוא מקבל מהם חיות עצומה – יותר מבזמן שרק חושב מחשבות קדושות; כמו שאיתא בגמרא (עירובין נד.) על הפסוק: "כי תיים הם למצאיהם", אשר הז"ל דורשים: "למוציאיהם בפה" – התורה נותנת חיים למי שמוציא את תיבות התורה מפיו. וכך אכן גם מובא להלכה (ש"ע הרב הל' ת"ת פב, יב) שצריך להוציא תיבות התורה – מפיו דוקא, ואין די בכך שהוא מהרהר בדברי תורה. כי כאמור, פה האדם הוא כח החיות של הנשמה, ולכן כאשר מוציאים את התיבות בפה דוקא, מתלווים לדיבורים הללו חיות גדולה של הנשמה. **והנה עיקר החיות הקדושה נכנס באדם כאשר הוא מדבר דברי תורה, לכן אז הוא מרגיש את החיות של התורה, וכך זוכה לקנות את התורה כדבעי.** וכן הוא בתפילה: עיקר החיות של התפילה, מקבל האדם מביטוי השפתיים בפועל, ולא ממחשבות התפילה. כי כאמור, יש בכח הדיבור לבטא ולהביע החוצה את כוחות ואור הנשמה, ולכן הוא מקבל מדיבורי הקדושה חיות ועוגן נפלא.

כח הדיבור: עד היכן הדברים מגיעים

ועל פי הכלל של 'זה לעומת זה', הנה כמו שהפה הוא כלי לבטא את כוחות הקדושה, כך הוא יכול להיות כלי להוציא את כוחות הרע חלילה באופן מבהיל לא יאומן כי יסופר; כמו שכתוב אצל יהוא המלך שאמר (מלכים ב-י, יח): "אתאב עבד את הפעל מעט יהא יעבדנו הרבה", והנה יהוא המלך, הלא כלל לא התכוון באמת למה שאמר, אלא רק רצה להערים על נביאי הבעל, כדי שכולם יתכנסו

למקום ויהרגם שם בבת אחת. אמנם בסופו של דבר, הנה הוא עצמו נכשל במעשיו; כמו שכתוב (מלכים ב, י, לא): "ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלקי ישראל בכל לבבו לא סר מעל חטאות יבצעם אשר החטיא את ישראל". ובגמרא הוקשו (סנהדרין קב.): "הוא צדיקא רבה הוה מאי גרמא ליה" – איך עלה בסופו כך?! והתירוץ על זה שם הוא: "ברית כרותה לשפתים" – אכן לשפתים – היינו לדיבור – יש כח עצום. **כאשר אדם מוציא דיבור מפיו, הנה עלול דיבור זה לרוץ אחרי כל ימיו, עד אשר ישגו ויתקיים בו.** ומכך רואים את גודל ועוצם כח הדיבור שבאדם, שפועל עליו בין לטוב ובין למוטב.

אל תפתח פה לשון

ואכן כך ראו אצל הצדיקים; שמאד היו נוהרים בכל דבר היוצא מפיהם, וחששו מאד שלא לומר איזה תיבה או ביטוי שיש בו משמעות שלא כהוגן ועלול לעורר ענין של דין'. כי ככל שהאדם יותר גדול במעלה, כך יש תוקף גדול יותר לכח הדיבור שלו. וכמו שמצינו בגמרא כמה וכמה עובדות על תנאים ואמוראים שאמרו איזה דיבור על אדם אחר באופן של 'פליטת פה', והלה אכן ניזוק מדבריהם; אשר על זה קוראת הגמרא את הפסוק בקהלת (י, ה) "כשגה שיצא מלפני השליט", הצדיק הוא כמו מלך שיוצא מפיו גזר דין בטעות – וכבר אינו יכול לחזור בו, כי דבר שיצא מפיו המלך אין להשיב. וכך כל אדם גדול, ברגע שהדיבור כבר יצא מפיו – מוכרח הוא להתקיים. וכן אמרו בגמרא (מכות יא.): "קללת חכם אפילו על תנאי היא באה", אפילו אם התלמיד חכם מסייג את קללתו, שלא תחול אלא אם יתקיים איזה תנאי, עדיין רב כוחו ותוקפו ואי אפשר להשיבו. כי דיבור של תלמיד חכם, הוא כמו דבר שנגמרה מלאכתו – 'עס איז א פארטיגע זאך'.

ומאידך רואים מה שאמרו בגמרא (שבת

ב.

כי שפתי כהן ישמרו דעת: יראי ה' פותחים את פיהם רק למען כבוד שמים

ג.) "אפילו הקדוש ברוך הוא גזר גזירה הוא מבטלה שנאמר באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה" – עד כדי כך גדול הדיבור של הצדיק, שיש בו כח ותוקף לבטל דברים שכבר גזרו למעלה בשמים.

'השמירה' שהתורה נותנת על כח הדיבור

ומלבד המצוות התלויות בדיבור כמו לימוד התורה, כך ישנם הרבה מצוות לא תעשה התלויות בדיבור, כמו לשון הרע ורכילות, שקר, הונאת דברים וכדומה. כי מלבד אשר הם מצוות לא תעשה לעצמן, כי אכן התורה אינה רוצה שהאדם ידבר לשון הרע ושקר. הנה יש בהם ענין של 'שמירה' על כח הדיבור. כי מחמת שכח זה הוא כלי יקר וקדוש כל כך, לכן הוא גם צריך שמירה גדולה מן החיצוניים. ועל זה נאמר (בראשית ד, ז): "לפנתה תקטאת רכב" – בפתח שיש באדם – בפה – ורובץ היצר הרע נאבור לא תעשה להצטנן. כי כדי שהדיבור אכן יהיה כלי מוכשר לנשמה; שתוכל למלא את שליחותה בעולם, שומה עליו להיות זך ונקי מכל פגם; כמו שהשוטח לא ישתמש בחלף שלו על מנת לחטוב עצים ביער, כי הוא פוגם בכך את החלף ומוציא אותו מכלל שימוש לשחיטה, כך לא יכול האדם להשתמש עם פיו לדבר דברים בטלים. כי דיבורים בטלים משחיתים ופוגמים את פה האדם, והפה מאבד ומפסיד את כוחות הדיבור שניתנו לנשמה כדי שיהיה בכוחה למלא את שליחותה בעולם.

[ועל פי חסידות יש בזה עומק נוסף: כי הפה הוא מרכבה למדת המלכות; כמו שאומרים ב'פתח אליהו' "מלכות פה קרינא לה". (ובכלל הנה ענין 'פתח' מכוון נגד הבחינה של 'מלכות'). ובכל מקום שיש שם שייכות למדת המלכות, רוצה הס"ט"א לקבל שם איזה אחיזה. ולכן ישנו בתורה שמירה גדולה על הפה – שהוא מרכבה למדת המלכות – כדי לשמרה מן החיצונים].

'אומנות' – להיות כאלם לא יפתח פיו! החזקה שלו היא, שפיו מצד עצמו הוא אבר סגור וחתום. כל זמן שלא יעשה מעשה ויפתח את פיו, הנה פיו יישאר סגור על מסגור ובריח. כי, אצלו בורר ומוסכם, שהפה לא נברא עבורו – עבור הגוף – אלא עבור הנשמה. חזרת ושואלת הגמרא: "יכול אף לדברי תורה" שמא גם כלפי דברי תורה הדברים אמורים?! "תלמוד לומר צדק תדברון" – לא! כאשר הדבר נוגע לדברי תורה, הנה אז הוא הזמן הראוי לפתוח את הפה ולדבר בלי שיעור.

אם הנשמה היא זאת שמדברת כעת, הנה אל תשים מעצור לפיך ואל תחשה מלדבר.

פס.) "מאי דכתיב האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם, מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם". הז"ל מלמדים אותנו כאן, שבידי האדם לבחור מה תהיה החזקה שלו: יהודי ירא שמים צריך לעשות את החזקה שלו – מה שהגמרא מכנה

פרק י"א

הדיבור אם אינו כדבר אסור ודאי דין תורה מותר הוא, אכןם פמה בפול תורה נמשך מן מנה פמה מן השלשון הרע פמה מן השקרים, פמה מן הליצנות? ואומר (משלי י'), "קרב דברים לא יתקל פשע"

ברם העיקר הוא, שהאדם לא יתן לפיו להלוך ולרוץ כמאלין, וללא שום מחסום ומעצור. עליו לפתוח את פיו רק אחרי הכנה קודמת לדיבור: "כעת עלי לדבר. כעת זה נצרך ונדרש מצידך, אני אפתח את פי ואדבר עם אדם זה". ברגע שהאדם מדבר אחר הכנה, כבר אפשר להחזיק ראש ולשמור על מוצאי פיו ולדבר רק דברים נצרכים; וכל שכן שלא לדבר לשון הרע, הונאת דברים, שקר ודברים בטלים וכדומה.

הגם שהיו צדיקים שאכן ממש לא דברו, הם אחזו בבלך השתיקה ודרכם לא היתה לדבר ולהאריך, גם לא בעניני חסידות וסיפורי צדיקים וכדומה. וגם כאשר ממש הוצרכו לדבר, היו מקצרים ומדברים בקיצור נמרץ - 'קורץ און שארץ' - הרי זו מדרגה גבוהה של צדיקים שידעו שזאת היא עבודתם, והם לקחו את זה כעיקר בעבודת ה'. אבל אין זו דרך שווה לכל אחד, ולכן יכולים לנהוג בזה כמו שאר הצדיקים שלא נהגו כך, אלא דברו בנחת ובאריכות קצת. שמעו מהם הרבה עניני השקפה, סיפורי צדיקים וכדומה. מובן מאליו שכל דיבורי הצדיקים הללו היו עם כוונות נעלות, וכל דיבור ותכינה שיצאה מפייהם היתה עם משמעות וכוונה. אבל כל אחד צריך לדרוש מעצמו לגשת לכל ענין הדיבור בכובד ראש לא לדבר, סתם כך - 'אבי גערדט'; אלא לדעת מה מדברים ולמה מדברים.

ביטויים שיש בהם טעם לפגם. וכמו שאמר שלמה המלך (משלי י, ט): "בִּרְבִּי דְבָרִים לֹא יִחְדַּל פֶּשַׁע", כשאדם מדבר ומדבר, ופיו פתוח לכל מבקש ודורש, הנה לא ימלט שלא ישל בדבורים אסורים. וגם אם לא ידבר דברים אסורים ממש, הוא בוודאי יכשל לדבר דברים מיותרים שאינו צריך לדבר; דברים שאין בהם תועלת ולא שום צורך. והרבה פעמים הוא עלול להיכשל בלשונו ולהזיק לעצמו ולכל סובביו. וכל זה כי אין לו גדרים וסיגים לפיו ואינו חושב רגע לפני שמוציא דיבור מפיו.

דרך הממוצע בשמירת הדיבור

אמנם צריך להדגיש, שהגם שהגדרנו לאמר, שאדם שהוא 'ערליכער איד', שומר את פיו ולשונו סתומים וחתומים, ואינו פוצה את פיו לדבר אלא בדברי תורה - הנה בוודאי אין זו דרכה של תורה לקחת זאת לצד הקיצוני. וגם בזה צריך כל אחד להכיר את נפשו, לדעת כמה הוא מסוגל ללכת בדרך זו ולמצוא בה את שביל הזהב. כי צריכים גם להיות בעל דרך ארץ ואיש בין אנשים, וצריך להקדים ולדרוש בשלום חבירו, ולעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם חברות (כתובות טו). בחור צריך קצת לדבר עם סובביו, וקצת 'לאורר' את עצמו, כדי שיוכל בכל יתר הזמן ללמוד בהתמדה מתוך ישוב הדעת.

ג.

שפתיים יושק: החן והנעימות שיש בדיבורים של 'שומר פיו ולשונו'

ארוך אין צורך אליי - הרי זה אות וסימן שהינו אדם פשוט, ואין לו הרבה פנימיות. אדם כזה מאבד את ערכו בעיני עצמו ובעיני בני אדם. הוא מרגיש את פחיתות נפשו, וגם הם מרגישים בו שהוא סתם אדם מן השוק שלא חדל מלדבר דברים בטלים. זה הכלל, אנשים לא מעריכים סתם דבורים למיניהם.

מגם הדיבור פוגם בכלי הנשמה

הסיבה למה הדיבור משפיע כל כך על האדם - עד שירגיש בנפשו את מעלתו או את פחיתותו - היא תוצאה מהאמור לעיל שהדיבור הוא כלי האומנות של הנשמה. לכן כל זמן שהפה קדוש ונקי, זורח באדם קדושת הנשמה. כל תיבה של תורה ותפלה נותנת לו חיות דקדושה!

אולם אם האדם אינו שומר על פיו ולשונו שיהיו כלים נקיים וזכים, הנה בזה מאבדת הנשמה את הכלים שלה, ואין לה דרך איך להזריח את אורה הוצה. ולכן מרגיש האדם את עצמו כמו גוף בלי נשמה. הוא מרגיש פחיתות ועפלות. ואפילו כאשר הוא לומד ומתפלל - הוא לא מרגיש את החיות. כי אור הנשמה אינה בוקעת ממנו, ואינה נותנת לו חיות באופן ובמדה שיכול להרגיש.

על כל תיבה שיוצאת מפיו וכל דיבוריו עם תוכן וטעם, הוא אינו מדבר דברים מיותרים ובוודאי שלא דיבורים אסורים, הרי זה סימן מובהק שהוא אדם נעלה. אדם כזה מרגיש בנפשו, הרגש של התעלות והתרוממות! הרגש של שאר רוח וכבוד דקדושה! וגם אצל שאר בני האדם גדלה מעלתו וחיונו בעיניהם. ברגע שפתח את פיו, הנה מי שיש לו רק קצת חוש ריח, תיכף מרגיש שעומד כאן לפניו אדם בעל מעלה, וכולם מחשיבים ומייקרים את דבריו.

אבל אם הוא אדם שסתם מפטפט בלי סוף - 'ער רעדט אין דער וועלט אריין' - וכמו שמכנה זאת בחובות הלכות (שער חשבון הנפש פ"ג) "מותרי הדברים ו"אמר" ו"נאמר", ובלבול

פרק י"ד

אֵלָּא יִתְחַבֵּר הָאָדָם עִם הַטּוֹבוֹת וְיִתְבַּחֵד שְׂמֵצָרְתָּהּ לֹא לְמַדּוּ אוּלַּן לְפָרְנֶסְתוֹ וְיִתְבַּחֵד אַחַר קֵץ לְהַבְבֵּק בְּאַלְקֵינוּ וְלְהַשִּׁיג הַרְבֵּי תִישֵׁר וְלְהַשְׁבִּיחַ הַאֲמִתִּית. וּבְכִלָּל זֶה - לְמַעַבְדַּת בְּיַד הַיָּד וְלְהַזְהִיר מִן הַשִּׁיחָה בְּמִלָּה וְשֵׁלֵא לְהַסְתַּפֵּל הַיָּד מֵאַרְבַּע אֲמוֹתָיו וְכָל פְּיוּצָא בְּזֶה מִן הַעֲנִינִים שֶׁהָאָדָם מְרַגֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּהֵם עַד שֶׁשֶּׁשְׁאָרִים לֹא בִּשְׂבַע אֵל תְּנוּבוֹתָיו

זהו הדרך של יהודי שהולך בדרך ה'. סתם כך, שלא בזמן תורה ותפילה, אפילו אין לו פה... הוא בכלל לא יכול לדבר... רק כאשר הוא באמת נצרך לדבר, אזי הוא עושה פעולה של 'פתיחת הפה' על מנת לדבר!

נו, כבר מובן מאליו שכאשר אדם פתח את פיו רק בכוונה תחילה, אזי הוא בוודאי אינו מדבר הבלים! כי הוא הלא פתח את פיו למען מטרה וכוונה מסוימת, ותיכף כאשר סיים את כוונתו, הוא שב וסגר את פיו כבתחילה. הפה של אדם זה, הוא אבר סגור שנפתח רק לפני צורך השעה.

מי שהוא בגדר 'דברן' נכשל בדיבור

מה שאין כן אצל האדם ההמוני שבוחר באומנות אחרת, הוא 'דברן'! בכל עת וזמן פיו פתוח לרווחה! הוא מדבר ככל העולה על רוחו! וכאשר הוא מגיע לחזרת הש"ץ או בשעה שהוא יושב לצד גמרא וספרו פתוח לפניו - שאסור אז להפסיק בדברים בטלים - הוא צריך לסגור את פיו בכה, ולהכריח את עצמו לשמור על פתחי פיו. הוא צריך לעשות שינוי מההזקה שפיו פתוח - ולסגרו, אבל בכל זמן אחר, פיו פתוח כאולם ואינו מפסיק מלהלך ולפטפט. נו, מובן מאליו שהפה הזה כבר לא יהיה בגדר 'פה קדוש'! הוא כבר יכשל ממילא בדיבורים אסורים ויצאו מפיו

כח הדיבור 'מבחינ' בין אדם לאדם

קדושת הדיבור אינו רק פרט בין פרטים רבים, אלא היא דבר שיש לו השפעה עצומה על כל מהותו של האדם. אם שומרים על מוצאי הפה, חושבים ומנפלים את הדיבורים לפני שפותחים את הפה, מדברים רק מה שאכן לתועלת, הנה אז זוכים להיות אדם נעלה. אדם כזה זוכה להתעלות ולהתרומם למדרגות גבוהות; וכמו שאומרים "ורוממונו מכל לשון" - אשר אפשר לפרש זאת: אנו זוכים להתרומם ולהתעלות, על ידי שאנו שומרים על לשון ודיבורים נעלים ומרוממים.

אבל אם האדם מזלזל בכח הדיבור, הפה שלו הפקר ללא שום גדר וסייג, הוא לא חושב פעמיים! טרם שמוציא דבר מפיו - אדם כזה נהיה 'אדם זול'! הוא מרגיש בנפשו את פחיתות הנפש שלו ועד כמה הוא חסר ערך.

אחד הסימנים המובהקים שעל ידם מכירים ומבחינים במדרגת האדם, הוא בשמירת הדיבור שלו. אם רוצים להכיר את האדם, האם הוא אדם נעלה משאר המון העם, הנה בקל אפשר להכיר זאת לפי התנהלותו בעניני הדיבור.

אדם שיש לו פה סגור, הוא חושב

העיקר הוא, שהאדם לא יתן לפיו להלוך ולרוץ כמאלין, וללא שום מחסום ומעצור. עליו לפתוח את פיו רק אחרי הכנה קודמת לדיבור: "כעת עלי לדבר. כעת זה נצרך ונדרש מצידך, אני אפתח את פי ואדבר עם אדם זה". ברגע שהאדם מדבר אחר הכנה, כבר אפשר להחזיק ראש ולשמור על מוצאי פיו ולדבר רק דברים נצרכים; וכל שכן שלא לדבר לשון הרע, הונאת דברים, שקר ודברים בטלים וכדומה.

הגם שהיו צדיקים שאכן ממש לא דברו, הם אחזו בבלך השתיקה ודרכם לא היתה לדבר ולהאריך, גם לא בעניני חסידות וסיפורי צדיקים וכדומה. וגם כאשר ממש הוצרכו לדבר, היו מקצרים ומדברים בקיצור נמרץ - 'קורץ און שארץ' - הרי זו מדרגה גבוהה של צדיקים שידעו שזאת היא עבודתם, והם לקחו את זה כעיקר בעבודת ה'. אבל אין זו דרך שווה לכל אחד, ולכן יכולים לנהוג בזה כמו שאר הצדיקים שלא נהגו כך, אלא דברו בנחת ובאריכות קצת. שמעו מהם הרבה עניני השקפה, סיפורי צדיקים וכדומה. מובן מאליו שכל דיבורי הצדיקים הללו היו עם כוונות נעלות, וכל דיבור ותכינה שיצאה מפייהם היתה עם משמעות וכוונה. אבל כל אחד צריך לדרוש מעצמו לגשת לכל ענין הדיבור בכובד ראש לא לדבר, סתם כך - 'אבי גערדט'; אלא לדעת מה מדברים ולמה מדברים.

אמנם צריך להדגיש, שהגם שהגדרנו לאמר, שאדם שהוא 'ערליכער איד', שומר את פיו ולשונו סתומים וחתומים, ואינו פוצה את פיו לדבר אלא בדברי תורה - הנה בוודאי אין זו דרכה של תורה לקחת זאת לצד הקיצוני. וגם בזה צריך כל אחד להכיר את נפשו, לדעת כמה הוא מסוגל ללכת בדרך זו ולמצוא בה את שביל הזהב. כי צריכים גם להיות בעל דרך ארץ ואיש בין אנשים, וצריך להקדים ולדרוש בשלום חבירו, ולעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם חברות (כתובות טו). בחור צריך קצת לדבר עם סובביו, וקצת 'לאורר' את עצמו, כדי שיוכל בכל יתר הזמן ללמוד בהתמדה מתוך ישוב הדעת.

ג.

שפתיים יושק: החן והנעימות שיש בדיבורים של 'שומר פיו ולשונו'

ארוך אין צורך אליי - הרי זה אות וסימן שהינו אדם פשוט, ואין לו הרבה פנימיות. אדם כזה מאבד את ערכו בעיני עצמו ובעיני בני אדם. הוא מרגיש את פחיתות נפשו, וגם הם מרגישים בו שהוא סתם אדם מן השוק שלא חדל מלדבר דברים בטלים. זה הכלל, אנשים לא מעריכים סתם דבורים למיניהם.

מגם הדיבור פוגם בכלי הנשמה

הסיבה למה הדיבור משפיע כל כך על האדם - עד שירגיש בנפשו את מעלתו או את פחיתותו - היא תוצאה מהאמור לעיל שהדיבור הוא כלי האומנות של הנשמה. לכן כל זמן שהפה קדוש ונקי, זורח באדם קדושת הנשמה. כל תיבה של תורה ותפלה נותנת לו חיות דקדושה!

אולם אם האדם אינו שומר על פיו ולשונו שיהיו כלים נקיים וזכים, הנה בזה מאבדת הנשמה את הכלים שלה, ואין לה דרך איך להזריח את אורה הוצה. ולכן מרגיש האדם את עצמו כמו גוף בלי נשמה. הוא מרגיש פחיתות ועפלות. ואפילו כאשר הוא לומד ומתפלל - הוא לא מרגיש את החיות. כי אור הנשמה אינה בוקעת ממנו, ואינה נותנת לו חיות באופן ובמדה שיכול להרגיש.

אבל אם הוא אדם שסתם מפטפט בלי סוף - 'ער רעדט אין דער וועלט אריין' - וכמו שמכנה זאת בחובות הלכות (שער חשבון הנפש פ"ג) "מותרי הדברים ו"אמר" ו"נאמר", ובלבול

אֵלָּא יִתְחַבֵּר הָאָדָם עִם הַטּוֹבוֹת וְיִתְבַּחֵד שְׂמֵצָרְתָּהּ לֹא לְמַדּוּ אוּלַּן לְפָרְנֶסְתוֹ וְיִתְבַּחֵד אַחַר קֵץ לְהַבְבֵּק בְּאַלְקֵינוּ וְלְהַשִּׁיג הַרְבֵּי תִישֵׁר וְלְהַשְׁבִּיחַ הַאֲמִתִּית. וּבְכִלָּל זֶה - לְמַעַבְדַּת בְּיַד הַיָּד וְלְהַזְהִיר מִן הַשִּׁיחָה בְּמִלָּה וְשֵׁלֵא לְהַסְתַּפֵּל הַיָּד מֵאַרְבַּע אֲמוֹתָיו וְכָל פְּיוּצָא בְּזֶה מִן הַעֲנִינִים שֶׁהָאָדָם מְרַגֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּהֵם עַד שֶׁשֶּׁשְׁאָרִים לֹא בִּשְׂבַע אֵל תְּנוּבוֹתָיו

זהו הדרך של יהודי שהולך בדרך ה'. סתם כך, שלא בזמן תורה ותפילה, אפילו אין לו פה... הוא בכלל לא יכול לדבר... רק כאשר הוא באמת נצרך לדבר, אזי הוא עושה פעולה של 'פתיחת הפה' על מנת לדבר!

נו, כבר מובן מאליו שכאשר אדם פתח את פיו רק בכוונה תחילה, אזי הוא בוודאי אינו מדבר הבלים! כי הוא הלא פתח את פיו למען מטרה וכוונה מסוימת, ותיכף כאשר סיים את כוונתו, הוא שב וסגר את פיו כבתחילה. הפה של אדם זה, הוא אבר סגור שנפתח רק לפני צורך השעה.

מי שהוא בגדר 'דברן' נכשל בדיבור

מה שאין כן אצל האדם ההמוני שבוחר באומנות אחרת, הוא 'דברן'! בכל עת וזמן פיו פתוח לרווחה! הוא מדבר ככל העולה על רוחו! וכאשר הוא מגיע לחזרת הש"ץ או בשעה שהוא יושב לצד גמרא וספרו פתוח לפניו - שאסור אז להפסיק בדברים בטלים - הוא צריך לסגור את פיו בכה, ולהכריח את עצמו לשמור על פתחי פיו. הוא צריך לעשות שינוי מההזקה שפיו פתוח - ולסגרו, אבל בכל זמן אחר, פיו פתוח כאולם ואינו מפסיק מלהלך ולפטפט. נו, מובן מאליו שהפה הזה כבר לא יהיה בגדר 'פה קדוש'! הוא כבר יכשל ממילא בדיבורים אסורים ויצאו מפיו

ג.

שפתיים יושק: החן והנעימות שיש בדיבורים של 'שומר פיו ולשונו'

ארוך אין צורך אליי - הרי זה אות וסימן שהינו אדם פשוט, ואין לו הרבה פנימיות. אדם כזה מאבד את ערכו בעיני עצמו ובעיני בני אדם. הוא מרגיש את פחיתות נפשו, וגם הם מרגישים בו שהוא סתם אדם מן השוק שלא חדל מלדבר דברים בטלים. זה הכלל, אנשים לא מעריכים סתם דבורים למיניהם.

מגם הדיבור פוגם בכלי הנשמה

הסיבה למה הדיבור משפיע כל כך על האדם - עד שירגיש בנפשו את מעלתו או את פחיתותו - היא תוצאה מהאמור לעיל שהדיבור הוא כלי האומנות של הנשמה. לכן כל זמן שהפה קדוש ונקי, זורח באדם קדושת הנשמה. כל תיבה של תורה ותפלה נותנת לו חיות דקדושה!

אולם אם האדם אינו שומר על פיו ולשונו שיהיו כלים נקיים וזכים, הנה בזה מאבדת הנשמה את הכלים שלה, ואין לה דרך איך להזריח את אורה הוצה. ולכן מרגיש האדם את עצמו כמו גוף בלי נשמה. הוא מרגיש פחיתות ועפלות. ואפילו כאשר הוא לומד ומתפלל - הוא לא מרגיש את החיות. כי אור הנשמה אינה בוקעת ממנו, ואינה נותנת לו חיות באופן ובמדה שיכול להרגיש.

אמנם צריך להדגיש, שהגם שהגדרנו לאמר, שאדם שהוא 'ערליכער איד', שומר את פיו ולשונו סתומים וחתומים, ואינו פוצה את פיו לדבר אלא בדברי תורה - הנה בוודאי אין זו דרכה של תורה לקחת זאת לצד הקיצוני. וגם בזה צריך כל אחד להכיר את נפשו, לדעת כמה הוא מסוגל ללכת בדרך זו ולמצוא בה את שביל הזהב. כי צריכים גם להיות בעל דרך ארץ ואיש בין אנשים, וצריך להקדים ולדרוש בשלום חבירו, ולעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם חברות (כתובות טו). בחור צריך קצת לדבר עם סובביו, וקצת 'לאורר' את עצמו, כדי שיוכל בכל יתר הזמן ללמוד בהתמדה מתוך ישוב הדעת.

ג.

שפתיים יושק: החן והנעימות שיש בדיבורים של 'שומר פיו ולשונו'

ארוך אין צורך אליי - הרי זה אות וסימן שהינו אדם פשוט, ואין לו הרבה פנימיות. אדם כזה מאבד את ערכו בעיני עצמו ובעיני בני אדם. הוא מרגיש את פחיתות נפשו, וגם הם מרגישים בו שהוא סתם אדם מן השוק שלא חדל מלדבר דברים בטלים. זה הכלל, אנשים לא מעריכים סתם דבורים למיניהם.

מגם הדיבור פוגם בכלי הנשמה

הסיבה למה הדיבור משפיע כל כך על האדם - עד שירגיש בנפשו את מעלתו או את פחיתותו - היא תוצאה מהאמור לעיל שהדיבור הוא כלי האומנות של הנשמה. לכן כל זמן שהפה קדוש ונקי, זורח באדם קדושת הנשמה. כל תיבה של תורה ותפלה נותנת לו חיות דקדושה!

אולם אם האדם אינו שומר על פיו ולשונו שיהיו כלים נקיים וזכים, הנה בזה מאבדת הנשמה את הכלים שלה, ואין לה דרך איך להזריח את אורה הוצה. ולכן מרגיש האדם את עצמו כמו גוף בלי נשמה. הוא מרגיש פחיתות ועפלות. ואפילו כאשר הוא לומד ומתפלל - הוא לא מרגיש את החיות. כי אור הנשמה אינה בוקעת ממנו, ואינה נותנת לו חיות באופן ובמדה שיכול להרגיש.

אבל אם הוא אדם שסתם מפטפט בלי סוף - 'ער רעדט אין דער וועלט אריין' - וכמו שמכנה זאת בחובות הלכות (שער חשבון הנפש פ"ג) "מותרי הדברים ו"אמר" ו"נאמר", ובלבול

אֵלָּא יִתְחַבֵּר הָאָדָם עִם הַטּוֹבוֹת וְיִתְבַּחֵד שְׂמֵצָרְתָּהּ לֹא לְמַדּוּ אוּלַּן לְפָרְנֶסְתוֹ וְיִתְבַּחֵד אַחַר קֵץ לְהַבְבֵּק בְּאַלְקֵינוּ וְלְהַשִּׁיג הַרְבֵּי תִישֵׁר וְלְהַשְׁבִּיחַ הַאֲמִתִּית. וּבְכִלָּל זֶה - לְמַעַבְדַּת בְּיַד הַיָּד וְלְהַזְהִיר מִן הַשִּׁיחָה בְּמִלָּה וְשֵׁלֵא לְהַסְתַּפֵּל הַיָּד מֵאַרְבַּע אֲמוֹתָיו וְכָל פְּיוּצָא בְּזֶה מִן הַעֲנִינִים שֶׁהָאָדָם מְרַגֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּהֵם עַד שֶׁשֶּׁשְׁאָרִים לֹא בִּשְׂבַע אֵל תְּנוּבוֹתָיו

זהו הדרך של יהודי שהולך בדרך ה'. סתם כך, שלא בזמן תורה ותפילה, אפילו אין לו פה... הוא בכלל לא יכול לדבר... רק כאשר הוא באמת נצרך לדבר, אזי הוא עושה פעולה של 'פתיחת הפה' על מנת לדבר!

נו, כבר מובן מאליו שכאשר אדם פתח את פיו רק בכוונה תחילה, אזי הוא בוודאי אינו מדבר הבלים! כי הוא הלא פתח את פיו למען מטרה וכוונה מסוימת, ותיכף כאשר סיים את כוונתו, הוא שב וסגר את פיו כבתחילה. הפה של אדם זה, הוא אבר סגור שנפתח רק לפני צורך השעה.

מי שהוא בגדר 'דברן' נכשל בדיבור

מה שאין כן אצל האדם ההמוני שבוחר באומנות אחרת, הוא 'דברן'! בכל עת וזמן פיו פתוח לרווחה! הוא מדבר ככל העולה על רוחו! וכאשר הוא מגיע לחזרת הש"ץ או בשעה שהוא יושב לצד גמרא וספרו פתוח לפניו - שאסור אז להפסיק בדברים בטלים - הוא צריך לסגור את פיו בכה, ולהכריח את עצמו לשמור על פתחי פיו. הוא צריך לעשות שינוי מההזקה שפיו פתוח - ולסגרו, אבל בכל זמן אחר, פיו פתוח כאולם ואינו מפסיק מלהלך ולפטפט. נו, מובן מאליו שהפה הזה כבר לא יהיה בגדר 'פה קדוש'! הוא כבר יכשל ממילא בדיבורים אסורים ויצאו מפיו

ג.

שפתיים יושק: החן והנעימות שיש בדיבורים של 'שומר פיו ולשונו'

ארוך אין צורך אליי - הרי זה אות וסימן שהינו אדם פשוט, ואין לו הרבה פנימיות. אדם כזה מאבד את ערכו בעיני עצמו ובעיני בני אדם. הוא מרגיש את פחיתות נפשו, וגם הם מרגישים בו שהוא סתם אדם מן השוק שלא חדל מלדבר דברים בטלים. זה הכלל, אנשים לא מעריכים סתם דבורים למיניהם.

מגם הדיבור פוגם בכלי הנשמה

הסיבה למה הדיבור משפיע כל כך על האדם - עד שירגיש בנפשו את מעלתו או את פחיתותו - היא תוצאה מהאמור לעיל שהדיבור הוא כלי האומנות של הנשמה. לכן כל זמן שהפה קדוש ונקי, זורח באדם קדושת הנשמה. כל תיבה של תורה ותפלה נותנת לו חיות דקדושה!

אולם אם האדם אינו שומר על פיו ולשונו שיהיו כלים נקיים וזכים, הנה בזה מאבדת הנשמה את הכלים שלה, ואין לה דרך איך להזריח את אורה הוצה. ולכן מרגיש האדם את עצמו כמו גוף בלי נשמה. הוא מרגיש פחיתות ועפלות. ואפילו כאשר הוא לומד ומתפלל - הוא לא מרגיש את החיות. כי אור הנשמה אינה בוקעת ממנו, ואינה נותנת לו חיות באופן ובמדה שיכול להרגיש.

אבל אם הוא אדם שסתם מפטפט בלי סוף - 'ער רעדט אין דער וועלט אריין' - וכמו שמכנה זאת בחובות הלכות (שער חשבון הנפש פ"ג) "מותרי הדברים ו"אמר" ו"נאמר", ובלבול

אֵלָּא יִתְחַבֵּר הָאָדָם עִם הַטּוֹבוֹת וְיִתְבַּחֵד שְׂמֵצָרְתָּהּ לֹא לְמַדּוּ אוּלַּן לְפָרְנֶסְתוֹ וְיִתְבַּחֵד אַחַר קֵץ לְהַבְבֵּק בְּאַלְקֵינוּ וְלְהַשִּׁיג הַרְבֵּי תִישֵׁר וְלְהַשְׁבִּיחַ הַאֲמִתִּית. וּבְכִלָּל זֶה - לְמַעַבְדַּת בְּיַד הַיָּד וְלְהַזְהִיר מִן הַשִּׁיחָה בְּמִלָּה וְשֵׁלֵא לְהַסְתַּפֵּל הַיָּד מֵאַרְבַּע אֲמוֹתָיו וְכָל פְּיוּצָא בְּזֶה מִן הַעֲנִינִים שֶׁהָאָדָם מְרַגֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּהֵם עַד שֶׁשֶּׁשְׁאָרִים לֹא בִּשְׂבַע אֵל תְּנוּבוֹתָיו

זהו הדרך של יהודי שהולך בדרך ה'. סתם כך, שלא בזמן תורה ותפילה, אפילו אין לו פה... הוא בכלל לא יכול לדבר... רק כאשר הוא באמת נצרך לדבר, אזי הוא עושה פעולה של 'פתיחת הפה' על מנת לדבר!

נו, כבר מובן מאליו שכאשר אדם פתח את פיו רק בכוונה תחילה, אזי הוא בוודאי אינו מדבר הבלים! כי הוא הלא פתח את פיו למען מטרה וכוונה מסוימת, ותיכף כאשר סיים את כוונתו, הוא שב וסגר את פיו כבתחילה. הפה של אדם זה, הוא אבר סגור שנפתח רק לפני צורך השעה.

מי שהוא בגדר 'דברן' נכשל בדיבור

מה שאין כן אצל האדם ההמוני שבוחר באומנות אחרת, הוא 'דברן'! בכל עת וזמן פיו פתוח לרווחה! הוא מדבר ככל העולה על רוחו! וכאשר הוא מגיע לחזרת הש"ץ או בשעה שהוא יושב לצד גמרא וספרו פתוח לפניו - שאסור אז להפסיק בדברים בטלים - הוא צריך לסגור את פיו בכה, ולהכריח את עצמו לשמור על פתחי פיו. הוא צריך לעשות שינוי מההזקה שפיו פתוח - ולסגרו, אבל בכל זמן אחר, פיו פתוח כאולם ואינו מפסיק מלהלך ולפטפט. נו, מובן מאליו שהפה הזה כבר לא יהיה בגדר 'פה קדוש'! הוא כבר יכשל ממילא בדיבורים אסורים ויצאו מפיו

ג.

שפתיים יושק: החן והנעימות שיש בדיבורים של 'שומר פיו ולשונו'

ארוך אין צורך אליי - הרי זה אות וסימן שהינו אדם פשוט, ואין לו הרבה פנימיות. אדם כזה מאבד את ערכו בעיני עצמו ובעיני בני אדם. הוא מרגיש את פחיתות נפשו, וגם הם מרגישים בו שהוא סתם אדם מן השוק שלא חדל מלדבר דברים בטלים. זה הכלל, אנשים לא מעריכים סתם דבורים למיניהם.

מגם הדיבור פוגם בכלי הנשמה

הסיבה למה הדיבור משפיע כל כך על האדם - עד שירגיש בנפשו את מעלתו או את פחיתותו - היא תוצאה מהאמור לעיל שהדיבור הוא כלי האומנות של הנשמה. לכן כל זמן שהפה קדוש ונקי, זורח באדם קדושת הנשמה. כל תיבה של תורה ותפלה נותנת לו חיות דקדושה!

אולם אם האדם אינו שומר על פיו ולשונו שיהיו כלים נקיים וזכים, הנה בזה מאבדת הנשמה את הכלים שלה, ואין לה דרך איך להזריח את אורה הוצה. ולכן מרגיש האדם את עצמו כמו גוף בלי נשמה. הוא מרגיש פחיתות ועפלות. ואפילו כאשר הוא לומד ומתפלל - הוא לא מרגיש את החיות. כי אור הנשמה אינה בוקעת ממנו, ואינה נותנת לו חיות באופן ובמדה שיכול להרגיש.

אבל אם הוא אדם שסתם מפטפט בלי סוף - 'ער רעדט אין דער וועלט אריין' - וכמו שמכנה זאת בחובות הלכות (שער חשבון הנפש פ"ג) "מותרי הדברים ו"אמר" ו"נאמר", ובלבול

אֵלָּא יִתְחַבֵּר הָאָדָם עִם הַטּוֹבוֹת וְיִתְבַּחֵד שְׂמֵצָרְתָּהּ לֹא לְמַדּוּ אוּלַּן לְפָרְנֶסְתוֹ וְיִתְבַּחֵד אַחַר קֵץ לְהַבְבֵּק בְּאַלְקֵינוּ וְלְהַשִּׁיג הַרְבֵּי תִישֵׁר וְלְהַשְׁבִּיחַ הַאֲמִתִּית. וּבְכִלָּל זֶה - לְמַעַבְדַּת בְּיַד הַיָּד וְלְהַזְהִיר מִן הַשִּׁיחָה בְּמִלָּה וְשֵׁלֵא לְהַסְתַּפֵּל הַיָּד מֵאַרְבַּע אֲמוֹתָיו וְכָל פְּיוּצָא בְּזֶה מִן הַעֲנִינִים שֶׁהָאָדָם מְרַגֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּהֵם עַד שֶׁשֶ

הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימנוב ז"ע
- יו"ד ל' חשוון

>>> המשך מעמ' הקודם

פה קדוש זוכה שדבריו נשמעים

יהודי שזוכה לקדושת הדיבור; יש לדיבורים שלו כוחות עצומים. כל דיבור שרק יוציא מפיו יהיה לו כח, הן כלפי שמיא - לפעול ישועות בקרב הארץ, והן כלפי אדם, שדבריו יתקבלו על הלב. כי החיות של הדיבורים שלו, יש להם השפעה ורושם על לב האנשים.

וזכר זה רואים ממש בחוש: 'עורליכע אידן' ששומרים ונוצרים את לשונם בכל כוחם, זוכים לכה הדיבור נפלא עד מאד. כל מה שהם מצווים - מצייתים להם. הדיבור שלהם מתקבל על הלב ומותיר רושם עז על השומעים. **כי דיבורים שיוצאים מפה קדוש, יש להם השפעה גדולה ללא ערך לסתם דיבורים. בכל תיבה ומילה שלהם מרגישים עונג ונועם - 'עס איז זיס און לעבעדיג' - ואנשים סביבם מחיים את עצמם בדיבוריהם.**

אפשר להיווכח בזאת לעיתים בכינוסי התעוררות וכדומה: נעמד שם לדבר בעל דרשן פה מפיך מרגליות, יש לו לשון לימודים וידיו רב לו בכל מיני רעיונות נפלאים, אבל למעשה לא עולה בידו לעורר את לב הקהל לפניו אשר לשמו להתנסו שם, וגם מרגישים באויר, כי הציבור אינו מאזין לו בתשומת לב ראויה. לעומת זאת, הנה עולה אחריו לדבר שם איזה 'עורליכער איד', שאמנם אינו כזה בעל דרשן גדול, הוא אינו אומר דברים עמוקים וחידושים גדולים כמו הבעל הדרשן שקדם לו, אבל אנשים מטים אוזנם לכל הגה שמוציא מפיו, ודבריו עושים רושם רב על השומעים. נו, יבוא אחד ויתמה: הלא הבעל הדרשן הראשון הוא מלא כשרון והינו בעל דרשן אמיתי, ולמה זה לא היה לו כאלו 'שומעים' כמו השני? אבל באמת אין זו תמיהה כלל. כי זה העורליכר איד הלא יש לו פה קדוש! הוא שמר על פיו מכל משמר! לא תיבה שיוצאת מפיו נשקלת במשקל זהב; ולכן גם דבריו יקרים וחשובים בעיני הבריות ומתקבלים על הלב. אנשים מרגישים את החן והנעימות ששרוי בכל תיבה שמוציא מפיו.

'טעם מן' בדברי החפץ חיים

רבי חיים עוזר זצ"ל אמר שהוא מרגיש 'טעם מן' בכל תיבה שהחפץ חיים זצ"ל מוציא מפיו הקדוש, עד כדי כך, שהוא יכול לעמוד שעות ארוכות ולהאזין לדבריו - גם בדברי תורה וגם בשאר הענינים. כי אכן החפץ חיים, כיון שהיה נוצר מיו ולשונו באופן מופלא, היו לדיבוריו מתקוות ותן שלא מעלמא הדין. הדיבורים שלו היו מלאי תענוג ואור, מתוק מדבש ממש.

וכל יהודי - לו רק ישמור על פתחי פיו בקדושה ובטהרה - יכול לזכות לזה. השי"ת נתן את כח הדיבור לכל 'אדם' כל 'נפש ממללא' יש לו את הכח לשלוט עם דיבוריו בשמים ובארץ! ויש לו את הכח לגלות עם דיבוריו את אור הנשמה. בשעה שידבר דברי תורה, יתקבלו דבריו על לב השומעים, וכאשר יוצא מפיו איזה 'דיבור קדוש' - שומעים אף הוא מתפלל, אף הוא אומר דברי תורה - מיד מרגישים בחוש את החיות ואת המתקוות שיש בהם.

כל אחד צריך להבין את מעלת הדיבור, ולקחת על עצמו את העבודה של שמירת הדיבור. צריך פשוט להתרגל לקדש את כח הדיבור, לא להוציא דיבורים מהפה כלאחר יד, והבא לטהר מסייעין אותו.

• הרה"ק רבי ר' צבי הערש הכהן מרימנוב ז"ע היה בנו של חייט, ונפטר עליו אביו בצעירותו. וכדרך אותם ימים המשוכו בני החייטים באומנות אבותיהם, וכך נהיה הרבי ר' הערש 'שניידער יונגל' (שוליה חייטים). אמנם עוד מילדותו היה בעל 'עשמה גדולה' והיה נמשך תמיד אחר עבודת ה'. [ונכן היה כ"ק רבינו ז"ע אומר תמיד על הרבי ר' הערש, שהיה: 'א גרויסע נשמה' (נשמה גדולה)]. וכך הגיע בצעירותו להיכלו של הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב ז"ע, ורצה להכיר ולהתברך בו. והנה בפעם הראשונה שהגיע לרימנוב, נישא אל הגבאי הממונה על בית הרבי, וביקש ממנו שרוצה להכין את המיטה של הרבי. כי דרכו של הרבי ר' מענדל'ע היתה לנוח קמעה בכל יום אחר הצהריים, ותפקידו של הגבאי היה 'בעצט די בעט' היינו להכין עבורו את המטה. והסכים הגבאי לבקשתו, ואכן הרבי ר' הערש הציע את המטה. ויהי בשעה שהגיע הרבי ר' מענדל'ע לנוח על משכבו, מיד כאשר עלה על המטה, פנה אל המשמש ושאל אותו: 'ווער האט געבעט דאס בעט'?

(מי הכין את המטה?). ענה הגבאי ואמר כי זה עתה הגיע כאן איזה בחור בשם 'הערש', והלה ביקש ממנו להכין לרבי את המיטה. אמר הרבי ר' מענדל'ע: 'זייער גוט געבעט! זאל ער יעדן טאג בעטן! (המיטה הונכה מאד טוב! שהוא יכין את המטה כל יום) וכך נהיה הרבי ר' הערש שמשו של הרבי ר' מענדל'ע.

• אחר פטירת הרבי ר' מענדל'ע התמנה הרבי ר' הערש לממלא מקומו בהנהגת העדה, אבל לא התחיל להנהיג את עדת צאן מרעיתו תיכף לאחר פטירת רבו הק' מרימנוב, אלא מקודם נסע לראפשיץ ונעשה תלמידו של הרה"ק מראפשיץ ז"ע למשך קרוב ל"ב שנים [מחודש אייר תקע"ה שבו נפטר הרבי ר' מענדל'ע, עד חודש אייר תקפ"ז שבו נפטר הרה"ק מראפשיץ]. ורק אחר פטירת הרה"ק מראפשיץ התחיל לנהוג עדה ברימנוב.

• פעם אחת היה מעשה [נכנראה עוד בחיי הרה"ק מראפשיץ] כאשר התקבצו הרבה צדיקים ברימנוב על יומא הילולא של הרבי ר' מענדל'ע, והתאספו לערוך בצוותא את סעודת הילולא. וכבר התיישבו שם הרבה צדיקים, אבל עדיין לא התחילו את הסעודה, כי הרבי ר' הערש עוד לא הופיע שם, וכולם ידעו את גודל קדושתו וחשיבותו. והנה אחד מחשובי המסובים היה הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב ז"ע, שבאותו זמן כבר היה זקן וסגי נהור. ואחר שהתעכבו זמן מה, הכה רבי שמעון על השולחן ושאל: 'הערש איז שוין דא? הערש איז שוין דא?' (הערש כבר בא?). אמר לו הרה"ק הרבי ר' אליעזר'ל מדזיקוב ז"ע: 'וועם מיינט איר? דער רבי ר'

הערש? (למי אתם מתכוונים? אל הרבי ר' הערש?). ענה לו רבי שמעון ואמר: 'אליעזר, אזוי זאגסטו? ני! דער רבי ר' הערש איז שוין דא? דער רבי ר' הערש איז שוין דא?' (אליעזר, כך אתה אומר? - לקראת לו הרבי ר' הערש ני! הרבי ר' הערש כבר בא?).

• מעשה היה באחד מחסידי דויקוב שהיה צריך לישועה גדולה, הלך ותינה את צרתו לפני רבו הרה"א מדזיקוב, ותוך כדי שהזכיר עצמו התבטא ואמר החסיד, כי באמת היה רוצה ללכת להזכיר את עצמו לפני הרבי ר' הערש, שהרי הוא בעל מופת גדול ופועל ישועות בקרב הארץ, אבל אין הוא יכול ללכת אליו, כי הוא נוהג 'זיך אויסביטן געלט' (לבקש סכמי כסף) בסכומים גדולים עבור כל ישועה. אמר לו הרה"א כי הנה עוד זמן קצר עתיד הרבי ר' הערש לבא אליו לביקור, וכאשר יהיה אצלו בבית ודאי לא יבקש ממנו מעות, ובכן יראה להיות בביתו בשעת הביקור, וכך יוכל להזכיר את עצמו לפניו. וכך הוה, לא עבר זמן רב והרבי ר' הערש הגיע לדזיקוב, ואכן בעת הביקור אצל הרה"א הגיש לו זה החסיד 'קוויטל', וביורכו הרבי ר' הערש בלי לבקש ממנו שום דבר. כעבור זמן מה סיים הרבי ר' הערש את הביקור, ונפרד מן הרה"א לשלום ויצא מביתו. אבל עם צאתו נזכר אותו חסיד כי שכח להזכיר פרט אחד, מיד נישא אל הרבי ר' הערש וביקש להוסיף את זה הפרט על הזכרה. ענה לו הרבי ר' הערש כי ימחל נא להביא סכום פלוני, וכך יוכל לברכו גם על זה. נכנס החסיד במרוצה אל הרה"א, ושאל אותו מה לעשות, כי עכשיו כבר ביקש ממנו הרבי ר' הערש כסף. ענה לו הרה"א: 'יעצט האסטו שוין נישט קיין ברירה, אז ער האט שוין געבעטן, האסטו נישט קיין ברירה' (כעת כבר אין לך ברירה, אם כבר ביקש זאת, אין לך ברירה אחרת).

• פעם אחת רצה הרה"ק מראוואדוב ז"ע לזכות לשמש את הרבי ר' הערש, והנה הרבי ר' הערש היה נוהג לישון על מיטה בעלת גרלים ארוכות במקום גבוה מאד, והיתה לו קפידה מיוחדת בזה, והיה קשה מאד לעלות על מיטתו. הלך הרה"ק מראוואדוב וביקש מן הגבאים שיניחו לו לשמש את הרבי בעלותו למיטתו. כאשר הגיע הזמן ורצה הרבי ר' הערש ללכת אל מיטתו, התכופף הרה"ק מראוואדוב בכדי שיעלה הרבי ר' הערש על כתפיו אל המיטה. אבל הרבי ר' הערש לא רצה בשום אופן להשתמש עמו ולעלות עליו, התחנן הרה"ק מראוואדוב לפניו כי הוא רוצה מאד בזה, נעתר לו הרבי ר' הערש ואכן עלה על כתפיו. ובשעה שעלה עליו, אמר לו הרבי ר' הערש במתקוות ובצחות לשונו: 'איך האב דיר דאך געזאגט אז איך בין א גראבער...' (הרי אמרת לך כי אני בעל בשר...).

לקבל הגיליון מדי שבוע במייל,
לסדר מוקד הפצה, ולתרומות:
a0765993813@gmail.com - Tel. 0765993813

כל הזכויות שמורות
למכון תולדות יהודה סטיטשין
אין להעתיק שום חלק מגיליון זה בלי רשות המערכת

מערכת השיעורים
בארה"ב: 718.536.2347
בארה"ק: 072-3323310

המכתב ההסטורי

קול קורא

תשרי ה'תשפ"ה

בס"ד

אל אנ"ש חסידי חב"ד די בכל אתר ואתר

שלום וברכה!

לעת כזאת אשר החושך יכסה ארץ והמצב באה"ק זקוק לרחמי שמים מרובים, חזקים עלינו דברי הרמב"ם (הלכות תענית פ"א) על הצורך לפשפש במעשים, ועל כל אחד להתבונן בעצמו ולראות את אשר עליו לתקן. אולם ישנו ענין אחד התופס מקום עיקרי ונוגע לכל אחד מאיתנו, הלא הוא הניסיון הגדול של דורנו הנמצא באינטרנט ומכשירי הטכנולוגיה, אשר הנוק מהם בלתי נתפס. וכנראה בחוש שהזירות מהם משפיעה לטובה על כל התרי"ג מצוות ולעומת זאת פשרות בענין זה מביאות לקירור וגם לניתוק מכל התרי"ג מצוות.

מאז החל נסיון מר זה אנו עדים למראות קשים של ירידה ברוחניות ועד לפירוק והרס משפחות רבות מאנ"ש והשלוחים שהתנתקו לגמרי ממקור מים חיים על כל המשתמע מכך. איננו יכולים להישאר שאננים אל מול נשמותיהם היקרות הזועקות אלינו כי באו מים עד נפש, וכלשון רבינו הזקן בתניא (עמ' קסג קונטרס אחרון): "געוואלד געוואלד עד מתי יהיה זה לנו למוקש ולא די לנו בכל התוכחות והצרות שעברו עלינו" (עכ"ל). ובאמת צוותה לנו התורה מפורש "ולא יראה בך עייף ושב מאחריד".

ובכן, כמו בשעתו כשהתחיל עידן הטלוויזיה זעק על כך הרבי מנהמת ליבו לבל ימצא הדבר בקרבנו ושעלינו לעמוד בנסיון ולהוכיח את אהבתנו לקב"ה (עיין בהרחבה תורת מנחם כרך י"ב [תשי"ד חלק שלישי] עמ' 190 ואילך ובהערה 18), כך גם בנסיון הטכנולוגיה של דורנו, המסוכן אף יותר מהטלוויזיה: הנוו בזה בקריאה לכלל אנ"ש והשלוחים ש"י הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם על החובה לנהוג בהתאם לפסק דין של גדולי ישראל שהתקבל בכל תפוצות היהדות החרדית בכל הנוגע לשמירה מפגעי הטכנולוגיה.

והננו מביאים כאן את תמצית הדברים:

מכשירי סמארטפון, טאבלט, שיאומי, וכל כיוצא בהם - גם אלו המסוננים - בל יראה ובל ימצא ללא יוצא מן הכלל. השימוש באינטרנט במחשב (נייח ונייד) אסור מעיקרו אלא אם כן בהצטרף ג' תנאים אלו: א) צורך גדול מאד של פרנסה (בשימוש לצורך העבודה בלבד ולא לאתרי חדשות וכדו'). ב) בסיון המקסימלי והאיכותי ביותר (כיום חברת נטפרי+ווייפרי). ג) רק במקום העבודה ובשום אופן לא בתוך הבית.

כמו"כ השימוש בפלאפון יהיה אך ורק בפלאפון כשר בכשרות ועדת הרבנים לעניני תקשורת, היחיד שאושר על ידי כל גדולי ישראל ואשר כל אלו שזוהרו להשתמש רק בו הצילו נפשות ביתם מרדת שחת וזכו לראות דורות ישרים מבורכים.

ועל כל העוסקים במלאכת ההשפעה הן בשדה החינוך והן בשדה השליחות לדעת את גודל האחריות המוטלת עליהם במיוחד - בהיותם משמשים כדוגמא עבור הכלל - שיקפידו בעצמם וישפיעו על סביבתם להחזיק בכל תקנות הני"ל ובכך יזכו לשמש כצינורות טהורים שהשפעתם על הזולת תזכה לסייעתא דשמיא באין ערוך.

גדלנו וחונכנו על סיפורי גבורתם של חסידי חב"ד מהדורות הקודמים שמטרו את נפשם כפשוטו אפילו על קוצו של י', למרות שמבחינה הלכתית יכלו למצוא היתרים שונים ובפרט במצבי פיקוח נפש אף על פי כן אצל חסידי חב"ד היה מונח בפשטות שאין על מה לדבר. כיום בדורנו שלא מדובר על קוצו של י' אלא על נסיון שעיקרי היהדות תלויים בו, על אחת כמה וכמה שעלינו לקיים את חובתנו ללא שום פשרות ולהוכיח את נאמנותנו לקב"ה.

בטוחים אנו בבורא עולם שלא יישאר חייב לנאמנים לו וכל השומעים לדברינו אלה בשמירה הראויה מפגעי הטכנולוגיה ישכנו בטח ואך טוב וחסד ירדפו אותם כל הימים ויראו נחת דקדושה מכל צאצאיהם ויזכו לראות בנחמת ציון בקבלת פני משיח צדקנו ותיקן ומיד ממש.

ועי' באנו על החתום

הגה"ח הרב חיים יצחק אייזיק לנדא
רב נאב"ד בני ברק

הגה"ח הרב אברהם מיכאל הלפרן
חבר ב"ד רבני תל"ד
רב שכונת המבטק הרחבתית ירושלים

הגה"ח הרב יצחק יהודה ירוסלובסקי
חבר ב"ד רבני תל"ד
מו"ד דאמ"ר קהילת תולדות הרב חב"ד

הגה"ח הרב מענדל זכטר
הגה"ח הרב אשר לעמיל הכהן
רב פולין וקהילת תל"ד בני ברק

הגה"ח הרב זלמן גופין
משפחתי ראשי בישיבת תולדות הרב חב"ד

הגה"ח הרב חיים שלום דייטש
ראש תולדות הרב חב"ד
רב מוסקובי בשכונת תורת אמת ירושלים

הגה"ח הרב יוסף יצחק אופן
חסידי תל"ד ירושלים
רב בית חרות ארץ נפת

הגה"ח הרב שלום דייטש
ראש תולדות הרב חב"ד
רב פולין תל"ד פודוויזשע שפאל ביתר

הגה"ח הרב שמואל יהודה ינפלד
משפחתי מייסד תל"ד פולין סיניס ירושלים
בעל שולחן ארומים לראש ישיבה

הגה"ח הרב עוזר אלפרוביץ
משפחתי אל"ש בכפר תל"ד

הגה"ח הרב גדליהו יאסרוביץ
חבר תל"ד רב קהילת תל"ד חסד

מוגש מטעם
ארגון חסידי חב"ד
השומרים מפגעי
הטכנולוגיה
0733475770
קו האיגוד

